

T.C.
ADYAMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**6 ŞUBAT DEPREMİ VE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ:
KONTEYNER YAŞAM ALANLARINDAKİ KADINLAR VE
SORUNLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SERAP BAYIR

**DANIŞMAN
PROF.DR. BEKİR KOCADAŞ**

ADYAMAN, 2025

ÖZET

6 ŞUBAT DEPREMİ VE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ: KONTEYNER YAŞAM ALANLARINDAKİ KADINLAR VE SORUNLARI

Serap BAYIR

Sosyoloji Anabilim Dalı

Adıyaman Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Haziran/2025, Sayfa/138

Danışman: Prof. Dr. Bekir KOCADAŞ

Bu çalışma, 6 Şubat depreminin ardından konteyner yaşam alanlarında yaşamaya başlayan kadınların gündelik hayatlarına, karşılaştıkları zorluklara ve deneyimlerine odaklanarak toplumsal cinsiyet perspektifinden bir değerlendirme sunmaktadır. Kadınların barınma, sağlık, güvenlik, ekonomik yaşam, sosyal ilişkiler, çocuk bakımı ve eğitime erişim gibi temel hak alanlarında yaşadıkları sorunlar; odak grup görüşmeleri, gözlemler ve derinlemesine bireysel görüşmeler aracılığıyla incelenmiş ve nitel veri analizine dayalı olarak tematik başlıklar altında yorumlanmıştır. Araştırma bulguları, konteyner yaşam alanlarının kadınların ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kaldığını, sosyal destek mekanizmalarının zayıf olduğunu ve kadınların çok boyutlu bir kırılganlık içinde yaşadıklarını göstermektedir. Aynı zamanda kadınların dayanışma kurma çabaları, kendi ihtiyaçlarına yönelik çözüm önerileri ve hayatta kalma stratejileri de bu çalışmanın önemli bulguları arasında yer almaktadır. Elde edilen veriler doğrultusunda, kadınların yaşam koşullarının iyileştirilmesine yönelik çok yönlü ve kapsayıcı politikalara ihtiyaç duyulduğu vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın; Deprem; Konteyner yaşam alanı; Toplumsal cinsiyet

ABSTRACT

THE FEBRUARY 6 EARTHQUAKE AND GENDER INEQUALITY: WOMEN AND THEIR CHALLENGES IN CONTAINER SETTLEMENTS

SerapBAYIR

Department of Sociology

Adıyaman University, Graduate Education Institute, June/2025,Page/138

Supervisor: Prof. Dr. Bekir KOCADAŞ

This study offers a gender-based analysis focusing on the daily lives, challenges, and experiences of women who began living in container settlements following the February 6 earthquakes. The problems women face in accessing fundamental rights—such as shelter, healthcare, safety, economic life, social relationships, childcare, and education—have been examined through focus group discussions, field observations, and in-depth individual interviews. These issues were analyzed thematically based on qualitative data analysis. The research findings indicate that container living environments are insufficient in meeting women's needs, that social support mechanisms are weak, and that women are living in a state of multidimensional vulnerability. At the same time, women's efforts to build solidarity, their own solution proposals, and survival strategies also stand out as significant findings of this study. Based on the collected data, the study emphasizes the need for multifaceted and inclusive policies to improve the living conditions of women.

Keywords: Women; Earthquake; Container settlement; Gender

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının her aşamasında bilgi ve rehberliğiyle yolumu aydınlatan, kıymetli danışmanım Prof. Dr. Bekir KOCADAŞ'a en derin teşekkürlerimi ve hürmetlerimi sunarım. Ayrıca akademik yolculuğum boyunca desteğini her daim hissettiren, bilgi ve ışııyla bana yol gösteren Doç. Dr. Tuğba Gücenmez'e teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca maddi ve manevi varlıklarıyla bana güç veren, sevgili babam Mustafa Bayır'a ve kıymetli abim Mehmet Bayır'a minnettarım. Yitirmiş olmanın hüznünü her daim kalbimde taşıdığım, ancak sevgisi ve değerleriyle bana hâlâ yol gösteren canım annem Zeliha Bayır'ı rahmet ve özlemle anıyor, bu çalışmayı onun hatırasına ithaf ediyorum.

Tüm bu süreçte yanımda olan, emeğini ve desteğini esirgemeyen herkese gönülden teşekkür ederim.

Sevgi ve Saygılarımla
Serap BAYIR

27/08/2025

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Adıyaman Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

.....

(İmza)

(Serap BAYIR)

İÇİNDEKİLER

BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ.....	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xiv
1. GİRİŞ	1
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	5
2.1. Deprem.....	5
2.1.2. Depremlerin sosyal ve ekonomik etkileri	5
2.1.3. Afetlerde kırılgan gruplar: kadınlar, çocuklar ve dezavantajlı bireyler.....	7
2.1.4. Afetlerde toplumsal dayanıklılık ve kriz yönetimi	9
2.2. Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Teorik Çerçeve.....	11
2.2.1. Afetlerde toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretimi	12
2.2.2. Kadınların afet sürecinde karşılaştıkları temel sorunlar.....	13
2.2.3. Kriz dönemlerinde kadınların ekonomik ve sosyal hakları.....	14
2.2.4. Afetlerde kadın hakları: ulusal ve uluslararası mevzuat	15
2.3. Deprem Sonrası Konteyner Yaşam Alanları	16
2.3.1. Konteyner yaşam alanlarının tanımı ve tarihçesi.....	17
2.3.2. Türkiye'deki geçici barınma alanları: mevcut durum	18
2.3.3. Konteyner yaşam alanlarında fiziksel ve sosyal koşullar	19
2.3.4. Afet sonrası barınma politikaları ve uygulamalar	20
2.4. Konteyner Yaşam Alanlarında Kadınlar	21
2.4.1. Kadınların barınma alanlarındaki sosyal statüsü	23
2.4.2. Kadınların güvenlik ve mahremiyet sorunları.....	24
2.4.3. Konteyner yaşam alanlarında kadınların psikolojik sağlığı ve travma	25
2.4.4. Afet sonrası kadınların eğitime ve iş gücüne katılımı	26
2.4.5. Kadınların sağlık hizmetlerine erişimi ve hijyen sorunları	27
2.4.6. Konteyner yaşam alanlarında kadınların bakım ve ev içi emek yükü	27

2.5. Toplumsal Cinsiyet Temelli Eşitsizlikler ve Kadınlara Yönelik Destek Mekanizmaları.....	28
2.5.1. Afet yönetiminde kadınlara yönelik politika ve stratejiler	29
2.5.2. Konteyner yaşam alanlarında kadın dayanışma ağları ve sivil toplum kuruluşları.....	30
2.5.3. Kadınların afet sonrası hukuki hakları ve koruma mekanizmaları	31
2.5.4. Toplumsal cinsiyet temelli şiddet ve konteyner yaşam alanları	32
2.6. Adıyaman Örneği: Konteyner Yaşam Alanlarında Kadınların Deneyimleri...	33
3. YÖNTEM	35
3.1. Problemin Tanımı ve Durumu	35
3.2. Konunun Anlam ve Önemi	35
3.3. Araştırmanın İnceleme Alanı	36
3.4. Araştırmanın Amacı.....	37
3.5. Çalışmanın Sınırlılıkları.....	38
3.6. Çalışmanın Modeli.....	38
3.7. Çalışmanın Evreni ve Örneklemi	39
3.8. Veri Toplama Araçları.....	40
3.9. Araştırma Verilerinin Toplanması	41
3.10. Araştırma Verilerinin Analizi	41
4. BULGULAR.....	43
4.1. Saha Gözlem Bulguları.....	43
4.1.1. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin gözlem bulguları	43
4.1.2. Fiziksel yaşam koşullarına ilişkin gözlem bulguları.....	45
4.1.3. Katılımcıların günlük aktivitelerine ilişkin gözlem bulguları	49
4.1.4. Katılımcıların sosyalleşme düzeylerine ilişkin gözlem bulguları	54
4.1.4.1. Güven eksikliği, mahremiyet sorunu, şüphecilik ve bireysellik	54
4.1.4.2. Dayanışma ve kadınlar arası destek	54
4.1.4.3. Sosyal alan eksikliği ve çekingenlik.....	55
4.1.5. Katılımcıların güvenlik ve mahremiyet kaygılarına ilişkin gözlem bulguları	56
4.1.5.1. Güvenlik sorunları.....	57
4.1.6. Katılımcıların hijyen ve sağlık durumlarına ilişkin gözlem bulguları	60

4.1.6.1. Hijyen koşulları.....	61
4.1.6.2. Sağlık hizmetlerine erişim.....	62
4.1.6.3. Ruhsal sağlık ve şiddet göstergeleri	62
4.2. Derinlemesine Görüşme Bulguları.....	64
4.2.1. Katılımcılara Ait Demografik Veriler.....	65
4.2.2. Katılımcıların deprem sonrası yaşamlarındaki değişimlere yönelik bulgular	67
4.2.2.1. Travma ve kayıp	67
4.2.2.2. Aile içi şiddet ve cinsel istismar	68
4.2.2.3. Güvenlik kaygısı ve mahremiyet sorunları	68
4.2.2.4. Barınma koşullarının zorluğu	69
4.2.2.5. Toplumsal dışlanma ve damgalama	69
4.2.2.6. Psikolojik yıkım ve ruhsal etkiler.....	70
4.2.2.7. Dayanıklılık ve umut	70
4.2.3. Katılımcıların konteyner yaşam alanı koşullarına yönelik bulguları.....	71
4.2.3.1. Barınma alanının yetersizliği ve mahremiyet sorunları.....	71
4.2.3.2. Altyapı problemleri: su, elektrik ve kanalizasyon eksiklikleri.....	72
4.2.3.3. Güvenlik ve suç algısı	73
4.2.3.4. Hijyen, Sağlık ve temizlik sorunları.....	73
4.2.3.5. Sosyal dışlanma ve damgalanma	73
4.2.3.6. Psikolojik etkiler ve umutsuzluk	74
4.2.3.7. Dayanışma ve küçük direniş alanları.....	74
4.2.4. Deprem sonrası alınan desteklere yönelik bulgular	75
4.2.4.1. Devlet ve STK destekleri	76
4.2.4.2. Topluluk dayanışması	76
4.2.4.3. Psikolojik destek	77
4.2.4.4. Desteklerde yetersizlik ve ihlaller.....	77
4.2.4.5. Güvenlik mekanizmaları.....	78
4.2.5. Komşuluk ilişkileri ve dayanışmaya yönelik bulgular	78
4.2.5.1. Dayanışma temelli güçlü komşuluk ilişkileri	79
4.2.5.2. Gerilimli komşuluk ilişkileri ve mahremiyet sorunları.....	79
4.2.5.3. İzolasyon ve yalnızlık hissi	80

4.2.5.4. Kapsayıcılık ve güven temelli dayanışma	80
4.2.6. Konteyner yaşam alanında kadın olmanın zorluklarına yönelik bulgular	81
4.2.6.1. Güvenlik endişesi ve sürekli teyakkuz hali.....	82
4.2.6.2. Toplumsal baskılar ve mahremiyet kaybı	82
4.2.6.3. Mekânsal sıkışma ve iş yükünün kadınlaşması.....	83
4.2.6.4. Psikolojik yük: tetikte olmak, uykusuzluk, yalnızlık	83
4.2.7. Deprem Sonrası Gelir Durumu ve İş Hayatında Meydana Gelen Değişimler	84
4.2.7.1. Gelir kaybı ve yoksullaşma	84
4.2.7.2. Geçim stratejileri	85
4.2.7.3. Cinsiyet temelli gelir eşitsizlikleri.....	85
4.2.8. Konteyner yaşam alanının aile hayatına etkisi	87
4.2.8.1. Aile dinamiklerinde bozulma.....	87
4.2.8.2. Mekânsal sınırlılığın etkisi	88
4.2.8.3. Artan psikolojik yük.....	88
4.2.8.4. Güçlenen kadın-çocuk bağları: direniş, yeni bağlar ve annelikte derinleşme	89
4.2.9. Deprem yarattığı psikolojik etkiler.....	89
4.2.9.1. Yoğun korku ve kaygı	90
4.2.9.2. Sosyal izolasyon: travmatik tükenme ve duygusal çöküş	90
4.2.9.3. Fiziksel mekânın etkisi	90
4.2.9.4. Destek mekanizmalarının yetersizliği	91
4.2.9.5. Dayanışma ve umut	91
4.2.10. Konteyner Yaşam Alanlarında Güvenlik Algısı	92
4.2.10.1. Fiziksel güvenliğin yokluğu.....	92
4.2.10.2. Suç ve asayiş sorunları	92
4.2.10.3. Sosyal karışıklık ve mahremiyetin yokluğu	93
4.2.10.4. Yapısal koruma mekanizmalarının yetersizliği	93
4.2.10.5. Deprem açısından görece güvenlik hissi	94
4.2.11. Yaşam koşullarının iyileşmesi için beklentiler	94
4.2.11.1. Güvenlik ve asayiş ihtiyacı.....	95

4.2.11.2. Yaşam alanlarının genişletilmesi ve fiziksel koşulların iyileştirilmesi	95
4.2.11.3. Psikolojik destek ve sosyal hizmetlerin sağlanması	95
4.2.11.4. Temel hizmetlere adil ve erişilebilir dağıtım	96
4.2.11.5. Temel insani ihtiyaç: huzurlu bir uyku	96
4.3. Odak Grup Görüşmesi Bulguları.....	97
4.3.1. Katılımcı demografik verileri	97
4.3.2. Katılımcıların deprem sonrası yaşantısında ortaya çıkan değişimlere yönelik bulgular	98
4.3.3. Konteyner yaşam alanlarındaki yaşam koşulları	101
4.3.4. Katılımcıların deprem sonrası aldıkları desteklere yönelik bulgular.....	104
4.3.5. Katılımcıların komşuluk ilişkileri ve dayanışma deneyimlerine yönelik bulgular	105
4.3.6. Deprem sonrası konteyner yaşam alanında yaşamamanın zorlukları.....	108
4.3.7. Katılımcıların deprem sonrası gelir değişimine yönelik bulgular.....	111
4.3.8. Deprem sonrası katılımcıların aile içi yaşam değişikliği algıları.....	114
4.3.9. Katılımcıların konteyner yaşam alanında yaşadıkları psikolojik durumlar	116
4.3.10. Katılımcıların konteyner yaşam alanlarında koşullarının iyileştirilmesine yönelik beklentileri	119
5. SONUÇ	122
6. ÖNERİLER	130
KAYNAKÇA.....	132
EKLER	
ÖZ GEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 4.1. Katılımcı Demografik Özellikleri (Gözlem Verisi)	43
Tablo 4.2. Yaş Aralıklarına Göre Dağılım.....	44
Tablo 4.3. Medeni Duruma Göre Dağılım.....	44
Tablo 4.4. Gözlem Alanlarına Göre Katılımcılar	45
Tablo 4.5. Gözlem Süresine Göre Dağılım.....	45
Tablo 4.6. Barınma Alanlarının Düzeni ve Sağlık Durumu	46
Tablo 4.7. Isınma, Su ve Elektrik Olanaklarının Durumu	47
Tablo 4.8. Alan Büyüklüğü, Mahremiyet ve Ek Yapılar	45
Tablo 4.9. Günlük Faaliyet Türleri	50
Tablo 4.10. Günlük Rutinlerin Düzenliliği	51
Tablo 4.11. Sosyal İlişkiler ve Etkileşimler	52
Tablo 4.12. Sosyalleşme Tematik Tablosu	54
Tablo 4.13. Güvenlik ve Mahremiyet Tematik Tablosu	57
Tablo 4.14. Hijyen ve Sağlık Durumu – Tematik Analiz Tablosu	61
Tablo 4.15. Katılımcıların Demografik Özellikleri (Derinlemesine Görüşme Verileri).....	65
Tablo 4.16. 6 Şubat Depremi Sonrası Hayat Değişimleri – Tematik Analiz Tablosu	67
Tablo 4.17. Konteyner Yaşam Alanındaki Yaşam Koşulları – Tematik Analiz Tablosu	71
Tablo 4.18. Destek Alımı ve Yetersizlikler – Tematik Analiz Tablosu	75

Tablo 4.19. Komşuluk İlişkileri ve Dayanışma Deneyimleri – Tematik Analiz Tablosu	78
Tablo 4.20. Kadın Olmak ve Konteyner Yaşam Alanında Yaşamın Zorlukları – Tematik Analiz Tablosu.....	81
Tablo 4.21. Deprem Sonrası Gelir Durumu ve İş Hayatında Değişim – Tematik Analiz Tablosu	84
Tablo 4.22. Deprem ve Konteyner Yaşam Alanının Aile İçi İlişkilere Etkisi – Tematik Analiz Tablosu.....	87
Tablo 4.23. Psikolojik Etkiler – Tematik Analiz Tablosu	89
Tablo 4.24. Güvenlik Algısı – Tematik Analiz Tablosu	92
Tablo 4.25. İhtiyaçlara Yönelik Bulgular.....	94
Tablo 4.26. Demografik Veriler Tablosu (Odak Grup Görüşmesi Verileri)	97
Tablo 4.27. Depremden Sonra Değişimlere Yönelik Bulgular	98
Tablo 4.28. Yaşam Koşullarına Yönelik Bulgular	101
Tablo 4.29. Destek Alınmasına Yönelik Bulgular	104
Tablo 4.30. Komşuluk İlişkileri ve Dayanışma	105
Tablo 4.31. Konteyner Yaşam Alanında Yaşamın Zorlukları.....	108
Tablo 4.32. Gelir Durumundaki Değişiklikler	111
Tablo 4.33. Aile İçerisinde Yaşamın Değişimi.....	114
Tablo 4.34. Katılımcıların Psikolojik Durumları	116
Tablo 4.35. Yaşam Koşullarını İyileştirilmesine Yönelik Beklentiler	119

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TYP	Toplum Yararına Program
KİŞGEP	Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği
BM	Birleşmiş Milletler
UNFPA	United Nations Population Fund (BM Nüfus Fonu)
WHO	World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
NGO	Non-Governmental Organization (Sivil Toplum Kuruluşu)
Psik.	Psikolojik
Eğt.	Eğitim
Sos.	Sosyal
Sağ.	Sağlık
GZFT	Güçlü-Zayıf-Fırsat-Tehdit (Analizi)

1. GİRİŞ

Doğal afetler, yalnızca fiziksel yıkım yaratmakla kalmayan; toplumsal yapıların, sosyal ilişkilerin ve bireylerin yaşam biçimlerinin bütünsel şekilde yeniden şekillenmesine neden olan karmaşık krizlerdir. Bu afetler içerisinde, en yıkıcı ve öngörülemez olanlardan biri ise depremlerdir. Depremler, insanlık tarihi boyunca hem doğrudan hem de dolaylı olarak toplumların yaşamlarını derinden etkilemiştir. Yerkabuğundaki kırılmalar sonucunda ortaya çıkan bu doğa olayları, aniden meydana gelmeleri ve öngörülemez olmaları nedeniyle en yıkıcı doğal afetlerden biri olarak kabul edilmektedir (Bilham, 2009: 840). Depremin etkisi yalnızca fiziki yıkımla sınırlı kalmaz; aksine sosyal dokuyu, ekonomik yapıyı ve bireylerin psikolojik durumlarını da doğrudan etkiler.

Türkiye, aktif fay hatları üzerinde konumlanması nedeniyle tarihsel olarak büyük yıkımlara maruz kalmış, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremlerle birlikte bu gerçekliği yeniden deneyimlemiştir. 7.7 ve 7.6 büyüklüğündeki art arda gelen depremler, 11 ili etkileyerek hem maddi hem de insani açıdan büyük bir yıkıma yol açmıştır (Pınar vd., 2025; AFAD, 2023). Bu yıkım, yalnızca bir doğa olayı değil; aynı zamanda bir yönetim, sosyal adalet ve eşitsizlik krizidir (Boz ve Demirbozan, 2024).

Depremler, toplumların sosyal ve ekonomik yapısını sarsan çok boyutlu etkiler yaratır. Toplumsal cinsiyet, yaş, engellilik ve sosyoekonomik konum gibi faktörler, bireylerin afetten etkilenme biçimlerini belirleyerek kırılgan gruplar üzerinde orantısız yükler oluşturur (Çepni ve Demirkazık, 2023). Altyapıların tahrip olması, sağlık ve eğitim hizmetlerinin aksaması, iş gücü kayıpları ve kitlesel yer değiştirme hareketleri gibi sonuçlar, sadece fiziksel değil, aynı zamanda psikososyal ve ekonomik düzeyde de uzun vadeli bir travma yaratmaktadır (Bilham, 2019; Okuyama, 2003; Norris vd., 2002). Ancak bu etkiler her birey için eşit değildir. Sosyal etkiler açısından bakıldığında, depremler çok sayıda insanın yaşamını kaybetmesine, yaralanmasına ve evsiz kalmasına neden olur. Özellikle kentsel alanlarda barınma krizini tetiklerken, kırsal bölgelerde temel hizmetlere erişimi zorlaştırır (Tierney, 2007). Özellikle kadınlar, afet süreçlerinde bakım yükünün artması, güvenlik ve mahremiyet ihlalleri, sosyal dışlanma ve karar alma süreçlerinden dışlanma gibi çok yönlü eşitsizliklerle karşı karşıya kalmaktadır (Aydın ve Aytaç, 2023; İnal ve Erbaydar, 2023). 6 Şubat depremleri sonrası kurulan konteyner yaşam alanlarındaki hayat, bu eşitsizlikleri daha da görünür kılmış; kadınların hem fiziksel hem de psikolojik anlamda daha fazla zarar görmesine neden olmuştur (Balaban vd., 2024; Düzleme ve Demircan, 2024: 65, 2024). Afet bölgelerinde kurulan geçici yaşam alanlarında kadınların güvenliğini tehdit eden unsurlar sıklıkla göz ardı edilmektedir.

Mahremiyetin olmaması, tuvalet ve duş gibi ortak alanların yetersizliği, toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretildiği bir zemin yaratmaktadır. 6 Şubat 2023'te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler sonrası Türkiye'nin birçok ilinde konteyner yaşam alanları kurulmuştur. Bu alanlar, afet sonrası geçici barınma ihtiyacını karşılamak amacıyla hızla oluşturulmuş ve binlerce afetzede için geçici konut haline gelmiştir. Ancak bu geçici çözümün yapısal ve sosyolojik açıdan çok sayıda sorunu da beraberinde getirdiği gözlemlenmiştir (Demircan ve Düzleme, 2024: 65). Konteyner yaşam alanlarının fiziksel yapıları, afet sonrası barınma ihtiyaçlarını kısmen karşılamış olsa da uzun süreli yaşam için uygun koşulları sağlamamaktadır. Özellikle yetersiz izolasyon, ısınma ve soğutma sistemlerinin olmaması, yoğun nüfus, hijyen koşullarındaki eksiklikler ve altyapı sorunları bu alanlarda yaşamı zorlaştırmıştır. Kadınlar, çocuklar ve yaşlılar gibi kırılgan gruplar bu olumsuzluklardan orantısız şekilde etkilenmiştir (Taşlı, 2024). Mahremiyet ve güvenlik eksikliği, kadınlar açısından konteyner yaşam alanlarının en ciddi sorunları arasında yer almaktadır. Ortak alanların yeterince aydınlatılmaması, güvenlik önlemlerinin yetersizliği ve kamera gözetiminin eksikliği, kadınların kendilerini güvende hissetmemelerine yol açmaktadır. Kadınların bu alanlarda taciz ve tehdit vakalarına karşı çoğu zaman korumasız kaldıkları rapor edilmiştir (Toğrul, 2024). Kadınlar çoğunlukla görünmeyen ancak sürdürücü roller üstlenirken; erkekler temsil ve otorite pozisyonlarında yer almaya devam etmektedir (Erbaydar ve İnal, 2023). Bu roller yalnızca gündelik yaşamda değil, aynı zamanda devlet politikaları, afet mevzuatı ve medya söylemleri aracılığıyla da yeniden üretilmektedir. Afet yönetimi planlarının, kadınların ve diğer kırılgan grupların farklı ihtiyaçlarını gözlememesi; risk azaltma stratejilerinde sistematik dışlamaya yol açar (İnal, 2020).

Kadınlar afet sonrası süreçte kurulan geçici yaşam alanlarında mahremiyetin yokluğu, hijyen sorunları, cinsel taciz riski ve güvenlik eksiklikleriyle daha sık karşılaşmaktadır (Aydın ve Aytaç, 2023). Ayrıca, bakım sorumluluklarını üstlenmeleri nedeniyle kendi ihtiyaçlarını geri plana atmakta; bu durum kadınların toplumsal eşitsizlikleri daha derin yaşamasına neden olmaktadır (Çakır ve Atalay, 2020). Barınma, hijyen, sağlık, eğitim ve istihdam gibi temel haklara erişimde yaşanan güçlükler, kadınların afet sonrası iyileşme sürecini sekteye uğratmış; onları kalıcı bir kırılganlık durumuna mahkûm etmiştir (Temşi, 2024; Toğrul, 2024). Dolayısıyla kadınların afet sonrası deneyimlerinin incelenmesi, sadece bireysel mağduriyetlerin değil; aynı zamanda yapısal eşitsizliklerin de anlaşılmasına olanak tanımaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye'de afet sonrası kadınların konteyner yaşam alanlarındaki deneyimlerinin yeterince incelenmemiş olmasından hareketle, 6 Şubat 2023

Kahramanmaraş merkezli depremleri bağlamında bu deneyimleri toplumsal cinsiyet perspektifiyle ele almak ve kadınların karşılaştığı çok katmanlı eşitsizlikleri ortaya koymaktır.

Bu çerçevede, Judith Butler'ın toplumsal cinsiyetin performatifliği kuramı (Butler, 1990) ve Simone de Beauvoir'ın “kadın doğulmaz, kadın olunur” yaklaşımı (Beauvoir, 1949), afet bağlamında kadın rollerinin nasıl yeniden üretildiğini anlamada kuramsal zemin sunmaktadır. Bu iki kuramsal çerçeve, kadınların konteyner yaşam alanındaki deneyimlerinin sadece bireysel değil; aynı zamanda yapısal ve kültürel süreçlerin sonucu olduğunu analiz etmeye olanak tanımaktadır. Ayrıca Türkiye’de kadınların afet sonrası süreçte karşılaştığı yapısal zorlukların analizinde, feminist afet çalışmaları ve toplumsal cinsiyet temelli kriz yönetimi literatürü yol gösterici olacaktır (Connell, 2012; Çağatay vd., 2023; Kandiyoti, 1988).

Kadınların geçici konteyner yaşam alanındaki yaşam deneyimlerinin analizi, sadece mağduriyet odaklı değil; aynı zamanda kadınların dayanışma ağları, örgütlenme pratikleri ve afet sonrası toplumsal üretime katılım potansiyelleri üzerinden de değerlendirilmektedir. Araştırmanın saha kısmı, Adıyaman konteyner yaşam alanlarında yürütülmüş olup, veri toplama süreci nitel yöntemle gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmeleri, derinlemesine bireysel görüşmeler ve katılımcı gözlemler yoluyla elde edilen veriler, tematik analiz tekniğiyle çözümlenmiştir. Bu yaklaşım, kadınların gündelik yaşam deneyimlerini çok katmanlı bir bakış açısıyla anlamaya olanak tanımıştır.

Bu çalışmanın konusu olan “6 Şubat Depremi ve Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Konteyner Yaşam Alanlarındaki Kadınlar ve Sorunları”, yalnızca belirli bir doğal afetin etkilerini analiz etmekle kalmamakta; aynı zamanda kriz anlarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin neden öncelikli bir mesele olduğunu da gözler önüne sermektedir. Kadınların barınma, güvenlik, hijyen, sağlık, sosyal destek ve psikolojik dayanıklılık gibi temel haklara erişimde yaşadığı eşitsizlikler, afet yönetimi ve insani yardım politikalarının toplumsal cinsiyet duyarlılığı ile yeniden tasarlanması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bu konunun incelenmesi, afet sonrası müdahale ve iyileştirme süreçlerinde cinsiyet temelli yaklaşımların eksikliğini açığa çıkararak, gelecekte daha kapsayıcı ve adil politikaların oluşturulmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca saha verilerine dayalı olarak yapılan bu çalışma, yalnızca akademik bir boşluğu doldurmakla kalmayıp; yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve afet yönetim birimlerinin kadın odaklı politika üretiminde başvurabilecekleri özgün bir kaynak niteliği taşımaktadır. Bu yönüyle çalışma hem kuramsal hem de uygulamalı düzeyde anlamlı ve önemli bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Adıyaman örneği üzerinden yapılacak değerlendirme, yerel düzeyde kadınların yaşadığı özgün sorunları görünür kılarken, afet yönetim politikalarının nasıl daha kapsayıcı, toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı ve sürdürülebilir hale getirilebileceğine dair ipuçları sunacaktır (Balaban vd., 2024; Özdemir, 2024).

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Deprem

Deprem, yer kabuğu içindeki kırılmalar sonucu ani olarak ortaya çıkan ve yüzeye yayılan sismik dalgalarla hissedilen doğal bir afettir. Türkiye, aktif fay hatları üzerinde yer alması nedeniyle dünyanın en yüksek deprem riski taşıyan ülkelerinden biridir. Özellikle 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, bu riskin somut bir örneği olmuştur. 7.7 ve 7.6 büyüklüğünde, art arda gelen bu depremler yalnızca jeolojik bir olay değil, aynı zamanda büyük bir insani kriz olarak da değerlendirilmiştir (Pınar vd., 2025). Bu depremler, 11 ili etkileyerek yüz binlerce kişiyi doğrudan mağdur ederek Türkiye tarihindeki en yıkıcı felaketlerden biri olarak kayıtlara geçmiştir. Resmî verilere göre, 50.000'in üzerinde can kaybı ve yüz binden fazla yaralı raporlanmıştır (AFAD, 2023). Etkilenen bölgelerdeki altyapı ve binaların büyük kısmı ya yıkılmış ya da kullanılamaz hale gelmiştir. Bu durum yalnızca fiziksel kayıplara değil, aynı zamanda toplumsal, ekonomik ve psikolojik etkilerin derinleşmesine yol açmıştır (Boz ve Demirbozan, 2024).

Kahramanmaraş depremleri, Türkiye'nin afetlere hazırlıklı olma kapasitesi, acil müdahale mekanizmaları ve uzun vadeli yeniden inşa politikalarının yeniden sorgulanmasına neden olmuştur. Bu kapsamda “doğal afet” kavramı, yalnızca doğa kaynaklı bir yıkımı değil; aynı zamanda yetersiz planlama, kentleşme sorunları ve afet yönetimi eksikliklerini de içinde barındırmaktadır (Topçu, 2025). Kısaca deprem hem doğa hem de insan eliyle büyüyen çok boyutlu bir krizdir. Depremler kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelliler gibi kırılgan gruplar üzerinde çok daha yıkıcı etkiler yaratmıştır. Toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler, afet sonrası yaşam alanlarında daha da belirginleşmiş, özellikle konteyner yaşam alanlarında kadınların yaşadığı sorunlar ön plana çıkmıştır. Bu yönüyle, afet yönetimi süreçlerinin toplumsal cinsiyet perspektifiyle yeniden ele alınması gerektiği açıkça görülmüştür (Sehlikoğlu ve Bekircan, 2025).

2.1.2. Depremlerin sosyal ve ekonomik etkileri

Depremler, insanlık tarihi boyunca hem doğrudan hem de dolaylı olarak toplumların yaşamlarını derinden etkilemiştir. Yerkabuğundaki kırılmalar sonucunda ortaya çıkan bu doğa olayları, aniden meydana gelmeleri ve öngörülemeyen olmaları nedeniyle en yıkıcı doğal afetlerden biri olarak kabul edilir (Bilham, 2009:840). Depremin etkisi yalnızca fiziki yıkım ile

sınırlı kalmaz; aksine sosyal dokuyu, ekonomik yapıyı ve bireylerin psikolojik durumlarını da doğrudan etkiler.

Sosyal etkiler açısından bakıldığında, depremler çok sayıda insanın yaşamını kaybetmesine, yaralanmasına ve evsiz kalmasına neden olur. Bu durum, toplumsal düzenin bozulmasına ve büyük ölçekli yer değiştirme hareketlerine yol açar. Özellikle kentsel alanlarda meydana gelen depremler, barınma krizini tetiklerken; kırsal alanlarda ise temel hizmetlere erişimi zorlaştırır (Tierney, 2007). Toplumsal dayanışma ağlarının zayıflaması, eğitim ve sağlık gibi kamu hizmetlerinin kesintiye uğraması da sosyal etkiler arasında yer alır. Ayrıca, afet sonrası yaşanan travmalar, toplumların uzun vadeli ruh sağlığını da olumsuz etkileyebilir (Norris vd., 2002).

Ekonomik açıdan ise depremler, ciddi üretim ve gelir kayıplarına neden olur. Sanayi, tarım ve ticaret gibi ekonomik faaliyetler deprem sonrası büyük ölçüde aksar. Altyapıların, yolların, köprülerin ve iletişim sistemlerinin zarar görmesi, üretim zincirlerini sekteye uğratır. Deprem bölgelerinde kamu kaynakları acil yardım ve yeniden inşa çalışmaları için seferber edilirken, bu durum kamu bütçesinde beklenmeyen açıklar yaratır (Okuyama, 2003). Ayrıca, sigorta giderleri, iş gücü kaybı ve yatırım ertelemeleri gibi ikincil ekonomik etkiler de ortaya çıkar.

Gelişmiş ülkelerde afet yönetimi daha kurumsal ve güçlü olduğu için ekonomik toparlanma daha hızlı gerçekleşirken; gelişmekte olan ülkelerde ise bu süreç oldukça uzun ve zordur. Türkiye gibi yüksek sismik risk taşıyan ülkelerde, yapı stoğunun yetersizliği ve denetim eksiklikleri ekonomik zararın daha da büyümesine neden olmaktadır (Erdik, 2013). Dolayısıyla, depremler yalnızca doğa kaynaklı bir sorun değil, aynı zamanda planlama, sosyoekonomik eşitsizlikler ve yönetim gibi yapısal sorunlarla doğrudan ilişkili bir risk türüdür. Depremlerin sosyal ve ekonomik etkilerinin azaltılmasında önleyici tedbirler, afet eğitimi, kentsel dönüşüm politikaları ve toplumsal farkındalık kritik rol oynamaktadır. Risk azaltma politikalarının sadece mühendislik çözümleriyle değil, aynı zamanda sosyal politika ve ekonomik dayanıklılık perspektifiyle ele alınması gerekmektedir.

Fiziksel yıkımın ötesine geçen depremler, toplumsal ilişkilerden gündelik yaşama kadar geniş bir alanda derin sosyal kırılmalara yol açmaktadır. Özellikle 6 Şubat 2023'te Türkiye'nin güneydoğusunda meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, 11 ili etkileyerek hem kısa vadeli hem de uzun vadeli sosyal ve ekonomik krizlere neden olmuştur (Boz ve Demirbozan, 2024).

Sosyal etkiler bakımından, deprem bölgelerinde ciddi bir zorunlu göç hareketi gözlemlenmiştir. Milyonlarca insan yaşadığı yerleri terk etmek zorunda kalmış, barınma sorunu derinleşmiş, aile yapıları dağılmış ve sosyal ilişkiler sekteye uğramıştır (Topçu, 2025). Ayrıca, afet sonrası travmatik stres bozukluğu, anksiyete ve depresyon gibi ruhsal sağlık sorunlarında belirgin bir artış yaşanmıştır (Kıdırniazov, 2024). Kadınlar, yaşlılar, çocuklar ve engelli bireyler gibi kırılgan gruplar bu süreçten orantısız şekilde etkilenmiş; kadınlar özellikle hijyen, güvenlik ve ekonomik bağımsızlık açısından büyük zorluklar yaşamıştır (Dudaklı ve Yüksek, 2024).

Ekonomik açıdan ise, Kahramanmaraş depremleri üretim altyapısına büyük darbe vurmuş, istihdam ve işgücü piyasası üzerinde ciddi etkiler yaratmıştır. Malatya gibi illerde binlerce kişi işini kaybetmiş; Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) kayıtlarına göre işsizlik başvurularında büyük bir artış yaşanmıştır (Demirbaş ve Görücü, 2024). Vergi gelirlerinde düşüş, ticaret hacminin daralması ve bölgesel ekonomik faaliyetlerin durması gibi unsurlar, kamu maliyesi açısından da önemli riskler doğurmuştur (Boz ve Demirbozan, 2024). Bölgedeki işletmelerin büyük kısmı yıkılmış ya da faaliyetsiz hale gelmiş, tarım ve sanayi üretimi durma noktasına gelmiştir. Türkiye'nin GSYH'sinde bu depremler nedeniyle oluşan kaybın, %1,5 ila %2 civarında olduğu tahmin edilmektedir (Arık, 2025). Üstelik bu ekonomik etkiler yalnızca bölgeyle sınırlı kalmamış, ülke genelinde tüketici güveni, inşaat maliyetleri ve kamusal borç yükü üzerinde de baskı oluşturmuştur.

Tüm bu veriler, afetlerin yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda sosyal adalet, ekonomik sürdürülebilirlik ve toplumsal refah açısından da çok boyutlu sonuçlar doğurduğunu göstermektedir. Bu nedenle, afet yönetimi politikalarının yalnızca kurtarma ve yeniden inşa süreçlerine değil, aynı zamanda uzun vadeli sosyal toparlanma süreçlerine de odaklanması gerekmektedir.

2.1.3. Afetlerde kırılgan gruplar: kadınlar, çocuklar ve dezavantajlı bireyler

Afetler, her birey üzerinde aynı etkiyi yaratmaz; yaş, cinsiyet, engellilik durumu, sosyoekonomik düzey ve diğer yapısal eşitsizlikler, bireylerin afetlerden etkilenme düzeyini belirler. Bu bağlamda, kadınlar, çocuklar, yaşlılar, engelliler, göçmenler ve yoksul bireyler, “kırılgan gruplar” olarak tanımlanır (Çepni ve Demirkazık, 2023). Kırılgan gruplar afetin doğrudan etkilerinin yanı sıra, afet sonrası hizmetlere erişim, korunma, barınma ve psikososyal destek gibi alanlarda da dezavantajlı konumda yer alırlar.

Kadınlar, afet durumlarında hem biyolojik hem de toplumsal cinsiyet rollerinin bir sonucu olarak birçok riskle karşı karşıya kalmaktadır. Kadınlar, özellikle afet sonrası geçici

yaşam alanlarında mahremiyetin yokluğu, hijyen sorunları, cinsel taciz ve güvenlik eksiklikleri gibi sorunlarla daha sık karşılaşmaktadır (Aydın ve Aytaç, 2023). Ayrıca, kadınlar çoğu zaman bakım sorumluluğunu üstlenmekte, çocukları ve yaşlı bireyleri koruma görevi nedeniyle kendi ihtiyaçlarını geri plana atmaktadır (Çakır ve Atalay, 2020). Çocuklar ise afetlerden sonra hem fiziksel hem de psikolojik travmalara daha açık hale gelir. Afet sırasında aile bireylerini kaybeden ya da ailelerinden ayrı düşen çocuklar, yalnızlık, terk edilme korkusu ve travmatik stres bozuklukları gibi ciddi ruhsal sorunlar yaşayabilir (İpekçi, 2023). Eğitim hizmetlerinin aksaması ve güvenli oyun alanlarının olmaması çocukların gelişimini olumsuz etkilerken, çocuk işçiliği veya istismarı gibi tehditler de artmaktadır.

Yaşlılar, afet anında hareket kısıtlılığı, sağlık sorunları ve teknolojik bilgi eksikliği gibi nedenlerle tahliye, yardım talebi ve adaptasyon süreçlerinde zorluk yaşar. Bu bireylerin afet öncesi planlamalara aktif olarak dahil edilmemesi, can kaybı ve psikolojik yalnızlık duygularını artırmaktadır (Çakır ve Atalay, 2020). Engelliler de benzer şekilde, erişilebilir ulaşım, iletişim ve destek mekanizmalarına ulaşamamakta, afet hizmetlerinden yeterince faydalanamamaktadır (Çepni ve Demirkazık, 2023).

Göçmenler, mülteciler ve LGBTQ+ bireyler de sosyal dışlanma, ayrımcılık ve bilgiye erişim engelleri nedeniyle afetlerden sonra ciddi sosyal ve psikolojik travmalar yaşayabilir. Afet yönetimi politikalarının bu grupları kapsayıcı şekilde düzenlenmemesi, mevcut eşitsizlikleri derinleştirmektedir (Kağnıcı vd., 2023). Afet risk azaltma ve müdahale politikalarının yalnızca teknik değil, toplumsal adaleti ve eşitliği gözeten bir yaklaşımla yapılandırılması gerekmektedir. Kırılgan grupların ihtiyaçlarının önceden belirlenmesi, afet sonrası destek sistemlerinin buna göre geliştirilmesi, sürdürülebilir afet dayanıklılığı açısından hayati önemdedir.

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, Türkiye'nin son yüzyıldaki en büyük insani krizlerinden birini doğurmuş; hem fiziksel yıkım hem de sosyal travma açısından derin etkiler bırakmıştır. Bu felaketin en ağır yükünü ise toplumun kırılgan grupları olarak kabul edilen kadınlar, çocuklar, yaşlılar, engelliler ve göçmenler taşımıştır (Kağnıcı vd., 2023).

Kadınlar, özellikle geçici barınma alanlarında yaşam mücadelesi verirken, hem fiziksel hem de psikososyal düzeyde ağır koşullara maruz kalmıştır. Tuvalet ve duşların yetersizliği, ortak yaşam alanlarında mahremiyet eksikliği ve cinsel taciz riskleri kadınların güvenliğini doğrudan tehdit etmiştir (Çepni ve Demirkazık, 2023). Araştırmalar, afet sonrası kadınlarda

kaygı, depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu düzeylerinin ciddi oranda arttığını göstermektedir (Aydın ve Aytac, 2023).

Çocuklar, ailelerini kaybetmeleri, evlerinden ve okullarından kopmaları nedeniyle derin bir travma yaşamıştır. Psikososyal destek hizmetlerinin yetersiz kalması, çocuklarda uyum problemleri, alt ıslatma, içine kapanma ve korku gibi belirtilerle kendini göstermiştir (İpekçi, 2023). Ayrıca bazı çocuklar, ailelerini kaybettikten sonra akrabalarının yanında ya da devlet koruması altında yaşamaya başlamış, bu da aidiyet ve güvenlik duygularında zedelenmeye yol açmıştır. Yaşlı bireyler ise hem fiziksel kısıtlılık hem de yalnızlık nedeniyle depremden en çok etkilenen gruplar arasında yer almıştır. Evlerinden ayrılmak zorunda kalan yaşlılar, ilaç ve sağlık hizmetlerine erişimde güçlük yaşamış, afet sonrasında ise çoğu zaman yalnız kalmışlardır. Yaşlıların psikolojik dayanıklılığı, genç bireylere kıyasla daha düşük olduğu için depresyon ve umutsuzluk oranları artmıştır (Şevik, 2023).

Engelli bireyler, bilgiye erişim ve hareket kabiliyeti sınırlılıkları nedeniyle tahliye, barınma ve yardım hizmetlerinden yeterince faydalanamamıştır. Özellikle konteyner yaşam alanlarında fiziksel erişilebilirliğin sağlanamaması, bu bireylerin yaşamını zorlaştırmıştır (Gülsoy vd., 2023).

Deprem bölgesinde yaşayan Suriyeli göçmenler ve mülteciler de bilgiye ulaşma, yardım alma ve toplumsal kabul görme noktasında dışlanmış, bazı durumlarda dil ve kimlik temelli ayrımcılığa maruz kalmıştır (Kağnıcı vd., 2023). Tüm bu veriler, afet yönetimi süreçlerinin salt fiziksel iyileştirmeye sınırlı kalmaması; toplumsal eşitsizlikleri gözetken, kapsayıcı bir perspektifle ele alınması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır.

2.1.4. Afetlerde toplumsal dayanıklılık ve kriz yönetimi

Afetlerin yıkıcı etkilerinin azaltılmasında yalnızca fiziki altyapının sağlamlığı değil, aynı zamanda toplumun bu tür olaylara karşı gösterdiği dayanıklılık ve kriz anında verdiği tepki de belirleyici rol oynamaktadır. Toplumsal dayanıklılık, bir topluluğun afet gibi olağanüstü durumlara karşı hazırlıklı olması, bu durumlara hızlı ve etkili bir şekilde yanıt verebilmesi ve sonrasında normal yaşam koşullarına en kısa sürede dönebilme kapasitesidir (Öztürk, 2024). Bu kavram, bireylerin, ailelerin ve kurumların birlikte hareket etmesini gerektiren çok katmanlı bir yapıyı ifade eder.

Kriz yönetimi ise afetin meydana gelmesinden önce, sırasında ve sonrasında gerçekleştirilen tüm planlama, müdahale ve iyileştirme süreçlerini kapsar. Etkin bir kriz yönetimi; bilgiye dayalı karar alma, hızlı koordinasyon, güvenilir iletişim ve kaynakların adil

dağıtımını gerektirir (Tunçkanat vd., 2024). Türkiye'de afet sonrası yönetim genellikle merkeziyetçi bir yapıdadır; bu durum zaman zaman yerel ihtiyaçların göz ardı edilmesine neden olabilir. Oysa toplumsal dayanıklılığı artırmak için yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve mahalle düzeyinde örgütlenmelerin sürece daha fazla dahil edilmesi önemlidir (Akdemir, 2024:45-61). Özellikle 6 Şubat depremleri sonrası yapılan analizler, Türkiye'nin kriz yönetimi kapasitesinin acil müdahalede eksik kaldığını; ancak yerel halkın dayanışma ağlarının etkili bir şekilde devreye girdiğini göstermiştir (Bilen, 2024). Bu durum, kriz yönetiminin yalnızca teknik değil, aynı zamanda sosyolojik bir mesele olduğunu da ortaya koymaktadır.

Toplumsal dayanıklılık, aynı zamanda bilgi ve farkındalıkla da doğrudan ilişkilidir. Afet eğitimlerinin yaygınlaştırılması, toplumda risk algısının artırılması ve erken uyarı sistemlerinin etkin kullanılması, kriz anında oluşacak panik ve düzensizliği önemli ölçüde azaltabilir. Bununla birlikte, kriz yönetimi süreçlerinde toplumsal cinsiyet, yaş, engellilik durumu ve sosyoekonomik farklılıklar dikkate alınarak kırılgan grupların ihtiyaçlarına yönelik özel stratejiler geliştirilmelidir (Gürsoy ve Artantaş, 2024). Afetlere karşı dirençli bir toplum inşa etmek, yalnızca sağlam binalarla değil; kapsayıcı, katılımcı ve insan odaklı bir kriz yönetimi anlayışıyla mümkündür. Bu nedenle afet politikalarının bütüncül, adaletli ve bilimsel temelli bir yaklaşımla yeniden yapılandırılması hayati önem taşımaktadır.

6 Şubat 2023'te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, Türkiye'nin kriz yönetimi kapasitesi ve toplumsal dayanıklılık düzeyini bir kez daha sınamıştır. 11 ili etkileyen bu felaket, sadece fiziksel yıkım değil; aynı zamanda sosyolojik, yönetsel ve psikolojik kırılmaları da beraberinde getirmiştir. Bu süreçte kriz yönetiminin ilk aşamalarında yaşanan koordinasyon sorunları, müdahale sürecinde aksamalara yol açarken; sivil toplumun ve yerel toplulukların kendiliğinden örgütlenmeleri toplumsal dayanıklılığın önemli bir göstergesi olmuştur (Öztürk, 2024).

Afet sonrası dönemde halkın kendi içinde geliştirdiği dayanışma ağları, gönüllülerin hızlı müdahaleleri ve sosyal medyada oluşan bilgilendirme ağları, kriz anlarında merkezi yönetimin eksik kaldığı durumlarda toplumun refleks geliştirme kapasitesine dikkat çekmiştir (Gürsoy ve Artantaş, 2024). Ancak özellikle ilk 72 saat içerisinde arama-kurtarma ve temel yardım hizmetlerinde yaşanan yetersizlikler, Türkiye'de afetlere hazırlık ve bütünleşik kriz yönetimi konularının hâlen geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur (Bilen, 2024).

Depremi etkilediği bölgelerde altyapı tamamen çökerken, halkın yerel çözümler üretmeye çalıştığı gözlemlenmiştir. Yerel yönetimlerin merkezi otoritelerle eşgüdüm

kuramaması, yardım malzemelerinin adil dağıtılamaması ve bilgi akışındaki dağınıklık, kriz yönetiminde kurumsal zafiyetleri gözler önüne sermiştir (Akdemir, 2024:45-61). Bununla birlikte kadınların, gençlerin ve yerel inisiyatiflerin aktif rol aldığı dayanışma örnekleri, toplumsal dayanıklılığın bireylerden başlayarak nasıl kurumsallaşabileceğini göstermiştir (Gündüz, 2023).

Kriz yönetimi yalnızca olayın gerçekleştiği anda değil, öncesi ve sonrası birlikte ele alınmalıdır. 6 Şubat depremleri, risk analizlerinin eksik yapıldığı, yerel kapasitelerin güçlendirilmediği ve halkın afet hazırlığı konusunda yeterince bilinçlendirilmediği bir durumu ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda, afet öncesi eğitimler, tatbikatlar, risk iletişimi ve sosyal destek mekanizmaları toplumsal dayanıklılığın ana unsurları olarak öne çıkmaktadır (Kurt, 2025). 6 Şubat depremleri bize şunu açıkça göstermiştir: Toplumsal dayanıklılık, sadece yapısal sağlamlık değil; güven, bilgiye erişim, kapsayıcı yönetim ve sosyal bütünlük ile sağlanabilir. Kriz yönetimi süreçlerinin merkezîyetçi yapıdan çıkarılıp yerel, şeffaf ve katılımcı mekanizmalarla desteklenmesi, gelecekteki afetlerde yıkımı azaltmanın temel yollarından biridir.

2.2. Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Teorik Çerçeve

Toplumsal cinsiyet, bireylerin yalnızca biyolojik değil, aynı zamanda toplumsal olarak inşa edilen kadınlık ve erkeklik rolleri çerçevesinde tanımlanmasını ifade eder. “Gender” kavramı, ilk olarak 1970’lerde feminist kuramlarla birlikte akademik literatürde yerini almıştır. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeğe atfedilen rollerin, davranışların ve beklentilerin tarihsel, kültürel ve sosyolojik bağlamda üretildiğini ortaya koyar (Butler, 1990). Yani cinsiyet, doğuştan gelen değil; sonradan öğrenilen, şekillenen ve yeniden üretilen bir durumdur (Yetgin, 2023). Bu kavram özellikle feminizm, queer teori ve post-yapısalcı yaklaşımlarla genişletilmiştir. Judith Butler, toplumsal cinsiyetin performatif olduğunu, yani bireylerin bu rolleri toplumsal normlara göre tekrar ederek benimsediğini belirtmiştir. Butler’a göre cinsiyet rolleri doğallaştırılsa da aslında bir “sahneleme”dir (Butler, 1990). Simone de Beauvoir ise “Kadın doğulmaz, kadın olunur” sözüyle toplumsal cinsiyetin tarihsel-sosyal inşasını vurgulamıştır.

Toplumsal cinsiyet kavramı, yalnızca kadınlar ve erkekler arasındaki farkları açıklamakla kalmaz; aynı zamanda toplumsal eşitsizliklerin, ayrımcılığın ve iktidar ilişkilerinin analizinde de temel bir çerçeve sunar. Patriyarkal sistemin kadını ikincilleştiren yapısı, bu bağlamda eleştirilmiş; eğitimden sağlığa, siyasetten emeğe kadar birçok alanda kadınların karşılaştığı

eşitsizlikler “toplumsal cinsiyet perspektifi” ile açıklanmıştır (Kandiyoti, 1988). Kuramsal olarak toplumsal cinsiyet çalışmaları, feminist kuram, eleştirel kuram, yapısalcılık ve postmodernizm gibi farklı düşünce ekollerine dayanır. Feminist kuramlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin tarihsel kökenlerini sorgularken; queer teori, cinsiyetin ikili kategorilerle sınırlanamayacağını, kimliğin daha akışkan ve değişken olduğunu savunur (Connell, 2012).

Türkiye özelinde bakıldığında, toplumsal cinsiyet eşitsizliği özellikle kırsal alanlarda, geleneksel kültürel normların hâkim olduğu bölgelerde daha belirgin biçimde ortaya çıkmaktadır. Kadının toplumdaki konumu, sıklıkla aile içindeki rolüyle tanımlanırken; istihdam, eğitim ve karar alma süreçlerine katılım sınırlı kalmaktadır (Gümüş, 2022). Bu nedenle afet gibi kriz anlarında kadınların yaşadığı sorunlar, yalnızca fiziksel değil; aynı zamanda toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin de bir sonucudur. Toplumsal cinsiyet kavramı, yalnızca kadın haklarıyla sınırlı bir alan değil; aynı zamanda eşitlik, adalet, temsil, güvenlik ve dayanıklılık gibi geniş politika alanlarını doğrudan etkileyen çok katmanlı bir çerçevedir. Bu nedenle özellikle afet yönetimi, kriz politikaları ve sosyal hizmet tasarımlarında toplumsal cinsiyet perspektifinin entegre edilmesi büyük önem taşır.

2.2.1. Afetlerde toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretimi

Afetler yalnızca fiziksel yıkıma neden olmakla kalmaz; aynı zamanda toplumsal yapıların, rollerin ve ilişkilerin yeniden şekillenmesine de zemin hazırlar. Bu süreçte toplumsal cinsiyet rolleri sıklıkla pekiştirilir, hatta yeniden üretilir. Kadınlar geleneksel bakım, besleme, koruma ve duygusal destek rollerine itilerek kamusal alandan dışlanırken; erkekler güvenlik, kurtarma ve liderlik gibi rollere yerleştirilir (İnal, 2023). Bu durum, afet sonrası yeniden inşa süreçlerinin de cinsiyetçi bir temelde işlemesine yol açar.

Afet anlarında krizle baş etme stratejileri genellikle mevcut toplumsal normlar üzerinden şekillenir. Örneğin; kadınlar çocukları ve yaşlıları koruma sorumluluğunu üstlenirken, kendi temel ihtiyaçlarını ihmal etmek zorunda kalır. Bu durum, kadınların hem fiziksel hem de psikolojik olarak daha fazla zarar görmesine neden olur. Aynı zamanda kadınların karar alma mekanizmalarında yer almaması, afet yönetimi süreçlerinde toplumsal cinsiyet perspektifinin eksik kalmasına neden olur (Çağatay vd., 2023).

Afet bölgelerinde kurulan geçici yaşam alanlarında – konteyner yaşam alanlarında ya da çadırlarda – kadınların güvenliğini tehdit eden unsurlar sıklıkla göz ardı edilir. Mahremiyetin olmaması, tuvalet ve duş gibi ortak alanların yetersizliği, toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretildiği alanlardan biri haline gelir. Kadınlar sıklıkla görünmeyen ama sürdürücü roller

üstlenirken, erkek temsiliyet ve otorite pozisyonlarında yer almaya devam eder (İnal ve Erbaydar, 2023).

Bu rollerin yeniden üretimi, yalnızca pratik yaşamda değil; devlet politikaları, afet mevzuatı ve medya söylemleri aracılığıyla da sürdürülmektedir. Afet sonrası yardım süreçlerinde kadınların ihtiyaçlarına özgü hizmetler yeterince planlanmadığında, toplumsal cinsiyet eşitsizliği kurumsal düzeyde pekiştirilmiş olur. Afet yönetimi planlarının, kadınların ve diğer kırılgan grupların farklı ihtiyaçlarını gözetmemesi; risk azaltma stratejilerinde sistematik dışlamaya yol açar (İnal, 2020).

Sonuç olarak, afetlerin yarattığı kriz ortamı sadece fiziksel değil; toplumsal düzenin ve cinsiyet rollerinin yeniden üretildiği bir alandır. Bu nedenle afet yönetimi süreçlerine toplumsal cinsiyet duyarlılığı entegre edilmeden, adil ve kapsayıcı bir iyileşme sürecinden söz etmek mümkün değildir. Sadece kadınların mağduriyetine odaklanmak yeterli olmayıp, aynı zamanda kadınların bilgi, deneyim ve liderlik kapasitelerinin sürece aktif katılımı da sağlanmalıdır.

2.2.2. Kadınların afet sürecinde karşılaştıkları temel sorunlar

Kadınlar, afet süreçlerinin her aşamasında – hazırlık, müdahale, iyileşme – toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklerden dolayı çok boyutlu sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunlar hem yapısal eşitsizliklerin bir sonucu hem de kriz dönemlerinde görünmeyen emeğin kadınlara yüklenmesiyle daha da derinleşmektedir (Özgen ve Açıkgöz, 2024). Afet anlarında kadınların ihtiyaçları çoğunlukla ikincil önemde değerlendirilmekte, özellikle geçici barınma alanlarında yaşanan zorluklar kadınların güvenliğini ve temel haklarını tehdit etmektedir.

Barınma ve güvenlik sorunları, kadınların en temel ihtiyaçlarına erişimini doğrudan etkilemektedir. Afet sonrası kurulan geçici yaşam alanlarında – çadır alanları ve konteyner yaşam alanları – mahremiyetin sağlanamaması, ortak tuvalet ve duş alanlarının yetersizliği gibi koşullar kadınların hem fiziksel sağlığını hem de psikolojik iyi oluşunu olumsuz etkilemektedir. Bu tür ortamlarda cinsel taciz riski de artmakta, kadınlar çoğu zaman bu tür durumları bildirmekten çekinmektedir (İnal ve Erbaydar, 2023). Hijyen ve üreme sağlığı hizmetlerine erişim afetlerde en fazla aksayan alanlardan biridir. Regl ürünlerine, doğum kontrolüne ve hamilelik takibine ulaşım güçleşmekte, kadınların temel sağlık ihtiyaçları çoğunlukla göz ardı edilmektedir. Bu da hem fizyolojik komplikasyonlara hem de cinsiyet temelli sağlık eşitsizliklerine yol açmaktadır (Çağatay vd., 2023).

Bakım emeği, afet sonrasında daha da görünmez hâle gelmektedir. Kadınlar çocuk, yaşlı ve engelli bireylerin bakımından sorumlu tutulurken, kendi ihtiyaçlarını geri plana atmaktadır.

Bu durum kadının iyileşme sürecine aktif katılımını zorlaştırmakta, psikososyal desteklerden de daha az faydalanmasına neden olmaktadır (Koçak ve Sönmez, 2023). Kadınların psikolojik dayanıklılığı bu süreçte ciddi sınavlardan geçerken, destek sistemlerine ulaşamayan birçok kadın yalnızlaşmaktadır. Karar alma süreçlerinden dışlanma da kadınların yaşadığı temel sorunlardan biridir. Afet sonrası oluşturulan kriz masaları, yerel meclisler ve planlama ekiplerinde kadın temsil oranı oldukça düşüktür. Bu durum, kadınların deneyim ve ihtiyaçlarının göz ardı edilmesine ve cinsiyet körü politikaların sürdürülmesine neden olur (İnal, 2020). Kadınların afet planlamalarına katılımı yalnızca eşitlik açısından değil, afetin etkili yönetimi açısından da hayati önem taşımaktadır.

Afet sonrası sosyal dışlanma ve ekonomik kırılganlık, kadınların uzun vadeli iyileşme sürecini de etkilemektedir. Maddi kaynaklara erişimin kısıtlı olması, gelir kaybı ve işgücü piyasasında yaşanan daralma kadınların bağımsız hareket kabiliyetini azaltmakta, erkeklere bağımlı hâle gelme riskini artırmaktadır. Özellikle bekar anneler, göçmen kadınlar ve engelli kadınlar bu süreçte daha fazla dezavantaj yaşamaktadır (Özgen ve Açıkgöz, 2024: 49). Afet süreçlerinde kadınların karşılaştığı temel sorunlar yalnızca kriz anının değil; aynı zamanda uzun süredir devam eden yapısal cinsiyet eşitsizliklerinin bir yansımasıdır. Afet yönetim planları, kadınların özgül ihtiyaçlarını merkeze alan, kapsayıcı ve toplumsal cinsiyet duyarlılığı taşıyan bir bakış açısıyla yeniden düzenlenmelidir.

2.2.3. Kriz dönemlerinde kadınların ekonomik ve sosyal hakları

Kriz dönemleri – ekonomik durgunluk, pandemi, doğal afetler gibi – mevcut toplumsal eşitsizliklerin derinleşmesine yol açar. Bu tür dönemlerde kadınlar, zaten kırılgan olan sosyal ve ekonomik haklarını korumakta ciddi güçlükler yaşar. Kadınlar, çalışma hayatında güvencesiz işlerde yoğunlaştıkları ve kayıt dışı sektörde yüksek oranda yer aldıkları için kriz anlarında ilk gözden çıkarılan kesim hâline gelirler (Gökkaya, 2024). Bu bağlamda kadınların sosyal koruma sistemine erişimi ya çok sınırlıdır ya da hiç yoktur.

Türkiye’de özellikle ekonomik kriz ve afet dönemlerinde kadınlar hem ekonomik kırılganlık hem de sosyal dışlanma ile karşı karşıya kalmaktadır. Kadın istihdamı genellikle mevsimlik, yarı zamanlı veya ev eksenli işlerde yoğunlaştığı için kriz koşullarında bu işler hızla kaybolmaktadır. Örneğin 2023 deprem bölgesinde kadınların %80’inden fazlası işsiz kalmış ya da ev içi bakım yükü nedeniyle çalışamamıştır (Erdoğan, 2024). İşgücü piyasasındaki bu dışlanma, kadınların ekonomik bağımsızlıklarını tehdit etmekte; sosyal yardımlara olan bağımlılığı artırmaktadır.

Sosyal haklar bakımından da kadınlar ciddi engellerle karşılaşmaktadır. Kriz dönemlerinde barınma, sağlık hizmetleri, çocuk bakımı ve psikososyal destek gibi temel hizmetlere erişim kısıtlanmakta; bu durumdan özellikle yalnız anneler, göçmen kadınlar ve engelli kadınlar daha fazla etkilenmektedir. Kadınların doğurganlık hakları, cinsel sağlık hizmetlerine erişimi ve regl hijyen ihtiyaçları da çoğu zaman kriz planlamalarının dışında kalmaktadır (Elçiçek, 2024). Pandemi ve deprem gibi olağanüstü durumlarda kadınlara yönelik şiddetin artması, sosyal hak ihlallerinin en görünür örneklerinden biridir. Kapalı yaşam alanlarında artan erkek şiddeti ve bunun karşısında etkili bir sosyal koruma mekanizmasının eksikliği, kadınların temel yaşam hakkını tehdit etmektedir (Kılıç ve Gökkaya, 2024). Aynı zamanda kriz dönemlerinde İstanbul Sözleşmesi gibi toplumsal cinsiyet eşitliği normlarının sorgulanması ve geri çekilme süreçleri, kadınların haklarını daha da kırılgan hâle getirmektedir.

Kadınların sosyal güvenceden yoksun olması, sağlık sigortalarının olmaması ve sendikal temsil oranlarının düşüklüğü; ekonomik krizlerin etkilerini daha yıkıcı hâle getirmektedir. Sosyal devlet politikalarının eşitsizlik üretmemesi ve toplumsal cinsiyete duyarlı şekilde inşa edilmesi bu bağlamda hayati önemdedir (Eroler, 2024). Aksi durumda kadınlar yalnızca ekonomik değil, toplumsal olarak da marjinalleşme riskiyle karşı karşıya kalmaktadır.

2.2.4. Afetlerde kadın hakları: ulusal ve uluslararası mevzuat

Afetlerin yarattığı kriz ortamı, kadınların toplumsal yaşamda karşılaştıkları yapısal eşitsizlikleri daha da görünür hâle getirir. Bu nedenle afet yönetim politikalarının yalnızca teknik değil; aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı hukuki çerçevelerle desteklenmesi gerekmektedir. Kadınların afet süreçlerinde korunması ve güçlendirilmesi için hem uluslararası insan hakları belgeleri hem de ulusal mevzuat hayati önemdedir (İnal vd., 2019).

Uluslararası düzeyde, CEDAW (Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi) ve Beijing Eylem Planı gibi belgeler, kadınların kriz ve afet durumlarında korunmasını zorunlu kılar. CEDAW'ın 3. ve 14. maddeleri, kadınların afet gibi olağanüstü durumlarda devletler tarafından özel olarak korunması gerektiğini açıkça belirtir. Ayrıca, Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi (2015–2030) de toplumsal cinsiyet eşitliğini afet önleme ve müdahale politikalarının merkezine yerleştiren önemli belgelerden biridir (Beşpınar ve Beşpınar, 2023).

Türkiye bu belgelerin çoğuna taraf olmakla birlikte, uygulamada ciddi yapısal sorunlarla karşı karşıyadır. Anayasa'nın 10. maddesi kadın-erkek eşitliğini güvence altına alırken, 6284

Sayıllı Kanun kadına yönelik şiddeti önlemeyi amaçlar. Ancak afet anlarında bu düzenlemelerin etkili şekilde uygulanmadığı sıklıkla rapor edilmektedir (Darbaş, 2024). Örneğin, geçici barınma alanlarında kadınların maruz kaldığı cinsel taciz, şiddet ve mahremiyet ihlallerine dair önleyici tedbirlerin eksikliği, hak temelli bir kriz yönetimi anlayışının yeterince yerleşmediğini göstermektedir.

Ulusal afet yönetimi politikaları açısından değerlendirildiğinde ise Ulusal Afet Müdahale Planı (TAMP) ve Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı (UDSEP 2023) gibi belgeler toplumsal cinsiyet perspektifini sınırlı biçimde içermektedir. Bu belgelerde kadınlar çoğunlukla “kırılgan grup” olarak tanımlansa da aktif katılımları ve hak temelli yaklaşımlar yeterince yer bulamamaktadır (İnal ve Erbaydar, 2023). Oysa afet sonrası yeniden inşa süreçlerinde kadınların temsilini, karar alma mekanizmalarındaki yerini ve eşit hizmetlere erişimini garanti altına alan daha kapsamlı yasal düzenlemelere ihtiyaç vardır. Ayrıca Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) çatısı altında geliştirilen politikaların toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifiyle bütünleştirilmesi önemlidir. Bu bağlamda hem AFAD personelinin hem de yerel afet ekiplerinin toplumsal cinsiyete duyarlı eğitimler alması, kadınların haklarının korunması açısından kritik rol oynamaktadır (Koç ve Yalçın, 2023).

Afet süreçlerinde kadınların haklarını koruyabilmek için yalnızca hukuki belgelerin varlığı yeterli değildir. Bu belgelerin uygulama düzeyine etkili biçimde yansıtılması, kurumsal farkındalık, kaynak tahsisi ve izleme mekanizmaları ile desteklenmelidir. Ulusal ve uluslararası mevzuatın etkin kullanımı, ancak bu normların günlük uygulamalarda hayata geçirilmesiyle anlam kazanacaktır.

2.3. Deprem Sonrası Konteyner Yaşam Alanları

6 Şubat 2023’te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler sonrası Türkiye’nin birçok ilinde konteyner yaşam alanları kurulmuştur. Bu alanlar, afet sonrası geçici barınma ihtiyacını karşılamak amacıyla hızla oluşturulmuş ve binlerce depremzede için geçici konut haline gelmiştir. Ancak bu geçici çözümün yapısal ve sosyolojik açıdan çok sayıda sorunu da beraberinde getirdiği gözlemlenmiştir (Düzleme ve Demircan, 2024: 65).

Konteyner yaşam alanlarının fiziksel yapıları, afet sonrası barınma ihtiyaçlarını kısmen karşılamış olsa da uzun süreli yaşam için uygun koşulları sağlamamaktadır. Özellikle yetersiz izolasyon, ısınma ve soğutma sistemlerinin olmaması, yoğun nüfus, hijyen koşullarındaki eksiklikler ve altyapı sorunları bu alanlarda yaşamı zorlaştırmıştır. Kadınlar, çocuklar ve yaşlılar gibi kırılgan gruplar bu olumsuzluklardan orantısız şekilde etkilenmiştir (Taşlı, 2024).

Mahremiyet ve güvenlik eksikliği, kadınlar açısından konteyner yaşam alanlarının en ciddi sorunları arasında yer almaktadır. Ortak alanların yeterince aydınlatılmaması, güvenlik önlemlerinin yetersizliği ve kamera gözetiminin eksikliği, kadınların kendilerini güvende hissetmemelerine yol açmaktadır. Kadınların bu alanlarda taciz ve tehdit vakalarına karşı çoğu zaman korumasız kaldıkları rapor edilmiştir (Toğrul, 2024).

Kadınların bakım emeği yükü, konteyner yaşam alanlarında daha da artmıştır. Kadınlar çoğu zaman hem kendi çocuklarına hem de geniş aile üyelerine bakmakla yükümlü hâle gelmiş; bu durum onları hem fiziksel olarak yormuş hem de sosyal ve psikolojik olarak yalnızlaştırmıştır. Kadınların kendilerine ait sosyal alanlara ulaşımı sınırlı olmuş, bu da psikososyal destek alma şanslarını düşürmüştür (Demirci ve Avcu, 2021). Eğitim, sağlık ve istihdam olanaklarına erişimdeki engeller, konteyner yaşam alanlarında yaşayan kadınların uzun vadeli iyileşme süreçlerini de sekteye uğratmıştır. Özellikle kreş ve çocuk bakım merkezlerinin yetersiz olması, kadınların yeniden çalışma hayatına katılımını zorlaştırmış; bu da onları ekonomik olarak bağımlı hale getirmiştir. Kadınlar çoğunlukla işgücü dışına itilmiş, sosyal yardımlara bağımlı hâle gelmiştir (Beşpınar ve Beşpınar, 2023).

Önemli bir diğer sorun, konteyner yaşam alanlarında kadınlara yönelik hizmet birimlerinin yetersizliğidir. Bazı bölgelerde kurulan “kadın destek merkezleri” veya “kadın-kültür merkezleri” sınırlı sayıda yer almakta ve çoğu zaman yetersiz personel ve kaynakla hizmet vermektedir. Oysa toplumsal cinsiyet duyarlılığı ile planlanmış hizmet birimlerinin bu alanlarda yaygınlaştırılması, kadınların güçlenmesini ve iyileşme sürecini hızlandıracaktır (Ünal ve Akın, 2017).

2.3.1. Konteyner yaşam alanlarının tanımı ve tarihçesi

Konteyner yaşam alanları, afet, savaş veya zorunlu göç gibi olağanüstü durumlar sonrası hızlı ve geçici barınma ihtiyacını karşılamak amacıyla oluşturulan, modüler ve taşınabilir yaşam birimlerinden oluşan yerleşim alanlarıdır. Bu yapılar, genellikle deniz taşımacılığında kullanılan çelik konteynerlerin dönüştürülmesiyle ya da özel üretim modüllerle inşa edilir. Konteyner yaşam alanlarının temel avantajı, hızlı kurulum, taşınabilirlik ve dayanıklılık gibi özellikleridir (Usma ve Biçer, 2023). Bu kentler, geçici barınma türleri arasında “orta vadeli çözümler” olarak tanımlanır; çünkü çadırlara kıyasla daha konforlu, kalıcı yapılara göre ise daha esnek bir yapıya sahiptirler. Konteyner yerleşim alanları genellikle altyapı hizmetleri (su, elektrik, kanalizasyon) ile planlanmakta; ancak uygulamada bu hizmetlerin eksik ya da düzensiz olduğu sıkça rapor edilmektedir (Dindarık, 2019).

Tarihsel gelişim açısından, konteyner yaşam alanlarının ilk örnekleri 20. yüzyılın ortalarında savaş sonrası Avrupa’da görülmüştür. Türkiye’de ise bu uygulama özellikle 1999 Marmara Depremi sonrasında geniş çapta gündeme gelmiştir. O dönemde kurulan konteyner yaşam alanları, afet sonrası kalıcı konut inşası tamamlanana kadar depremzedelere barınma sağlamak amacıyla kullanılmıştır (Duruel, 2023). 2011 Van Depremi ve son olarak 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler sonrası da bu kentler yaygın biçimde tercih edilmiştir.

Konteyner yaşam alanlarının gelişiminde insani yardım standartları (örneğin Sphere Projesi) önemli rol oynamış; bu standartlar, yaşam alanlarının kişi başı metrekare, hijyen, güvenlik, erişim gibi kriterler üzerinden değerlendirilmesini zorunlu kılmıştır. Ancak Türkiye’de uygulanan modellerin çoğu bu standartların altında kalmakta; konteyner yaşam alanları genellikle kriz anına özgü “acil çözüm” olarak sınırlı düzeyde planlanmaktadır (Tüzün, 2002). Sonuç olarak, konteyner yaşam alanları afet sonrası barınma politikalarının önemli bir bileşeni hâline gelmiş; ancak toplumsal ihtiyaçlara duyarlı, insan onuruna uygun ve sürdürülebilir bir yaklaşım eksikliği eleştiri konusu olmuştur. Bu nedenle gelecekteki afet politikalarında konteyner yaşam alanlarının daha kapsayıcı, cinsiyet duyarlı ve altyapı bakımından gelişmiş biçimde tasarlanması gerektiği açıktır.

2.3.2. Türkiye'deki geçici barınma alanları: mevcut durum

Türkiye, coğrafi konumu itibariyle çok sayıda deprem ve afet riski taşıyan bir ülkedir. Bu bağlamda geçici barınma alanları, afet sonrası hızlı müdahale ve iyileşme süreçlerinin temel bileşenlerinden biri hâline gelmiştir. Özellikle 6 Şubat 2023 depremleri sonrası kurulan çadır kentler, konteyner yaşam alanları ve geçici yaşam alanları, Türkiye’deki afet yönetiminin önemli bir parçası olarak yeniden tartışmaya açılmıştır (Yörük ve Baykasoglu, 2025:818).

2023 yılı itibariyle Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından başta Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya olmak üzere birçok ilde toplamda 380’den fazla geçici barınma alanı kurulmuştur. Bu alanlarda yaklaşık 1,5 milyondan fazla kişi barınmış, konteyner yerleşimlerinde ise kişi başı ortalama yaşam alanı 12–21 m² arasında değişmiştir (Düzleme ve Demircan, 2024: 65). Ancak bu yapıların kalitesinde ve sürdürülebilirliğinde ciddi farklılıklar bulunmaktadır.

Geçici barınma alanlarında en yaygın sorunlar arasında; altyapı eksiklikleri, yetersiz hijyen koşulları, sosyal hizmetlerin sınırlılığı ve mahremiyet-güvenlik problemleri öne çıkmaktadır. Kadınlar, çocuklar ve yaşlı bireyler gibi kırılgan gruplar bu sorunlardan daha fazla etkilenmiştir. Ayrıca, konteyner yaşam alanlarında okul, sağlık merkezi, sosyal alan ve

psikososyal destek noktalarının eksikliği, bireylerin iyileşme sürecini geciktirmiştir (Ocak ve Şirin, 2024).

Türkiye'deki geçici barınma politikası, büyük ölçüde AFAD ve yerel yönetimlerin iş birliği ile şekillenmekte; ancak belediyelerin kapasite ve koordinasyon eksiklikleri yerel düzeyde hizmetlerin eşitsiz dağılmasına yol açmaktadır (Hamza ve Yusuf, 2024). Birçok büyükşehir belediyesi kendi sınırları içerisinde afet sonrası barınma alanları oluştursa da, bu alanların planlanması ve kullanımında ciddi standart sorunları mevcuttur. Sphere standartlarına göre kişi başına en az 3,5 m² alan sağlanması gerekirken, bazı konteyner yaşam alanlarının bu rakamın altında kaldığı görülmüştür.

Geçici barınma alanlarının fiziksel planlaması, Türkiye'de genellikle kriz anında şekillenmekte, önceden hazırlık yapılmadığı için alan seçimi, altyapı hazırlığı ve sosyal yaşam alanları çoğu zaman yetersiz kalmaktadır. Ayrıca, afet sonrası uzun süre geçici barınma alanlarında yaşamak zorunda kalan bireylerde, sosyal dışlanma, işsizlik ve psikolojik travma riski daha yüksek hale gelmektedir (Partigöç ve Erdin, 2024). Bir diğer önemli nokta ise kadınların ve çocukların bu alanlardaki özgün ihtiyaçlarının göz ardı edilmesidir. Mahremiyet eksikliği, ortak tuvaletlerin güvensizliği, hijyen ürünlerine erişim sorunları kadınlar için ciddi sağlık ve güvenlik riskleri yaratmaktadır (Taşlı, 2024). Geçici barınma alanlarında bu gruplara yönelik ayrıcalıklı planlama yapılmadığı sürece, barınma sadece fiziksel bir çözüm olarak kalmakta; sosyal sürdürülebilirlik sağlanamamaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye'deki geçici barınma alanlarının mevcut durumu, afetlere karşı hızlı müdahale refleksi açısından bazı başarılar gösterse de toplumsal cinsiyet duyarlılığı, sürdürülebilirlik, insani yaşam standartları ve psikososyal destek bakımından ciddi iyileştirmelere ihtiyaç duymaktadır. Gelecekteki afetlere daha hazırlıklı olmak için, geçici barınma alanlarının planlamasında katılımcı, çok aktörlü ve hak temelli bir yaklaşımın benimsenmesi elzemdir.

2.3.3. Konteyner yaşam alanlarında fiziksel ve sosyal koşullar

Konteyner yaşam alanları, afet sonrası barınma krizine hızlı çözüm üretmek amacıyla tasarlanan geçici yerleşim alanlarıdır. Ancak bu alanların fiziksel altyapısı, mekânsal yeterliliği ve sosyal yaşam koşulları, bireylerin hem insani hem de psikososyal ihtiyaçlarını karşılamakta çoğu zaman yetersiz kalmaktadır. Özellikle 6 Şubat 2023 depremleri sonrasında kurulan konteyner yaşam alanlarında, temel sorunlar kısa sürede görünür hâle gelmiştir (Balaban vd., 2024). Fiziksel koşullar açısından, konteyner yaşam alanlarının en yaygın sorunları arasında

düşük yalıtım seviyesi, termal konforsuzluk, yetersiz havalandırma ve sınırlı yaşam alanı öne çıkmaktadır. Konteynerlerin ısı ve ses yalıtımı çoğu zaman standartların altında kalmakta; yaz aylarında aşırı sıcak, kış aylarında ise ısınamama sorunları yaşanmaktadır. Yapılan ölçümlerde konteyner içi sıcaklıkların yazın 42°C'ye kadar ulaştığı, kışın ise 6–8°C'ye düştüğü belirlenmiştir (Yolaçtı ve Gülten, 2024).

Konteyner yaşam alanlarında su, elektrik ve kanalizasyon sistemleri çoğunlukla geçici çözümlerle sağlanmakta; bu da hem hijyen sorunlarına hem de sağlık risklerine yol açmaktadır. Ortak duş ve tuvalet alanlarında temizlik sıklığının yetersiz olduğu ve bu alanlarda güvenlik açıklarının bulunduğu rapor edilmiştir. Özellikle kadınlar, gece saatlerinde bu alanlara erişimde büyük zorluk yaşamaktadır (TTB ve SES, 2024). Sosyal koşullar bakımından ise konteyner yaşam alanları, afetzedelerin toplumsal ilişkilerini, psikososyal sağlığını ve sosyal uyumunu olumsuz etkileyen faktörlerle doludur. Topluluk içi sosyal yaşamın yeniden kurulması çoğu zaman desteklenmemekte; sosyal destek merkezleri, kadın ve çocuk dostu alanlar sınırlı sayıda kurulmaktadır (Düzleme ve Demircan, 2024: 65). Bu durum, özellikle yalnız yaşayan kadınlar, yaşlı bireyler ve çocuklar için ciddi bir izolasyon riski yaratmaktadır.

Konteyner yaşam alanlarındaki eğitim ve sağlık hizmetlerinin yetersizliği, bireylerin temel haklara erişimini sınırlamaktadır. Konteyner sınıflar ısıtma-soğutma sistemlerinden yoksun, öğretim materyalleri açısından eksiktir. Sağlık hizmetleri ise çoğunlukla mobil ekiplerle sağlanmakta, uzman doktor ve psikolog desteği sınırlı kalmaktadır (Aykal vd, 2024). Özellikle ruh sağlığı destek hizmetlerinin yetersizliği, travma sonrası stres bozukluğu yaşayan bireylerin iyileşmesini zorlaştırmaktadır. Ayrıca bazı konteyner yaşam alanlarında sosyal uyumun bozulduğu; farklı etnik, dini ve kültürel grupların bir araya gelmesinden doğan gerilimlerin yaşandığı da gözlemlenmiştir. Planlama eksikliği nedeniyle bu alanlarda sosyal çatışma riski artmakta, topluluklar arası ilişkiler gerginleşmektedir (Balaban vd., 2024).

2.3.4. Afet sonrası barınma politikaları ve uygulamalar

Afet sonrası barınma politikaları, toplumsal iyileşme sürecinin en kritik unsurlarından biridir. Barınma yalnızca fiziki bir ihtiyaç değil; aynı zamanda güvenlik, mahremiyet, aidiyet ve yeniden inşa duygusuyla yakından ilişkilidir. Türkiye gibi yüksek sismik risk taşıyan ülkelerde afet sonrası barınma uygulamaları, çoğunlukla kriz anına odaklı ve kısa vadeli çözümler çerçevesinde şekillenmiştir (Arslan ve Yalçınkaya, 2024). Ancak yaşanan afetlerin büyüklüğü, barınma politikalarının uzun vadeli, kapsayıcı ve sürdürülebilir biçimde yeniden düşünülmesini zorunlu kılmaktadır. Türkiye’de afet sonrası barınma süreci üç temel aşamadan

oluşur: acil barınma (çadır), geçici barınma (konteyner) ve kalıcı konutların inşası. Bu aşamalar, AFAD koordinasyonunda yürütülürken, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör de sürece kısmen dâhil olmaktadır. Ancak 6 Şubat 2023 depremleri sonrasında yaşanan deneyimler, bu modelin ciddi koordinasyon eksiklikleri içerdiğini ortaya koymuştur. Özellikle konteyner yaşam alanlarının altyapısız alanlara gelişigüzel kurulması, yaşam kalitesini ve güvenliği doğrudan etkilemiştir (Balaban vd., 2024).

Barınma politikalarında karşılaşılan temel sorunlar, hızlı müdahale ile planlı yerleşim arasında bir dengenin kurulamaması, sosyal hizmetlerin barınma alanlarına entegre edilememesi ve toplumsal cinsiyet gibi farklılıkların dikkate alınmamasıdır. Konteyner yaşam alanlarında kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelliler için ayrıcalıklı planlama yapılmadığında bu gruplar mağduriyet yaşamaktadır. Bu nedenle barınma politikalarının yalnızca yapısal değil, aynı zamanda toplumsal bir yaklaşımla ele alınması gereklidir (Düzleme ve Demircan, 2024: 65). Dünya genelinde uygulanan afet barınma modelleri incelendiğinde, “kademeli geçiş modeli” (progressive shelter approach) öne çıkmaktadır. Bu modele göre, geçici barınma birimleri zamanla kalıcı konuta dönüştürülebilir şekilde planlanır. Türkiye’de ise geçici barınma alanlarının “atıl alan” mantığıyla ve zaman baskısıyla kurulduğu, bu nedenle uzun vadeli entegrasyona uygun olmadığı görülmektedir (Yolaçtı ve Gülten, 2024).

Kriz sonrası barınma uygulamalarında STK’ların rolü, özellikle afetin ilk günlerinde önemli olmuş; sivil girişimler çoğu zaman kamu hizmetlerinin yerini almıştır. Ancak bu katkıların resmi planlamaya entegre edilememesi, kaynak israfına ve hizmette eşitsizliklere neden olmuştur. Türkiye’de yerel yönetimlerin barınma politikalarındaki yetki ve sorumlulukları netleştirilmediği sürece uygulamalarda düzensizlik devam edecektir (Ocak ve Şirin, 2024). Son olarak, barınma politikalarının geleceğe yönelik geliştirilmesi, mekânsal planlama, çevresel sürdürülebilirlik, afet risk azaltma ve toplumsal katılım gibi unsurlar üzerinden yeniden yapılandırılmalıdır. Toplumsal cinsiyet eşitliği, çocuk dostu planlama, erişilebilirlik ve psikososyal destek gibi unsurlar ise modern afet barınma sistemlerinin ayrılmaz parçası olmalıdır. Aksi takdirde barınma yalnızca geçici bir çözüm değil, yeni eşitsizliklerin üretildiği bir zemine dönüşecektir.

2.4. Konteyner Yaşam Alanlarında Kadınlar

Afet sonrası geçici barınma alanları, kadınların kırılganlıklarını daha görünür kılan mekânlardır. Özellikle 6 Şubat 2023 depremlerinin ardından Türkiye’de kurulan konteyner yaşam alanları, kadınlar için hem fiziksel hem de sosyal anlamda çok sayıda zorluk

barındırmaktadır. Kadınların bu alanlarda yaşadıkları deneyimler; güvenlik, mahremiyet, sağlık, bakım emeği ve sosyal dışlanma gibi çok boyutlu sorunlar üzerinden değerlendirilmektedir (Beşpınar ve Beşpınar, 2023). Fiziksel altyapının yetersizliği, kadınların konteyner yaşam alanlarındaki yaşam kalitesini doğrudan etkilemektedir. Tuvalet ve duş alanlarının ortak kullanımlı olması, ışıklandırma eksiklikleri ve kilit sistemlerinin güvenli olmaması, kadınları özellikle gece saatlerinde ciddi güvenlik riskleriyle baş başa bırakmaktadır (Toğrul, 2024). Bu durum, kadınların hareket alanını daraltmakta; gündelik hayatta kendilerini koruma refleksiyle yaşamalarına neden olmaktadır.

Mahremiyetin ihlali, kadınlar için yalnızca fiziksel bir sorun değil; aynı zamanda psikososyal bir yük oluşturmaktadır. Kadınlar kendilerine ait alanlar bulmakta zorlanmakta, çocuklarına bakım verirken dinlenme, yalnız kalma ya da sosyalleşme imkânı bulamamaktadır. Konteyner içinde birden fazla aile bireyinin yaşaması, kadınların ev içindeki sorumluluklarını artırırken, özel alan haklarını da kısıtlamaktadır (Balaban vd., 2024). Kadınların görünmeyen emeği, konteyner yaşam alanlarında daha da artmaktadır. Yemek, temizlik, çocuk bakımı gibi ev içi işler tüm ağırlığıyla kadınların omzuna binmekte; bu da onların eğitim, istihdam veya psikososyal destek alanlarına erişimini sınırlamaktadır. Ayrıca kadınlar çoğunlukla yardımların dağıtımını, hijyen kitlerine ulaşım ya da bilgiye erişim konularında erkeklere göre dezavantajlı konumdadır (Akarçay, 2023). Kadınlara yönelik şiddet riski, konteyner yaşam alanlarında ciddi bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Kayıt dışı ya da kontrolsüz yaşam alanlarında, aile içi şiddet vakaları görünmez hâle gelmekte; kadınlar çoğu zaman yardım talep edecek kurumlara erişememektedir. İstanbul Sözleşmesi'nden çıkışın ardından, kadınlar açısından şiddetle mücadele mekanizmalarının etkinliği de sorgulanmaktadır (Beşpınar ve Beşpınar, 2023).

Kadın destek birimlerinin eksikliği, konteyner yaşam alanlarında cinsiyet temelli ihtiyaçların karşılanmasını zorlaştırmaktadır. Bazı bölgelerde kurulan kadın dayanışma merkezleri olumlu örnek teşkil etse de bu merkezler yetersiz sayıda olup yaygın değildir. Kadınların sağlık, psikolojik destek, hukuki danışmanlık gibi hak temelli hizmetlere erişimi sınırlıdır (Toğrul, 2024). Sonuç olarak, konteyner yaşam alanlarında kadınların karşılaştığı sorunlar sadece altyapı eksikliği değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin yeniden üretildiği yapısal bir sorundur. Afet sonrası barınma politikalarının toplumsal cinsiyet perspektifiyle yeniden tasarlanması, kadınların yaşam koşullarının iyileştirilmesi için elzemdir. Aksi takdirde geçici barınma, kadınlar için kalıcı bir kırılma kaynağına dönüşmektedir.

2.4.1. Kadınların barınma alanlarındaki sosyal statüsü

Afet sonrası oluşturulan geçici barınma alanları, yalnızca fiziksel bir çözüm değil, aynı zamanda toplumsal ilişkilerin yeniden şekillendiği mekânlardır. Bu alanlarda kadınların toplumsal cinsiyet temelli sorumlulukları, geleneksel rollerle birleşerek sosyal statülerini hem belirlemekte hem de sınırlamaktadır. 6 Şubat 2023 depremleri sonrası kurulan konteyner yaşam alanlarında, kadınların barınma alanlarındaki sosyal konumları, çok sayıda faktörle biçimlenmiş; ancak çoğu durumda görünmeyen, ikincil ve destekleyici rollerle tanımlanmıştır (Balaban vd., 2024).

Kadınlar, konteyner yaşam alanlarında genellikle “ev içi düzenin sürdürücüsü” olarak konumlandırılmıştır. Yemek, temizlik, çocuk ve yaşlı bakımı gibi işler çoğunlukla kadınların sorumluluğunda kalmış; bu da onların barınma alanındaki statüsünü "evin iç hizmetlerinden sorumlu birey" olarak sınırlamıştır. Erkekler dış çevreyle temas hâlindeyken, kadınlar çoğu zaman konteynerin içinde ya da yakın çevresinde görünmez bir emeği sürdürmek zorunda kalmıştır (TTB ve SES, 2024). Bununla birlikte, kadınlar yardımların organizasyonu, gönüllü destek faaliyetleri ya da çocuklara yönelik sosyal etkinliklerde aktif rol alarak aslında barınma alanlarının sosyal dokusunu da ayakta tutan aktörler olmuştur. Ancak bu katkılar çoğu zaman formel olarak tanınmamakta, kadınların karar alma süreçlerine dâhil olmalarını engelleyen yapılar bu statü yükselmesini desteklememektedir (Baykan, 2023).

Kadınların sosyal statüsünü zayıflatan bir diğer unsur da eğitim, istihdam ve sosyal destek hizmetlerine erişimdeki kısıtlılıktır. Konteyner yaşam alanlarında kreş, kadın danışma merkezi, meslek kursları gibi hizmetlerin eksikliği kadınların kamusal alana katılımını ciddi ölçüde azaltmaktadır. Bu durum, kadınların yalnızca aile içi rolleriyle tanımlandığı bir sosyal yapı oluşturmakta ve onları ekonomik bağımlılığa itmektedir (Balaban vd., 2024; TTB, 2024). Özellikle yalnız anneler, dul kadınlar veya göçmen kadınlar gibi gruplar, barınma alanlarında daha fazla sosyal dışlanma ve damgalanma riski ile karşı karşıya kalmaktadır. Kadınların kendi kararlarını verme, bilgiye erişim veya hak arama konularındaki özerklikleri kısıtlanmakta; bu da sosyal statülerinin daha da kırılganlaşmasına neden olmaktadır (Demirbaş vd., 2023:41-52).

Barınma alanlarında kadınların sosyal statüsü, yalnızca toplumsal cinsiyet rollerinden değil, aynı zamanda hizmet erişimi, karar alma süreçleri ve fiziksel mekânların cinsiyetlendirilmiş yapısından da etkilenmektedir. Bu nedenle, afet sonrası planlamalarda kadınların sadece mağdur değil, aktif özne olarak tanımlandığı sosyal politikaların geliştirilmesi, sosyal statü eşitsizliklerini dönüştürmek açısından hayati önem taşımaktadır.

2.4.2. Kadınların güvenlik ve mahremiyet sorunları

Afet sonrası geçici barınma alanlarında, özellikle kadınların karşılaştığı güvenlik ve mahremiyet sorunları, yaşamsal öneme sahiptir. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerin ardından kurulan konteyner yaşam alanlarında kadınlar; yetersiz altyapı, ortak kullanım alanlarındaki güvenlik açıkları, mahremiyet eksikliği ve toplumsal cinsiyet temelli risklerle karşı karşıya kalmıştır (Toğrul, 2023).

Barınma alanlarında kadınlar için en temel sorunlardan biri, ortak alanların yetersizliği ve güvensizliğidir. Işıklandırma ve güvenlik kameralarının yetersizliği, kadınların gece saatlerinde bu alanlarda kendilerini güvende hissetmemelerine ve bu nedenle bu alanlardan uzak durmalarına yol açmıştır. Bu durum, kadınların günlük yaşamlarını sınırlamaktadır (TTB, 2023).

Mahremiyet eksikliği, konteynerlerin fiziksel yapısından kaynaklı olarak da ciddi bir sorundur. Konteynerlerin çoğunda aile başına düşen yaşam alanı sınırlı olup, çoğu zaman birden fazla birey aynı alanı paylaşmak zorunda kalmaktadır. Bu durum, kadınların yalnız kalma, giyinme-soyunma, dinlenme gibi temel mahremiyet ihtiyaçlarını karşılayamamasına yol açmaktadır (Düzleme ve Demircan, 2024: 65). Ayrıca konteynerlerin yan yana ve çok sıkışık şekilde yerleştirilmesi, kadınların hem fiziksel hem de psikolojik güvenlik duygusunu zedelemektedir (Balaban vd., 2024).

Kadınlar, cinsel taciz ve istismar riskiyle de karşı karşıya kalmaktadır. Mahremiyetin ihlali, aynı zamanda kadınların şiddete karşı savunmasız hâle gelmesine neden olmaktadır. Konteyner yaşam alanlarında resmi denetim mekanizmalarının sınırlı olması ve kadın destek birimlerinin yeterince yaygın olmaması, şiddet vakalarının bildirilmesini ve müdahaleyi zorlaştırmaktadır (Mumay, 2024). Kadınlar çoğu zaman yaşadıkları sorunları dile getirmekten çekinmekte, bu da “görünmeyen şiddet” olgusunu güçlendirmektedir.

Güvenlik zafiyetleri sadece fiziki alanlarla sınırlı kalmamakta; aynı zamanda psikososyal güvenlik duygusunu da zedelemektedir. Kadınlar, sürekli tetikte olma hâli içinde yaşamakta, bu durum hem ruhsal sağlıklarını hem de çocuklarıyla olan ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Mahremiyet alanlarının eksikliği, kadınların psikolojik iyileşme süreçlerini geciktirmekte ve afetten uzun vadede daha fazla etkilenmelerine neden olmaktadır (Soygüt vd., 2023). Bu sorunlara karşı çözüm olarak geliştirilen bazı uygulamalar bulunsa da kadın dostu konteyner alanları yalnızca sınırlı bölgelerde kurulmuş ve sistematik hâle getirilememiştir. Kadınların güvenliğini ve mahremiyetini önceleyen bir planlama yaklaşımı henüz barınma politikalarına tam olarak entegre edilmemiştir. Oysa afet sonrası süreçte kadınların aktif katılımını sağlayacak

ve onları destekleyecek alanların yaygınlaştırılması, toplumsal iyileşmenin temelidir (Soygüt vd., 2023).

2.4.3. Konteyner yaşam alanlarında kadınların psikolojik sağlığı ve travma

Afet sonrası geçici barınma alanları olan konteyner yaşam alanları, yalnızca fiziksel değil; aynı zamanda psikolojik bir kırılma alanı hâline gelmektedir. Özellikle kadınlar açısından bu alanlar, deprem sonrası travma, kaygı bozuklukları, depresyon ve izolasyon gibi çok yönlü ruhsal sorunların tetiklendiği sosyal mekânlardır. 6 Şubat 2023 depremlerinin ardından Türkiye genelinde kurulan konteyner yaşam alanlarında, kadınların psikolojik sağlığı ciddi tehditler altına girmiştir (Temşi, 2024).

Deprem sonrası kadınlarda en sık görülen psikolojik sorunlardan biri, travma sonrası stres bozukluğudur (TSSB). Depremın yıkıcı etkisinin yanı sıra, barınma alanlarının güvensizliği, mahremiyet eksikliği ve sosyal destek ağlarının zayıflığı bu bozukluğun derinleşmesine neden olmuştur. Yapılan araştırmalarda kadınların %38'inin TSSB semptomları gösterdiği, bu oranın erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Özdemir, 2024). Bu durum, travmanın cinsiyetlendirilmiş doğasını açıkça ortaya koymaktadır. Kadınların çoğu, deprem sonrasında ailenin yeniden düzenlenmesi, çocukların bakım sorumluluğu ve yaşlı bakımı gibi rolleri üstlenmek zorunda kalmakta; bu da psikolojik yüklerini artırmaktadır. Sosyal destek sistemlerinin eksikliği, kadınların duygu paylaşımı, psikolojik danışmanlık ya da manevi destek alma imkânlarını sınırlamaktadır (İnce vd., 2024). Bu durum yalnızca bireysel psikolojiyi değil, toplumsal dayanıklılığı da olumsuz etkilemektedir.

Konteyner yaşam alanlarında yaşam koşullarının dar olması, sürekli stres altında yaşama hâli yaratmakta; bu da kadınlarda uyku bozukluğu, panik atak, huzursuzluk ve sinirlilik gibi belirtileri artırmaktadır. Psikososyal destek ekiplerinin yetersizliği ise, kadınların iyileşme sürecini geciktirmekte ve zamanla kalıcı psikolojik hasarlara neden olabilmektedir (Balaban vd., 2024). Bazı bölgelerde yürütülen destek programları olumlu sonuçlar verse de, bu hizmetlerin ülke genelinde yaygınlaştırılamaması önemli bir eksikliktir. Psikolojik destek hizmetlerinin süreklilik arz etmemesi, kadınların yalnızlık duygusunu derinleştirmekte; toplumsal travmanın bireysel düzeyde içselleştirilmesine neden olmaktadır (Mumay, 2024).

Konteyner yaşam alanlarındaki kadınların psikolojik sağlığının korunması ve güçlendirilmesi için; toplumsal cinsiyet duyarlı psikososyal destek hizmetlerinin kalıcı biçimde entegre edilmesi gerekmektedir. Ayrıca kadınların yalnızca “yardım alan birey” değil,

toparlanma sürecinin öznesi olarak tanımlandığı uygulamalar, bireysel ve toplumsal iyileşme için hayati önemdedir.

2.4.4. Afet sonrası kadınların eğitime ve iş gücüne katılımı

Doğal afetler, kadınların toplumsal yaşama katılımını çok boyutlu biçimde etkileyen kırılma anlarıdır. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler, sadece fiziksel değil aynı zamanda ekonomik ve sosyal sistemler üzerinde derin etkiler yaratmış; özellikle kadınların eğitime ve iş gücüne katılımını ciddi biçimde sekteye uğratmıştır (Karademir, 2023). Kadınlar afet sonrası süreçte hem görünmeyen emek yükü hem de destek mekanizmalarının yetersizliği nedeniyle eğitim ve istihdam alanlarından dışlanma riskiyle karşı karşıya kalmıştır.

Eğitim açısından, birçok kadın ve kız çocuk, konteyner yaşam alanlarındaki mekânsal yetersizlik, ulaşım sorunları ve kültürel engeller nedeniyle eğitime devam edememiştir. Deprem bölgesindeki birçok kız öğrenci, ailelerinin ekonomik zorlukları veya ev içi sorumlulukları nedeniyle okula dönmekte zorlanmıştır. Aynı zamanda afet sonrası eğitim politikalarının cinsiyet duyarlı olmaması, kız çocuklarının uzun vadeli eğitimden kopmasına neden olmuştur (Karademir, 2023; Özmet, 2023). İş gücüne katılım konusunda ise kadınlar, afet sonrası hem fiziksel iş yerlerinin yıkımı hem de bakım emeğindeki artış nedeniyle iş piyasasından büyük ölçüde uzaklaşmıştır. Kadınlar; evin yeniden düzenlenmesi, çocuk bakımı, yaşlı ve hasta bireylerin sorumluluğunu üstlenerek, görünmez iş yüküyle istihdam dışına itilmiştir (Dökmeci, 2024). Özellikle kayıt dışı çalışan kadınlar bu süreçte hiçbir sosyal güvenlik korumasına erişememiştir.

Kadınların afet sonrası istihdamda karşılaştığı bir diğer temel sorun, mesleki eğitim ve yeniden beceri kazanımı olanaklarının eksikliğidir. Yerel düzeyde yürütülen bazı meslek edindirme kursları olsa da bu girişimlerin sürdürülebilir olmaması ve geleneksel kadın mesleklerine odaklanması, kadınların üretken, yenilikçi alanlara girmesini engellemektedir (Uğur ve Yılmaz, 2024). Kurumlar arası eşgüdüm eksikliği ve sosyal politikalardaki cinsiyet körlüğü, kadınların afet sonrası üretken roller üstlenmelerini güçleştirmektedir. Kadınlar genellikle yardım nesnesi olarak görülmekte; oysa afet sonrası toparlanma süreçlerinde aktif birer özne olmaları mümkündür ve gereklidir (Yeşil, 2024). Kadınların ekonomik hayata katılımının artırılması hem bireysel güçlenmelerine hem de toplumsal dayanıklılığın gelişmesine katkı sağlayacaktır.

2.4.5. Kadınların sağlık hizmetlerine erişimi ve hijyen sorunları

Afet sonrası geçici yaşam alanlarında kadınların karşılaştığı en temel sorunlardan biri, sağlık hizmetlerine erişim güclüğü ve hijyen koşullarının yetersizliğidir. 6 Şubat 2023 depremlerinin ardından kurulan konteyner yaşam alanlarında kadınların özel sağlık ihtiyaçları çoğu zaman görünmez kalmış; üreme sağlığı, regl hijyeni ve doğum öncesi/sonrası hizmetlere ulaşımında ciddi eksiklikler yaşanmıştır (Mumay, 2024).

Kadınlar için hayati öneme sahip olan üreme sağlığı hizmetleri, birçok bölgede ya hiç verilmemiş ya da sınırlı süreli sunulmuştur. Mobil sağlık ekiplerinin yetersizliği, uzman personel eksikliği ve sürekli mekân eksikliği gibi nedenlerle kadınlar doğum, düşük, emzirme ve cinsel sağlık konularında temel hizmetlere erişememiştir (Soygüt vd., 2023). Özellikle hamile kadınların takipleri aksarken, doğum sonrası bakım hizmetlerinin yetersizliği anne ve bebek sağlığı açısından riskleri artırmıştır (Kalaycı ve yut, 2023).

Regl dönemi hijyeni, konteyner yaşam alanlarında göz ardı edilen ancak kadınlar için büyük bir sıkıntı kaynağı olmuştur. Tuvaletlerin uzak, karanlık ve ortak kullanımlı olması nedeniyle kadınlar regl dönemlerinde ciddi mahremiyet ve temizlik sorunları yaşamıştır. Birçok kadın hijyenik pede ulaşamamış, hijyen kitleri düzenli dağıtılmadığı gibi sosyal damgalanma nedeniyle ihtiyaçlarını dile getirememiştir (Ak ve Aslan, 2024). Ayrıca konteyner yaşam alanlarında suya erişimin sınırlı olması, kişisel temizlik koşullarını zorlaştırmıştır. Sıcak su, sabun, tuvalet kâğıdı ve antiseptik gibi temel hijyen malzemelerine düzenli erişilememesi kadınların sağlık durumunu doğrudan olumsuz etkilemiş; idrar yolu enfeksiyonları, mantar, cilt sorunları gibi rahatsızlıklar yaygınlaşmıştır (Mumay, 2024; TTB, 2023).

Kadın dostu sağlık hizmetlerinin eksikliği, sağlık hizmetlerinin cinsiyet körü biçimde sunulmasına neden olmuştur. Kadınların psikososyal destek alma, doğum kontrol yöntemleri hakkında bilgi edinme ya da jinekolojik kontrol gibi hakları pratikte neredeyse tamamen sınırlandırılmıştır. Bu eksiklik, özellikle travma sonrası iyileşme sürecini sekteye uğratmıştır (Işıklı, 2024). Kadınların sağlık hizmetlerine erişimi ve hijyen ihtiyaçları, afet sonrası süreçte yalnızca bireysel sorunlar değil, sistemsel bir eşitsizliğin yansımasıdır. Afet yönetimi politikaları, kadınların biyolojik ve toplumsal ihtiyaçlarını dikkate alarak yapılandırılmadığı sürece, bu sorunlar her afette tekrar eden bir yapıya bürünecektir.

2.4.6. Konteyner yaşam alanlarında kadınların bakım ve ev içi emek yükü

Afet sonrası geçici barınma alanlarında, kadınların ev içi ve bakım emeği görünmez bir şekilde artmaktadır. 6 Şubat 2023 depremlerinden sonra kurulan konteyner yaşam alanlarında,

kadınlar hem kendi travmalarıyla baş etmeye çalışmakta hem de aile bireylerinin bakım sorumluluğunu neredeyse tamamen üstlenmektedir (Gedik, 2024). Bu durum, kadının afet sonrası süreçte toplumsal rollerinin katmanlı bir şekilde ağırlaştığını göstermektedir.

Konteyner yaşam alanlarında kadınlar; çocuk, yaşlı ve hasta bireylerin bakımından sorumlu tutulmakta; yemek, temizlik, çamaşır, su temini gibi günlük işler kadın emeği üzerinden yürütülmektedir. Bu yük, deprem sonrası ortaya çıkan duygusal yıkım ve fiziksel yetersizliklerle birleştiğinde, kadınlar için hem fiziksel hem de psikolojik tükenmişlik anlamına gelmektedir (Ayata vd., 2023). Üstelik bu emeğin karşılığı herhangi bir sosyal, ekonomik ya da kamusal tanınırlık görmemektedir.

Ev içi işlerin sürekliliği, kadınların dış dünyayla olan bağlarını da zayıflatmaktadır. Kadınlar çoğu zaman sosyal faaliyetlere, eğitime ya da istihdama katılamamakta; bu da onları toplumsal olarak daha görünmez ve bağımlı bir konuma itmektedir (Tosun, 2024). Deprem sonrası yeniden yapılanma süreçlerinde, kadınların toplumsal üretime katılımı teşvik edilmediği gibi, evde kalmaları doğal bir rol olarak görülmektedir. Bakım emeğinin cinsiyetlendirilmiş dağılımı, yalnızca bireysel yük yaratmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini yeniden üretmektedir. Kadınlar konteyner yaşam alanlarında bu emeği çoğunlukla tek başına üstlenirken, erkeklerin bu sürece dahil edilmediği ya da toplumsal rollerinin desteklenmediği bir yapı ortaya çıkmaktadır (TÜBAKKOM, 2023).

Kadınların bakım emeği çoğu zaman sağlıkla da doğrudan ilişkilidir. Hasta bir eş, çocuk ya da yaşlı için gerekli olan bakımı konteyner yaşam şartlarında sürdürmek ciddi zorluklar içerir. Sınırlı alan, hijyen eksikliği, suya erişimin zorluğu gibi etkenler bakım işlerini zorlaştırmakta; aynı zamanda kadınların kendi sağlıklarını ihmal etmelerine neden olmaktadır (Demirözer, 2024). Sonuç olarak, afet sonrası konteyner yaşam alanlarında kadınların üstlendiği bakım ve ev içi emek yükü; görünmeyen, karşılıksız ve desteklenmeyen bir alanda büyümektedir. Bu yükün adil paylaşımı, yalnızca aile içi rollerin yeniden düşünülmesini değil; aynı zamanda devlet politikalarının kadın emeğini tanıyan ve destekleyen yapılarla güçlendirilmesini gerektirmektedir.

2.5. Toplumsal Cinsiyet Temelli Eşitsizlikler ve Kadınlara Yönelik Destek Mekanizmaları

Afetler, toplumsal yapının mevcut kırılğanlıklarını derinleştiren kritik olaylardır. 6 Şubat 2023 depremleri, Türkiye'de var olan toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikleri daha görünür kılmış ve kadınların maruz kaldığı yapısal dezavantajları katmerleştirmiştir. Deprem sonrası

süreçte, kadınların barınma, sağlık, istihdam, güvenlik ve karar alma mekanizmalarına erişimde yaşadıkları eşitsizlikler sistematik nitelik taşımaktadır (Göregenli vd., 2025).

Afet bölgesinde kadınlar, görünmeyen emek yükleri ile sosyal hayattan izole edilmekte ve kamusal hizmetlerden yararlanma kapasiteleri sınırlanmaktadır. Kadınlar, bakım hizmetleri, çocuk ve yaşlı bakımı, temizlik gibi görevlerle konteyner yaşam alanlarında "evin hizmetkârı" konumuna indirgenmekte; bu da onların karar alma süreçlerine katılımını engellemektedir (Tarhanlı vd., 2023). Kadınların destek mekanizmalarına erişiminde yaşanan sorunlar yalnızca fiziksel erişimle sınırlı kalmamaktadır. Kadınlara özel psiko-sosyal danışmanlık, hukuki destek, sağlık hizmetleri ve istihdam danışmanlığı gibi hak temelli destek sistemleri ya hiç kurulamamış ya da dağınık biçimde işlemiştir (Özdemir ve Doğangün, 2023). Bu eksiklikler, kadınların yalnızlaştığı ve travmalarını sağlıklı şekilde yönetemediği bir zemin oluşturmuştur.

Destek mekanizmalarının yetersizliğinde kurumsal koordinasyon eksiklikleri, toplumsal cinsiyet duyarsız politikalar ve yerel yönetimlerin güçsüzlüğü etkili olmuştur. Afet yönetim planlarının toplumsal cinsiyet eşitliği gözetilerek yapılmamış olması, kadınların önceliklerini gündeme getirecek mekanizmaların gelişmesini engellemiştir (Akarçay, 2024). Kimi zaman var olan destek merkezleri dahi, kültürel normlar ve ataerkil yapı nedeniyle etkisiz kalmıştır. Buna karşın, bazı bölgelerde sivil toplum kuruluşlarının (STK) öncülüğünde kurulan kadın destek noktaları, kadınların hem dayanışma hem de iyileşme süreçlerine katılmalarında önemli rol oynamıştır. “Mor Yerleşke” gibi pilot uygulamalar, kadınların hak temelli bilgilere erişim sağladığı, psikososyal destek aldığı ve kendi güçlenme süreçlerine katıldığı örnekler olarak öne çıkmıştır (Belet, 2023: 15). Ancak bu uygulamaların sınırlı bölgelerle kısıtlı kalması, ulusal ölçekte cinsiyet eşitliğini merkeze alan bir afet yönetimi sisteminin eksikliğini göstermektedir. Kadınların afet sonrası yaşadığı eşitsizliklerin yapısal çözümü için yalnızca yardım değil, güçlendirici, sürdürülebilir ve katılımcı mekanizmaların geliştirilmesi şarttır (Işıklı, 2024).

2.5.1. Afet yönetiminde kadınlara yönelik politika ve stratejiler

Afet yönetimi süreçlerinde toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklerin giderilmesi ve kadınların özgün ihtiyaçlarına duyarlı politika ve stratejilerin geliştirilmesi, afet sonrası iyileşmenin toplumsal bütünlük içinde gerçekleşmesi açısından hayati önemdedir. 6 Şubat 2023 depremleri sonrasında Türkiye’deki afet müdahale sisteminin bu konuda çeşitli eksiklikler barındırdığı görülmüştür (Işıklı, 2024).

Afet yönetiminde uygulanan politikalar çoğunlukla cinsiyet körü kalmakta; kadınların farklılaşan sağlık, güvenlik, hijyen, bakım yükü gibi ihtiyaçları, genel nüfus politikaları içinde

görünmez hâle gelmektedir. Deprem bölgesindeki uygulamalarda da kadınların ihtiyaç duyduğu kadın dostu alanlar, psikososyal destek merkezleri, mahremiyete duyarlı barınma koşulları gibi hizmetler çoğunlukla yetersiz kalmış ya da geç uygulanmıştır (Altıparmak ve Birel, 2023). Bazı raporlar, afet yönetiminde kadınların sadece "yardıma muhtaç" bireyler olarak değil, katılımcı aktörler olarak da sistemin parçası olması gerektiğini vurgulamaktadır. Ancak ne yazık ki, karar alma mekanizmalarında kadın temsili oldukça sınırlı kalmış; yerel afet kurulları ve kriz yönetim ekiplerinde kadınların söz hakkı bulması neredeyse istisnai hâlde kalmıştır (İrdem ve Mert, 2023). Kadınlara yönelik etkin stratejiler geliştirmek için öncelikle afet politikalarının, toplumsal cinsiyet duyarlılığı ile yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Bu kapsamda, Türkiye’de bazı sivil toplum örgütleri ve kadın platformları tarafından geliştirilen “Mor Yerleşke” gibi örnek projeler, kadınların ihtiyaçlarına özgü çözümler sunarak afet sonrası toparlanma süreçlerine örnek teşkil etmiştir (Yanardağ vd.,2025).

Politika ve strateji geliştirme süreçlerinde ayrıca, kadınların afet öncesi, sırası ve sonrasına ilişkin bilgi ve deneyimlerinin dikkate alınması gerekmektedir. Eğitim, farkındalık çalışmaları, kriz anı tatbikatları ve afet sonrası izleme raporlarında kadınların deneyimlerinin sistematik biçimde analiz edilmesi, cinsiyet temelli eşitsizliklerin yeniden üretilmesini engelleyecektir (Koç ve Yalçın, 2023). Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women) ve diğer uluslararası kılavuz ilkeler doğrultusunda, afet yönetimi alanında "cinsiyete duyarlı risk azaltımı", "toplumsal eşitlik temelli müdahale" ve "kadın liderliğinde yeniden yapılanma" başlıklarının politika metinlerine entegre edilmesi önerilmektedir (Işıklı, 2024). Türkiye’de ise bu prensipler çoğunlukla belgesel düzeyde kalmakta, uygulamaya aktarılmasında kurumsal irade zayıf kalmaktadır.

2.5.2. Konteyner yaşam alanlarında kadın dayanışma ağları ve sivil toplum kuruluşları

Afet sonrası süreçte kadınların karşılaştığı çok boyutlu eşitsizliklere karşı geliştirilen etkili araçlardan biri, kadın dayanışma ağları ve bu ağları destekleyen sivil toplum kuruluşlarıdır (STK). 6 Şubat 2023 depremleri sonrasında konteyner yaşam alanlarında yaşayan kadınlar, yalnızca yardım bekleyen mağdurlar değil, aynı zamanda birbirlerine destek sunan, örgütlenen ve hak arayan aktif özneler dönüşmüştür (Toğrul, 2024).

Depremi ilk günlerinden itibaren Kadın Koalisyonu, Mor Çatı, Kadın Dayanışma Vakfı, KESK Kadın Meclisleri gibi feminist odaklı STK’lar, konteyner yaşam alanlarında kadınlara yönelik gıda, hijyen, psiko-sosyal destek, hukuki danışmanlık ve şiddet önleme faaliyetleri yürütmüştür. Bu kuruluşlar, aynı zamanda kadınların afet sürecinde yaşadığı deneyimlerin

görünür olmasını sağlamak amacıyla raporlama, atölye ve saha çalışmaları da yapmıştır. (Akarçay, 2024;Belet, 2023: 15). Konteyner yaşam alanlarında "mor çadır" ve "kadın merkezi" gibi dayanışma alanları oluşturulmuştur. Bu alanlar, kadınların hem güvenli bir fiziksel mekâna erişmesini hem de yalnız olmadıklarını hissetmelerini sağlamıştır. Kadınların kendi hikâyelerini paylaşmaları, kolektif iyileşmeyi ve örgütlü mücadeleyi mümkün kılmıştır (Ayata vd., 2023;Toğrul, 2024).

Dayanışma ağlarının başarısı, yalnızca materyal yardımlarla sınırlı kalmayıp, kadınların güçlenme süreçlerini tetiklemesiyle de öne çıkmıştır. Psikoeğitim oturumları, kadın sağlığı atölyeleri ve meslek kursları gibi faaliyetler hem bireysel iyileşmeye hem de sosyal hayata katılımın artmasına katkı sağlamıştır (Yanardağ vd., 2025). Ancak bu dayanışma ağlarının sürdürülebilirliği, kamu kurumları ile olan ilişkilerine bağlı olarak zayıflayabilmektedir. Bazı bölgelerde yerel yönetimlerin ve AFAD'ın STK'larla iş birliği eksikliği, kadın merkezlerinin kalıcılığını tehdit etmiş; hatta bazı durumlarda bu merkezlerin faaliyetleri sınırlandırılmıştır (Akarçay, 2024). Bu durum, afet yönetiminde sivil toplumun destekleyici değil, asli bir aktör olarak konumlanmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Konteyner yaşam alanlarında kadın dayanışma ağları ve sivil toplum kuruluşları, sadece yardımı organize eden yapılar değil; aynı zamanda toplumsal dönüşümün öncüleridir. Bu yapıların desteklenmesi, afet sonrası cinsiyet temelli eşitsizliklerin onarımı ve kadınların güçlenmesi açısından hayati önem taşımaktadır.

2.5.3. Kadınların afet sonrası hukuki hakları ve koruma mekanizmaları

Doğal afetler, sadece fiziksel yıkıma neden olmakla kalmaz; aynı zamanda toplumsal eşitsizlikleri daha da belirgin hâle getirir. 6 Şubat 2023 depremlerinin ardından kadınlar, sadece barınma ve temel ihtiyaçlar konusunda değil; hukuki koruma mekanizmalarına erişim açısından da ciddi engellerle karşılaşmıştır. Bu durum, özellikle kadınların şiddete uğrama, ayrımcılık ve sosyal dışlanma risklerini artırmıştır (Beşpınar ve Beşpınar, 2023).

Deprem sonrası kadınlar için en önemli hukuki haklardan biri, şiddetten korunma hakkıdır. 6284 sayılı Kanun kapsamında kadınların korunma talep etme, uzaklaştırma kararı aldırma ve sığınma evlerine yönlendirilme gibi hakları bulunmaktadır. Ancak afet sonrası konteyner yaşam alanlarında bu mekanizmaların işleyişi büyük ölçüde aksamış; şiddet vakalarının görünmez hâle geldiği bir ortam oluşmuştur (Işıklı, 2024). Kadınlar, çoğu zaman hukuki başvuru mekanizmalarına ulaşamamış ya da bu haklara dair yeterli bilgiye sahip olamamıştır. Buna ek olarak, kadınların miras, mülkiyet, çocuk velayeti ve sosyal yardımlardan

yararlanma gibi medeni hakları da afet sonrası ihlal edilme riski taşımaktadır. Afet bölgelerinde nüfus kayıtlarının yok olması, belgelerin kaybı ya da sistematik veri eksiklikleri kadınların bu haklara erişimini zorlaştırmıştır. Oysa hukuki belgelerin yeniden düzenlenmesi ve kadınların kimliklerine dair işlemlerde öncelik tanınması, temel bir eşitlik meselesidir (Balaban vd., 2024).

Afet sonrası hukuki destek sunan kurumlar —özellikle baroların kadın hakları merkezleri, adli yardım birimleri ve insan hakları dernekleri— bu süreçte önemli rol oynamıştır. Ancak yerel düzeyde bu hizmetlerin sınırlı kalması, kadınların büyük bölümünün destekten mahrum kalmasına yol açmıştır (Beşpınar ve Beşpınar, 2023). Ayrıca sahada çalışan STK'lar, özellikle kırsal alanlardaki kadınların hukuki destek taleplerine cevap verilmediğini raporlamıştır.

Uluslararası hukuki çerçevede, Türkiye'nin taraf olduğu CEDAW (Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi) ve İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararı da afet sonrası süreçte tartışma konusu olmuştur. Birçok hukukçu ve kadın örgütü, İstanbul Sözleşmesi'nin bağlayıcılığının olmaması nedeniyle kadınların koruma taleplerinin zayıfladığını belirtmiştir.

Afet sonrası kadınların hukuki haklarının korunması sadece bir adalet meselesi değil; aynı zamanda kriz dönemlerinde toplumsal eşitliğin yeniden inşası açısından stratejik öneme sahiptir. Bu nedenle afet planlarında kadınlara özgü hukuki destek birimleri, mobil adli yardım sistemleri ve yaygınlaştırılmış bilgi ağlarının kurulması gerekmektedir.

2.5.4. Toplumsal cinsiyet temelli şiddet ve konteyner yaşam alanları

Afet sonrası dönemler, kadınların maruz kaldığı toplumsal cinsiyet temelli şiddeti (TCTS) derinleştiren koşullar yaratmaktadır. 6 Şubat 2023 depremlerinin ardından kurulan konteyner yaşam alanlarında, kadınlar hem fiziksel hem de psikolojik açıdan kırılgan bir konuma itilmiş; şiddet vakaları çoğu zaman görünmez kalmıştır (Soygüt vd., 2023). Barınma alanlarının yetersizliği, güvenlik eksikliği ve mahremiyetin sağlanamaması kadınları her türlü şiddete açık hâle getirmiştir.

Konteyner yaşam alanlarındaki ortak yaşam alanlarının (tuvalet, duş, koridorlar) yeterince aydınlatılmaması, güvenlik önlemlerinin zayıf olması ve kadınlara özel güvenli alanların bulunmaması hem cinsel taciz hem de ev içi şiddet risklerini artırmıştır (Toğrul, 2024).

Kadınlar, çoğu zaman şiddet failine yakın yaşam alanlarında kalmak zorunda bırakılmış, koruma mekanizmalarına ulaşamamışlardır. Afet sonrasında şiddet başvurusu yapabilecek mekanizmaların (adli, sosyal hizmet, sığınma) işlememesi veya yetersiz kalması, kadınların sessizleşmesine yol açmıştır. Bu dönemde 6284 sayılı Kanun kapsamındaki koruma kararlarına

ulaşmak hem fiziki hem de bürokratik açıdan zor hâle gelmiş; kadınların şiddeti bildirme oranı dramatik biçimde düşmüştür (Temşi, 2024).

Özellikle yalnız yaşayan kadınlar, yaşlı kadınlar, mülteci kadınlar ve engelli bireyler çoklu kırılganlıklar nedeniyle hedef hâline gelmiş; sosyal destek ağlarının kopmasıyla korumasız kalmışlardır. Toplumsal normlar ve utanç kültürü, kadınların şiddeti raporlamasını engellemiş; “ev içinde çözülmesi gereken mesele” anlayışı, konteyner yaşam alanlarındaki görünmez patriarkayı yeniden üretmiştir (Arslankoç vd., 2024). Bununla birlikte bazı sivil toplum kuruluşları ve kadın odaklı yapılar, afet sonrası şiddeti görünür kılmak adına aktif çalışmalar yürütmüştür. Kadın Koalisyonu, Mor Çatı, Kadın Dayanışma Vakfı gibi kurumlar, konteyner yaşam alanlarında mor çadır, kadın danışma birimi ve psikososyal destek hatları gibi uygulamalarla hem şiddeti belgelemeye hem de müdahaleye yönelik adımlar atmıştır (Mumay, 2024). Ancak bu çabaların kurumsallaşmaması ve devletin afet politikalarında toplumsal cinsiyet perspektifinin eksikliği, sorunun yapısal düzeyde çözilememesine neden olmuştur. Kadınların korunması, yalnızca bireysel çözümlerle değil, kamusal sorumluluğun yeniden tanımlandığı bütüncül bir anlayışla ele alınmalıdır.

2.6. Adıyaman Örneği: Konteyner Yaşam Alanlarında Kadınların Deneyimleri

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler, Adıyaman ilini derinlemesine etkileyen felaketlerden biri olmuştur. Fiziksel yıkımın yanı sıra, sosyal yapıda da ciddi kırılmalar yaşanmış; özellikle kadınların yaşam deneyimleri konteyner yaşam alanlarında çok boyutlu zorluklarla şekillenmiştir (Balaban vd., 2024). Adıyaman örneği, kadınların afet sonrası süreçte karşılaştığı yapısal eşitsizliklerin çarpıcı bir yansıması olmuştur.

Adıyaman’daki konteyner yaşam alanlarında yaşayan kadınlar, öncelikle barınma, hijyen ve güvenlik gibi temel haklara erişimde ciddi sorunlarla karşılaşmıştır. Aydınlatma eksikliği ve güvenlik personelinin yetersizliği, kadınlar için fiziksel ve psikolojik tehditler oluşturmuştur (Duruel, 2023). Kadınlar bu alanlarda taciz korkusu yaşarken, özel alanlarını koruyamadıkları için mahremiyetleri ihlal edilmiştir. Afet sonrası Adıyaman’daki konteyner yaşam alanlarında kadınların taşıdığı bakım yükü, psikolojik iyilik hâlini de derinden etkilemiştir. Kadınlar, çocuk ve yaşlı bakımını tek başına üstlenmiş, kendi ihtiyaçlarını geri plana atmak zorunda kalmıştır. Görüşmelere katılan kadınların büyük kısmı, konteyner yaşamında "her şeyin yükünü taşıyan ama görünmeyen" bireyler olarak tanımlanmıştır (Toğrul, 2024).

Kadınların eğitime ve istihdama katılımı da konteyner yaşamının güvenlik sorunları, fiziki ve sosyal sınırlılıkları nedeniyle oldukça düşüktür. Birçok kadın, destek

mekanizmalarının yetersizliği nedeniyle yeniden istihdama katılamamış; mesleki becerilerini değerlendirecek alanlar bulamamıştır. STK'ların ağtığı geçici kurslar yetersiz kalmış; bu da kadınların ekonomik bağımsızlık sũređlerini sekteye uğratmıştır (Özgölet, 2024). Psikososyal açıdan ise kadınlar, yaşadıkları travmaların çoğu zaman görmezden gelindiğini belirtmiştir. Kadınlara yönelik psikolojik destek hizmetlerinin sistematik olmaması, bu yũkũ daha da derinleştirmiştir. Kadınlar özellikle yakınlarını kaybettikleri hãllerde yeterli yas sũreci yaşayamadıklarını, hızlıca "gũçlü olmaları" beklendiğini ifade etmişlerdir (Temşi, 2024). Ancak tũm bu zorluklara rağmen Adıyaman'da kadınlar arası dayanışma örnekleri, konteyner yaşam alanlarının en gũçlü iyileştirici dinamiklerinden biri olmuştur. Komşuluk ilişkilerinin gũçlenmesi, bilgi paylaşımı, çocukların birlikte bakımı gibi pratikler, kadınların yalnızlık hissini azaltmış; kolektif direniş biçimlerinin gelişmesine olanak tanımıştır (Balaban vd., 2024).

3. YÖNTEM

3.1. Problemin Tanımı ve Durumu

6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye'nin güneydoğusunda meydana gelen ve çok geniş bir coğrafyada yıkıma yol açan Kahramanmaraş merkezli depremler, yalnızca fiziksel bir afet değil, aynı zamanda toplumsal bir kriz olarak da derin etkiler bırakmıştır. Adıyaman ili, bu depremlerden en fazla etkilenen şehirlerden biri olup, sosyo-kültürel yapısı gereği kırılgan grupların özellikle kadınların yaşadığı sorunlar daha da belirginleşmiştir. Bu bağlamda afet sonrası dönemde kadınların yaşam koşulları hem toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri hem de kriz ortamının doğurduğu yeni tehditler nedeniyle daha da zorlaşmıştır.

Kadınlar, afet sonrası dönemde güvenlik, mahremiyet, sağlık hizmetlerine erişim, psikolojik dayanıklılık, gelir kaybı ve sosyal dışlanma gibi çok boyutlu sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Kriz anlarında ve sonrasında kadınların yaşadığı bu eşitsizlikler, afet yönetimi süreçlerinde toplumsal cinsiyet perspektifinin yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri doğrultusunda kadınlara yüklenen bakım emeği, kriz zamanlarında daha görünür hale gelirken, aynı zamanda kadınların kamusal alana erişimini de sınırlamakta; sosyal yardımlara ulaşmalarını, şikâyet mekanizmalarını kullanmalarını ve karar alma süreçlerine katılımlarını engellemektedir. Bu araştırmada ele alınan problem, deprem sonrası konteyner yaşam alanlarında yaşayan kadınların maruz kaldığı toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklerin derinlemesine analiz edilmesidir. Sorun yalnızca kadınların afet sonrası koşullarda karşılaştıkları fiziksel zorluklardan ibaret olmayıp, aynı zamanda psikolojik, sosyal ve kültürel etkilerin birleşimiyle şekillenen çok yönlü bir kriz olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırma, bu sorunları görünür kılarak toplumsal cinsiyet temelli bir analiz sunmayı ve kriz zamanlarında kadınların ihtiyaçlarının özgünlüğünü ortaya koymayı hedeflemektedir.

3.2. Konunun Anlam ve Önemi

Toplumsal olaylar ve doğal afetler, bireylerin yaşamlarını fiziksel, psikolojik ve sosyal açılardan dönüştürme potansiyeline sahiptir. Ancak bu dönüşüm süreci, toplumun tüm bireylerini eşit şekilde etkilememektedir. Özellikle kadınlar, afet sonrası süreçlerde hem var olan toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin hem de kriz ortamının getirdiği yeni risklerin kesişiminde daha kırılgan bir konuma sürüklenmektedir. Bu nedenle, afet gibi olağanüstü durumların toplumsal cinsiyet perspektifiyle değerlendirilmesi hayati önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın konusu olan “6 Şubat Depremi ve Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Konteyner Yaşam Alanlarındaki Kadınlar ve Sorunları” başlığı, yalnızca belirli bir doğal afetin etkilerini analiz etmekle kalmamakta, aynı zamanda kriz anlarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin neden öncelikli bir mesele olduğunu gözler önüne sermektedir. Kadınların barınma, güvenlik, hijyen, sağlık, sosyal destek ve psikolojik dayanıklılık gibi temel haklara erişimde yaşadığı eşitsizlikler, afet yönetimi ve insani yardım politikalarının toplumsal cinsiyet duyarlılığı ile yeniden tasarlanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu konunun incelenmesi, afet sonrası müdahale ve iyileştirme süreçlerinde cinsiyet temelli yaklaşımların eksikliğini gözler önüne sererek, gelecekte daha kapsayıcı ve adil politikaların oluşturulmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca, saha verilerine dayalı olarak yapılan bu çalışma, yalnızca akademik bir boşluğu doldurmakla kalmayıp, yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve afet yönetim birimlerinin kadın odaklı politika üretiminde başvurabilecekleri özgün bir kaynak niteliği taşımaktadır. Bu yönüyle çalışma hem kuramsal hem de uygulamalı düzeyde anlamlı ve önemli bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

3.3. Araştırmanın İnceleme Alanı

Bu araştırmanın inceleme alanı, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler sonrasında Adıyaman ilinde kurulan geçici konteyner yaşam alanlarında ikamet eden kadınlardır. Çalışma, özellikle K1, K6, K13, K15 ve K19 numaralı konteyner alanlarında yaşayan kadınların yaşantılarına odaklanmaktadır. Seçilen konteyner yaşam alanlarının tercih edilmesinde, araştırmanın saha deneyimi ve gözlemleri temel alınmıştır. Araştırmacının, 6 Şubat 2023 depremlerinden itibaren bir sivil toplum kuruluşu bünyesinde sosyal çalışmacı olarak yürüttüğü saha çalışmaları sonucu, bu alanların afet sonrası dönemde kadınların yaşadığı toplumsal cinsiyet temelli sorunların en belirgin şekilde gözlemlenebildiği kritik bölgeler olduğu tespit edilmiştir.

K1, K6, K13, K15 ve K19 numaralı konteyner alanları, coğrafi konumları itibarıyla şehrin farklı lokasyonlarında yer almakta olup, nüfus yoğunluğu ve sosyo-ekonomik yapıları bakımından çeşitlilik göstermektedir. Örneğin, K13 konteyner alanı, son dönemde kurulmuş ve yoksul nüfusun yoğun olarak barındığı bir yerleşim iken; K1 ise en erken kurulan ve yüksek oranda dezavantajlı grupların bulunduğu büyük bir konteyner yaşam alanıdır. Bu bilinçli seçim, araştırmanın farklı sosyo-demografik profillere sahip kadınların deneyimlerini kapsamlı biçimde analiz edebilmesine olanak sağlamaktadır.

Bu alanlar, hem depremin etkisinin yoğun hissedildiği bölgeler olması hem de toplumsal cinsiyet temelli sorunların daha belirgin biçimde gözlemlenebileceği sosyal yapılar barındırması nedeniyle seçilmiştir. İnceleme alanı, sadece coğrafi bir bölgeyi değil, aynı zamanda bu alanda yaşayan kadınların gündelik yaşam deneyimlerini, karşılaştıkları sorunları ve afet sonrası dönemde maruz kaldıkları toplumsal eşitsizlikleri de kapsamaktadır. Bu bağlamda, konteyner yaşam alanlarındaki kadınların güvenlik, mahremiyet, sosyal dışlanma, sağlık hizmetlerine erişim, gelir kaynaklarına ulaşım gibi çok boyutlu sorunları araştırmanın merkezini oluşturmaktadır.

Araştırmanın inceleme alanı, aynı zamanda bu kadınların kriz anlarında nasıl stratejiler geliştirdiklerini, sosyal dayanışma ağlarıyla nasıl ilişkiler kurduklarını ve hayatta kalma mekanizmalarını nasıl şekillendirdiklerini anlamayı da hedeflemektedir. Bu nedenle, alan yalnızca fiziksel bir yaşam ortamı değil; aynı zamanda kadınların afet sonrası kimlik inşaları, direniş biçimleri ve toplumsal cinsiyetle örülü deneyimlerini anlamaya yönelik sosyolojik bir gözlem sahası olarak da ele alınmaktadır.

3.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremler sonrasında Adıyaman'daki geçici konteyner yaşam alanlarına yerleştirilen kadınların, toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelinde karşılaştıkları sorunları ortaya koymaktır. Araştırma, afet sonrası süreçte kadınların gündelik yaşamlarında deneyimledikleri psikolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel etkileri anlamaya yönelik olarak yapılandırılmıştır. Özellikle kadınların barınma, güvenlik, mahremiyet, sosyal hizmetlere erişim, istihdam olanakları ve aile içi ilişkiler gibi alanlarda yaşadığı sorunlar derinlemesine analiz edilecektir.

Araştırma ayrıca, afet gibi kriz durumlarında mevcut toplumsal cinsiyet rollerinin kadınlar üzerindeki etkilerini görünür kılmayı ve bu rollerin kriz sonrası dönemde nasıl yeniden üretildiğini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, kadınların kriz anlarında geliştirdikleri baş etme mekanizmaları, sosyal dayanışma ağlarıyla ilişkileri ve direnç gösterme stratejileri de araştırmanın ilgi alanına girmektedir. Bu çalışmanın bir diğer amacı ise, afet yönetimi süreçlerinde toplumsal cinsiyet temelli bir perspektifin eksikliğini vurgulamak ve kriz dönemlerinde kadınların özgün ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulmasının önemini somut verilerle ortaya koymaktır. Araştırma bulgularının, afet sonrası politika ve uygulamaların daha kapsayıcı ve eşitlikçi bir yapıya kavuşturulmasına katkı sunması beklenmektedir.

3.5. Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, belirli bir zaman dilimi, mekânsal alan ve örneklem grubu ile sınırlıdır. İlk olarak, araştırmanın saha çalışması, 15 Nisan-15 Mayıs 2025 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu durum, katılımcıların deneyim ve algılarının mevsimsel, zamansal veya güncel gelişmelerden etkilenebileceği anlamına gelmektedir. Uzun vadeli etkileri ve değişimleri incelemeye yönelik değildir. İkinci olarak, çalışmanın mekânsal sınırları Adıyaman ilinde bulunan K1, K6, K13, K15 ve K19 numaralı geçici konteyner yaşam alanlarıyla sınırlıdır. Bu nedenle elde edilen bulgular, yalnızca bu yaşam alanlarında yaşayan kadınların deneyimlerini yansıtmakta olup, diğer illerdeki veya farklı yaşam alanlarındaki kadınların durumlarını genellemek mümkün değildir.

Araştırmanın üçüncü sınırlılığı, yalnızca kadın katılımcılarla sınırlı olmasıdır. Erkek bireylerin ya da diğer cinsiyet kimliklerine sahip bireylerin afet sonrası deneyimleri araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Ayrıca, çalışmaya katılan kadınlar gönüllülük esasına göre seçildiği için, katılmak istemeyen ya da paylaşımda bulunmakta çekingen davranan kadınların görüşleri araştırmaya yansıtılamamıştır. Bu durum, örneklem çeşitliliğini sınırlamış olabilir. Veri toplama sürecinde kullanılan odak grup görüşmeleri, bireysel derinlemesine görüşmeler ve gözlemler gibi nitel yöntemler, derinlikli bilgi sağlamada etkili olsa da sayısal genellemeler yapılmasına olanak tanımamaktadır. Bununla birlikte, katılımcıların kimi hassas sorulara yanıt vermekten çekinmesi, verilerin kapsamını ve derinliğini sınırlamış olabilir. Araştırma tamamen nitel veri analizine dayalı olduğu için, elde edilen bulguların yoruma açık olması doğaldır. Araştırmacının yorumlayıcı rolü, bazı sübjektif etkileşimlere neden olabileceğinden, bu durum çalışmanın metodolojik sınırlılıkları arasında değerlendirilmelidir.

3.6. Çalışmanın Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma paradigması çerçevesinde yapılandırılmış olup, betimsel ve yorumlayıcı bir model benimsenmiştir. Çalışmanın amacı, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremler sonrasında Adıyaman'daki konteyner yaşam alanlarında ikamet eden kadınların toplumsal cinsiyet temelli sorunlarını anlamak ve bu sorunları sosyolojik bir perspektifle analiz etmektir. Bu doğrultuda, toplumsal olguların katılımcıların bakış açısıyla ele alındığı, bağlam içinde anlamlandırıldığı fenomenolojik yaklaşım esas alınmıştır. Araştırmada kullanılan model, kadınların afet sonrası yaşam deneyimlerini doğrudan kendilerinden elde edilen verilerle ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, veri toplama araçları olarak odak grup görüşmeleri, yarı yapılandırılmış bireysel derinlemesine görüşmeler ve katılımcı

gözlem teknikleri tercih edilmiştir. Bu model, kadınların yaşadıkları sorunlara ilişkin çok katmanlı ve öznel verilerin ortaya çıkarılmasını sağlamaktadır.

Araştırmanın modeli, betimleyici nitelikte olmasına karşın yalnızca mevcut durumu tanımlamakla sınırlı kalmayıp, elde edilen bulgular doğrultusunda yorumlayıcı analiz sürecini de içermektedir. Bu sayede toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin afet koşullarında nasıl yeniden üretildiği ve kadınların bu süreçte nasıl etkilendiği üzerine derinlemesine bir anlayış geliştirilmiştir. Bu modelin tercih edilmesinin temel gerekçesi, sayısal verilerle ifade edilmesi zor olan kadınların kişisel deneyimlerini, duygularını, algılarını ve kriz durumlarında geliştirdikleri başa çıkma stratejilerini bütüncül bir şekilde inceleyebilmektir. Niteliksel modelin sağladığı esneklik sayesinde, kadınların yaşadıkları sosyal gerçeklik daha anlamlı ve bağlamsal bir şekilde çözümlenmiştir.

3.7. Çalışmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremler sonrası Adıyaman ilinde kurulan geçici konteyner yaşam alanlarında yaşayan kadınlar oluşturmaktadır. Adıyaman, depremlerden en fazla etkilenen illerden biri olup, sosyo-kültürel yapısı ve kadınların yaşadığı özgün sorunlar nedeniyle araştırma açısından anlamlı bir saha sunmaktadır. Evren, afet sonrası dönemde konteyner yaşam alanlarında ikamet eden ve toplumsal cinsiyet temelli sorunlarla karşı karşıya kalan kadınları kapsamaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, Adıyaman'da bulunan K1, K6, K13, K15 ve K19 numaralı geçici konteyner yaşam alanlarında yaşayan kadınlar arasından Araştırmanın örneklemini, Adıyaman'daki konteyner yaşam alanlarında yaşayan kadınlar arasından, belirlenen sosyo-demografik kriterlere ve gönüllülük esasına göre amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Örneklem seçiminde, kadınların yaş, medeni durum, eğitim seviyesi, çocuk sayısı ve afet sonrası deneyim çeşitliliği gibi faktörler dikkate alınmıştır. Bu sayede farklı sosyo-demografik özelliklere sahip kadınların yaşadığı sorunların daha bütüncül şekilde anlaşılması hedeflenmiştir.

Araştırma kapsamında toplam 40 kadın ile veri toplanmıştır. Bu katılımcıların 25'i ile odak grup görüşmeleri, 5'i ile derinlemesine bireysel görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca yaşları 18-45 arasında değişen 10 kadın, saha gözlemleri yöntemiyle kendi yaşam alanlarında gözlemlenmiştir. Bu yöntemlerin birlikte kullanılması hem bireysel hem de toplumsal düzeyde deneyimlerin çok yönlü şekilde analiz edilmesine olanak tanımıştır. Katılımcıların tamamı gönüllülük esasına göre araştırmaya dâhil edilmiş olup, veri toplama sürecinde etik kurallar titizlikle gözetilmiştir. Katılımcıların kimlik bilgileri gizli tutulmuş, görüşmeler ses kaydı ya da

yazılı notlarla belge altına alınmıştır. Bu örneklem yapısı, araştırmanın güvenilirliğini ve geçerliliğini güçlendirmeye yönelik planlanmıştır.

3.8. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, nitel veri toplama teknikleri temel alınarak çeşitli araçlar kullanılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda kadınların afet sonrası yaşam deneyimlerini detaylı ve derinlemesine anlamak için üç farklı veri toplama aracı geliştirilmiş ve uygulanmıştır: görüşme formu, gözlem formu ve ses kayıt cihazı / görüşme notları.

- **Görüşme Formu**

Katılımcılarla gerçekleştirilen odak grup görüşmeleri ve derinlemesine bireysel görüşmeler için yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanmıştır. Bu form, toplam 10 açık uçlu sorudan oluşmakta ve katılımcıların afet sonrası yaşadıkları değişimler, sosyal destek sistemleri, konteyner yaşam koşulları, aile içi ilişkiler, psikolojik etkiler, güvenlik sorunları ve çözüm beklentilerine dair kapsamlı bilgiler elde etmeyi amaçlamaktadır. Görüşme formu, uzman görüşleri alınarak geliştirilmiş ve saha öncesi pilot uygulamayla test edilmiştir.

- **Gözlem Formu**

Katılımcı gözlem yöntemi çerçevesinde kullanılan gözlem formu, kadınların konteyner yaşam alanlarındaki fiziksel koşulları, günlük rutinleri, sosyalleşme biçimleri, güvenlik ve mahremiyet düzeyleri ile hijyen koşullarına ilişkin sistematik veri toplamayı hedeflemiştir. Gözlem formu, beş ana başlıktan (fiziksel yaşam koşulları, günlük aktiviteler, sosyalleşme, güvenlik ve mahremiyet, hijyen ve sağlık durumu) oluşmakta ve hem nitel betimlemelere hem de yapılandırılmış ifadelerle yer vermektedir.

- **Ses Kayıt Cihazı ve Görüşme Notları**

Katılımcıların izni doğrultusunda, görüşmeler sırasında ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Bu sayede verilerin doğru ve eksiksiz bir şekilde analiz edilmesi sağlanmıştır. Ses kaydı alınamayan durumlarda ise ayrıntılı yazılı görüşme notları tutulmuştur. Elde edilen tüm veriler daha sonra yazıya dökülerek içerik analizi sürecinde kullanılmıştır.

Tüm veri toplama araçları, etik kurallara uygun olarak geliştirilmiş ve katılımcı mahremiyeti gözetilerek uygulanmıştır. Araçlar, araştırmanın güvenilirliği ve geçerliliğini artırmak üzere hem alan uzmanlarının değerlendirmesine sunulmuş hem de saha uygulamaları öncesinde pilotlanmıştır.

3.9. Araştırma Verilerinin Toplanması

Araştırma verileri, 15 Nisan 2025 ile 15 Mayıs 2025 tarihleri arasında Adıyaman ilinde bulunan K1, K6, K13, K15 ve K19 numaralı geçici konteyner yaşam alanlarında toplanmıştır. Veri toplama süreci, nitel araştırma yöntemlerine uygun olarak yapılandırılmış olup, odak grup görüşmeleri, derinlemesine bireysel görüşmeler ve katılımcı gözlemler olmak üzere üç temel yöntem kullanılmıştır.

İlk olarak, yaşları 18-60 arasında değişen 25 kadın ile odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler, kadınların depresyon sonrası yaşam koşulları, karşılaştıkları zorluklar, sosyal destek ağları ve toplumsal cinsiyet temelli deneyimlerine dair kolektif anlatılar elde etmeyi amaçlamıştır. Gruplar, güvenli ve mahrem bir ortamda bir araya getirilmiş, her görüşme yaklaşık 60-90 dakika sürmüştür. İkinci olarak, yaşları 20-50 arasında değişen ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet eylemlerine maruz kalmış 5 kadın ile yarı yapılandırılmış derinlemesine bireysel görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler birebir gerçekleştirilmiş olup, kadınların kişisel deneyimlerini daha rahat ifade edebilmeleri için özel bir dikkatle yürütülmüştür. Görüşmelerin tamamı, katılımcının rızasına bağlı olarak ses kaydıyla veya ayrıntılı notlar alınarak kaydedilmiştir. Üçüncü olarak, yaşları 18-45 arasında değişen 10 kadın katılımcı gözlem yöntemiyle kendi yaşam alanlarında gözlemlenmiştir. Gözlemler, araştırmacının doğrudan sahada yer alarak fiziksel yaşam koşulları, sosyalleşme biçimleri, günlük aktiviteler ve güvenlik gibi unsurları gözlemlemesi ile gerçekleştirilmiştir. Gözlemler yapılandırılmış gözlem formu aracılığıyla sistematik biçimde kayıt altına alınmıştır.

Veri toplama sürecinde tüm katılımcılara gönüllü katılım formu sunulmuş, bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Etik kurallara titizlikle uyulmuş, tüm görüşmeler ve gözlemler sırasında katılımcıların mahremiyeti ve güvenliği ön planda tutulmuştur. Elde edilen veriler, içerik analizi ile sistematik olarak çözümlenmek üzere yazıya aktarılmıştır.

3.10. Araştırma Verilerinin Analizi

Bu araştırmada elde edilen veriler, nitel veri analiz teknikleri doğrultusunda değerlendirilmiş olup, özellikle içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, katılımcıların ifade ettikleri deneyimleri, algıları ve duyguları sistematik bir biçimde kodlayarak temalara ulaşmayı hedefleyen bir analiz yöntemidir. Bu yöntem, nitel verilerin yorumlayıcı biçimde çözümlenmesine olanak tanıyarak, toplumsal cinsiyet temelli sorunların daha derinlemesine anlaşılmasını sağlamaktadır.

Veri analizi süreci, dört temel aşamadan oluşmuştur: verilerin yazıya dökülmesi (transkripsiyon), kodlama, temaların oluşturulması ve yorumlama. İlk aşamada, görüşmelerden elde edilen ses kayıtları ayrıntılı biçimde yazıya aktarılmış, yazılı notlar analiz sürecine dahil edilmiştir. Elde edilen metinler dikkatlice okunarak, araştırmanın amacı doğrultusunda anlamlı ifadeler ve tekrar eden yapılar belirlenmiştir. İkinci aşamada, bu ifadelerden hareketle açık kodlar oluşturulmuş, ardından benzer kodlar gruplanarak kategori ve temalara ulaşılmıştır. Temalar, kadınların deprem sonrası deneyimlerini açıklayan örüntüler çerçevesinde şekillendirilmiş ve sosyal, psikolojik, ekonomik, kültürel ve yapısal boyutları yansıtan başlıklar altında sınıflandırılmıştır. Üçüncü aşamada, kod ve temalar bağlamında her bir görüşmenin kendi iç tutarlılığı korunarak yorumlama yapılmış; farklı katılımcılar arasında ortaklıklar ve farklılıklar analiz edilmiştir. Gözlem verileri ise, görüşme bulgularını destekleyici ve tamamlayıcı nitelikte değerlendirilmiştir.

Son aşamada, elde edilen temalar doğrultusunda teorik bir çerçeveye oturtulan analiz, toplumsal cinsiyet kuramları ve afet sosyolojisi perspektifinden yorumlanarak araştırma sorularına yanıt aranmıştır. Bu süreçte araştırmacı öz düşünümsel bir yaklaşım benimsemiş, olası önyargılar ve subjektif etkiler kontrol altında tutulmuştur.

4. BULGULAR

4.1. Saha Gözlem Bulguları

Bu bölümde, Adıyaman'da deprem sonrası kurulan konteyner yaşam alanlarında gerçekleştirilen saha gözlemleri neticesinde elde edilen bulgular sunulmaktadır. Gözlemler, özellikle kadın katılımcıların gündelik yaşam pratikleri, mekânsal kullanım biçimleri, sosyal etkileşimleri ve duygusal tepkileri üzerinden yürütülmüştür. Süreç boyunca katılımcıların gözlemlenebilir davranışları, sözel olmayan ifadeleri ve çevresel etkileşimleri sistematik biçimde kaydedilmiştir. Bulgular, konteyner yaşamının kadınlar üzerindeki fiziksel, psikososyal ve toplumsal etkilerini anlamaya yönelik nitel veriler sağlamaktadır. Gözlemler aynı zamanda kadınların afet sonrası yeniden kurulan gündelik hayata nasıl adapte olduklarına dair ipuçları da içermektedir.

4.1.1. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin gözlem bulguları

Gözlem çalışmasına katılan kadınların yaş, medeni durum ve gözlem süresi gibi temel demografik özellikleri, bulguların yorumlanmasında önemli rol oynamaktadır. Katılımcıların tamamı kadınlardan oluşmakta olup yaşları 18 ile 60 arasında değişmektedir. Çoğunluğunun evli olması, aile sorumluluklarının yaşam pratiklerine etkisini artırmakta; bu da gözlemler sırasında toplumsal cinsiyet rollerinin mekânsal düzlemde nasıl yeniden üretildiğine dair ipuçları vermektedir. Gözlem süresinin her katılımcı için birkaç gün sürmesi, gözlenen davranışların derinliğini ve çeşitliliğini de etkilemiştir. Demografik veriler, gözlenen pratiklerin bağlamsal olarak okunmasını kolaylaştırmakta ve elde edilen verilerin çeşitliliğini ortaya koymaktadır.

Tablo 4.1. Katılımcı Demografik Özellikleri

Katılımcı Kodu	Gözlem Yeri	Gözlem Süresi	Cinsiyet	Yaş Aralığı	Medeni Durumu
X31	K13 Konteyner Alanı	3 gün	Kadın	41-60	Evli
X32	K13 Geçici Yaşam Alanı	2 gün	Kadın	26-40	Evli
X33	K13 Geçici Yaşam Alanı	3 gün	Kadın	18-25	Evli
X34	K6 Geçici Yaşam Alanı	3 gün	Kadın	41-60	Dul
X35	K6 Geçici Yaşam Alanı	3 gün	Kadın	26-40	Bekar
X36	K29 Geçici Yaşam Alanı	3 gün	Kadın	26-40	Evli
X37	K29 Geçici Yaşam Alanı	3 gün	Kadın	26-40	Evli
X38	K15 Geçici Yaşam Alanı	3 gün	Kadın	41-60	Dul
X39	K15 Geçici Yaşam Alanı	3 gün	Kadın	41-60	Evli
X40	K15 Geçici Yaşam Alanı	3 gün	Kadın	41-60	Evli

Gözlem çalışmasına farklı konteyner geçici yaşam alanlarında ikamet eden 10 kadın dahil edilmiştir. Katılımcıların yaşları 18 ila 60 arasında değişmekte ve farklı medeni durumlara sahip bireylerden oluşmaktadır. Gözlem sürelerinin büyük çoğunluğu üç gün olarak planlanmış, sadece bir katılımcıyla iki günlük bir gözlem gerçekleştirilmiştir. Bu tablo, saha gözlemlerinde kapsayıcı bir yaş ve durum yelpazesi yakalandığını, dolayısıyla verilerin çeşitlilik açısından zengin olduğunu göstermektedir. Bu çeşitlilik, gözlem bulgularının çok boyutlu biçimde ele alınmasına olanak sağlamaktadır.

Tablo 4.2. Yaş Aralıklarına Göre Dağılım

Yaş Aralığı	Katılımcı Kodları	Katılımcı Sayısı
18-25	X33	1
26-40	X32, X35, X36, X37	4
41-60	X31, X34, X38, X39, X40	5

Katılımcıların yaş dağılımı incelendiğinde, en yoğun grubun 41–60 yaş aralığında olduğu görülmektedir (n=5). Bu grubu 26–40 yaş aralığındaki katılımcılar (n=4) ve yalnızca bir katılımcının yer aldığı 18–25 yaş grubu takip etmektedir. Gözlemlerde orta yaş grubundaki kadınların çoğunlukta olması, bu yaş grubunun afet sonrası yeniden yapılanma sürecinde hem bireysel hem de ailevi sorumlulukları üstlenme açısından kritik bir konumda olduğunu düşündürmektedir. Genç yaş grubunun gözlemde daha az temsil edilmesi ise bu gruptaki kadınların daha sınırlı gözlem fırsatları sunduğu ya da farklı mekânsal tercihlere yöneldiği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4.3. Medeni Duruma Göre Dağılım

Medeni Durum	Katılımcı Kodları	Katılımcı Sayısı
Evli	X31, X32, X33, X36, X37, X39, X40	7
Dul	X34, X38	2
Bekar	X35	1

Medeni durumlara göre yapılan dağılımda, katılımcıların çoğunluğunu evli kadınlar oluşturmaktadır (n=7). Bu durum, ailevi rollerin ve toplumsal cinsiyet temelli sorumlulukların afet sonrası koşullarda nasıl yeniden biçimlendiğine dair önemli ipuçları sunar. Dul (n=2) ve bekar (n=1) kadınların da gözleme dâhil edilmesi, yalnız yaşayan ya da eş desteğinden yoksun bireylerin konteyner yaşam alanlarındaki deneyimlerinin de incelenmesini mümkün kılmaktadır. Bu çeşitlilik, dayanışma, güvenlik, çocuk bakımı ve sosyal ilişkiler bağlamında farklı deneyimlerin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesine olanak verir.

Tablo 4.4. Gözlem Alanlarına Göre Katılımcılar

Gözlem Alanı	Katılımcı Kodları	Katılımcı Sayısı
K13 Geçici Yaşam Alanı	X31, X32, X33	3
K6 Geçici Yaşam Alanı	X34, X35	2
K29 Geçici Yaşam Alanı	X36, X37	2
K15 Geçici Yaşam Alanı	X38, X39, X40	3

Katılımcılar dört farklı geçici konteyner yaşam alanında gözlemlenmiştir: K13, K6, K29 ve K15. En fazla katılımcı K13 ve K15 alanlarında yer almakta (her biri n=3), K6 ve K29 ise ikişer katılımcı ile temsil edilmektedir. Bu dağılım, alanlar arasındaki yapısal, sosyal ya da lojistik farkların değerlendirilmesine fırsat tanımaktadır. Özellikle farklı konteyner alanlarında benzer ya da farklı yaşam pratiklerinin gelişip gelişmediği bu veriler üzerinden analiz edilebilir. Ayrıca bazı alanlarda gözlem süresinin yoğunluğu ve kadınların demografik farklılıkları mekânsal bağlamın kadın deneyimi üzerindeki etkisini ortaya koyabilir.

Tablo 4.5. Gözlem Süresine Göre Dağılım

Gözlem Süresi	Katılımcı Kodları	Katılımcı Sayısı
3 Gün	X31, X33, X34, X35, X36, X37, X38, X39, X40	9
2 Gün	X32	1

Gözlem süresi açısından katılımcıların büyük çoğunluğu (n=9) üç tam gün boyunca izlenmiş, sadece bir katılımcı iki tam gün gözleme dâhil edilmiştir. Uzun süreli gözlemler, katılımcıların günlük rutinlerini, toplumsal rollerini ve mekânsal davranışlarını derinlemesine anlamayı kolaylaştırırken; kısa süreli gözlem daha sınırlı bir veri sağlamaktadır. Bu dengesizlik, analizde süreye bağlı derinlik farklarının dikkate alınmasını gerektirir. Ancak genel olarak uzun gözlem süreleri, gözlemsel etnografik veri açısından güçlü bir temel oluşturur.

4.1.2. Fiziksel yaşam koşullarına ilişkin gözlem bulguları

Gözlem yapılan konteyner geçici yaşam alanlarında fiziksel koşullar, temel insani ihtiyaçların karşılanmasında sınırlılıklar barındırmaktadır. Katılımcıların yaşadığı alanların çoğu geçici olarak düzenlenmiş, sınırlı metrekareye sahip, birden fazla bireyin ortak kullanımına sunulan yapılardan oluşmaktadır. Isınma, havalandırma ve yalıtım gibi temel gereksinimlerin yetersizliği, özellikle kış aylarında ciddi konfor ve sağlık problemlerine yol açmaktadır. Tuvalet, duş ve mutfak gibi temel alanların çoğu, konteyner içinin dar olması sebebiyle kullanım açısından kısıtlıdır; bu durum mahremiyetin sağlanmasını zorlaştırmakta ve kadınların yaşam alanlarındaki özel alanlarını kısıtlamaktadır. Ayrıca, temizlik ve hijyen koşullarının ortak alanlarda (örneğin çamaşırhane) sürdürülebilir biçimde sağlanamaması,

fiziksel koşulları daha da zorlaştırmakta; bulaşıcı hastalık riskini artırmaktadır. Elektrik, su ve altyapı hizmetlerinin bazı alanlarda düzensiz olması da gündelik yaşam akışını olumsuz etkilemekte, kadınların özellikle çocuk bakımı, yemek hazırlama ve temizlik gibi günlük işlevleri yerine getirmesini zorlaştırmaktadır. Gözlemler sırasında, konteynerlerin dış çevre düzenlemelerinin yetersizliği, oyun alanlarının eksikliği ve yeşil alan bulunmaması gibi unsurların yaşam kalitesini olumsuz etkilediği gözlemlenmiştir. Bu fiziksel koşullar, afet sonrası kurulan geçici barınma alanlarının sürdürülebilirlikten uzak, yalnızca geçici çözümler sunduğunu ortaya koymakta; uzun vadede ruhsal ve fiziksel sağlık açısından ciddi riskler barındırdığını düşündürmektedir.

Tablo 4.6. Barınma Alanlarının Düzeni ve Sağlık Durumu

Katılımcı Kodu	Barınma Durumu	Düzenlilik Durumu	Sağlıksızlık Durumu
X31	Konteyner	Dağınık	Sağlıksız
X32	Konteyner	Dağınık	Sağlıksız
X33	Konteyner	Düzenli	Sağlıksız
X34	Konteyner	Dağınık	Sağlıksız
X35	Konteyner	Düzenli	Sağlıklı
X36	Konteyner	Düzenli	Kısmen sağlıksız
X37	Konteyner	Düzenli	Kısmen sağlıksız
X38	Konteyner	Düzenli	Sağlıklı
X39	Konteyner	Düzenli	Sağlıklı
X40	Konteyner	Dağınık	Sağlıksız

Bu tablo, katılımcıların kaldığı konteyner alanlarının iç düzeni ve sağlık koşullarıyla ilgili önemli ipuçları sunmaktadır.

Gözlem verilerine göre katılımcıların tamamı konteynerde yaşamaktadır. Ancak konteynerlerin düzenlilik durumları çeşitlilik göstermektedir; 4 katılımcının barınma alanı düzenli, 4'ününki dağınık olarak tanımlanmıştır. Katılımcıların yalnızca üçü sağlıklı koşullarda yaşamakta olup, beşi doğrudan sağlıksız, ikisi ise “kısmen sağlıksız” ortamda yaşamaktadır. Bu durum, gözlemlenen konteynerlerin büyük kısmında temizlik, hijyen, havalandırma ve düzenin sürdürülemediğini, dolayısıyla bu fiziksel mekânların kadınlar için güvenli ve sağlıklı barınma alanları oluşturmakta yetersiz kaldığını göstermektedir. Konteynerlerin fiziksel durumu, kadınların yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik iyi oluş hallerini de olumsuz yönde etkilemektedir.

Tablo 4.7. Isınma, Su ve Elektrik Olanaklarının Durumu

Katılımcı Kodu	Isınma/Su/Elektrik Yeterliliği	Açıklama Notları
X31	Yetersiz	Su borularında sızıntılar ve elektrik tesisatında kaçaklar mevcut. Hijyen koşulları yetersiz ve mahremiyet sağlanamamaktadır.
X32	Yetersiz	Kalabalık aile yaşantısı mevcut. Konteyner alanında ışıklandırma yetersiz, elektrik kesintileri sık yaşanmaktadır.
X33	Yetersiz	Konteynerde eşya eksikliği ve küf kokusu bulunmakta, su ve elektrik altyapısında çeşitli sorunlar yaşanmaktadır.
X34	Yeterli	Alan küçük olmakla birlikte, ısınma ve su hizmetleri yeterli düzeydedir.
X35	Yeterli	Katılımcı, konteynerinin kapı önüne ekstra tahtalarla ek yapı yaparak alanını genişletmiş, böylece güvenlik ve ısınma koşullarını iyileştirmiştir. Isınma, su ve elektrik ile ilgili bir sorun gözlemlenmemiştir.
X36	Yetersiz	Klima yetersiz kalmakta, su taşkını yaşanmakta ve altyapı sorunları bulunmaktadır.
X37	Yetersiz	Elektrik kesintisi yaşıyor, küçük ısıtıcı ve klima ile ısıtılıyor
X38	Yeterli	Alanlar genişletilmiş ve ışıklandırma yeterli düzeydedir.
X39	Yeterli	Yaşam alanları rahat, temel altyapı ve hizmetler düzenli olarak sağlanmaktadır.
X40	Yeterli	Konteynerde yapısal bazı bozulmalar (örneğin eğilmeler, araların açılması) mevcut olsa da temel hizmetlerde (ısınma, elektrik, su vb.) herhangi bir aksama görülmemektedir.

Gözlem verilerine göre, katılımcıların yaşadığı konteynerlerde temel altyapı hizmetlerine erişimde ciddi eşitsizlikler olduğu görülmüştür.

On katılımcıdan altısının ısınma, su ve elektrik hizmetlerinde “yetersizlik” yaşadığı tespit edilmiştir. Bu yetersizlikler, su sızıntısı, elektrik kaçakları, ışıklandırma eksikliği, sık kesintiler ve yetersiz iklimlendirme sistemleri (klima, ısıtıcı vb.) gibi çeşitli şekillerde ortaya çıkmıştır. Özellikle X31, X32 ve X33 kodlu konteynerlerde yapısal bozukluklar ve hijyen sorunları gözlemlenmiş, bu alanların yaşam için uygun olmadığı anlaşılmıştır. Öte yandan, X34, X35, X38, X39 ve X40 kodlu konteynerlerde temel hizmetlerin yeterli olduğu gözlemlenmiş olup, bu durum konteyner alanlarındaki altyapı kalitesinde ciddi standart farklılıklarına işaret etmektedir. Bu altyapı dengesizliği, afet sonrası barınma politikalarının mekânsal adalet açısından yetersiz kaldığını göstermektedir.

Tablo 4.8. Alan Büyüklüğü, Mahremiyet ve Ek Yapılar

Katılımcı Kodu	Yaşam Alanı Yoğunluğu	Mahremiyet Durumu	Ek Yapı / Çözüm Girişimi
X31	Konteyner dışına taşan kullanım yoğunluğu	Düşük	Kapı önü alanı yaşam amaçlı kullanılmış, dış mekân entegrasyonu yapılmış.
X32	Yüksek (kalabalık hane)	Düşük	Ek yapıya rastlanmamıştır.
X33	Yüksek (kalabalık hane)	Düşük	Küf oluşumu nedeniyle sık sık havalandırma yapılmakta. Ek yapı mevcut değil.
X34	Alan yetersiz	Düşük	Kapı önü alanı yaşam amaçlı kullanılmış, dış mekân entegrasyonu yapılmış
X35	Orta yoğunlukta, işlevsel	Orta	Mutfak alanı dış mekânda genişletilmiş, güvenlik için yapısal önlem alınmıştır.
X36	Orta yoğunlukta	Orta	Raf sistemleriyle alan verimli hale getirilmiştir.
X37	Orta yoğunlukta	Orta	Duvara monte çözümlerle iç mekân fonksiyonel olarak düzenlenmiştir.
X38	Alan küçük ancak düzenli kullanılıyor	Düşük	Tahtadan kapı önünü kapatacak şekilde ek yapı inşa edilerek alan genişletilmiştir.
X39	Orta büyüklükte	Orta	Yaşam alanı dış etkileşime kapalı tutulmuş, düzen korunmuştur. Demir parmaklık ve kapı önünü kapatacak ek yapılar mevcut.
X40	Düzensiz ve dar	Düşük	Giriş alanı işlevsiz ve kalabalık, kapının çoğu zaman açık kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Tablo 8, konteyner yaşamının kadınlar açısından mekânsal kullanım, mahremiyet ve kişisel düzenleme girişimleri bakımından nasıl şekillendiğini gözler önüne sermektedir. Bu tabloda geçen “yaşam alanı yoğunluğu” kavramı, konteyner içindeki kişi sayısı, eşya birikimi ve alanın düzenli ya da verimli kullanımı gibi unsurları temel alarak fiziksel sıklık düzeyini tanımlamaktadır.

Katılımcıların çoğu küçük, kalabalık ve mahremiyetin düşük olduğu alanlarda yaşamaktadır. Özellikle X31, X32, X33, X34 gibi katılımcılar için mahremiyetin sağlanamadığı; çoklu kişiyle paylaşılan dar yaşam alanlarında gündelik ihtiyaçların karşılanmasında güçlük yaşandığı anlaşılmaktadır. Ancak X35, X36, X37 gibi bazı katılımcılar yaşam alanlarını daha verimli kullanmak için çeşitli fiziksel düzenlemeler ve ek çözümler geliştirmiştir (örneğin raf sistemleri, mutfak ve depo eklentileri, duvara monte yapılar). Bu bireysel girişimler, afet sonrası mekâna adaptasyonun aktif stratejilerle desteklendiğini göstermektedir. Ayrıca mahremiyet eksikliği, kadınların sosyal ve duygusal güvenliğini tehdit

eden temel unsurlar arasında yer almakta; toplumsal cinsiyet açısından barınma ortamlarının yetersizliğini ortaya koymaktadır.

Saha gözlemleri doğrultusunda, geçici yaşam alanlarında barınan kadınların fiziksel yaşam koşullarının büyük ölçüde yetersiz olduğu görülmüştür. Her ne kadar konteynerler belirli bir nizam ve standart ölçülerle yerleştirilmiş olsa da ailelerin yaşam alanlarını genişletme amacıyla naylon, tahta veya demir gibi farklı malzemeler kullanarak yaptıkları bireysel eklemeler, genel düzeni bozmakta ve estetik açıdan dağınık bir görünüm oluşmasına neden olmaktadır. Özellikle X31, X32 ve X40 kodlu katılımcıların yaşam alanlarında su sızıntıları, elektrik kaçakları, eşya birikimi ve havalandırma eksikliği gibi ciddi yapısal ve işlevsel problemler dikkat çekmiştir. Bazı konteynerlerde küf oluşumu nedeniyle havalandırma pencerelerinin sık sık açık tutulduğu gözlemlenmiş, bu durum kış aylarında ısınma sorununu daha da derinleştirmiştir. Ayrıca kalabalık hanelerde mahremiyetin sağlanamaması, özellikle kadın katılımcılar açısından bireysel alan kısıtlılığı ve sosyal baskı hissini artırmaktadır.

Diğer yandan, X35, X36, X37, X38 ve X39 kodlu katılımcıların konteynerlerinde görece bir düzenin sağlandığı ve yaşam alanının daha verimli kullanıldığı görülmüştür. Katılımcıların kendi çabalarıyla çeşitli çözümler ürettiği; raf sistemleri kurduğu, ek yapılarla mutfak alanlarını genişlettiği ya da güvenliği artırıcı yapısal düzenlemelere başvurduğu gözlemlenmiştir. Bununla birlikte X36 ve X37 gibi katılımcılar, altyapı yetersizlikleri nedeniyle su kesintileri, banyo giderlerinde tıkanmalar ve iklimlendirme sorunları gibi günlük yaşamı zorlaştıran durumlarla karşı karşıya kalmaktadır. Genel olarak, konteyner alanlarında benzer fiziksel koşullar sağlanmış olsa da altyapı hizmetlerinin yetersizliği ve bakım eksiklikleri, tüm katılımcıların yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir. Bu durum, afet sonrası kurulan konteyner yaşam alanlarında fiziksel yaşam koşullarının sürdürülebilir olmaktan uzak olduğunu ve bireylerin yaşam kalitesini olumsuz etkilediğini göstermektedir.

4.1.3. Katılımcıların günlük aktivitelerine ilişkin gözlem bulguları

Bu bölümde, konteyner geçici yaşam alanlarında yaşayan kadın katılımcıların gündelik yaşam pratiklerine ilişkin gözlemler aktarılacaktır. Gözlem süresi boyunca katılımcıların gün içerisindeki rutinleri, zaman kullanımı, mekânsal hareketlilikleri ve sosyal etkileşim biçimleri ayrıntılı şekilde izlenmiş ve kayıt altına alınmıştır. Özellikle kadınların bakım emeği, ev içi iş bölümü, sosyal ilişkiler ve dış mekân kullanımı gibi temalar doğrultusunda günlük yaşamın nasıl yapılandığı analiz edilmiştir. Gözlemler sırasında kadınların sınırlı fiziksel alanlarda nasıl bir yaşam rutini kurdukları, barınma koşullarının bu rutinleri nasıl etkilediği ve toplumsal

cinsiyet rollerinin bu süreçte nasıl yeniden üretildiği değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, katılımcıların gündelik hayat deneyimleri mekânsal, toplumsal ve duygusal boyutlarıyla ele alınarak çok katmanlı bir bakış açısı sunulacaktır.

Tablo 4.9. Günlük Faaliyet Türleri

Katılımcı Kodu	Ev İş	Çocuk Bakımı	Sosyal Etkileşim	Geçici İşler / Hobi	Eğitim / Okul Destek
X31	✓	✓	Kısıtlı (kapı önü sohbetleri)	El işi ve turşu yapımı	Faaliyet gözlemlenmedi.
X32	✓	✓	Yok / içe kapanık	Herhangi bir faaliyet gözlemlenmemiştir.	Faaliyet gözlemlenmedi.
X33	✓	Veri mevcut değil	Komşularla sohbet	Herhangi bir faaliyet gözlemlenmemiştir	Faaliyet gözlemlenmedi
X34	✓	Çocuk bakımı olmadığı gözlemlenmiştir.	Komşularla sohbet	Herhangi bir faaliyet gözlemlenmemiştir.	Faaliyet gözlemlenmedi
X35	✓	✓	Etkinlik düzenleme, aktif bir sosyal hayat ve güçlü iletişim	Herhangi bir faaliyet gözlemlenmemiştir.	Faaliyet gözlemlenmedi
X36	✓	✓	Komşularla sohbet	Herhangi bir faaliyet gözlemlenmemiştir.	Çocuğunu okula gönderme, eşlik etme
X37	✓	✓	Kısıtlı/izole, yalnız oturuyor	Herhangi bir faaliyet gözlemlenmemiştir.	Çocuğunu okula gönderme, eşlik etme
X38	✓	✓	Kısıtlı/izole, yalnız oturuyor	Herhangi bir faaliyet gözlemlenmemiştir.	Faaliyet gözlemlenmedi
X39	✓	✓	Etkinlik düzenleme, aktif bir sosyal hayat ve güçlü iletişim. Atölyelere katılım gözlemlendi	Çanta, seramik atölyelerine katılım.	Faaliyet gözlemlenmedi
X40	✓	✓	Komşularla sohbet	Herhangi bir faaliyet gözlemlenmemiştir.	Faaliyet gözlemlenmedi

Tablo 9, katılımcıların günlük faaliyetlerine ilişkin veriler, afet sonrası geçici yaşam alanlarında kadınların gündelik rutinlerinin büyük oranda ev içi sorumluluklara dayandığını ortaya koymaktadır.

Tüm katılımcıların ev işlerine aktif olarak katıldığı görülürken, çocuk bakımında da önemli bir yük üstlendikleri anlaşılmaktadır. Ancak bu faaliyetlerin bireysel tercihlerden çok, mekânsal ve toplumsal koşullar tarafından şekillendiği gözlemlenmiştir. Sosyal etkileşim düzeyi, katılımcılar arasında farklılık göstermekte; bazı kadınlar komşularla sınırlı iletişim kurarken (X31, X33, X40), bazıları etkinlik organize etme veya atölye çalışmaları gibi topluluk temelli faaliyetlere katılım sağlamaktadır (X35, X39). Bununla birlikte, X32 ve X38 gibi

katılımcıların sosyal hayattan izole bir yaşam sürdükleri; içe kapanıklık, yalnızlık ve düşük etkileşim düzeyleri ile dikkat çektikleri görülmektedir. Eğitim veya çocuklara yönelik destek faaliyetlerinin yalnızca birkaç katılımcı tarafından yürütülmesi (X36, X37), geçici yaşam alanlarında eğitim süreçlerinin arka planda kaldığını düşündürmektedir. Bu bulgular, kadınların fiziksel mekâna ve toplumsal beklentilere göre şekillenen çok yönlü sorumluluklarla karşı karşıya olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.10. Günlük Rutinlerin Düzenliliği

Katılımcı Kodu	Günlük Rutinler Düzenli mi?	Gözlem Notları
X31	Hayır	Güvensiz fiziksel koşullar ve sosyal izolasyon nedeniyle düzensiz yaşam sürülmekte.
X32	Hayır	Sosyal alan eksikliği ve içe kapanıklık rutinlerin düzensizliğine yol açmakta.
X33	Evet	Eşiyle ve komşularla zaman geçirerek planlı bir sosyal hayat sürdürülmekte.
X34	Evet	Kadınlarla etkileşim ve düzenli ev işleri ile günlük rutinler organize edilmektedir.
X35	Evet	Sosyal etkinliklerin düzenli organizasyonu ve işlevsel yaşam alanı mevcuttur.
X36	Evet	Komşularla sohbetler ve çocuklara yönelik düzenli destek faaliyetleri bulunmaktadır.
X37	Evet	Okul desteği ve ev içi işlerin planlı yürütülmesi gözlemlenmiştir.
X38	Evet	Sosyal izolasyona rağmen ev işleri düzenli yürütülmekte, yalnızlık hissi mevcuttur.
X39	Evet	Sosyal etkinliklere aktif katılım ve düzenli gün planlaması yapılmaktadır.
X40	Evet	Sosyal gerilimlere rağmen rutinler sürdürülmekte, mahremiyet ihtiyacı hissedilmektedir.

Tablo 10, gözlem verileri, katılımcıların günlük rutinlerindeki düzenliliğin barınma koşulları, sosyal çevre ve bireysel stratejilerle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

X31 ve X32 kodlu katılımcıların yaşamlarının düzensizliği, özellikle güvensiz fiziksel koşullar, sosyal izolasyon ve dış çevreyle etkileşim eksikliği ile açıklanabilir. Diğer katılımcıların ise büyük oranda düzenli bir günlük rutin geliştirdiği; ev içi işlerin planlandığı, sosyal etkileşimlerin sürdürüldüğü ve çocuklara destek sağlandığı gözlemlenmiştir (X33–X40). Özellikle X35, X36 ve X39 gibi bireylerin yalnızca ev işleriyle değil, sosyal faaliyetlerle de dengeli ve yapılandırılmış bir gün akışı oluşturdıkları anlaşılmaktadır. Bu yapılandırılmış rutinlerin, bireylerin afet sonrası yaşanan belirsizlik ortamına karşı geliştirdikleri baş etme stratejileriyle bağlantılı olduğu söylenebilir. Ayrıca, yalnız yaşayan katılımcıların (örneğin X38) dış etkileşime daha az katılsalar da iç düzeni koruma eğiliminde oldukları dikkate değerdir.

Tablo 4.11. Sosyal İlişkiler ve Etkileşimle

Katılımcı Kodu	Sosyal Hayata Katılım	Gözlem Notları
X31	Orta	Ev önu sohbetleri; erkeklerin işe gitmesi sırasında kadınlar arasında sosyal etkileşim
X32	Düşük	Sosyal alan eksikliği nedeniyle içe kapanıklık gözlemlenmiş
X33	Orta	Komşularla zaman zaman sohbet ve etkileşim mevcut
X34	Orta	Çevredeki kadınlarla düzenli iletişim sürdürülmekte
X35	Yüksek	Sosyal etkinliklerin düzenlenmesi ve komşularla aktif iletişim
X36	Yüksek	Kapı önu buluşmaları, komşu kadınlarla sık sosyal etkileşim
X37	Orta	Ev içi yoğunluk nedeniyle sosyal etkileşim sınırlı; okul dışı zamanlarda kısıtlı sosyal ilişkiler
X38	Düşük	Yalnız yaşam ve toplu sosyal etkinliklere katılım eksikliği
X39	Yüksek	Atölye çalışmaları, topluluk yemekleri ve hobiler aracılığıyla yüksek sosyal katılım
X40	Orta	Komşularla sohbet; ancak sosyal gerilimler ve mahremiyet endişeleri sosyal ilişkileri kısıtlamakta

Tablo 11, sosyal ilişkiler açısından değerlendirildiğinde, katılımcıların topluluk içinde etkileşim kurma düzeylerinde belirgin farklılıklar gözlemlenmiştir.

X35 ve X39 gibi katılımcılar, çeşitli sosyal etkinliklerde aktif rol alarak yüksek düzeyde topluluk katılımı sergilemiş, bu durum sosyal destek ağlarının oluşumuna katkı sağlamıştır. Buna karşın, X32 ve X38 gibi bazı katılımcılar sınırlı sosyal ilişkiler içinde yer almakta, içe kapanık bir yaşam sürmekte ve toplu alanlarda görünürlükleri azalmaktadır. Bu durum, yalnızlık hissinin ve psikososyal kırılganlığın artmasına neden olabilir. Orta düzeyde etkileşim gösteren katılımcılar ise (X31, X33, X34, X40) çoğunlukla kapı önu sohbetleri ve komşularla sınırlı temaslar üzerinden sosyal bağlar kurmaktadır. Ancak X40 örneğinde olduğu gibi bazı durumlarda mahremiyetin ihlali, sosyal gerilimler ya da yoğunluk kaynaklı stres, bu ilişkileri zayıflatılabilmektedir. Genel olarak bakıldığında, sosyal etkileşim düzeylerinin katılımcıların ruhsal iyilik hâli, güvenlik algısı ve mekânsal imkanlar gibi çok katmanlı dinamiklerden etkilendiği anlaşılmaktadır.

Saha gözlemleri doğrultusunda, konteyner yaşam alanlarında barınan kadın katılımcıların gündelik yaşam pratiklerinin ağırlıklı olarak ev içi sorumluluklar çerçevesinde şekillendiği gözlemlenmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu günlerini temizlik, yemek hazırlığı, çocuk bakımı ve benzeri bakım emeği gerektiren işler ile geçirmektedir. Özellikle X31, X32 ve X40 gibi katılımcıların günlük rutinlerinde yapılandırılmış bir zaman planı kurmakta zorlandıkları, bunun temel nedeninin güvensiz fiziksel koşullar, sosyal izolasyon ve

mahremiyet eksikliği olduğu tespit edilmiştir. X31'in hanesinde yoğun nüfusun bulunması ve dış mekânda erkeklerin baskın görünürlüğü, kadınların gündüz saatlerinde ev içinde kalmalarına yol açmakta; X32'de ise sosyal alan eksikliği nedeniyle belirgin bir içe kapanıklık durumu gözlenmektedir.

Buna karşın X33, X34, X35, X36, X37 ve X39 gibi katılımcıların yaşamlarında daha düzenli bir günlük rutin olduğu görülmektedir. Bu katılımcıların ev içi görevleri planlı biçimde yerine getirdikleri, bazı durumlarda sosyal etkileşim kurarak psikososyal dengeyi sağladıkları anlaşılmıştır. Örneğin, X35 ve X39 gibi bireyler konteyner ortamında sosyal etkinlikler düzenleyerek, ya da hobi faaliyetlerine katılarak daha yapılandırılmış ve işlevsel bir yaşam pratiği inşa etmektedir. X36 ve X37 ise çocukların eğitimi ve günlük programlarına aktif destek sağlamakta, ev içi işleri belli bir plan dâhilinde sürdürmektedir. Ancak X38 örneğinde olduğu gibi, bazı kadınların sosyal yaşamdan izole kaldığı, komşuların toplu etkinliklerine katılmadığı ve yalnızlıkla başa çıkma stratejisi olarak gün sonunda yalnız başına dışarıda vakit geçirdiği görülmüştür. X40 özelinde ise günlük işlerin yoğunluğu, dar yaşam alanı, sosyal ilişkilerdeki gerilimler ve mahremiyet eksikliği gibi etkenlerin psikolojik stres yarattığı tespit edilmiştir. Özellikle çocuklarını çevrenin tepkilerinden koruma yönündeki davranışları, kadınların dış çevrenin yargılayıcı bakışına karşı duyarlılığını ve sürekli bir kontrol hâlinde yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Bu gözlemler, afet sonrası kurulan geçici barınma alanlarında kadınların hem fiziksel hem de sosyal koşullar nedeniyle çok katmanlı bir yük altında olduklarını ve bu durumun gündelik yaşamlarını doğrudan yapılandırıldığını göstermektedir.

4.1.4. Katılımcıların sosyalleşme düzeylerine ilişkin gözlem bulguları

Tablo 4.12. Sosyalleşme Tematik Tablosu

TEMA	ALT TEMA	KATILIMCI KODLARI	SAYI
4.1.4.1. Güven Eksikliği, Mahremiyet Sorunu, Şüphencilik ve Bireysellik	Güven eksikliği	X31, X32, X33, X34, X37, X38, X40	7
	Mahremiyet sorunu, dışlanma	X31, X32, X34, X37, X38, X40	6
	Şüphencilik, bireysel hareket	X31, X32, X33, X34, X37, X38, X40	7
4.1.4.2. Dayanışma ve Kadınlar Arası Destek	Ortak işler/yemek hazırlığı	X33, X35, X36, X39	4
	Çocuk bakımı ve görev paylaşımı	X35, X36, X39	3
	Komşular arası dayanışma	X33, X35, X36, X39	4
4.1.4.3. Sosyal Alan Eksikliği ve Çekingenlik	Ortak sosyal alan eksikliği	X31, X32, X34, X37, X38, X40	6
	Etkinliklere katılım isteksizliği	X31, X32, X34, X37, X38, X40	6
	Çekingenlik, içe kapanıklık	X31, X32, X34, X37, X38, X40	6

4.1.4.1. Güven eksikliği, mahremiyet sorunu, şüphencilik ve bireysellik

Katılımcılar (X31, X32, X33, X34, X37, X38, X40) arasında yoğun bir güven problemi, komşuluk ilişkilerini derinden etkileyen mahremiyet kaybı, şüphencilik ve içe kapanma davranışları gözlemlenmiştir. X31, X32, X34, X37, X38 ve X40 için sosyal etkileşimlerin sınırlı, çekinik ve mesafeli olduğu net bir biçimde gözlemlenmiştir. “Topluluk destek mekanizmalarının neredeyse hiç olmaması” (çoğunda “Hayır” olarak işaretlenmiş) bu bireylerin sosyal izolasyonunu artıran temel bir etken olarak karşımıza çıkıyor. Bu güven eksikliği, sadece bireysel düzeyde bir çekingenlik değil, kolektif olarak topluluğun kendi iç işleyişini de zedeleyen bir unsur. Örneğin, X38’in “komşuların davetini reddetmesi” ve X40’ın “çocuklar arasında bile sorunlar çıkması” gibi ifadeler duyulmuş, bu toplulukta karşılıklı güvensizliğin hem sosyal hem de ailevi bağlamda etkili olduğunu gösteriyor. Gözlemler, bireylerin kendini güvende hissetmediği ortamda sosyal ilişki kurmaktan kaçındığını ve bu durumun sosyal izolasyonu körüklediğini net şekilde ortaya koyuyor.

4.1.4.2. Dayanışma ve kadınlar arası destek

X33, X35, X36, X39 gibi katılımcılar ise diğerlerinden belirgin şekilde ayrılıyor. Bu bireylerin gözlemlerinde, özellikle kadınlar arası destek, ortak etkinlikler ve görev paylaşımı dikkat çekiyor. X35’in komşularıyla birlikte yemek yapması, X36’nın konteyner temizliği ve

çocuk servisi organizasyonuna katılımı, X39'un kapı önü etkinlikleri gibi davranışları, topluluk içinde küçük ama anlamlı bir “kadın dayanışması mikro-evreni” oluşturmuş durumda. Bu durum bize şunu söylüyor: Dayanışma sadece fiziki bir alana değil, duygusal ve sosyal alanlara da etki ediyor. Kadınlar birlikte üretim yaparken sadece iş bölümü değil, aynı zamanda duygusal destek ve sosyal güçlenme de sağlıyorlar. Bu bağ, toplumsal dayanışmanın nüvesi olarak değerlendirilebilir.

4.1.4.3. Sosyal alan eksikliği ve çekingenlik

Katılımcıların (X31, X32, X34, X37, X38, X40) gözlemlerinden ortaya çıkan çok önemli bir tema da fiziksel alan yetersizliği ile sosyal çekingenliğin iç içe geçmesi. Mahallede “ortak sosyal alan yokluğu” bireylerin birbirine temas etmesini ve ilişki kurmasını engellemiş. Bu eksiklik, yalnızca mekânsal değil, toplumsal bağ kurma fırsatlarının da zayıflaması anlamına geliyor. Ayrıca, X37 ve X38 gibi bireylerin isteksizliğiyle birlikte gelen çekingenlik, bu ortamda “içe kapanma” eğilimi sistematik bir sonuç haline getiriyor. Böylece yalnızlaşma sadece bireysel bir özellik olmaktan çıkıyor, topluluğun genel ruh haline dönüşüyor.

Toplumsal yaşamın en temel öğelerinden biri olan sosyal etkileşim, bireylerin güven ortamında bir araya gelmesi ve anlamlı ilişkiler kurmasıyla mümkündür. Ancak yapılan saha gözlemleri ve tematik analiz bulguları, gözlemlenen toplulukta sosyal ilişkilerin oldukça zayıf, güvensizlik ortamının ise yaygın olduğunu göstermektedir. Güven eksikliği, mahremiyet sorunları, şüphecilik ve bireysel hareket etme eğilimleri hem bireylerin hem de ailelerin topluluğa karşı mesafeli bir tutum geliştirmesine neden olmaktadır. Katılımcıların büyük bir kısmı, komşuluk ilişkilerini yüzeysel tutmakta ve toplumsal dayanışmadan uzak durmaktadır. Bu durum, sosyal izolasyonu derinleştiren, bireyleri içine kapanmaya iten bir döngü oluşturmaktadır.

Sosyal ilişkilerin zayıflamasının temel nedenlerinden biri, fiziksel ortamın yetersizliğidir. Ortak sosyal alanların eksikliği, bireylerin doğal yollarla bir araya gelmesini ve sosyalleşmesini engellemektedir. Bu eksiklik, sadece fiziksel bir sorun değil; aynı zamanda psikolojik ve sosyolojik bir boşluk da yaratmaktadır. Sosyal alanlar olmadığında, bireyler hem birbirlerini gözlemlene hem de ortak deneyimler yoluyla güven geliştirme şansını kaybetmektedir. Bu da topluluğun tamamında bir çekingenlik, içe kapanıklık ve etkinliklere karşı isteksizlik hali yaratmaktadır. Topluluğun sosyal dokusu, böyle bir ortamda kendiliğinden gelişmemekte, aksine giderek daha da parçalanmaktadır.

Tüm bu olumsuzluklara rağmen, topluluk içinde umut vadeden bazı pozitif örüntüler de mevcuttur. Özellikle kadınlar arasında gözlemlenen ortak işler, çocuk bakımı ve birlikte zaman

geçirme gibi faaliyetler, sosyal dayanışmanın hâlâ canlı tutulabileceğini göstermektedir. Bu mikro düzeyli dayanışma örnekleri, kadınların sosyal bağ kurma konusundaki motivasyonlarının sürdüğünü, ancak bunun daha çok küçük gruplar içinde sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Bu noktada, kadınların üstlendiği sosyal rolleri desteklemek ve yaygınlaştırmak, genel topluluk içinde de sosyal ilişkilerin yeniden inşa edilmesine katkı sağlayabilir. Bu doğrultuda bazı çözüm önerileri geliştirilebilir. Mevcut durumda bazı kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları tarafından sosyal alanlar ve etkinlik programları oluşturulmuş olsa da bu girişimler çoğunlukla erişilebilirlik, sürdürülebilirlik ve içerik açısından sınırlı kalmaktadır. Bu nedenle, var olan yapıların daha işlevsel hâle getirilmesi kadar, ihtiyaca duyarlı, kapsayıcı ve düzenli olarak güncellenen sosyal alanların oluşturulması da oldukça önemlidir.

İlk olarak, ortak kullanım alanlarının oluşturulması oldukça kritiktir. Çocuk oyun alanları, kapalı sosyal etkinlik odaları ya da mahalle çardakları gibi fiziksel düzenlemeler, bireylerin bir araya gelmesine olanak tanıyacaktır. Bu alanlar, yalnızca fiziksel değil; aynı zamanda psikolojik sınırların da aşılmasına katkı sağlayabilir. İkinci olarak, kadınlar arasında zaten var olan dayanışma bağları, çeşitli sosyal programlarla desteklenebilir. Ortak atölye çalışmaları, el işi grupları ya da çocuk bakım kooperatifleri gibi girişimler hem sosyal etkileşimi artıracak hem de bireylerin aidiyet duygusunu güçlendirecektir. Son olarak, toplulukta güven inşasını hedefleyen çalışmaların yapılması büyük önem taşımaktadır. Grup temelli psikososyal destek programları, mahalle arabuluculuk atölyeleri ve güven temalı sosyal etkinlikler, bireylerin birbirine karşı olan önyargılarını azaltabilir. Toplum temelli küçük müdahalelerle başlamak, zamanla sosyal bağların onarılmasına ve daha kapsayıcı bir topluluk yapısının kurulmasına katkı sağlayacaktır. Bu tür sosyal restorasyon süreçleri, yalnızca bireylerin psikolojik iyilik hâlini değil, aynı zamanda mahalle ölçeğinde barışçıl ve destekleyici bir toplumsal yapının gelişmesini de mümkün kılacaktır.

4.1.5. Katılımcıların güvenlik ve mahremiyet kaygılarına ilişkin gözlem bulguları

Bu bölümde, geçici barınma alanlarında yaşayan kadın katılımcıların güvenlik ve mahremiyet ve kaygılarına ilişkin gözlem verileri sunulacaktır. Afet sonrası oluşturulan konteyner yaşam alanlarında fiziksel yapıların darlığı, ortak kullanım alanlarının fazlalığı ve dış çevreyle olan mekânsal geçirgenlik, bireylerin güvenlik hissini ve özel alan deneyimini doğrudan etkilemektedir. Gözlemler sırasında kadınların gündelik yaşamlarını sürdürürken karşılaştıkları fiziksel ve sosyal tehdit algıları, dış mekâna erişim konusundaki çekinceleri, kapı

önü kullanımları, perde ve ışık gibi mahremiyet pratikleri ile gözlemlenmiş; bu durumların bireysel ve toplumsal düzeydeki yansımaları değerlendirilmiştir. Katılımcıların güvenliğe ilişkin algıları yalnızca fiziksel tehditlerle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda komşuluk ilişkileri, sosyal baskı, dedikodu ve toplumsal yargılar gibi unsurlarla da şekillenmektedir. Bu kapsamda, kadınların güvenlik ve mahremiyet ihtiyacını nasıl tanımladığı, bu ihtiyaçlara ne ölçüde erişebildikleri ve bu erişimin gündelik yaşamlarına etkileri çok boyutlu biçimde ele alınacaktır.

Tablo 4.13. Güvenlik ve Mahremiyet Tematik Tablosu

TEMA	ALT TEMA	KATILIMCI KODLARI	SAYI
4.1.5.1. Güvenlik Sorunları	Aydınlatma eksikliği / gece saatlerinde artan güvenlik endişesi	X31, X32, X33, X34, X40	5
	Uyuşturucu kullanımı ve suç olayları	X31, X33	2
	Güvenlik görevlisi olmasına rağmen risk algısı	X31, X38	2
	Giriş-çıkış denetimsizliği	X32, X38, X40	3
	Kadınlar için tehdit oluşturan güvensiz alanlar	X31, X32, X33, X34, X40	5
	Kişisel güvenlik önlemleri alma eğilimi (koruma sistemleri vs.)	X35, X37	2
	Konteynerin küçük / Kalabalık olması	X31, X32, X33, X34, X36, X37, X40	7
4.1.5.2. Mahremiyet Sorunları	Ses yalıtımı eksikliği	X33, X38	2
	Fiziksel alan kısıtlılığı	X31, X32, X34, X37, X40	5
	Sürekli gözleniyor hissi/Dış gözlem	X31, X40	2
	Mahremiyet düzenlemesi yapma çabası	X35, X36	2
	Mahremiyetin sosyal ilişkiler yoluyla esnemesi	X39	1

4.1.5.1. Güvenlik sorunları

Tablo 13'te öne çıkan güvenlik sorunları, saha gözlemleri ve kadınların kendi aralarında açık alanlarda yaptıkları sohbetler ışığında desteklenmektedir. Konteyner yaşam alanlarında gözlemlenen en belirgin sorunlardan biri, bireylerin günlük yaşamlarını doğrudan etkileyen güvenlik eksikliğidir. Gözlemler ve şahit olunan doğal sohbetler, özellikle kadınların gece saatlerinde kendilerini güvende hissetmediklerini, aydınlatma yetersizliğinin bu hissi derinleştirdiğini ortaya koymaktadır. Tabloya göre, X31, X32, X33, X34 ve X40 kodlu katılımcılarla ilişkilendirilen aydınlatma eksikliği ve gece saatlerinde artan güvenlik endişesi, sahada gözlemlenen önemli bir sorundur. Ayrıca, uyuşturucu kullanımı ve suç olaylarının yaygınlığı (X31, X33) ve güvenlik görevlisi bulunmasına rağmen risk algısının devam etmesi (X31, X38) saha gözlemlerinde ve kadınların sohbetlerinde ortaya çıkan önemli diğer sorunlardır. Bu da, yalnızca fiziki güvenlik önlemleriyle değil, sosyal ve yapısal önlemlerle de desteklenmesi gereken daha derin bir sorunun varlığına işaret eder. Bir başka önemli bulgu ise,

giriş-çıkış denetiminin zayıf olmasıdır. Giriş-çıkış denetimsizliği (X32, X38, X40), özellikle kadınlar ve çocuklar için tehdit oluşturmaktadır.

Konteyner geçici yaşam alanına dışarıdan gelen kişilerin kimlik kontrolü olmaksızın giriş yapabilmesi, sakinlerin güvensizlik duygusunu pekiştirmektedir. Bu durum, bireylerin sosyal ortamlardan uzak durmasına, toplumsal kopuşa ve izole bir yaşama yönelmesine neden olmaktadır. Öte yandan, X35 ve X37 gibi bazı bireyler kendi güvenlik önlemlerini almaya yönelmiş; örneğin, kapı ekstra kilit ekleme, erkek ayakkabısı bırakma, güvenlik kamerası, demir koruma yapma gibi bireysel çözümler geliştirmiştir. Bu durum, kurumsal güvenlik sistemlerinin yetersizliğinin bireyleri kendi başlarına çözüm aramaya ittiğini göstermektedir.

4.1.5.2. Mahremiyet Sorunları

Mahremiyet meselesi, konteyner yaşamının en çok zedelediği yönlerden biridir. Tabloya ve gözlem notlarına göre, özellikle konteynerlerin küçük yapısı ve kalabalık hane sayısı, kişisel alanı neredeyse tamamen ortadan kaldırmaktadır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (X31, X32, X33, X34, X36, X37, X40) bu konuda ortak sorunlar yaşadığı gözlemlenmiştir. Özellikle X34 ve X40 gibi katılımcılar, yaşam alanlarında mahremiyetin oldukça sınırlı olduğu gözlemlenmiştir. Konteynerlerin fiziksel kapasitesinin düşüklüğü, bireylerin özel alan talebini karşılayamamakta, bu da zamanla içsel çatışmalara ve sosyal gerilime sebep olmaktadır. Buna ek olarak, ses yalıtımının zayıf olması ve dışarıdan gözlenme hissi, bireylerde sürekli bir izlenme algısı yaratmaktadır. Bu durum, mahremiyetin sadece mekânsal değil, psikolojik bir güvenlik alanı olarak da zedelendiğini ortaya koymaktadır. X33 ve X8 katılımcılarının konteynerlerinde, iç seslerin dışarıdan kolaylıkla duyulabildiği gözlemlenmiştir. Bu durumun, mahremiyet sınırlarını belirsizleştirdiği ve yaşam alanında içe kapanmaya yol açabileceği değerlendirilmiştir. Benzer şekilde, X31 ve X40 gibi katılımcıların yaşadığı konteynerlerin yerleşimi ve açıklığı, dışarıdan bakışlara fazlasıyla açık bir konumda bulunmakta olup, bu durumun özellikle kadınlar ve çocuklar açısından daha fazla rahatsızlık yaratabileceği düşünülmektedir. Ancak tüm bu sorunlara rağmen bazı bireyler, kendi yaşam alanlarını yeniden düzenleyerek mahremiyetlerini kısmen de olsa sağlamayı başarmışlardır. X35 ve X36 gibi katılımcılar, konteynerlerini genişletme, içeriği yeniden yapılandırma gibi çözümlerle özel alanlarını koruma çabası içine girmişlerdir. Bu bireysel müdahaleler, fiziksel şartlar el verdiğinde mahremiyetin yeniden inşa edilebileceğini göstermektedir. Ayrıca mahremiyetin bazı topluluklarda sosyal ilişkilerle “esneyebildiği” de dikkate değerdir. Güçlü

komşuluk ilişkileri, bireylerin mahremiyet ihlallerini daha fazla tolere etmelerine neden olabilmektedir.

Güvenlik ve mahremiyet konuları, konteyner yaşamının hem bireysel hem de toplumsal düzeyde en kritik sorunları arasında yer almaktadır. Bu iki tema birbirine sıkı sıkıya bağlıdır; güvenliğin eksik olduğu ortamlarda mahremiyet daha kolay ihlal edilmekte, mahremiyetin sağlanamadığı alanlarda bireylerin güvenlik algısı zayıflamaktadır. Yapılan gözlemler, konteyner yaşamının yapısal eksikliklerinin yanı sıra, güvenlik politikalarının da yetersiz olduğunu göstermektedir. Bu ortamda kadınların ve çocukların daha kırılgan hale gelmesi ise, toplumsal cinsiyet temelli müdahale politikalarının da acilen gündeme alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Konteyner yaşam alanlarında gerçekleştirilen saha gözlemleri, güvenlik ve mahremiyet meselelerinin katılımcıların gündelik yaşam pratiklerinde belirleyici ve çoğu zaman sınırlayıcı bir rol oynadığını açıkça ortaya koymuştur. Gözlem yapılan alanlarda fiziki altyapının eksikliği, yerleşim planlamasındaki yetersizlik ve denetim mekanizmalarının gevşekliği, topluluğun kendisini sürekli bir tehdit altında hissetmesine neden olmaktadır. Özellikle gece saatlerinde aydınlatma eksikliğinin belirginleştiği, dışarıya çıkma davranışının kadınlar tarafından ciddi bir kaygıyla sınırlandırıldığı sıkça gözlemlenmiştir. Giriş-çıkışların denetlenmediği bazı noktalarda hem dışsal tehditlerin hem de içeriden kaynaklı güvenlik ihlallerinin arttığı dikkati çekmektedir. Gözlemler sırasında katılımcıların, güvenlik görevlilerinin varlığına rağmen kendilerini korunaklı hissetmedikleri kadınlar arasında konuşulurken sıkça şahit olunmuştur. Bu durum, yalnızca fiziksel önlemlerle güvenlik hissinin sağlanamayacağını; güvenliğin, aidiyet ve kontrol duygusuyla birlikte algılanan bir kavram olduğunu göstermektedir. Bazı katılımcılar, güvenlik açığını kendi inisiyatifleriyle kapatmaya çalışmış; örneğin kapı önüne erkek ayakkabısı koymak, güvenlik kamerası taktırmak, demir korkuluk yaptırmak ya da konteynerin dış cephesini daha kapalı hâle getirmek gibi bireysel çözümler geliştirmiştir. Bu gözlemler, bireylerin yalnız bırakıldıkları hissiyle baş başa kaldıklarında kendi güvenlik stratejilerini yaratmaya yöneldiklerini ortaya koymaktadır.

Mahremiyet boyutunda ise konteynerlerin dar ve kalabalık yapısı, yaşam alanlarını son derece geçirgen hâle getirmiştir. Konteynerler arasında yeterli mesafenin bulunmaması, ses yalıtımının olmaması ve yerleşim planlamasında göz önünde olmayan çözümlerin tercih edilmesi, özellikle kadınlar ve çocuklar için ciddi mahremiyet sorunlarını beraberinde getirmektedir. Gözlem sırasında, bazı bireylerin konuşmalarının dışarıdan rahatlıkla duyulabildiği; içerideki yaşamın dışarıdan gözlemlenebildiği birçok örnekle karşılaşılmıştır.

Bu durum, katılımcıların kişisel sınırlarını korumakta zorlandıklarını ve kimi zaman bu sınırsızlığın ruhsal huzursuzlukla sonuçlandığını göstermiştir. Ancak her bireyin bu duruma verdiği tepki homojen değildir. Gözlem yapılan bazı hanelerde, özellikle kadınlar tarafından konteynerin iç düzeninin değiştirilmesi, ek duvar veya çeşitli perde sistemlerinin kurulması gibi öz-düzenlemelere gidildiği görülmüştür. Bu bireysel müdahaleler, sınırlı imkânlar dâhilinde mahremiyetin yeniden tanımlanması ve korunması adına önemli stratejiler olarak değerlendirilmelidir. Öte yandan, güçlü sosyal ilişkilerle mahremiyetin esnetildiği, bazı ailelerin bu ihlalleri tolere edebildiği durumlara da rastlanmıştır. Bu tür gözlemler, mahremiyetin yalnızca fiziksel bir mesele olmadığını, sosyal bağlamda da anlamlandırıldığını göstermektedir. Genel olarak yapılan gözlemler, konteyner yaşam alanlarında güvenlik ve mahremiyetin, bireylerin temel insani ihtiyaçlarını doğrudan etkileyen yapısal ve sosyal sorun alanları olarak öne çıktığını göstermektedir. Bu bağlamda, güvenliğin yalnızca dışsal tehditlere karşı korunmak anlamına gelmediği; aynı zamanda bireylerin kendi yaşam alanlarında kontrol sahibi hissetmelerini sağlayan bir psikolojik güvenlik duygusu olduğu gözlemlenmiştir. Mahremiyet ise yalnızca dört duvarla sağlanan bir hak değil, sosyal ilişkiler ve bireyin içsel sınırları ile şekillenen bir deneyim alanı olarak değerlendirilmelidir. Bu nedenle yapılacak her müdahale, yalnızca fiziksel düzlemde değil; aynı zamanda duygusal, toplumsal ve kültürel düzlemde de ele alınmalıdır.

4.1.6. Katılımcıların hijyen ve sağlık durumlarına ilişkin gözlem bulguları

Konteyner yaşam alanlarında sürdürülen gündelik yaşam, bireylerin hijyen koşulları ve genel sağlık durumları üzerinde doğrudan etkili olmaktadır. Gözlem yapılan alanlarda, temel temizlik olanaklarının sınırlı olması, altyapı eksiklikleri, suya erişimdeki düzensizlikler ve fiziksel alan darlığı gibi yapısal faktörler, katılımcıların hijyen standartlarını sürdürmelerini güçleştirmektedir. Özellikle kadınlar ve çocuklar açısından hijyen uygulamalarının sürdürülebilirliği hem fiziksel çevrenin hem de sosyal rollerin şekillendirdiği kırılgan bir yapıya sahiptir. Bu başlık altında, sahada yapılan doğrudan gözlemler ve katılımcıların ifadeleri doğrultusunda, hijyen olanaklarına erişim, kişisel temizlik uygulamaları, sağlık sorunlarıyla baş etme biçimleri ve sağlık hizmetlerine erişim düzeyleri çok yönlü biçimde ele alınacaktır.

Tablo 4.14. Hijyen ve Sağlık Durumu – Tematik Analiz Tablosu

TEMA	ALT TEMA	KATILIMCI KODLARI	SAYI
4.1.6.1. Hijyen Koşulları	Ortak alanların temizliği yetersiz	X31, X32, X33, X34, X38, X40	6
	Konteyner içi hijyen sorunları	X31, X32, X33, X34, X40	5
	Çevresel hijyen sorunları (toz, böcek, atık vb.)	X32, X33, X34, X38, X40	5
	Temizlikte kişisel özen / günlük hijyen rutini	X35, X36, X37, X38, X39	5
	Toplu temizlik / komşulukla hijyen dayanışması	X39	1
4.1.6.2. Sağlık Hizmetlerine Erişim	Sağlık hizmetine erişim zorluğu	X31, X32, X33, X34, X35, X36, X37, X39, X40	9
	Ulaşım nedeniyle sağlık hizmeti erişiminde zorluk	X31, X32, X33, X34, X35, X36, X37, X39, X40	9
	Sağlık hizmetlerine kolay erişimi olan	X38	1
4.1.6.3. Ruhsal Sağlık ve Şiddet Göstergeleri	Psikolojik zorlanma / bunalma belirtileri	X31, X32, X40	3
	Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet korkusu	X31	1
	Travma sonrası ruhsal yük / aidiyet kaybı	X31, X32, X33	3

4.1.6.1. Hijyen koşulları

Saha gözlemleri, konteyner yaşam alanlarında hijyen koşullarının katılımcılar açısından ciddi bir sorun teşkil ettiğini ortaya koymaktadır. Özellikle X31, X32, X33, X34, X38 ve X40 numaralı katılımcıların yaşadığı alanlarda, ortak alanların temizlik düzeyinin yetersiz olduğu dikkat çekmektedir. Konteynerlerin içi ise genellikle dar, kalabalık ve hava sirkülasyonu bakımından yetersizdir. Ayrıca çevresel hijyen sorunları (toz, böcek, düzensiz atık birikimi) bu alanlarda günlük yaşamı doğrudan olumsuz etkilemektedir. Gözlemler, bu hijyen eksikliklerinin sadece fiziksel sağlığı değil, aynı zamanda bireylerin ruhsal iyilik hâlini de tehdit ettiğini göstermektedir. Bununla birlikte, bazı katılımcılar (X35, X36, X37, X39) hijyenin sürdürülebilirliği konusunda kişisel çaba ve özen göstermektedir. Bu bireyler günlük temizlik rutinlerini titizlikle sürdürmekte, konteynerlerini düzenli tutmakta ve çocuklarına da bu alışkanlığı kazandırmaya çalışmaktadırlar. X39'un örneğinde görüldüğü gibi komşular arası hijyen dayanışması, sadece fiziki temizlik değil, aynı zamanda sosyal bağlılık açısından da önemli bir destek mekanizması oluşturmaktadır. Ancak bu bireysel veya küçük topluluk içi çabalar, genel altyapı sorunları ve kolektif temizlik sistemlerinin eksikliği nedeniyle sınırlı bir etki yaratabilmektedir.

4.1.6.2. Sağlık hizmetlerine erişim

Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların büyük çoğunluğu (9 katılımcı) sağlık hizmetlerine erişim konusunda zorluk yaşamaktadır. X31'den X40'a kadar hemen her katılımcının gözlemlenen en temel sorun, ulaşım eksikliği ve sağlık birimlerinin uzaklığıdır. Toplu taşımanın yetersizliği ve sağlık kuruluşlarına ulaşımın zaman alması, özellikle kadınlar, yaşlılar ve çocuklar için ciddi bir engel oluşturmaktadır. X35 ve X36 gibi hijyen konusunda daha iyi koşullara sahip olan katılımcılar dahi, sağlık hizmetlerine ulaşımında aynı zorlukları yaşamaktadır. Bu durum, bireysel yaşam kalitesini düşürmenin yanı sıra, özellikle kronik hastalıklar ve acil sağlık durumları karşısında topluluğu savunmasız bırakmaktadır. Dikkat çekici bir istisna olarak X38, sağlık hizmetlerine görece daha kolay erişebildiğini gözlemlenmiştir, bunun sebebi ise özel aracının bulunmasıdır. Ancak bu durum, konteyner yaşam alanı genelindeki sistemsel yetersizlikleri ortadan kaldırmamaktadır. Sağlık hizmetine erişim konusundaki bu yaygın zorluk, devletin veya yerel yönetimlerin acilen mobil sağlık birimleri, saha ekipleri veya taşınabilir sağlık hizmetleri gibi alternatif çözümlerin artırılması gerektiğini göstermektedir.

4.1.6.3. Ruhsal sağlık ve şiddet göstergeleri

Gözlemler, hijyen ve sağlık erişimi gibi yapısal sorunların, ruhsal sağlık üzerinde de ciddi baskılar oluşturduğunu göstermektedir. X31, X32 ve X40 numaralı konteynerlerde yapılan saha gözlemleri ve bu alanlardaki komşuluk ilişkilerine dair açık alandaki gündelik sohbetlere dolaylı olarak tanıklık edilmesi, psikolojik zorlanma, tükenmişlik ve aidiyet kaybı gibi durumların konteyner yaşamıyla yakından ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Özellikle X31'in bulunduğu konteyner çevresinde gözlemlenen davranış biçimleri ve açık alan sohbetlerinde dile getirilen toplumsal cinsiyete dayalı şiddet korkusu, kadınların yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik güvenlik açısından da tehdit altında hissettiklerini göstermektedir. Bu durum, konteyner yaşamının yalnızca teknik değil, aynı zamanda sosyo-psikolojik bir kriz ortamı olduğunu açıkça göstermektedir. X32 ve X33 gibi katılımcılar ise, davranış ve etkileşim biçimlerine dair gözlemler, konteyner yaşam alanında travma sonrası oluşan ruhsal yük ile sosyal bağların zayıflığı arasında bir ilişki olabileceğini göstermektedir. Bu durum, kadınların mekâna ve çevrelerine karşı yabancılaşma yaşadıklarına dair güçlü bir izlenim oluşturmaktadır. Aidiyet duygusunun yitimine paralel olarak bireyler hem sosyal ilişkilerinde hem de içsel dayanıklılıklarında gerileme yaşamaktadır. Bu durum, sadece bireysel destekle çözülemeyecek kadar derin bir psikososyal müdahale ihtiyacını da beraberinde

getirmektedir. Ruh sağığı uzmanları, topluluk temelli terapi uygulamaları ve kadınlara yönelik güvenli alanlar bu anlamda yaşamsal bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır.

Hijyen ve sağıık durumu üzerine yapılan bu tematik analiz, konteyner yaşamının bireysel sağıık ve toplumsal refah üzerinde çok boyutlu etkileri olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Fiziksel çevrenin yetersizliğı, sağıık hizmetlerine erişim sorunları ve ruhsal zorlanmalar birbirini besleyen bir döngü içerisinde ilerlemektedir. Özellikle kadınlar, çocuklar ve yaşlılar açısından bu döngü daha da kırılgan bir hale gelmektedir. Bireysel direncin ve sosyal dayanışmanın güçlü olduğu örnekler umut vadetse de bu olumlu örneklerin sürdürülebilirliğı ancak yapısal iyileştirmelerle mümkün olacaktır.

Saha çalışması sürecinde yapılan doğrudan gözlemler ve şahit olunan gündelik konuşmalar, konteyner yaşam alanlarında hijyen koşulları ile sağıık hizmetlerine erişimin, bireylerin yaşam kalitesini doğrudan etkileyen temel belirleyiciler arasında yer aldığını göstermektedir. Özellikle ortak kullanım alanlarına ilişkin temizlik düzeyinin yetersizliğı, birçok konteyner alanında sıkça karşılaşılan bir sorun olarak gözlemlenmiş; bu durumun, kadınların gündelik yaşamını ve fiziksel sağılığını olumsuz etkilediğı değerlendirilmiştir. Gözlemler doğrultusunda, özellikle X31, X32, X33, X34, X38 ve X40 numaralı katılımcıların yaşadığı bölgelerde çevresel temizlik düzeyinin düşük olduğu, çöp birikimleri, toz, haşere ve diğer zararlılara ilişkin sorunların süreklilik arz ettiğı tespit edilmiştir. Bu durum, yalnızca fiziksel çevre sağığını tehdit etmekle kalmamakta; aynı zamanda bireylerin hijyenle ilgili öznel algılarını da olumsuz yönde etkilemektedir. Konteynerlerin dar ve kalabalık yapısı, iç mekân hijyeninin sürdürülebilirliğini de sınırlandırmaktadır. Özellikle havalandırma eksikliği, altyapı sorunları ve temizlik malzemelerine erişim güçlüğü, konteyner içinde yaşayan bireylerin düzenli temizlik rutinlerini sürdürmelerini zorlaştırmaktadır. Bununla birlikte, bazı katılımcıların (X35, X36, X37, X39) konteynerlerini kendi çabalarıyla düzenli tutma konusundaki özverileri dikkat çekicidir. Bu katılımcıların hijyen konusundaki bireysel sorumluluk anlayışı, yaşam alanlarını görece daha sağııklı kılmakta ve çocuklarına hijyen alışkanlığı kazandırmalarına katkı sağlamaktadır. Özellikle X39'un komşularıyla birlikte düzenli olarak yürüttüğü ortak temizlik faaliyetleri, hijyenin yalnızca bireysel bir pratik değil, aynı zamanda sosyal dayanışmanın da bir parçası olduğunu ortaya koymaktadır.

Sağıık hizmetlerine erişim konusu ise gözlem yapılan alanlarda yaygın bir sorun alanı olarak öne çıkmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu (X31–X40 arası neredeyse tüm katılımcılar), sağıık hizmetlerine ulaşmakta ciddi güçlük yaşadığı hem doğrudan saha

gözlemleriyle hem de şahit olunan gündelik sohbetlerde sıkça ifade edilen bir durum olarak öne çıkmaktadır.

Bu güçlükler, sağlık merkezlerinin fiziksel olarak uzak olması, toplu taşıma araçlarının yetersizliği ve bireylerin ulaşım maliyetlerini karşılamadaki zorlukları ile ilişkilidir. Sağlık hizmetlerine erişimdeki bu yapısal engeller, özellikle kadınlar, yaşlılar ve çocuklar açısından sağlıkla ilgili riskleri artırmaktadır. Gözlemler sırasında yalnızca X38 numaralı katılımcının yaşadığı bölgede sağlık hizmetlerine daha kolay erişim sağlanabildiği görülmüş, bu da genel durumun istisnası olarak değerlendirilmiştir.

Ruhsal sağlık durumu, gözlem süreci boyunca dikkat çeken önemli alanlardan biri olmuştur. X31, X32 ve X40 numaralı katılımcıların yaşadığı konteyner çevresinde yapılan gözlemler ile komşularıyla gerçekleştirdikleri açık alan sohbetlerinde dolaylı olarak dile getirilen ifadeler, bireylerin özellikle psikolojik tükenmişlik, aidiyet kaybı ve duygusal izolasyon yaşadıklarına işaret etmektedir. Kadınların yaşadığı ortamlarda toplumsal cinsiyete dayalı şiddet korkusunun yaygın bir ruh hali olarak hissedildiği gözlemlenmiş; bu durumun hem fiziksel hem de ruhsal sağlık üzerinde yıpratıcı etkiler yarattığı değerlendirilmiştir. Özellikle X31'in bulunduğu sosyal çevrede yapılan sohbetlerde aktarılan şiddet tehdidi örneği, güvenlik, mahremiyet ve sağlık sorunlarının birbirinden ayrılmaz biçimde iç içe geçtiğini göstermektedir. Travma sonrası stres belirtileri, sosyal ilişkilerde mesafe, içe kapanma ve duyarsızlaşma gibi psikolojik tepkiler, konteyner yaşamının ruhsal yükünü daha görünür kılmaktadır. Gözlem bulguları; hijyen ve sağlık hizmetlerine erişim sorunlarının yalnızca altyapı eksikliklerinden değil, aynı zamanda sosyoekonomik sınırlılıklardan ve toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklerden de kaynaklandığını ortaya koymaktadır. Fiziksel koşulların yetersizliği, bireysel çaba ve dayanışma pratikleriyle kısmen dengelenebilmekteyse de sürdürülebilir bir yaşam kalitesi için daha kapsayıcı ve yapısal müdahalelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda, mobil sağlık hizmetleri, yerinde temizlik destek ekipleri ve psikososyal destek programları gibi bütüncül yaklaşımların, konteyner yaşam alanlarındaki yaşam koşullarını iyileştirmek açısından kritik önemde olduğu değerlendirilmektedir.

4.2. Derinlemesine Görüşme Bulguları

Bu araştırmada, Adıyaman ilindeki geçici konteyner yaşam alanlarında barınan kadınların deprem sonrasında yaşadıkları deneyimleri anlamak amacıyla nitel bir yöntem olarak derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, Şubat 2023 depremlerinin ardından konteyner yaşam alanlarında yaşamlarını sürdüren kadınlarla yapılmış ve onların

gündelik yaşamlarına, karşılaştıkları zorluklara, sosyal destek mekanizmalarına ve kişisel baş etme stratejilerine dair derinlemesine bilgi edinilmesi hedeflenmiştir. Görüşme formu, yarı yapılandırılmış sorular içerecek şekilde hazırlanmış ve kadınların yaşam öykülerini, duygu durumlarını ve sosyo-kültürel bağlamdaki deneyimlerini açıkça ifade edebilecekleri bir zemin oluşturulmuştur.

4.2.1. Katılımcılara Ait Demografik Veriler

Çalışmaya katılan beş kadın, Adıyaman'daki farklı konteyner yaşam alanlarında ikamet etmekte olup, yaşları 23 ile 48 arasında değişmektedir. Tüm katılımcılar evli olup çocuk sahibi bireylerdir ve büyük çoğunluğu daha önce düzenli bir işte çalışmamış ya da deprem sonrası işini kaybetmiştir. Eğitim düzeyleri ilköğretim ile ön lisans arasında değişen bu kadınlar, geniş hane yapılarında yaşamlarını sürdürmekte, çoğunlukla hane içi emek yükünü taşımakta ve sosyal izolasyon ile maddi güçlükler gibi çok katmanlı sorunlarla baş etmeye çalışmaktadır. Katılımcıların demografik özellikleri, onların deprem sonrası yaşantılarını ve ihtiyaçlarını anlamlandırmak açısından önemli bir çerçeve sunmaktadır.

Tablo 4.15. *Katılımcıların Demografik Özellikleri*

Tematik Başlıklar	X1	X2	X3	X4	X5
Yaş	23	40	30	40	48
Medeni Durum	Evli	Evli	Boşanmış	Evli	Evli
Eğitim Durumu	Ortaokul	Ön lisans	Ortaokul	İlkokul	Lise
Meslek	Ev Hanımı	Terzi	Ev Hanımı	Ev Hanımı	Gündelik Temizlik İşçisi
Çocuk Sayısı	2	3	3	3	2
Hane Kişi Sayısı	4	8	4	5	3
Yaşadığı Yer	K6 Geçici Yaşam Alanı	K29 Geçici Yaşam Alanı	K13 Konteyner	K1 Geçici Yaşam Alanı	K15 Geçici Yaşam Alanı
Görüşme Yeri	K6 Kadının Evi	K29	K13 Kadının Evi	K1 Kadının Evi	K15
Memleket	Adıyaman	Adıyaman	Adıyaman	Adıyaman	Adıyaman

Bu çalışmada görüşme yapılan beş kadın katılımcının yaşları 23 ile 48 arasında değişmekte olup, yaş dağılımı bakımından erken yetişkinlikten orta yetişkinliğe kadar farklı kuşakları temsil ettikleri görülmektedir.

Yaş aralığının geniş olması, farklı hayat evrelerine ait deneyimlerin karşılaştırmalı olarak ele alınmasına olanak tanımaktadır. Örneğin, X1 gibi daha genç yaş grubunda yer alan

katılımcılar, çocuk yetiştirme ve yaşam alanı uyumu konusunda farklı ihtiyaçlara sahip olabilirken; X5 gibi daha ileri yaş grubundaki bireyler için sağlık hizmetlerine erişim ve fiziksel ortam uygunluğu daha belirleyici bir rol oynayabilmektedir. Katılımcıların medeni durumları incelendiğinde, dört katılımcının evli, bir katılımcının ise boşanmış olduğu görülmektedir. Bu durum, görüşme yapılan grubun çoğunluğunun hâlen aile yapısı içinde yaşadığını ve ev içi rollerin özellikle kadınlar açısından aktif bir biçimde sürdürüldüğünü göstermektedir. Boşanmış olan X3'ün yaşam deneyimi, toplumsal destek mekanizmaları açısından farklılık gösterebilir ve bu durum, konteyner yaşam alanlarında yalnız ebeveyn olmanın getirdiği zorlukları daha görünür kılabilir. Eğitim durumlarına bakıldığında, katılımcıların büyük çoğunluğunun ilköğretim seviyesinde eğitim aldığı, yalnızca bir katılımcının ön lisans mezunu olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum, kadınların büyük oranda eğitim olanaklarından yeterince yararlanamadığını ve istihdam olanaklarının da sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır. Eğitim düzeyinin düşüklüğü hem ekonomik bağımsızlık hem de sağlık okuryazarlığı gibi konularda dezavantaj yaratarak, özellikle afet sonrası yaşam alanlarında karşılaşılan zorlukların derinleşmesine neden olabilmektedir. Mesleki statü bakımından incelendiğinde ise, katılımcıların çoğunun “ev hanımı” olduğu; yalnızca X2'nin “terzi” ve X5'in “gündelik temizlik işçisi” olarak dış mekânda çalıştığı görülmektedir. Bu dağılım, kadınların büyük oranda ev içi üretkenlik çerçevesinde tanımlandığını, formel istihdamdan uzak bir yaşam sürdürdüklerini göstermektedir. Özellikle konteyner yaşam alanlarında kadın emeğinin görünmezleştiği ve sosyal güvenceden uzak çalışmanın yaygın olduğu bu tablo, yapısal eşitsizliklerin devamlılığını gözler önüne sermektedir.

Çocuk sayısı açısından değerlendirildiğinde, tüm katılımcıların iki ya da üç çocuk sahibi olduğu, hane içi toplam kişi sayısının ise 3 ile 8 arasında değiştiği görülmektedir. Bu durum, kadınların bakım yükünün oldukça yüksek olduğunu ve konteyner yaşam koşullarının kalabalık aile yapısı ile birleştiğinde hem fiziksel alan kullanımı hem de hijyen uygulamaları açısından ciddi kısıtlamalar yarattığını düşündürmektedir. Özellikle X2'nin 8 kişilik hane yapısı, mekânsal sıkışıklığın ve toplumsal cinsiyet temelli yüklerin en yoğun yaşandığı örneklerden biri olarak öne çıkmaktadır. Katılımcıların tamamının Adıyamanlı olması, araştırmanın yerel bağlamda homojen bir örneklem üzerine inşa edildiğini göstermektedir. Bu durum, ortak kültürel kodlar, dil kullanımı ve afet sonrası dayanışma biçimlerinin anlaşılmasını kolaylaştırmakla birlikte, göçle gelen farklı toplulukların deneyimlerinin dışarıda kaldığı bir yapı sunmaktadır. Görüşmelerin tamamının katılımcıların kendi konteynerlerinde veya yaşam

alanlarında yapılmış olması ise, gözlemcinin ortamla kurduğu ilişkiyi güçlendirmiş; doğal bağlamda veri üretimini kolaylaştırmıştır.

4.2.2. Katılımcıların deprem sonrası yaşamlarındaki değişimlere yönelik bulgular

Tablo 4.16. 6 Şubat Depremi Sonrası Hayat Değişimleri – Tematik Analiz Tablosu

TEMA	ALT TEMA	KATILIMCI KODLARI	SAYI
4.2.2.1. Travma ve Kayıp	Yakın kaybı (çocuk, aile bireyi, komşular)	X1, X2, X4, X5	4
	Fiziksel yaralanma ve kurtarma süreci	X3	1
	Yas, psikolojik çöküş, ağır kayıp hissi	X1, X2, X5	3
4.2.2.2. Aile İçi Şiddet ve İstismar	Fiziksel şiddet (eş kaynaklı)	X1, X2, X5	3
	Cinsel istismar (partner tarafından)	X1, X2	2
	Çocuklara yönelik istismar / ihmal	X2	1
	Darp, tehdit, uzaklaştırma / boşanma süreci	X1, X5	2
	Komşu, çevre, eski eş, akraba tehditleri	X1, X2, X3, X4, X5	5
4.2.2.3. Güvenlik Kaygısı ve Mahremiyet Sorunları	Fiziksel tehdiye maruz kalma ve kişisel alana yönelik ihlaller	X1, X5	2
	Hırsızlık, uyuşturucu, fuhuş korkusu	X3, X5	2
	Aşırı kalabalık / dar konteyner / yetersiz alan	X2, X3, X4	3
4.2.2.4. Barınma Koşullarının Zorluğu	Su, elektrik, alt yapı sorunları	X1, X4, X5	3
	Temizlik, hijyen eksikliği / enfeksiyon	X1, X4, X5	3
	Dul/boşanmış kadınlara yönelik damgalama	X1, X5	2
4.2.2.5. Toplumsal Dışlanma ve Damgalama	Mahremiyet ihlali / komşuların baskısı	X1, X4, X5	3
	Uyku bozukluğu, tetiklenme, anksiyete	X1, X3, X5	3
4.2.2.6. Psikolojik Yıkım ve Ruhsal Etkiler	Gelecek kaygısı, umut kaybı	X2, X3, X5	3
	Kadın dayanışması / kadın evi / atölye kurma çabası	X1, X2	2
4.2.2.7. Dayanıklılık ve Umut	Kendi ayakları üzerinde durma çabası	X1, X3	2
	Anne kimliğiyle yaşamı yeniden inşa etme çabası	X1, X2, X5	3

4.2.2.1. Travma ve kayıp

Deprem sonrası kadınların yaşadığı en belirgin değişimlerin başında yakın kaybı ve travmatik yas süreci gelmektedir. Katılımcıların pek çoğu yakınlarını kaybetmiş hem fiziksel

hem de psikolojik anlamda ciddi hasarlar almıştır. Özellikle X5'in ifadesi, bu travmayı derinlemesine gözler önüne sermektedir:

"Çocuğumun enkazının başında günlerce bekledim... siyah poşette gömdüm ben çocuğumu... hâlâ 6 Şubat'tayım."

Bu ifade, travmanın zamansal olarak katılımcıların içinde donmuş olduğunu ve yas sürecinin patolojik bir hal alabildiğini göstermektedir. Benzer şekilde X1'in geceleri 4.17'de uyanmaya devam etmesi, post-travmatik stres bozukluğu (PTSB) belirtilerine işaret etmektedir.

4.2.2.2. Aile içi şiddet ve cinsel istismar

Deprem sonrası sosyal destek sistemlerinin çökmesi, kadınları aile içi şiddete karşı daha savunmasız hale getirmiştir. Katılımcıların birçoğu, özellikle eş kaynaklı şiddete ve cinsel istismara maruz kaldığını açıkça belirtmiştir. X1'in anlatısı bu bağlamda oldukça çarpıcıdır:

"Zaten 14 yaşında tecavüz etmişti bana sonra gebe kaldığım anlaşılmca zorla evlendirdiler... evlendikten sonra bir süre iyi davrandı ama depremden sonra iyice zıvanadan çıktı, istememe rağmen zorla ilişkiye giriyordu benimle o daracık yerde."

X2 ise yalnızca kendisinin değil, çocuğunun da cinsel istismara uğradığını anlatmakta ve istismar faillerinin çoğunlukla yakın aile üyeleri olduğunu vurgulamaktadır:

"Ben umreye gittiğimde o (baba) yirmi gün kızımı istismar etmiş... çocukların yanında bana da tecavüz etmişti."

Bu ifadeler, toplumsal cinsiyet temelli şiddetin ve deprem sonrası kadınların maruz kaldığı çok katmanlı mağduriyetlerin açık göstergesidir.

4.2.2.3. Güvenlik kaygısı ve mahremiyet sorunları

Kadınların büyük kısmı, yaşadıkları geçici barınma alanlarında güvende hissetmediklerini ve mahremiyetin neredeyse tamamen kaybolduğunu vurgulamaktadır. X3, yaşadığı konteyner yaşam alanlarının suçla özdeşleşmiş olduğunu belirtir:

"Nerede sahibine yaramayan biri var buraya attılar. Her kesimden insan burada, hırsız burada, uyuşturucu kullanarı burada."

X1 de sürekli olarak farklı erkeklerden rahatsız edildiğini, eski eşi, eniştesi, komşuları ve yardım görevlileri tarafından takip edildiğini dile getirir:

"Karşımda dul bir adam oturuyor şimdi de o musallat oldu... yardım kolisi getiren bir adam rahatsız etmeye başladı."

Bu örnekler, kadınların konteyner yaşam alanlarında toplumsal kontrolün, güvenliğin ve bireysel sınırların ortadan kalktığını göstermektedir.

4.2.2.4. Barınma koşullarının zorluğu

Barınma koşulları, katılımcıların yaşamını doğrudan etkileyen bir diğer temel unsurdur. Konteynerlerin küçük, kalabalık ve altyapısal olarak yetersiz olması yaşam kalitesini oldukça düşürmektedir. X4'ün deneyimi bu zorlukları somutlaştırmaktadır:

"Çocuğum altına kaçırıldı günlerce temizleyemedim... tuvaletten enfeksiyon kaptım... ped bulamadım, 4 gün aynı pedi kullandım."

Bu örnek hem kadın sağlığı hem de barınma hakkı açısından ciddi ihlalleri yansıtmaktadır. X3'ün ifadesinde ise güvensizlikle birlikte alan darlığının nasıl denetlenemez bir sosyal bozulmaya dönüştüğü açıkça görülmektedir.

4.2.2.5. Toplumsal dışlanma ve damgalama

Dul, boşanmış ya da yalnız yaşayan kadınlar daha fazla toplumsal baskı ve damgalamaya maruz kalmaktadır. X1 bu durumu şöyle özetlemektedir:

"Dul olduğumu öğrenince... iftira atmaya başladı komşularım... tüm komşu erkekler kötü kötü bakmaya başladı."

Bu tür ifadeler, deprem sonrası kadın kimliğinin toplum tarafından nasıl hedef haline getirildiğini ve yalnızlaşmanın ne kadar zorlayıcı bir süreç dönüştüğünü göstermektedir.

4.2.2.6. Psikolojik yıkım ve ruhsal etkiler

Deprem yalnızca fiziksel değil, psikolojik anlamda da büyük bir yıkım yaratmıştır. Uyku bozuklukları, panik atak, sürekli tetikte olma hali gibi belirtiler neredeyse her katılımcıda gözlemlenmiştir. X5'in sözleri bu yıkımı çok net özetlemektedir:

"Yaşamak denilmez ama nefes alıyoruz hâlâ işte."

X3 de umutsuzluğu şöyle dile getirir:

"Depremden sonra hiçbir umudum kalmadı... iyice dibe çöktüm."

Bu ifadeler, toplumsal travmanın bireysel ruh sağlığına etkilerini ve psikososyal destek sistemlerinin eksikliğini göstermektedir.

4.2.2.7. Dayanıklılık ve umut

Tüm bu olumsuzluklara rağmen, kadınların büyük bir kısmı kendi çabalarıyla ayakta kalmaya, üretmeye ve yaşamlarını yeniden inşa etmeye çalışmaktadır. X1, yaşadığı tüm travmalara rağmen el işi üretimi üzerinden bir atölye kurma girişimini şöyle anlatır:

"El işi yapıyorum... hibe programına başvurdum... şimdi halk eğitim ustalarıyla atölye açacağız."

Benzer şekilde X2 de temizliğe giderken kızlarını yanına alarak hem ekonomik hem de annelik sorumluluklarını birlikte yürütmektedir. Bu durum, kadınların çoklu rollerini sürdürebilme becerisi ve dayanıklılığına işaret etmektedir.

Bu beş katılımcının derinlemesine anlatıları, 6 Şubat depremi sonrasında kadınların çok yönlü olarak etkilendiğini ve bu etkilenmenin yalnızca fiziksel barınma alanlarıyla sınırlı kalmayıp, şiddet, istismar, psikolojik yıkım ve sosyal dışlanma gibi alanlara da yayıldığını açıkça ortaya koymaktadır. Ancak tüm bu sorunlara rağmen kadınların gösterdiği direniş, öz savunma ve toplumsal dayanışma girişimleri, kadın dayanıklılığının ve kolektif umudun önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

4.2.3. Katılımcıların konteyner yaşam alanı koşullarına yönelik bulguları

Tablo 4.17. Konteyner yaşam alanı Yaşam Koşulları – Tematik Analiz Tablosu

ANA TEMA	ALT TEMA	KATILIMCI KODLARI	SAYI
4.2.3.1. Barınma Alanının Yetersizliği ve Mahremiyet Sorunları	Aşırı kalabalık / dar yaşam alanı	X1, X2, X3, X5	4
	Konteyner içi titreme, çökme tehlikesi, ses geçirgenliği	X2, X3, X4, X5	4
	Mahremiyet eksikliği / oda yetersizliği / ses yalıtımı sorunu	X2, X3, X4, X5	4
	Ek yapı ihtiyacı ve yapamama durumu (maddi yetersizlik)	X3, X4	2
4.2.3.2. Altyapı Problemleri: Su, Elektrik ve Kanalizasyon Eksiklikleri	Su kesintileri / kirli su / banyoda kaşıntı, küf, ishal	X1, X2, X3, X4, X5	5
	Elektrik arızası / şalter patlaması	X3, X5	2
	Kanalizasyon, gider kokusu, tavan su sızıntısı	X1, X3, X4, X5	4
	Ulaşım sorunu / dolmuş eksikliği / konteyner yaşam alanı dışına erişimde yaşanan zorluklar	X3	1
4.2.3.3. Güvenlik ve Suç Algısı	Uyuşturucu / fuhuş / hırsızlık / taciz	X1, X2, X3, X4, X5	5
	Konteyner önünde tehlikeli kişilerin varlığı	X1, X3, X4, X5	4
	Aydınlatma eksikliği / bekçi/güvenlik eksikliği / güvenlik ihmali	X3, X4	2
4.2.3.4. Hijyen ve Temizlik Sorunları	Ortak çamaşırhane problemi / uyuz ve bit salgını	X1, X4	2
	İç çamaşırlarını yıkama zorluğu / elde yıkama	X1, X3, X4	3
	Çocuklara özel alan yaratılamaması	X2, X3	2
4.2.3.5. Sosyal Dışlanma ve Damgalama	Boşanmış/dul kadınlara karşı önyargı, iftira, göz hapsi, sosyal baskı	X1, X3	2
	Yardım dağıtımında ayrımcılık, koordinasyon sorunları	X3	1
4.2.3.6. Psikolojik Etkiler ve Umutsuzluk	Sürekli korku, tedirginlik, panik hali	X1, X2, X3, X5	4
	Yaşananlara şükretmekle beraber "insanca yaşama özlemi"	X1, X2, X3, X4, X5	5
	Değersizlik hissi	X3, X5	2
4.2.3.7. Dayanışma ve Küçük Direniş Alanları	Kadınlar arası destek/dayanışma	X4	1
	Kapı önü düzenleme (çocuklar için alan yaratma, çiçek ekimi)	X5	1

4.2.3.1. Barınma alanının yetersizliği ve mahremiyet sorunları

Kadın katılımcılar, konteyner yaşam alanlarındaki yaşam koşullarını değerlendirirken özellikle mekânsal yetersizlik, mahremiyet kaybı ve aşırı kalabalık yaşamın zorluklarına vurgu yapmaktadır. Fiziksel alanın sınırlılığı, aile içi ilişkileri de doğrudan etkilemekte, özel alan

eksikliği hem yetişkinler hem de çocuklar üzerinde baskı yaratmaktadır. X2 bu durumu şu şekilde dile getirir:

“8 kişi bir konteynerdeyiz ben oturarak uyuyorum... anne baba ilişkisine çocuklar şahit oluyor... çocukların özel alanı yok, güvende olmuyorlar.”

Benzer şekilde, X5 mahremiyet eksikliğinin genç kız çocukları üzerindeki etkisinden duyduğu kaygıyı şu ifadelerle aktarır:

“Yan komşunun kocasıyla olan tüm sesini genç kızlarım duyuyor, ahlakları bozulacak diye korkuyorum.”

Bu ifadeler, özel yaşamın sınırlarının konteyner yaşamında ciddi şekilde ihlal edildiğini göstermektedir. Ayrıca, ses geçirgenliği, kişisel yaşam alanı eksikliği gibi fiziksel faktörler, kadınların ev içi güvenlik duygularını da sarsmaktadır.

4.2.3.2. Altyapı problemleri: su, elektrik ve kanalizasyon eksiklikleri

Konteyner yaşam alanlarında kadınlar tarafından en çok dile getirilen sorunlardan biri de altyapı eksiklikleridir. Suyun sık sık kesilmesi, kirli gelmesi ya da tamamen yokluğu temel hijyen koşullarının karşılanmasını zorlaştırmaktadır. X1 yaşadığı hijyen sorununu şöyle açıklamaktadır:

“Suyu kirli içemiyoruz, banyo yapınca kaşınıyoruz... çamaşırhane aktif değil... uyuz salgını oldu çamaşırhane kapandı o zamandan beri hep ellerimle yıkıyorum.”

X3 ise alt yapının yetersizliğine bağlı olarak gelişen durumları çok daha geniş bir çerçevede aktarır:

“Kışın suyu kullanmak ayrı sorun ya donuyor borulardan su akmıyor ya da tavandan su damlıyor... her yer küf.”

Bu tür ifadeler konteyner yaşam alanlarının özellikle kış koşullarında temel insani ihtiyaçları karşılamaktan uzak olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda bu altyapı problemleri kadınlar için bakım emeğini daha da görünmez, yük haline getiren bir sürece dönüşmektedir.

4.2.3.3. Güvenlik ve suç algısı

Kadınların yaşam alanlarında güvende hissetmedikleri çok net şekilde ortaya konulmaktadır. Uyuşturucu, fuhuş, hırsızlık gibi olayların sıklıkla yaşandığına dair algı, kadınların hem kendileri hem de çocukları için sürekli bir tehdit altında hissetmesine neden olmaktadır. X3 bu durumu oldukça çarpıcı bir biçimde ifade eder:

“Kapımın önüne çıkayım bir temiz hava alayım diyorum, gündüz gözüne gözümüzün önünde uyuşturucu satıyorlar.”

X4’ün gözlemleri de bu tehlikenin ne kadar yaygın ve görünür hale geldiğini vurgular:

“Açık açık kullanıyorlar satıyorlar, toplu duruyor değişik tipler sokakta... vallahi görünce çok korkuyorum.”

Bu bağlamda kadınlar, kamu güvenliğine dair sorumlulukların yerine getirilmediğini ve denetim mekanizmalarının yetersiz kaldığını vurgulamakta, bu durumun kadınların gündelik yaşamlarını ve hareket alanlarını ciddi şekilde sınırladığını aktarmaktadır.

4.2.3.4. Hijyen, Sağlık ve temizlik sorunları

Konteynerlerde yaşanan altyapı sorunları, hijyenin sürdürülebilirliğini de sekteye uğratmaktadır. Kadınların pek çoğu çamaşırlarını elde yıkamakta, ortak alanlardaki hijyen eksikliği nedeniyle bu alanları kullanamamaktadır. X1, bu hijyen mücadelesini şu sözlerle aktarır:

“Ne zaman iç çamaşırimi giysem hep kaşındım... sonra ellerimle yıkamaya başladım, çocuklarımın çamaşırlarını da öyle yıkıyorum.”

Bu durum, kadınların hem fiziksel hem de zihinsel olarak sürekli bir hijyen kaygısı ile yaşadığını ve sağlık hizmetlerine erişimde yaşadıkları güçlüklerin hijyen krizlerini kronikleştirdiğini göstermektedir.

4.2.3.5. Sosyal dışlanma ve damgalanma

Konteyner yaşam alanlarında yalnız kadınların, dul ya da boşanmış bireylerin daha fazla hedef haline geldiği ve toplumsal önyargılarla karşı karşıya kaldıkları açıkça görülmektedir. X3 bu durumu şöyle ifade eder:

“Boşanmışım ya açık kapıyım ben, herkes gözünü dikeyor.”

Ayrıca, kurumsal işleyişte adaletsizlik ve ayrımcılık hissi, kadınların yardım ve kaynaklara erişimini sınırlamaktadır. X3 bu konuda da oldukça net bir eleştiri sunar:

“Yardım kolisi geliyor görüyorum karşı komşum elinde geliyor... ben gidiyorum e yok bitti diyorlar.”

Bu ifadeler, kadınların sadece fiziksel olarak değil, kurumsal yapı içinde de görünmezleştirildiğini ve haklara erişim konusunda dezavantajlı bırakıldıklarını ortaya koymaktadır.

4.2.3.6. Psikolojik etkiler ve umutsuzluk

Konteyner yaşam alanlarında yaşam, kadınların ruh sağlığını doğrudan etkileyen bir başka önemli faktördür. Sürekli tehdit altında yaşama hali, travmaların tetiklenmesi, gelecek belirsizliği gibi durumlar kadınların ruhsal sağlığını bozmaktadır. X5 bu yıkımı şu cümleyle özetler:

“Yaşamak denilmez ama nefes alıyoruz hâlâ işte.”

X3 ise bir tür sosyal ölüm hali içinde yaşadığını ifade eder:

“Sen söyle sence memnun olunur mu buradan? İnsan yerine konulmuyoruz.”

Bu tür ifadeler, kadınların psikolojik direncini zedeleyen bir umutsuzluk sarmalına sürüklendiğini gösterirken, bu psikolojik yıkımın güçlü sosyal politikalarla desteklenmediği takdirde daha da derinleşeceğine işaret etmektedir.

4.2.3.7. Dayanışma ve küçük direniş alanları

Tüm bu zorluklara rağmen kadınların bireysel ya da kolektif düzeyde kurduğu dayanışma pratikleri umut verici bir tablo sunmaktadır. Örneğin, X4 çamaşır makinesi olmayan komşusuna destek olur:

“Kapının önünde yıkadığını görünce getir bizim makineye at dedim... destek olmak lazım.”

X5'in çiçeklerle kurduğu bağ ise kayıplar karşısında geliştirdiği kişisel iyileşme alanına örnek teşkil eder:

“Kapının önüne ektiğim çiçekler, saksılar koydum... annemin, çocuğumun mezarındaki topraklardan getirdim.”

Bu tür küçük ama anlamlı pratikler, kadınların içinde bulundukları koşullara karşı geliştirdikleri direnç ve yaşamı yeniden kurma çabalarının göstergesidir.

Kadın katılımcıların konteyner yaşam alanı yaşamına dair anlatıları, yalnızca fiziksel yaşam alanlarının değil, toplumsal ve kurumsal yapıların da kadınların yaşamını nasıl şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. Yaşam koşulları, mahremiyet ihlalleri, güvenlik zaafları, hijyen ve altyapı sorunları ile kadınların hem bedensel hem de ruhsal sağlığı tehdit altındadır. Bununla birlikte, kadınların gösterdiği dayanışma ve direnç, travmaya rağmen umudun ve onurlu yaşam mücadelesinin varlığını da kanıtlamaktadır.

4.2.4. Deprem sonrası alınan desteklere yönelik bulgular

Tablo 4.18. Destek Alımı ve Yetersizlikler – Tematik Analiz Tablosu

TEMA	ALT TEMA	KATILIMCI KODLARI	SAYI
4.2.4.1.Devlet ve STK Destekleri	Gıda Yardımı / Temel İhtiyaç Desteği	X1, X2, X3, X4	4
	Psikolojik Destek	X1, X2, X4, X5	4
	Eğitim ve Servis Desteği (çocuklar için)	X4	1
	Sığınma / Barınma / Konteyner Desteği	X1, X2, X4	3
4.2.4.2.Topluluk Dayanışması	İlk Günlerde Müdahalenin Gecikmesi	X3, X4	2
	Komşuluk Dayanışması/ Mahalle Desteği	X1, X3	2
	Bireysel / Arkadaş çevresinden Destek	X3	1
	STK'lardan Ayni Yardım (Giysi, çamaşır makinesi vb.)	X3	1
4.2.4.3. Psikolojik Destek	Erişim ve süreklilik vurgusu	X1, X5	2
4.2.4.4.Desteklerde Yetersizlik ve İhlaller	Yardımda ayrımcılık / keyfilik / usulsüzlük	X3, X5, X1	3
	Yardımların zamanla azalması		
	Gıda / hijyen desteğinde süreklilik eksikliği	X3, X5	2
	Yardım talebinde kötü muamele	X5	1
4.2.4.5.Güvenlik Mekanizmaları	Yardım bahanesiyle taciz / istismar girişimi	X5	1
	Hukuki müdahale eksikliği	X1, X2	2

4.2.4.1. Devlet ve STK destekleri

Kadın katılımcıların anlatılarında, özellikle ilk dönemlerde sunulan gıda, barınma ve psikolojik desteklerin olumlu karşılandığı görülmektedir. Ancak bu desteklerin zamanla azaldığı, sürdürülebilir olmadığı ve her zaman ihtiyaçlara uygun şekilde ulaşmadığı da açıkça vurgulanmaktadır. X2'nin ifadesi bu konuda görece olumlu bir yaklaşım sunar:

“Evet, bence destekler çoktu sağ olsunlar... ne zaman polisi çağırırsam geldi, gıda istesem verildi.”

Benzer şekilde, X4 desteklerden memnun olduğunu dile getirir:

“Çok şükür aldık, milletimiz devletimiz STK'lar çok destek oldu... oğlumun okulu için servis verildi, gıda yardımı yapıldı.”

Ancak bu olumlu örneklerin yanında, daha eleştirel ve kırılmalı ifadeler de dikkat çekmektedir. Özellikle X3 ve X5'in anlattıkları, destek süreçlerinin eşitlikten uzak olduğunu, bazı durumlarda kadınları ikincilleştiren, aşağılayan ya da istismara açık hale getiren bir zemine dönüştüğünü ortaya koymaktadır:

X5: “Yardım almaya gittiğimizde dilenci gibi davrandılar... bazısı gelip numaramı alıp rahatsız etti... yardım getiririz dedi ama kahve içmek istedi benimle.”

Ancak bazı katılımcılar, ilk günlerde müdahalenin yetersiz ve geç olduğunu, barınma desteklerine ulaşmanın zorlaştığını vurgulamıştır:

X3: “İlk günlerde çok geciktiler, günlerce dışarda kaldık.”

Bu tür deneyimler, kadınların yardım taleplerinde bulunurken maruz kaldıkları sınıfsal ve toplumsal aşağılamayı ortaya koymakta; destek almanın bir hak olmaktan çıkıp, neredeyse bir mahcubiyet ya da taciz riski taşıyan süreçlere dönüştüğünü göstermektedir.

4.2.4.2. Topluluk dayanışması

Kadınların büyük bölümü, kamusal hizmetlerin yetersiz kaldığı durumlarda komşuluk ilişkileri ve bireysel dayanışma ağlarının hayati önemde olduğunu ifade etmiştir. X1 ve X3'ün anlatıları, bu tür desteklerin hem pratik hem de duygusal anlamda değerli olduğunu ortaya koymaktadır:

X1: “Komşularım çok iyi sağ olsunlar, birbirimizin halinden anlıyoruz, aynı acıları yaşadık.”

X3: “Arkadaşlarım destek oldu, çamaşır makinesi, gıda, elbise verdiler.”

Bu ifadeler, kadınlar arasındaki dayanışmanın kriz dönemlerinde görünmez yükleri nasıl hafiflettiğini göstermektedir.

4.2.4.3. Psikolojik destek

Psikolojik destek hizmeti alan kadınlar bu desteği genellikle olumlu değerlendirmiştir. X1’in ifadesi, hizmetin hem kendisi hem de çocukları açısından faydalı olduğunu göstermektedir:

X1: “Psikolojik destek için buradaki psikologlara gittim... ikisi de iyiydi şükür... çocuklarım için de destek alıyorum.”

X5 ise tüm destekler arasında yalnızca psikolojik desteği pozitif bir deneyim olarak hatırlamaktadır:

X5: “Psikolojik destek aldım, hâlâ alıyorum. Bir o iyi.”

Ancak tüm kadınlar bu hizmete eşit ve sürdürülebilir şekilde ulaşamamıştır. Bu durum, psikososyal hizmetlerin erişilebilirliğinde ciddi boşluklar olduğunu göstermektedir.

4.2.4.4. Desteklerde yetersizlik ve ihlaller

Birçok katılımcı, zamanla yardımların kesilmesi, eşitsiz dağıtım, kötü muamele gibi sorunlara dikkat çekmiştir. Özellikle hijyen ürünleri gibi cinsiyete özgü ihtiyaçların göz ardı edilmesi öne çıkmaktadır:

X3: “Ped alacak para bulamıyorum... pede vereceğim parayla çocuklarıma beş kere ekmek alırım.”

X5 ise yardım taleplerinde maruz kaldığı aşağılama ve taciz riskini şöyle aktarmıştır:

X5: “Yardım almaya gittiğimizde dilenci gibi davrandılar... bazısı gelip numaramı alıp rahatsız etti... yardım getiririz dedi ama kahve içmek istedi benimle.”

Bu tür deneyimler, yardım mekanizmalarının kadınlar için yalnızca yetersiz değil, aynı zamanda istismara açık yapılar taşıdığını ortaya koymaktadır.

4.2.4.5. Güvenlik mekanizmaları

Güvenlik ve koruma sistemlerine ilişkin deneyimler çelişkilidir. Bazı katılımcılar polis müdahalesinin hızlı olduğunu belirtirken X2, bazıları ise hukuki sürecin işlevsiz kaldığını vurgulamıştır. X1'in ifadesi bu çelişkiyi çarpıcı şekilde yansıtır:

X1: "Eniştemi defalarca şikâyet ettim ama tutuklanmıyor... içimizden biri ölünce mi bir şey yapacaklar?"

Bu durum, kadınların şiddete karşı korunma hakkına erişimde ciddi sistemsel boşluklar olduğunu göstermektedir.

Bu analiz, kadınların deprem sonrası yardım ve destek sistemlerine dair çok yönlü deneyimlerini ortaya koymaktadır. Görülmektedir ki; destek sistemleri ilk etapta anlamlı katkılar sağlasa da zamanla süreklilik, eşitlik ve cinsiyet duyarlılığı açısından yetersiz kalmaktadır. Kadınlar özellikle psikolojik destek, komşuluk dayanışması ve bireysel inisiyatiflerle güçlenirken, resmî mekanizmalarda ayrımcılık, yetersizlik ve istismar riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu bağlamda yardım sistemlerinin yeniden yapılandırılması, kadın odaklı, bütüncül ve insan onuruna yakışır bir yaklaşımı zorunlu kılmaktadır.

4.2.5. Komşuluk ilişkileri ve dayanışmaya yönelik bulgular

Tablo 4.19. *Komşuluk İlişkileri ve Dayanışma Deneyimleri – Tematik Analiz Tablosu*

TEMA	ALT TEMA	KATILIMCI KODLARI	SAYI
4.2.5.1. Dayanışma Temelli Güçlü Komşuluk İlişkileri	Dayanışma ve karşılıklı destek (yemek paylaşımı, çocuk bakımı, hastalıkta yardım vb.)	X1, X3, X5	3
	Ortak zaman geçirme / üretken faaliyetler (el işi, kurs, sohbet)	X1, X5	2
	Kriz anlarında komşuların destekleyici müdahalesi	X5	1
4.2.5.2. Gerilimli Komşuluk İlişkileri ve Mahremiyet Sorunları	Gürültüye bağlı anlaşmazlık ve sözlü tartışmalar	X3, X4	2
	Komşu kaynaklı tehdit, iftira veya şiddet riski	X3	1
	Engelli çocuk (otizm) nedeniyle dışlanma	X4	1
4.2.5.3. İzolasyon ve Yalnızlık Hissi	Yeni çevreye alışamama / bağ kuramama	X2, X4	2
	Geçmişe Duyulan Mekânsal ve Sosyal Özlem	X2, X4	2
4.2.5.4. Kapsayıcılık ve Güven Temelli Dayanışma	Güvene Dayalı Kadınlar Arası Dayanışma İlişkileri	X1, X3, X5	3
	Çocuk / ev emanet etme yoluyla kurulan güven ilişkisi	X1, X5	2

4.2.5.1. Dayanışma temelli güçlü komşuluk ilişkileri

Deprem sonrası konteyner yaşam alanlarında, bazı kadınlar için komşuluk ilişkileri hem duygusal hem de pratik destek sağlayan önemli bir kaynak haline gelmiştir. Bu destek ağı, yalnızca gündelik yaşamın kolaylaştırılmasını değil, aynı zamanda kadınların travmalarla baş etme süreçlerinde de bir tür "toplumsal tampon" işlevi görmektedir.

X5, bu güçlü bağların somut etkilerini çok net şekilde aktarmaktadır:

“Defalarca ağlama krizine girdim, ilk onlar yetişti... iş için temizliğe gittiğimde, akşam yemeğimi yapıp getirdiler... kızım hastalandı, arabalarıyla hastaneye götürdüler... döven kocamın elinden komşularım aldı.”

Bu örnek, komşuluğun sadece fiziksel yakınlık değil, aynı zamanda hayatta kalma mücadelesinde kolektif bir destek sistemi olduğunu göstermektedir. X1 de bu bağlamda pozitif deneyim yaşayan katılımcılardandır:

“Kapının önünde çay kahve içip sohbet ediyoruz... kurslarda el işi yapıyoruz... çocuklara göz kulak oluyoruz.”

Bu tür pratikler, konteyner yaşam alanının fiziksel sınırlılıklarına rağmen, kadınlar arasında dayanışmaya dayalı sosyal ağların geliştiğini göstermektedir.

4.2.5.2. Gerilimli komşuluk ilişkileri ve mahremiyet sorunları

Ancak tüm kadınlar için bu ilişkiler pozitif değildir. Konteyner yaşam alanlarındaki yapısal yalıtım eksikliği, özellikle ses geçişkenliği açısından yaygın ve kronik bir sorun teşkil etmektedir. Bu durum, komşuluk ilişkilerinde gerginlik ve çatışma riskini artırmakta olup, X3'ün yaşadığı deneyim bu durumu örneklemektedir.

“Yan komşularımın biri en ufak seste kapıma dayanıyor... soldaki komşunun kocası dövmeye kalktı... erkek kardeşim gelince iftira attılar.”

X3'ün karşılaştığı bu durum, yalnız kadınların toplumsal denetime daha açık hale geldiğini ve mahremiyet ihlallerinin şiddetle sonuçlanabildiğini göstermektedir. Yine X4, otizmli çocuğunun çıkardığı sesler nedeniyle sistematik dışlanma ve çatışma yaşadığını ifade eder:

“Otizmli çocuğumun gürültüsünden dolayı komşularımla pek bir ilişkim yok, hepsiyle kavgalıyım.”

Bu örnek, engelli çocuk sahibi olmanın getirdiği ek yüklerin toplumsal hoşgörüsüzlükle birleştiğinde nasıl daha ağır bir yalnızlığa neden olduğunu ortaya koymaktadır.

4.2.5.3. İzolasyon ve yalnızlık hissi

Bazı katılımcılar için konteyner yaşam alanları, geçmiş yaşamlarına oranla daha yabancı, soğuk ve ilişkisiz bir alan haline gelmiştir. Özellikle eski komşularını kaybetmiş kadınlar için bu durum daha yoğun yaşanmıştır. X2, bu kırılmayı şöyle ifade eder:

“Depremden önceki mahallemi çok seviyordum... hepsi 10 yıllık komşumdu... sonra benim derdim bana yeter zaten deyip kimseyle komşuluk yapmadım.”

Benzer şekilde X4, yalnızlaşmanın nedenlerini yaşadığı kayıplar ve çocuğunun özel durumu üzerinden açıklamaktadır:

“Evimi ve komşularımı çok özliyorum... çoğu öldü... burada konuşacak pek kimse yok, alışamıyorum.”

Bu ifadeler, konteyner yaşamın fiziksel olduğu kadar sosyal olarak da izole edici bir etkiye sahip olabileceğini ortaya koymaktadır.

4.2.5.4. Kapsayıcılık ve güven temelli dayanışma

Özellikle kadınlar arası ilişkilerde görülen karşılıklı güven ve destek pratikleri, toplumsal cinsiyet temelli risklerin yüksek olduğu bu ortamda kadınların kendilerini daha güvende hissetmesini sağlamaktadır. X3 bu durumu şu cümleyle özetler:

“Karşı komşularımla birbirimizin evlerinin içini görüyoruz... bir seslensem iki adımda yanımdalar.”

X5’in anlatısı ise kadınların bu dayanışma sayesinde ortak üretim pratiklerine girdiğini de göstermektedir:

“Evlerimizin önünde biber ektik, turşu yaptık, sattık... el işi yapıp sattık... kooperatife gidip öğreniyoruz.”

Bu örnekler, kadınlar arasında kurulan ilişkilerin yalnızca duygusal değil, aynı zamanda ekonomik anlamda da güçlenmeyi beraberinde getirebileceğini göstermektedir. Komşuluk ilişkileri, konteyner yaşam alanlarında yaşayan kadınlar için ikili bir yapıya sahiptir. Bir yandan, bu ilişkiler yaşamsal önemde destek mekanizmaları sunarken, diğer yandan sosyal baskı, çatışma ve dışlanma gibi sorunlara da kaynaklık edebilmektedir. Kadınların deneyimleri, toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklerin afet sonrası yaşamda da devam ettiğini ve kimi zaman daha da derinleştiğini göstermektedir. Buna karşın, özellikle kadınlar arasında geliştirilen dayanışma pratikleri, kadınların bu zorlu yaşam koşullarında direnç geliştirmelerine ve yeniden güçlenmelerine katkı sunmaktadır.

4.2.6. Konteyner yaşam alanında kadın olmanın zorluklarına yönelik bulgular

Tablo 4.20. *Kadın Olmak ve Konteyner Yaşam Alanında Yaşamın Zorlukları – Tematik Analiz Tablosu*

TEMA	ALT TEMA	KATILIMCI KODLARI	SAYI
4.2.6.1. Güvenlik Endişesi ve Sürekli Teyakkuz Hali	Sürekli kapı kontrolü ve pencerelerde perde kullanımı, çamaşır asarken temkinli davranış	X1, X2, X3, X5	4
	Evde erkek varmış izlenimi yaratma (erkek ayakkabısı, kıyafeti kullanma)	X1, X3	2
	Komşularla WhatsApp grubu kurarak kolektif hareket etme ve haberleşme	X1	1
	Kapıya gelen kişilere karşı sürekli teyakkuz hâlinde olma	X5	1
4.2.6.2. Toplumsal Baskılar ve Mahremiyet Kaybı	Bekâr / boşanmış / dul kadınların daha fazla hedef haline gelmesi	X1, X3, X5	3
	Mahremiyet eksikliği nedeniyle kadınların davranışlarının sosyal çevre tarafından denetlenmesi	X3, X4, X5	3
4.2.6.3. Mekânsal Sıkışma ve İş Yükünün Kadınlaşması	Dar alanda yaşamın fiziksel ve zihinsel yük oluşturmaması	X3, X4	2
	Ev içi sorumlulukların artması (temizlik, yemek, çocuk bakımı)	X4	1
	Misafir ağırlayamama, sosyal alan eksikliği	X4	1
4.2.6.4. Psikolojik Yük: Tetikte Olmak, Uykusuzluk, Yalnızlık	Sürekli tetikte olma, uykusuzluk, stres ve unutkanlık	X2, X3, X4, X5	4
	Deprem sonrası içe kapanma, iletişimden kaçınma	X4	1

Deprem sonrası kurulan konteyner yaşam alanları, ilk bakışta fiziksel barınma ihtiyacını karşılıyor gibi görünse de özellikle kadınlar açısından bu alanlar çok daha karmaşık ve kırılgan deneyimler barındırmaktadır. Beş kadın katılımcının anlatıları, konteyner yaşam alanlarında

yaşamın yalnızca mekânsal değil, aynı zamanda toplumsal, duygusal ve psikolojik katmanlarda da derin etkiler bıraktığını göstermektedir.

4.2.6.1. Güvenlik endişesi ve sürekli teyakkuz hali

Kadınların anlatılarında en belirgin ortak tema, güvende hissetmeme ve bununla bağlantılı olarak geliştirdikleri çeşitli savunma stratejileridir. Katılımcılar hem bireysel hem de kolektif olarak güvenliklerini sağlamak için büyük bir çaba içerisinde.

X1'in ifadesi bu durumu çok açık bir şekilde yansıtır:

“Kapıları kırk sefer kontrol ediyorum... çamaşır yıkama günlerimiz var o günlerde özellikle erkek kıyafetleri asıyorum... babamın ayakkabılarını koyuyorum kapıya.”

Benzer şekilde X5, güvenlik için komşularıyla sürekli iletişimde olduğunu ve dışarı çıkarken kapıya perde çektiğini belirtmektedir:

“Kapımı asla tam açmam dışarı çıkarken, önüne perde astım dışarıdan geçen görmesin diye. milletin ağzına laf veremem...komşumla beraber hep birbirimizi gözlüyoruz.”

Bu ifadeler, kadınların kamusal ve özel alanlar arasındaki sınırları yeniden tanımlamak zorunda kaldığını ve en temel eylemleri bile "tehlike" ve "namus" kodları içinde kurgulamak zorunda olduklarını ortaya koymaktadır.

4.2.6.2. Toplumsal baskılar ve mahremiyet kaybı

Kadınların konteynerlerde yaşarken deneyimledikleri zorlukların bir diğer boyutu ise, toplumsal denetimin artması ve buna bağlı olarak mahremiyetin tamamen kaybolmasıdır. Özellikle boşanmış, dul ya da yalnız yaşayan kadınlar daha fazla gözlem altında olduklarını vurgulamaktadırlar.

X3'ün bu konuda söyledikleri oldukça çarpıcıdır:

“Bir şey olunca konteyner kentin tamamı duyuyor... herkesin gözü sen de oluyor... belki biz de faydalanırız diye.”

Aynı şekilde X5 de bu tür baskıları şu şekilde ifade eder:

“Hep tetikteyim biri baktı mı, laf attı mı... kimse beni sahipsiz sanmasın diye ekstra dikkat ediyorum, telefonda babamla, abimle, eşimle konuşuyormuş gibi yapıyorum yürürken.”

Bu ifadeler, kadınların yalnızca fiziksel değil, toplumsal varlıklarının da tehdit altında olduğunu, sürekli olarak hem kendilerini hem de çocuklarını korumak zorunda kaldıklarını gösteriyor.

4.2.6.3. Mekânsal sıkışma ve iş yükünün kadınlaşması

Dar yaşam alanları, konteynerlerde yaşayan kadınlar için mekânsal baskı ve ev içi sorumlulukların artması anlamına gelmektedir. X4 bu konuyu şöyle anlatır:

“Büyük evde temizlik daha zor olur diye düşünülür ama dar alanda sorumluluk daha fazla... yemek yaptığım yeri görseler halime acırlar.”

X3 ise konteynerin fiziksel imkânsızlıklarını şu şekilde betimler:

“Konteynerin önüne ek yapı yapmam lazım ama yapamıyorum... ustalar kadınım diye ciddiye almıyor.”

Bu ifadeler, toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümünün deprem sonrası koşullarda daha da keskinleştiğini ve kadınların yaşam alanlarını dönüştürme, düzenleme hakkının sınırlı ya da ihmal edilmiş olduğunu ortaya koymaktadır.

4.2.6.4. Psikolojik yük: tetikte olmak, uykusuzluk, yalnızlık

Kadınların ifadelerinde sıkça tekrar eden bir diğer tema ise, konteyner yaşam alanında yaşamanın getirdiği sürekli tetikte olma hali ve bunun ruhsal sağlık üzerindeki olumsuz etkileridir.

X2 bunu açıkça dile getirir:

“Kapıyı bin kere kontrol ediyorum, kızlarımı konteynerin içinde bile gözümün önünden ayırmıyorum.”

X4 ise bu durumun sonucunda yaşadığı psikolojik yıpranmayı şöyle özetler:

“Gece uykuları haram, unutkan oldum uykusuzluktan, stresten.”

Bu anlatılar, kadınların yalnızca fiziksel değil, zihinsel olarak da barınamadıklarını, sürekli bir tehdit algısıyla yaşadıklarını göstermektedir.

Kadınların konteyner yaşam alanındaki yaşam deneyimleri, sadece barınma meselesiyle sınırlı değildir. Güvenlikten mahremiyete, fiziksel mekândan ruhsal dayanıklılığa kadar pek çok alanda çok katmanlı zorluklar içermektedir. Bu zorlukların çoğu, toplumsal cinsiyetin ürettiği yapısal eşitsizliklerle derinleşmekte; kadınların yalnızca yaşama değil, görünür olma, kendini ifade etme ve güvende hissetme hakkını da tehdit etmektedir. Ancak tüm bu zorluklara rağmen, kadınlar üretken, stratejik ve direngen pratikler geliştirerek hayatta kalmayı ve çocukları için umut taşımayı sürdürmektedir. Bu, sessiz ama güçlü bir direniş biçimidir.

4.2.7. Deprem Sonrası Gelir Durumu ve İş Hayatında Meydana Gelen Değişimler

Tablo 4.21. Deprem Sonrası Gelir Durumu ve İş Hayatında Değişim – Tematik Analiz

TEMA Tablosu	ALT TEMA	KATILIMCI KODLARI	SAYI
4.2.7.1. Gelir Kaybı ve Yoksullaşma	Tüm gelir kaynaklarının kaybedilmesi	X1, X3	2
	Hane içinde temel gelir sağlayıcının işsiz kalması	X2, X4	2
	Ailenin toplam gelir düzeyinde ciddi düşüş yaşanması	X2, X4, X5	3
4.2.7.2. Geçim Stratejileri	Sosyal yardım mekanizmalarına (örneğin SED) ve dış desteklere bağımlı geçim stratejileri	X1, X3, X5	3
	El işi, üretim ve satış faaliyetlerine yönelme (turşu, tekstil vb.)	X1, X5	2
	Gündelik temizlik işleri veya geçici işlerde çalışma	X2, X5	2
4.2.7.3. Cinsiyet Temelli Gelir Eşitsizlikleri	Kadının hane geçimini tek başına üstlenmesi	X2, X3, X5	3
	Gelir paylaşımının erkek tarafından keyfi olarak yönlendirilmesi (çok eşlilik)	X4	1

Deprem sonrası koşullar, kadınların ekonomik hayatını doğrudan etkilemiş ve çoğu için bir geçim krizine dönüşmüştür. Kadınların anlattıkları, sadece bir gelir kaybını değil, aynı zamanda güvencesizlik, yoksullukla baş etme stratejileri ve cinsiyet temelli eşitsizliklerin ekonomik düzlemde nasıl yeniden üretildiğini ortaya koymaktadır.

4.2.7.1. Gelir kaybı ve yoksullaşma

Kadın katılımcıların tamamına yakını, depremin ardından ya eşlerinin işini kaybettiğini ya da kendilerinin evlerinden ve dolayısıyla gelir kaynaklarından olduklarını belirtmiştir. X1 ve X3 doğrudan “gelirim hiç kalmadı” diyerek durumun vahametini gözler önüne sermektedir:

X1: “*Gelirim hiç kalmadı sadece devletin ve STK’ların verdiği desteklerle geçindim.*”

X3: “*Gelirim artık hiç yok, depremden boşanana kadar eski kocam getiriyordu, boşanınca nafaka da vermedi.*”

Bu durum, özellikle boşanmış, dul veya eşi işsiz kalmış kadınlar için ekonomik olarak tamamen savunmasız kalma anlamına gelmektedir.

Kadınların ekonomik üretkenliğinin önünde bir diğer büyük engel, çocuk bakım sorumluluğudur. X3 bu sorunu şöyle dile getirir:

“*Kreş olsa çocuğumu bırakır çalışırım ama o da yok.*”

Bu ifade, konteyner yaşam alanlarında kadınların iş gücüne katılımını destekleyecek kamu hizmetlerinin yetersizliğine işaret eder. Kreş eksikliği, kadınları evde kalmaya zorlayarak ekonomik bağımsızlıklarını sınırlamakta ve yoksulluğu kronikleştirmektedir.

4.2.7.2. Geçim stratejileri

Yoksullaşmaya karşı kadınların geliştirdiği stratejiler oldukça çeşitlidir ve büyük ölçüde dayanışma, üretim ve çok yönlü destek ağlarına dayanır. Özellikle X1 ve X5'in anlatıları, kadınların ev içi becerilerini gelir üretmeye dönüştürme çabalarını ortaya koymaktadır:

X1: *“Yaptığım el işlerini sattım, şimdi hibe yatınca inşallah ürettiğimiz şeyleri satacağız.”*

X5: *“Turşu, el işi falan satmaya başladım çok şükür, akıyor ama damlıyor, kendi ayaklarımın üzerinde durabiliyorum artık.”*

Bunun yanı sıra, sosyal yardımlar da önemli bir geçim kaynağı haline gelmiştir. X3 bu konuda şöyle der:

“Sadece SED alıyorum o da neye yetsin?”

Bu örnekler, kadınların geçim için hem girişimci bir refleks geliştirdiğini hem de yardım mekanizmalarına mecbur kaldığını göstermektedir.

4.2.7.3. Cinsiyet temelli gelir eşitsizlikleri

Kadınlar sadece gelir kaybı yaşamamış, aynı zamanda erkek egemen aile yapılarının ekonomik kaynaklar üzerindeki baskısını da daha yoğun hissetmiştir. X4'ün yaşadığı deneyim, çok eşlilik ve gelir paylaşımının eşitsizliği sorununu açıkça ortaya koyar:

“Kocam TOKİ’de çalışıyor, iki tane de karısı var, para ikiye bölünüyor.”

Bu durum, kadının emeğinin değersizleştirildiği, erkek tarafından ekonomik kaynakların kontrol edildiği ve kadının ikincil konumda bırakıldığı bir yapıyı gözler önüne serer.

Tüm bu zorluklara rağmen, kadınların birçoğu kendi ayakları üzerinde durmak için mücadele etmektedir. X5'in ifadesi, kadınların ekonomik direnişinin duygusal ve ahlaki boyutunu da taşır:

“Depremden önce koca diye aldığım herif zaten harçlık vermezdi... ama şimdi kendi ayaklarımın üzerinde durabiliyorum.”

Bu örnek, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda duygusal ve sembolik bir güçlenmeyi de anlatmaktadır.

Deprem sonrası kadınların ekonomik yaşamında büyük bir çöküş yaşanmış, ancak bu çöküş karşısında kadınlar yenilikçi, dirençli ve dayanışmacı geçim stratejileri geliştirmiştir. Kadınlar üretim, sosyal yardım, küçük girişimler ve dayanışma üzerinden yeni ekonomik roller üstlenmiş; ancak bu süreçte devletin, sivil toplumun ve yerel yönetimlerin kapsayıcı sosyal politikalar geliştirmede yetersiz kaldığı görülmüştür. Dolayısıyla bu deneyimler, sadece maddi değil, aynı zamanda sosyo-politik ve toplumsal cinsiyete duyarlı ekonomi politikalarının önemini de gündeme getirmektedir.

4.2.8. Konteyner yaşam alanının aile hayatına etkisi

Tablo 4.22. Deprem ve Konteyner yaşam alanı Yaşamının Aile İçi İlişkilere Etkisi –Tematik Analiz Tablosu

ANA TEMA	ALT TEMA	KATILIMCI KODLARI	SAYI
4.2.8.1. Aile Dinamiklerinde Bozulma	Evliliğin sona ermesi / boşanma	X3, X4	2
	Eşin sadakatsizliği / çok eşlilik / eş şiddeti	X3, X4	2
	Çocuklarla ilişkilerin zayıflaması / ebeveynlikte yıpranma	X1, X2, X3, X4	4
4.2.8.2. Mekânsal Sınırlılığın Etkisi	Mahremiyet eksikliği nedeniyle aile içi gerilimler	X2, X3, X4	3
	Cinsel imkânsızlaşması / ilişkilerin yabancılaşıma / ilişkide	X3, X4	2
	Ailenin birlikte vakit geçirmekte zorlanması	X3, X4	2
4.2.8.3. Artan Psikolojik Yük	Annelik yükünün artması / sürekli kontrol ve kaygı hali	X1, X2, X3, X4	4
	Psikolojik sonrası yıpranma, travma bozuklukları duygu durum	X1, X3, X4	3
4.2.8.4. Güçlenen Kadın-Çocuk Bağları: Direniş, Yeni Bağlar ve Annelikte Derinleşme	Anne-çocuk güçlenme ve yakınlaşma	X5	1
	Şiddet failinden uzaklaşmanın aile içi huzuru artırması	X5	1

Deprem sonrasında kadınların deneyimlediği konteyner yaşam alanı yaşamı, yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda duygusal, sosyal ve psikolojik düzeyde de sarsıcı etkiler yaratmıştır. Kadınların anlatıları, özellikle aile içi ilişkilerde derin kırılmalar, sorumluluk yüklerinde artış ve annelik rollerinde değişim gibi çok boyutlu dönüşümleri ortaya koymaktadır.

4.2.8.1. Aile dinamiklerinde bozulma

Birçok katılımcı, deprem sonrası evliliklerinin sona erdiğini ya da ciddi zarar gördüğünü belirtmiştir. Özellikle X3 ve X4'ün ifadeleri, konteyner yaşamının evlilikleri nasıl bir çıkmaza sürüklediğini çarpıcı biçimde ortaya koymaktadır.

X3: “Kökümüze dinamit döşedi konteynerde yaşamak... ufacık ses çıkıyor çocukları sustur diyor... başka odaya gönderemem çocuk onlar... sonra şiddet başladı, tecavüz etti, ters ilişkiye zorladı.”

X4: “Kocam burada tanıştığı kadını üzerime kuma getirdi... evliliğim bitti, çocuklarımla arası bozuldu... mahvolduk.”

Bu ifadeler, fiziksel mekânın darlığı, mahremiyet eksikliği ve erkek şiddetinin tetiklenmesi gibi faktörlerin aile yapısında ne derece yıkıcı etkiler yarattığını göstermektedir.

4.2.8.2. Mekânsal sınırlılığın etkisi

Kadınların aktardığı bir diğer önemli tema, konteynerlerde özel alan eksikliği nedeniyle aile içi ilişkilerin zarar görmesi, özellikle cinsel yaşamın neredeyse imkânsız hale gelmesidir. X4 bu durumu şu sözlerle ifade etmektedir:

“Kocam münasebete girmek istediğinde yer olmadığı için doğru düzgün yapamadık, beş kere söylediyse anca bir sefer.”

X3 ise bu eksikliğin eş şiddetini tetiklediğini belirtir:

“Oda olmadığı için ilişki kestim, o da buna katlanamıyordu, çocukları dışarı gönderip bana tecavüz etti.”

Bu anlatılar, fiziksel mekânsal düzenin aile içi rolleri ve ilişkileri nasıl etkileyebileceğini, hatta istismar ve şiddeti meşrulaştıran bir ortam yaratabileceğini gözler önüne serer.

4.2.8.3. Artan psikolojik yük

Kadınların büyük çoğunluğu, çocuklarına karşı daha korumacı hale geldiklerini ve bu durumun hem kendi psikolojilerini hem de çocuklarıyla ilişkilerini olumsuz etkilediğini ifade etmiştir.

X1: “Kızlarıma daha düşkün oldum, sürekli kontrol ediyorum, onlar da geriliyor... elimde olmadan çok hızlı sinirleniyorum... kötü bir anne miyim diye düşünüyorum.”

X2: “Çocuklarımla ilişkim bozuldu... baba kalmadı, mahremiyet kalmadı... kızımın hayatı bitti, oğlum uyuşturucuya başladı.”

Bu ifadeler, kadınların travma sonrası ebeveynlik yükünü tek başına üstlenmek zorunda kaldıklarını ve bu durumun duygusal yıpranmışlık yarattığını ortaya koyar.

4.2.8.4. Güçlenen kadın-çocuk bağları: direniş, yeni bağlar ve annelikte derinleşme

Tüm bu olumsuzluklara rağmen bazı kadınlar, özellikle eşlerinden uzaklaştıktan sonra çocuklarıyla olan bağlarını güçlendirdiklerini belirtmiştir. X5'in sözü bu dönüşümün en sade ama güçlü anlatımıdır:

“Çocuğumu toprağa gömünce geri kalan ikisine daha fazla sarıldım... kocamı da defettim, böyle daha iyiyim.”

Bu ifade, kadının yeniden güçlenme sürecini, yaşadığı kaybın ardından çocuklarıyla kurduğu bağı bir direniş alanına dönüştürdüğünü gösterir.

Deprem sonrası konteyner yaşamı, kadınların aile içindeki rollerini derinden etkilemiş; bir yandan şiddeti, ihlali ve mahremiyet kaybını artırırken diğer yandan bazı kadınlar için çocuklarıyla daha yakın bir bağ kurmanın zeminini hazırlamıştır. Kadınların bu yeni yaşam düzenine uyum sağlama çabası, sadece fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik, toplumsal ve kültürel bir yeniden inşa süreci olarak okunmalıdır. Bu bağlamda, konteyner yaşam alanlarında kadınların yaşamını düzenleyen politikaların sadece fiziksel barınma değil, psikososyal destek, kadın hakları, güvenlik ve mahremiyet temelinde yeniden kurgulanması büyük bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.2.9. Deprem yarattığı psikolojik etkiler

Tablo 4.23. Psikolojik Etkiler – Tematik Analiz Tablosu

TEMA	ALT TEMA	KATILIMCI KODLARI	SAYI
4.2.9.1. Yoğun Korku ve Kaygı	Deprem sonrası travmatik korkular	X1, X2, X3, X5	4
	Gece uyuyamama / sürekli tetikte olma hali	X1, X3, X4	3
	Aile üyeleri (özellikle çocuklar) için aşırı koruma ve endişe hali	X1, X2, X3, X4	4
4.2.9.2. Sosyal İzolasyon: Travmatik Tükenme ve Duygusal Çöküş	Utanç, içe kapanma, kimseyle konuşmama tutumu	X2	1
	Aile ve çevreyle ilişki kurmaktan kaçınma hali	X2, X4	2
4.2.9.3. Fiziksel Mekânın Etkisi	Kalabalık yaşam alanında bunaltı / sıkışmışlık hissi	X2, X3, X4	3
	Mahremiyet ve alan eksikliği nedeniyle psikolojik yıpranma	X3, X4	2
4.2.9.4. Destek Mekanizmalarının Yetersizliği	Psikolojik desteğe erişimde süreklilik problemi (sürekli değişen uzman, güven bağı kuramama)	X3	1
4.2.9.5. Dayanışma ve Umut	Komşuluk ilişkilerinin psikolojik iyilik haline katkısı	X5	1

Deprem, sadece binaları değil; kadınların psikolojik dünyasını da yıkmıştır. Konteyner yaşam alanı ortamında yaşayan kadınların anlatımları, bu travmanın ne denli derin, çok katmanlı ve uzun süreli olduğunu açıkça göstermektedir. Özellikle korku, kaygı, stres,

çaresizlik ve tükenmişlik hissi; kadınların günlük yaşamlarını belirleyen temel duygular haline gelmiştir.

4.2.9.1. Yoğun korku ve kaygı

Kadınların neredeyse tamamı, depremin ardından sürekli bir korku hali yaşadıklarını belirtmiştir. Bu korku yalnızca yeniden bir deprem olacağı endişesiyle sınırlı kalmamakta; aynı zamanda çevresel tehditler, asayiş sorunları, çocuklarına bir zarar gelme ihtimali gibi çok yönlü kaygıları da içermektedir.

X1: *“Korku, en çok korku hissediyorum. Anlattım başıma gelenleri... korku ve kaygım çok arttı haliyle stresim de çoğaldı.”*

X2: *“Hiç iyi değilim... çocuklarım için korkuyorum... kızlarımı abisiyle bile yalnız bırakamıyorum, uyuşturucunun etkisiyle belki o da bir şey yapar diye.”*

Bu ifadeler, travmanın bireysel değil, aynı zamanda toplumsal bir güvenlik krizine dönüştüğünü gözler önüne serer.

4.2.9.2. Sosyal izolasyon: travmatik tükenme ve duygusal çöküş

Psikolojik etkiler yalnızca korku ve kaygıyla sınırlı değildir. Kadınlar kendilerini tükenmiş, yalnız, sıkışmış ve zaman zaman yaşamdan ümidini kesmiş halde tarif etmektedir:

X3: *“Kapının önünden kedi geçse gece boyu ayakta kalıyorum... her gün uykusuzum, çöktüm... çocuklarıma iyi bir anne değilim artık.”*

X4: *“Kendimi çok yetersiz ve kötü hissediyorum... sürekli tetikteyim çocuklarıma başına bir şey gelmesinden korkuyorum.”*

Bu ifadeler, duygusal yorgunluk, kendilik değeri kaybı ve annelik rolünde tükenme gibi belirtileri içermektedir.

4.2.9.3. Fiziksel mekânın etkisi

Konteynerlerde yaşamın fiziksel zorlukları kadar, kadınların ruhsal dünyasını daraltan bir etkisi de vardır. Kapalı, dar, mahremiyetten yoksun alanlar; kadınların hem aile bireyleriyle olan ilişkilerini hem de kendi zihinsel sınırlarını zorlamaktadır:

X2: *“8 kişinin sesine kim tahammül eder... annemler kovmaktan beter ediyor bizi... hiçbir yere sığmadım.”*

X3: *“Banyo yapınca insan kendini daha kirli hisseder mi? Banyomuz bile düzgün değil bu yetmez mi psikolojimin bozulması için?”*

Bu anlatılar, barınmanın bir mekân sağlamanın ötesinde, insan onurunu, mahremiyetini ve psikolojik güvenliğini de içermesi gerektiğini bir kez daha vurgulamaktadır.

4.2.9.4. Destek mekanizmalarının yetersizliği

Bazı kadınlar psikolojik destek almaya çalıştıklarını ancak bu hizmetin niteliği ve sürekliliği konusunda sorun yaşadıklarını ifade etmiştir.

X3: “Psikolojik destek alayım dedim... ama her hafta başka bir psikolog var... her şeyi baştan anlatmak zorunda kalıyorum, bıktım... bir süre gitmedim.”

Bu durum, travma sonrası psikolojik destek mekanizmalarının sürekli ve güvene dayalı bir ilişki kuracak biçimde örgütlenmediğini göstermektedir.

4.2.9.5. Dayanışma ve umut

Tüm bu olumsuzluklara rağmen, bazı kadınlar komşuluk dayanışmasının psikolojik açıdan rahatlatıcı bir etkisi olduğunu belirtmiştir. Özellikle X5’in ifadesi, umudu ve dayanıklılığı temsil eden bir örnek sunar:

X5: “Korkuyorum çok kaygılıyım... ama komşularım, kurduğum dostluklar, aldığım destekler çok şükür iyi geldi.”

Bu örnek, kadınların yalnızca destek almakla değil, destek ağları kurarak da psikolojik direncini güçlendirdiğini gösterir.

Kadınların konteyner yaşam alanındaki yaşamı, sadece fiziki koşullarla değil, sürekli bir korku, kaygı, tetikte olma hali ve psikolojik yalnızlıkla şekillenmiştir. Bu deneyimler, kadınların psikolojik dayanıklılığını zorlamakta, anne kimliklerini yıpratmakta ve gündelik yaşamlarını tehdit eden unsurlarla dolu bir ortamda hayatta kalmaya çalıştıklarını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, deprem sonrası psikososyal destek politikaları, yalnızca erişilebilir değil, aynı zamanda sürekli, güvenilir, toplumsal cinsiyet duyarlı ve bütüncül olmak zorundadır.

4.2.10. Konteyner Yaşam Alanlarında Güvenlik Algısı

Tablo 4.24. Güvenlik Algısı –Tematik Analiz Tablosu

ANA TEMA	ALT TEMA	KATILIMCI KODLARI	SAYI
4.2.10.1. Fiziksel Güvenlik Eksikliği	Kapıların kolay açılması, yapısal zafiyet	X1, X2, X3, X4, X5	5
	Yapısal koruma eksikliği (demir kapı, kamera vb.)	X3	1
4.2.10.2. Suç ve Asayiş Sorunları	Uyuşturucu, hırsızlık, fuhuş, çocuk kaçırma	X3, X4, X5	3
4.2.10.3. Sosyal Karışıklık ve Mahremiyetin Yokluğu	Tanımadıkları kişilerle iç içe yaşama, sosyal karışıklık	X1, X3, X4	3
4.2.10.4. Yapısal Koruma Mekanizmalarının Yetersizliği	Güvenlik önlemlerini ekonomik nedenlerle alamama	X3	1
4.2.10.5. Deprem Açısından Görelî Güvenlik Hissi	Yapısal dayanıklılık, sosyal ve kişisel güvenlik sorunları	X5	1

Depremın ardından kurulan konteyner yaşam alanlarında kadınların yaşam deneyimleri, yalnızca fiziksel yoksunluklarla sınırlı kalmamış, aynı zamanda güvende hissetmeme, sürekli tetikte olma hali ve yaşam alanının tehdit altında algılanması gibi yoğun duygusal ve psikolojik baskılarla şekillenmiştir. Kadın katılımcıların tamamı konteyner yaşam alanlarında kendilerini güvende hissetmediklerini net bir şekilde ifade etmiştir. Bu ortak hissiyat, kişisel deneyimlerin ötesinde yapısal bir güvenlik krizine işaret etmektedir.

4.2.10.1. Fiziksel güvenliğin yokluğu

Kadınlar, konteynerlerin kapı ve pencerelerinin kolaylıkla açılabilir zayıflıkta olduğunu, herhangi bir kötü niyetli kişinin çok basit bir şekilde içeri girebileceğini belirtmiştir. Bu yapısal zafiyet, kadınlar için sürekli bir tehdit unsuruna dönüşmüştür.

X3: “Biri kapına tekme vursa kapı hemen açılır... isteyen de istediğini yapar.”

X5: “Adam gelip baltayla kapımı parçaladı... böyle bir yerde nasıl güvende hissedeyim?”

Bu ifadeler, konteyner yaşam alanlarının sadece geçici barınma değil, geçici güvencesizlik alanları olarak da işlediğini ortaya koymaktadır.

4.2.10.2. Suç ve asayiş sorunları

Kadınlar, yaşadıkları bölgede uyuşturucu kullanımı ve ticareti, fuhuş, çocuk kaçırma ve hırsızlık gibi suç olaylarının sık yaşandığını aktarmıştır. Bu olaylar, kadınların yalnızca bireysel olarak değil, çocukları ve aile üyeleri için de ciddi kaygılar duymasına neden olmaktadır.

X4: *“Tanımadığım her türden insan burada... işlenen suçları duyuyorum, o yüzden hiç güvende hissetmiyorum.”*

X3: *“Uyuşturucu, fuhuş, hırsızlık, çocuk kaçırma... ne ararsan var. Birçok kadın gibi hiç güvende hissetmiyorum.”*

Bu alıntılar, güvenlik sorununun münferit bir olay değil, konteyner yaşam alanı yaşamının yapısal ve sürekli bir parçası haline geldiğini göstermektedir.

4.2.10.3. Sosyal karışıklık ve mahremiyetin yokluğu

Kadınların bir diğer ortak şikâyeti, konteyner yaşam alanlarında tanımadıkları birçok kişiyle iç içe yaşamaktan kaynaklanan sosyal güvensizliktir. Her türlü geçmişten ve profilden insanın aynı alanda, sıkışık bir düzende yaşaması, kadınlar için yalnızca fiziksel değil, toplumsal anlamda da tehdit edici bir duruma dönüşmektedir.

X1: *“Kimse güvende hissedemez, anlattım size başımıza gelenleri. Böyle bir ortamda nasıl güvende olabilirim?”*

Bu durum, kadınların sosyal olarak da izole olmasına, sürekli tetikte yaşamasına ve hareket alanlarının daralmasına neden olmaktadır.

4.2.10.4. Yapısal koruma mekanizmalarının yetersizliği

Bazı kadınlar, çevrelerinde güvenlik kamerası taktıranların, konteynerlerine demir korkuluktan ek kapı yapanların olduğunu belirtmiş; ancak kendi ekonomik durumlarının buna yetmediğini dile getirmiştir. Bu durum, güvenliğin dahi bir ekonomik ayrıcalık haline geldiğine işaret etmektedir.

X3: *“Bazı evler güvenlik kamerası taktı... benim imkânım olsa ben de yapardım. Belki işe gidebilirdim.”*

Bu durum, kadının çalışabilmesi için bile önce fiziksel güvenliğinin sağlanması gerektiğini, aksi halde toplumsal üretkenliğe katılımının da engellendiğini açıkça göstermektedir.

4.2.10.5. Deprem açısından görelî güvenlik hissi

Bazı katılımcılar, konteynerlerin yapısal olarak depreme karşı daha dayanıklı olduğunu düşünseler de asayiş, kişisel güvenlik, mahremiyet ve çocukların güvenliği açısından ortamı güvensiz bulmaktadır. Yani güvenlik yalnızca fiziksel yıkım riskine karşı bir sağlamlıkla ölçülmemekte; toplumsal yapıların oluşturduğu tehditlerle de şekillenmektedir.

X5: “Deprem anlamında güvenli ama onun dışında değil.”

Kadınların konteyner yaşam alanında kendilerini güvende hissetmiyor oluşu, bireysel travmalardan çok daha öte bir toplumsal ve yapısal sorun olarak ele alınmalıdır. Güvenlik yalnızca bekçi varlığıyla değil; aydınlatma, kapı güvenliği, sosyal denetim, kadınlara özel güvenli alanlar, sosyal hizmet personeli ve psikososyal destek ile sağlanabilir. Kadınların sesleri bize şunu açıkça söylüyor: “Güvende değiliz ve bu sadece bizim bireysel korkumuz değil, sistemin bizi görünmez kıldığı bir gerçekliktir.”

4.2.11. Yaşam koşullarının iyileşmesi için beklentiler

Tablo 4.25. İhtiyaçlara Yönelik Bulgular

Tema	Katılımcı İfadeleri
4.2.11.1. Güvenlik ve Asayiş İhtiyacı	X2, X3
4.2.11.2. Yaşam Alanlarının Genişletilmesi ve Fiziksel Koşulların İyileştirilmesi	X3, X4
4.2.11.3. Psikolojik Destek ve Sosyal Hizmetlerin Sağlanması	X1
4.2.11.4. Temel Hizmetlere Adil ve Erişilebilir Dağıtım	X5
4.2.11.5. Temel İnsani İhtiyaç: Huzurlu Bir Uyku	X1

Deprem sonrası konteyner yaşam alanlarına yerleşen kadınların yaşam deneyimleri, temel bir insani ihtiyaca dayanıyor: İnsan gibi yaşamak. Katılımcıların tamamı, mevcut koşulların yalnızca yetersiz değil, aynı zamanda insan onurunu zedeleyici olduğunu ifade etmektedir. Kadınların çözüm önerileri ve beklentileri, mevcut sistemin fiziksel, sosyal ve psikolojik düzeylerdeki eksikliklerine doğrudan ışık tutmakta ve politik, yerel ve toplumsal düzeyde dönüşüm ihtiyacını vurgulamaktadır.

4.2.11.1. Güvenlik ve asayiş ihtiyacı

Kadınların en temel beklentisi “güvende hissetmek”. Hemen hemen tüm katılımcılar, suç oranlarının düşürülmesi ve kamusal güvenliğin artırılması için polis, bekçi ve güvenlik görevlilerinin düzenli devriye gezmesini talep etmiştir.

X2: *“Güvenli olması için çalışılmalı, uyuşturucuyu gördükleri yerde dışarı atmalılar tutuklamalılar.”*

X5: *“Polis, bekçi, güvenlik güneş batınca tur atsa belki bu kadar korkmayız.”*

Bu talepler, yalnızca güvenlik eksikliği değil; aynı zamanda devletin görünürlüğüne ve caydırıcılığına olan ihtiyacı yansıtmaktadır.

4.2.11.2. Yaşam alanlarının genişletilmesi ve fiziksel koşulların iyileştirilmesi

Katılımcılar, konteynerlerin darlığından, tavan akıntılarından, ses yalıtımı eksikliğinden ve altyapı yetersizliklerinden sıklıkla yakınmıştır. Bu sorunlar yalnızca fiziki rahatsızlık değil, aynı zamanda psikolojik tükenmişlik yaratmaktadır.

X3: *“Su temiz olsun, tavanımız akmasın, aileler için ikinci konteyner verilsin... çok bir şey istemiyoruz ki insan gibi yaşamak istiyoruz.”*

X4: *“En başta ses yalıtımı... daha geniş konteynerler verilmeli.”*

Burada öne çıkan vurgu, fiziksel koşulların sadece konfor değil, bir yaşam hakkı meselesi olduğudur.

4.2.11.3. Psikolojik destek ve sosyal hizmetlerin sağlanması

Bazı kadınlar, özellikle konteyner yaşam alanı çevresinde park, yeşil alan veya sosyalleşme mekânı eksikliğinden şikâyet etmiş; psikolojik yüklerini hafifletecek yaşam alanları istemiştir.

X5: *“Buraya yakın park, yeşil bir yer yok. Öyle bir yer olsa keşke de gidip stres atsak.”*

Bu ifadeler, toplumsal bağ kurmanın, doğayla temas etmenin ve ruhsal rahatlamanın önemini ortaya koyar.

4.2.11.4. Temel hizmetlere adil ve erişilebilir dağıtım

Kadınların beklentileri arasında yardımların adil dağıtılması, gerçekten ihtiyacı olanlara ulaşması da yer almaktadır. Su ve elektrik sayaçlarının getirileceği haberleri, özellikle maddi yetersizlik yaşayan kadınlarda kaygı uyandırmıştır.

X5: *“Yakında konteynerlere su ve elektrik sayacı takacaklarmış... nasıl ödeyeceğim?”*

Bu ifade, konteyner yaşam alanlarının yalnızca yoksullukla mücadele sahası olmanın ötesinde, ekonomik adaletin yeniden ele alınması gerektiğini vurgular.

4.2.11.5. Temel insani ihtiyaç: huzurlu bir uyku

Tüm bu taleplerin özünde, kadınların en temel arzusu “rahat bir nefes almak”, “uyuyabilmek”, “tedirgin olmadan yaşamak” gibi en basit ama en değerli haklar yer alıyor.

X1: *“Ben sadece insan gibi yaşamak istiyorum... derin rahat bir uykuya yatmak istiyorum o da anca mezarda olacak galiba.”*

Bu cümle, sadece bireysel bir isyan değil, kolektif bir sistem eleştirisi olarak okunmalıdır.

Kadınlar, konteyner yaşam alanlarında bir yaşam mücadelesi değil; varoluş mücadelesi vermektedir. Talepleri büyük değil: Güvende olmak, temiz su içmek, mahremiyet sahibi olmak, çocukları için kaygılanmadan yaşamak... Ancak mevcut koşullar bu küçük gibi görünen ama temel olan ihtiyaçları bile karşılayamamaktadır. Bu nedenle, yerel yönetimler, STK’lar ve politika yapıcılar; kadınların bu doğrudan ifadelerinden hareketle acil, kapsayıcı ve sürdürülebilir çözümler üretmek zorundadır.

4.3. Odak Grup Görüşmesi Bulguları

4.3.1. Katılımcı demografik verileri

Tablo 4.26. Demografik Veriler Tablosu

Katılımcı Kodu	Medeni Durumu	Yaş	Eğitim Durumu	Mesleği	Çocuk Sayısı	Hane Halkı	Yaşam Alanı
X6	Bekâr	18	Lise	İşsiz	0	4	K15 geçici yaşam alanı
X7	Dul	21	Ortaokul	İşsiz	2	3	K13 geçici yaşam alanı
X8	Bekâr	25	Lisans	Çağrı Merkezi	0	2	K6 geçici yaşam alanı
X9	Evli	30	Lise	İşsiz	1	3	K1 geçici yaşam alanı
X10	Dul	52	Okuma yazma yok	İşsiz	7	2	K13 geçici yaşam alanı
X11	Dul	40	Okuma yazma yok	İşsiz	1	2	K15 geçici yaşam alanı
X12	Evli	40	Okuma yazma yok	Aşçı	3	4	K13 geçici yaşam alanı
X13	Evli	50	Okuma yazma yok	İşsiz	1	4	K13 geçici yaşam alanı
X14	Boşanmış	38	İlkokul	İşsiz	0	2	K1 geçici yaşam alanı
X15	Evli	39	İlkokul	İşsiz	2	3	K15 geçici yaşam alanı
X16	Evli	36	Okuma Yazma Yok	TYP	3	4	K13 geçici yaşam alanı
X17	Boşanmış	23	Lise	İşsiz	1	5	K6 geçici yaşam alanı
X18	Dul	35	İlkokul	Mevsimlik İşçi	2	6	K6 geçici yaşam alanı
X19	Boşanmış	37	Lise	İşsiz	3	4	K15 geçici yaşam alanı
X20	Boşanmış	22	Ortaokul	İşsiz	0	2	K29 geçici yaşam alanı
X21	Boşanmış	40	İlkokul	Aşçı	2	3	K29 geçici yaşam alanı
X22	Dul	50	Okuma Yazma Yok	Mevsimlik İşçi	2	3-4	K15 geçici yaşam alanı
X23	Bekâr	29	Lisans	Öğretmen	0	1	K15 geçici yaşam alanı
X24	Boşanmış	42	Okuma Yazma Yok	İşsiz	3	4	K6 geçici yaşam alanı
X25	Boşanmış	27	Ortaokul	İşsiz	2	3	K15 geçici yaşam alanı
X26	Evli	41	İlkokul	İşsiz	3	4	K13 geçici yaşam alanı
X27	Evli	38	Üniversite	İşsiz	3	4	K1 geçici yaşam alanı
X28	Dul	60	Okuma Yazma Yok	İşsiz	9	2	K1 geçici yaşam alanı
X29	Evli	28	İlkokul	İşsiz	7	9	K13 geçici yaşam alanı
X30	Evli	40	Lise	Çaycı	2	4	K29 geçici yaşam alanı

4.3.2. Katılımcıların deprem sonrası yaşantısında ortaya çıkan değişimlere yönelik bulgular

Tablo 4.27. Depremden Sonra Değişimlere Yönelik Bulgular

Ana Tema	Alt Temalar	Katılımcı Kodu	Katılımcı Sayısı
Fiziksel Yaşam Koşullarındaki Değişim	- Kişisel alan eksikliği - Kalabalık yaşam - Barınma sorunları - Hijyen yetersizliği - Sağlık problemleri - Ulaşım/güvenlik sorunları	X6, X7, X8, X17, X22, X23, X12, X25	8
Kayıp, Yas ve Psikolojik Yıkım	- Yakın kaybı - Yas süreci - Travma - Psikolojik bozulma - Çocukların psikolojik etkilenimi - Yalnızlık, yabancılaşma	X9, X10, X11, X28, X16, X20, X23	7
Sosyoekonomik Zorluklar	- İşsizlik - Maddi yetersizlik - Geçim sıkıntısı - Eğitim hedeflerinden vazgeçme - Kreş/hizmet yetersizliği - Çocuk bakımı sorumluluğu	X11, X15, X27, X18	4
Kadınlara Yönelik Sorunlar ve Toplumsal Cinsiyet	- Şiddet - Boşanma artışı - Mahremiyet ihlali - Hijyen ürünlerine erişim zorluğu - Taciz - Toplumsal baskı - Aile içi anlaşmazlıklar	X17, X20, X21, X22, X25, X30	6
Toplumsal Değişim ve Dayanışma	- Toplumsal çözülme - Güven eksikliği - Suç ve madde kullanımı artışı - Dayanışma ve yardımlaşma örnekleri - Akrabalık bağlarının zayıflaması - Ayrımcılık ve dışlanma	X13, X14, X24, X26, X29	5

Deprem sonrası kadınların yaşam alanlarının daralması, en çok mahremiyet eksikliği ve kişisel alan ihtiyacı üzerinden ifade edilmiştir.

Katılımcı X6, “*Odam yok artık. Kendi kendime vakit geçirebileceğim bir yer yok, çok bunaldım bu yüzden*” diyerek yalnız kalma ve zihinsel rahatlama imkânının ortadan kalktığını belirtmiştir.

Benzer şekilde X7, *“Kocaman evden küçük yere düştük. Sıkış tıktık, gece tuvalete giderken evden birinin ayağına basıyorum”* ifadesiyle kalabalık yaşamın getirdiği sıkıntıyı vurgulamıştır. Bu tür ifadeler, konteyner yaşamın fiziksel sınırlarının, psikolojik baskıyı artıran bir unsur haline geldiğini göstermektedir.

Pek çok katılımcı, afetin ardından yaşadığı kayıplar nedeniyle yoğun bir travma süreci geçirmektedir.

X9, *“Hayatımız alt üst oldu, ne olmadı ki? Annemi, babamı kaybettim, hâlâ kendimize gelemiyoruz”* diyerek yas sürecinin hâlen devam ettiğini ortaya koymuştur.

X10 ise hem eş kaybını hem de sağlığını etkileyen koşulları şu şekilde dile getirmiştir:

“Tozdan pislikten nefes alamıyoruz... kocamla konuşmaya gidemiyorum, tozdan astımım azıyor.”

Bu tür anlatılar, afetin yalnızca fiziksel değil, duygusal ve ruhsal düzeyde de uzun süreli etkiler yarattığını göstermektedir.

Deprem sonrası iş yaşamı kadınlar açısından büyük darbe almıştır.

X15, *“Çalıştığım fabrikada kadınların çoğu işten çıkarıldı ya da kendisi çıktı... Ben çıkarıldım”* diyerek ekonomik krizin cinsiyet temelli sonuçlarını vurgulamıştır.

Öte yandan X16, deprem sonrası istihdam edilen nadir örneklerden biri olarak:

“Deprem bana güçlü olmayı öğretti” ifadesiyle bu süreçte bireysel dayanıklılığını ortaya koymuştur. Yine de genel olarak, kadınların iş güvencesi azalmış, bakım yükü artmıştır.

Birçok kadın, afet sonrası erkek şiddetinin arttığını ve aile içi çatışmaların derinleştiğini belirtmiştir.

X20 *“Benim kocamın psikolojisi bozuldu sanki, katlanamadım boşadım”* sözleriyle bu durumu açıkça ortaya koymuştur.

X17’nin yaşadığı deneyim ise toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bürokrasiyle nasıl kesiştiğini gösterir niteliktedir: *“Depremden sonra hâlâ evli görüldüğümüzden ve konteyner*

onun adına çıktığından aylarca o adamla yaşamak zorunda kaldım". Bu anlatı, sistemin kadınları nasıl ikincilleştirdiğini ortaya koymaktadır.

Katılımcı X29, yaşadığı dışlanmayı şu ifadeyle dile getirmiştir: *"Bize dom diyorlar... Hırsızlık mı oldu, onlar yapmıştır diyorlar"*.

X14 ise toplumsal bağların zayıfladığını *"Mahşer dedikleri bu olsa gerek"* cümlesiyle özetlemiştir. Deprem sonrası süreçte kadınlar sadece mekânsal değil, aynı zamanda toplumsal olarak da yerinden edilmiştir.

Kadınlar, afet sonrası dönemde temel hijyen ihtiyaçlarının karşılanmamasının ciddi sağlık sorunlarına yol açtığını vurgulamıştır.

X22, *"Depremi ilk zamanları çadırdaki yaşarken vajinal enfeksiyon kaptım, hâlâ iyileşemedim"* derken; kızının da adet döneminde hijyenik ürünlere erişememesi nedeniyle enfeksiyon geçirdiğini belirtmiştir. Bu durum, afet koşullarında kadın sağlığının ne derece göz ardı edildiğini çarpıcı biçimde ortaya koymaktadır.

Katılımcılar yaşadıkları şehirle olan bağlarının koptuğunu ve aidiyet duygusunun zedelendiğini belirtmiştir.

X23, *"Ben artık kayboluyorum. Şehrin dokusu değişti, köklerimiz yok oldu"* ifadesiyle bu duyguyu özetlemektedir.

X27 ise eğitim hedeflerinden vazgeçtiğini belirterek *"Burada değil ders çalışmak, bir odaya gidip kafanı toparlayamıyorsun"* demiştir. Bu durum, kadınların hayata tutunma çabalarının nasıl kesintiye uğradığını göstermektedir.

Tüm olumsuzluklara rağmen bazı kadınlar, deprem sürecinde dayanışmanın güçlendirici etkisini vurgulamıştır.

X17, *"Deprem bize çok şey öğretti. En başta dayanışmayı"*

X24, *"Kira, fatura yok... kendi yağımızda kavruluyoruz. İşkence görmekten iyidir"*

Bu ifadeler, kriz anlarında kadınların geliştirdiği baş etme mekanizmalarının önemini ortaya koymaktadır.

4.3.3. Konteyner yaşam alanlarındaki yaşam koşulları

Tablo 4.28. Yaşam Koşullarına Yönelik Bulgular

Tema	Alt Temalar	Katılımcı Kodu	Katılımcı Sayısı
Fiziksel ve Mekânsal Yetersizlikler	- Dar yaşam alanı - Mahremiyet eksikliği - Gürültü kirliliği - Ses yalıtımı eksikliği - Konteyner içi düzen sorunları - Yetersiz alt yapı (su, elektrik, drenaj) - Çamaşırhane hijyeni - Park eksikliği - Altyapı ve temizlik problemleri - Kış ve yaz aylarına uyumsuzluk - Engellilere uygunluk eksikliği	X6, X7, X8, X14, X15, X16, X21, X22, X24, X30	10
Güvenlik ve Sosyal Tehlikeler	- Uyuşturucu kullanımı ve satışı - Fuhuş iddiaları - Hırsızlık, suiistimal - Güvenlik görevlisi yetersizliği - Giriş- çıkış denetimsizliği - Çocuklara ve kadınlara yönelik endişeler - Aydınlatma ve güvenlik eksikliği - Sosyal kontrolün olmaması	X7, X8, X9, X12, X16, X17, X23, X27, X28	9
Ulaşım ve Erişim Sorunları	- Ulaşımda yetersizlik - Kreş eksikliği-yetersizliği - Sağlık hizmetlerine erişimde zorluk - Otostop zorunluluğu	X11, X12, X13, X18, X19	5
Sosyal İlişkiler ve Toplumsal Algılar	- Komşuluk ilişkilerinin zayıflığı - Ayrımcılık (ör. etnik köken nedeniyle dışlanma) - Dedikodu ve toplumsal baskı - Yalnızlık hissi - Toplumda güvensizlik ve ayrışma - Ahlaki yargılar üzerinden denetim	X6, X7, X25, X26, X28, X29, X30	7
Ruhsal ve Duygusal Etkiler	- Sürekli tedirginlik - Korku - Yalnızlık - Ruhsal tükenmişlik - Aile içi çatışmaların artması - Çocukların ruhsal durumu	X6, X7, X8, X16, X23, X30	6

Kadınların konteyner yaşam alanlarında yaşadığı yaşam koşulları oldukça zorlu ve çok boyutlu sorunlar içermektedir. Mekânsal yetersizlik ve mahremiyet eksikliği sıkça vurgulanan temel şikâyetler arasındadır.

Katılımcı X6 *“içerisi sokaktan direkt görünüyor, yazın kapılar genelde açık oluyor resmen sokakta yaşıyormuşuz gibi”* diyerek hem fiziksel hem de psikolojik rahatsızlık hissini ifade etmektedir.

X7 de, kapıların yola bakıyor oluşunun yarattığı güvenlik açığını ve mahremiyet kaybını detaylı biçimde aktarırken, *“dul kadını, kaç tanesinin konteynerin içini izlediğini yakaladım”* demektedir. Bu durum, kadınların hem fiziki hem de sosyal olarak sürekli bir denetim altında hissettiklerini göstermektedir.

Güvenlik sorunu birçok katılımcı tarafından dile getirilmiştir. X8, *“gözümüzün önünde uyuşturucu satıyorlar, alenen ulu orta”* diyerek yaşadığı endişeyi ifade ederken, X9 ise güvenlik personelinin yetersizliğine dikkat çekmiş, *“bir kavga çıkıyor gelip müdahale eden yok öylece oturuyor güvenlik”* diyerek müdahale eksikliğini vurgulamıştır. Bu durum, konteyner yaşam alanlarında kadınların kendilerini ne fiziksel ne de psikolojik olarak güvende hissedebildiklerini ortaya koymaktadır.

Bazı katılımcılar yardım dağıtımındaki adaletsizlikleri belirtmiş, X10 *“yardımları adaletli dağıtmıyorlar, kendi tanıdıklarına veriyorlar”* diyerek bu sürecin güvensizlik yarattığını vurgulamıştır.

Ulaşım eksikliği de özellikle mezarlık ziyaretleri ve işe gidiş gibi zorunlu hareketlilikler açısından ciddi bir sorun olarak öne çıkmıştır. X11 *“dolmuşların geç gelmesi, dolu olması, konteynerin içine girmemesi”* derken, X12 ise uzak yerleşimlerin kadınlar üzerinde yarattığı bakım yükünü ifade etmiş, *“ya işten çıkacaktım ya da annem yanıma taşınacaktım”* diyerek ikilemde kaldığını belirtmiştir.

Altyapı ve çevresel sorunlar da kadınların günlük yaşamını doğrudan etkilemektedir. X13 *“yağmur yağınca sokak göl oluyor”*, X14 ise *“çamaşırlarımız çalınıyor, iç çamaşırlarımızda koku yaptı, attım”* diyerek ortak alanların hijyen ve güvenlik açısından yetersizliğini aktarmaktadır. Benzer şekilde, çocuklar için oyun alanlarının eksikliği X15 tarafından *“park demeye bin şahit ister”* cümlesiyle dile getirilmiştir.

Konteyner yaşamı, bazı erkeklerin kötü alışkanlıklar edinmesine de zemin hazırlamıştır. X16 *“çocukların yanında sigara gibi bir şey içiyor... burada alıştı”* diyerek eşinin davranışlarındaki değişimi dile getirirken, X17 *“yaşadığımız ortamda sürekli fuhuş yapılıyor”* ifadesiyle, kadınların gece saatlerinde bile kapılarını koruma ihtiyacı hissettiklerini göstermiştir.

Çocuk bakımına ilişkin hizmet eksikliği de önemli bir sorundur. X18 *“İşe gitmek için kreş olmadığı için büyük oğlumu cemaat yurduna verdim, küçük oğlumu da babasına”* diyerek yetersizlik nedeniyle parçalanmış aile yapısını örneklemiştir.

Sağlık hizmetlerine erişim ve yaşam alanının hijyen koşulları da ciddi eleştirilere neden olmuştur. X19 *“ilaçlarımı yazdırmak için dünyanın öteki ucuna gidiyorum”* derken, X20 *“kışın her yerimiz küflendi, nefes alamıyoruz”* demektedir. Su sorunu neredeyse tüm katılımcılar tarafından ortak bir problem olarak belirtilmiş, X21 *“duşa girip çıktığımda kendimi daha kirli hissediyorum”* diyerek durumu dramatik biçimde ifade etmiştir. X22 ise içme suyu ihtiyacını karşılamak için *“komşumun arabasıyla şişe şişe su taşımak zorunda kaldım”* demektedir.

Aydınlatma ve altyapı sorunları kadınların gece yaşamını tehdit eden unsurlar arasındadır. X23 *“sokaklar karanlık oluyor, bence büyük bir sorun bu ve tehlikeli”* derken, X24 *“tuvalet odanın ortasındaydı, biri girince gölgesi görünüyordu”* şeklindeki ifadeyle mahremiyetin neredeyse imkânsızlaştığını vurgulamaktadır.

Elektrik kullanımı da güvenlik açısından tehdit oluşturmakta, X25 *“klimalar yandı, konteynerim az kalsın yanıyordu”* derken, X26 *“elektrikli ocaktan elektrik çarptı, hastanelik oldum”* diyerek yaşadığı tehlikeyi aktarmaktadır.

Kapı ve kilit sistemlerinin dayanıksızlığı da kadınlar açısından büyük bir endişe kaynağıdır. X27 *“kapılar sağlam değil, biri omuzlasa çat diye kırılır”* demektedir.

X28, otizmli torununu dış tehditlerden koruma konusunda çaresiz hissettiğini *“biri kandırıp götürür diye çok korkuyorum”* sözleriyle dile getirmiştir. X29 ise *“Dom ’uz diye insan değil miyiz?”* diyerek maruz kaldığı ötekileştirmeyi ve yalnızlığı vurgulamıştır.

Son olarak, X30 *“lafı sözü çok, buradaki ortam çok kötü”* ifadesiyle, konteyner yaşam alanlarındaki sosyal ortamın dedikodu, yargılayıcı ve dayanışma eksikliğiyle karakterize olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı zamanda engelli çocukların ihtiyaçlarının göz ardı edildiği, fiziksel altyapının yetersiz olduğu da katılımcının açıklamalarıyla netleşmiştir.

4.3.4. Katılımcıların deprem sonrası aldıkları desteklere yönelik bulgular

Tablo 4.29. Alınan Desteklere Yönelik Bulgular

Tema	Alt Temalar	Katılımcı Kodu	Katılımcı Sayısı
Desteklerin Niteliği ve Zamanlaması	- Gecikmeli yardım - Yetersiz ilk müdahale - Yardımların israfı - Zamanında ulaşmayan desteklerin etkisizliği - Adaletsiz dağıtım - Gereksinim temelli olmayan yardımlar - Yardım projelerinin sona ermesi	X6, X8, X9, X10, X17, X18, X23, X25	8
Sosyal Yardımlar ve Malzeme Desteği	- Gıda ve giysi yardımları - Temizlik, hijyen ve kadın sağlığı ürünleri - Kıyafet, mama, kitap, iç çamaşırı, ped desteği - Isıtıcı, klima, deodorant, parfüm gibi ikincil ihtiyaçlar - Geçici barınma yardımları	X8, X9, X11, X13, X14, X15, X21, X24, X27	9
Psikolojik ve Duygusal Destekler	- Psikolojik desteğe erişim sorunları - Sık terapist değişimi - Online/tele destek kanalları - Destekle yeniden toparlanma - Duygusal yetersizlik ve yalnızlık hissi	X12, X15, X21, X27	4
Ekonomik ve Yapısal Destek İhtiyacı	- İşsizlik ve gelir yetersizliği - Geçici istihdam (TYP) - TOKİ ve borçlanma şikâyetleri - İş yerine ulaşım ve çocuk bakımı sorunları - Kadınların istihdamdan dışlanması	X11, X15, X16, X26, X30	5
Eğitim ve Ulaşım Destekleri	- Servis desteği eksikliği - Eğitime erişim eşitsizliği - Kitap ve kırtasiye desteği - Taşımali eğitimde adaletsizlik	X7, X13, X27	3
Toplumsal Algı ve İnsan Onuru	- Yardım alanlara yönelik dışlayıcı tutumlar - "Dilenci gibi görülmek" - Destek almanın gurur kırıcı olması	X14, X19, X21, X22	4
Toplum Dayanışması ve Bireysel Çabalar	- Yurttaş desteği - Sivil toplum örgütleri (STK'lar) - Kadın dayanışması - Komşu illerden gelen yardımlar - Komşuluk ve paylaşım örnekleri	X6, X8, X20, X24, X25	5

4.3.5. Katılımcıların komşuluk ilişkileri ve dayanışma deneyimlerine yönelik bulgular

Tablo 4.30. Komşuluk İlişkileri ve Dayanışma

Tema	Alt Temalar	Katılımcı Kodu	Katılımcı Sayısı
Olumlu Komşuluk ve Dayanışma Deneyimleri	- Destek ve dayanışma - Ortak çocuk bakımı - Sohbet ve sosyalleşme - Misafirlik ve birlikte vakit geçirme - Paylaşım (yemek, yardım, malzeme) - Kriz anlarında yardımlaşma - Ortak etkinlikler (örgü, yemek yapma) - Kadınlar arası dayanışma - Güven ilişkisi	X6, X9, X10, X11, X15, X16, X19, X20, X21, X23, X26, X28, X30	13
Sınırlı veya Mesafeli İlişkiler	- Komşularla yüzeysel ilişki - İş yoğunluğu nedeniyle ilişki kuramama - Kalabalık hane nedeniyle ilişki kuramama - Geçici yerleşim ve sürekli değişen komşular - Kısıtlı fiziksel alanın etkisi - Komşuları tanımama	X6, X11, X12, X13, X14, X17, X18, X22, X30	9
Olumsuz Komşuluk Deneyimleri	- Gürültü ve kavga - Dedikodu ve özel alana müdahale - Kıyafete müdahale ve toplumsal baskı - Dışlanma ve ayrımcılık - Cinsiyet temelli önyargılar (dul ve yalnız kadınlara yönelik) - Yardımlar üzerinden kıskançlık - Güven problemi - Taciz/rahatsız edici davranışlar	X7, X8, X10, X13, X16, X20, X23, X24, X25, X29	10

Komşuluk ilişkileri ve dayanışma deneyimleri, konteyner yaşam alanlarında büyük bir çeşitlilik göstermektedir.

Bazı kadınlar samimi ve destekleyici komşuluk ilişkileri kurduklarını ifade ederken, bazıları için bu ilişkilerden uzak durmak zorunda kaldıkları, güven eksikliği ve sosyal baskılarla örülmüş bir deneyim haline gelmiştir. X6 “benim yaşitlarımla vakit geçirebileceğim çok bir yer yok... arada kapıda oturuyoruz” diyerek sosyal etkileşimin sınırlı olduğunu belirtirken, X7 “bazı kadınlar dulum diye kocalarını sakınmaya çalışıyor” ifadesiyle sosyal izolasyonu arttıran cinsiyet temelli önyargılara dikkat çekmektedir.

Komşuluk ilişkilerinde güven duygusunun zayıf olması, bu alanlardaki sosyal ilişkileri oldukça kırılğan hale getirmiştir. X8, “*karşıdaki adam ‘kaybedecek bir şeyim var mı benim?’ deyip bıçak çekti*” diyerek yaşadığı bir olay üzerinden bu kırılğan yapıyı örneklemektedir. Benzer şekilde X10 “*eski komşuluklar yok artık... herkes mutsuz, tedirgin*” sözleriyle eski mahalle kültürünün yerini güvensizliğe bıraktığını ifade etmektedir.

Buna karşın bazı katılımcılar, komşularıyla güçlü bağlar kurduklarını ve dayanışma duygusunu yoğun olarak yaşadıklarını dile getirmiştir. X9, “*çocuklarımıza beraber göz kulak oluyoruz... kendimizi birbirimize emanet ediyoruz*” diyerek bu bağlamda topluluk temelli bir güven ilişkisi kurulduğunu aktarmıştır. X15 “*birbirimize yarenlik yapıyoruz... gün yapıyoruz, eğleniyoruz*” diyerek kadınlar arasındaki sosyal etkileşimin devam ettiğini ve konteyner koşullarında bu dayanışmanın hayati bir işlev gördüğünü belirtmiştir.

Yine de birçok katılımcı, sosyal etkileşimden uzak durmayı tercih ettiğini ifade etmektedir. X12, “*kocam başımda olmadığı için milletin lafından korkuyorum*” derken, X23 “*kiminle komşuluk ettiğine, kiminle konuştuğuna dikkat etmek lazım*” diyerek mahremiyet ve güvenlik kaygıları nedeniyle sosyal ilişkilerini sınırlamak zorunda kaldığını belirtmiştir. Benzer şekilde, X20 “*hepsi namus bekçisi... kıyafetime laf ediyorlar*” diyerek toplumsal baskı nedeniyle komşuluk ilişkilerini tamamen kestiğini ifade etmiştir.

Çalışan kadınlar ise zaman kısıtlılığı nedeniyle sosyal ilişkilerde daha mesafeli olduklarını belirtmektedir. X13 “*çalıştığım için pek ilişkim yok ama sağ olsunlar yardım kolilerimi alıyorlar*”, X18 “*işten geldiğimde çok yorgun oluyorum*” gibi ifadelerle bu mesafeli durumu dile getirmiştir. Öte yandan, çalışan ve yalnız yaşayan kadınlar da bazen komşularından anlamlı destek görmüşlerdir. X28 “*evimi temizleyemiyorum, gelip temizliyorlar, yemek yapıp getiriyorlar*” diyerek yaşlı ve bakıma muhtaç bireylerin komşular tarafından nasıl desteklendiğini ortaya koymuştur.

Akrabalık ilişkilerinin komşuluk ilişkilerine yansıdığı örnekler de dikkat çekicidir. X21 “*zaten bir komşum ablam, diğeri yeğenim*” ifadesiyle dayanışmanın ailevi bağlarla güçlendiğini belirtmiştir. Bununla birlikte, bazı kadınlar yardım nedeniyle sosyal çatışmalar yaşadıklarını ve bu yüzden komşularıyla ilişkilerini sınırlamak zorunda kaldıklarını aktarmıştır. X24 “*bana gelen yardımlar yüzünden komşularım iftira attı*” sözleriyle kıskançlık, ayrımcılık ve sosyal dışlamayı gözler önüne sermektedir.

Komşuluk ilişkilerinin olumlu olduğu örneklerde ise birlikte zaman geçirme, dayanışma ve duygusal paylaşım ön plana çıkmaktadır. X14 “*bankta beraber kahvaltı yapıyoruz, çay kahve içiyoruz*”, X16 “*turşu zamanı hep beraber hazırlıyoruz, sac ekmeği yapıyoruz*” gibi

ifadeler, konteyner yaşamın zorluklarına rağmen kadınların sosyal alanlar yaratma çabalarının bir yansımasıdır. X30 gibi çalışan kadınlar da bu sınırlı zamanlarda dahi “*çocuklarıma göz kulak oluyorlar*” diyerek anlamlı destekler aldıklarını belirtmiştir.

Bazı kadınlar ise yalnız kalmayı tercih ettiklerini ya da sosyal olarak dışlandıklarını dile getirmiştir. X29 “*hiçbir komşumla aram yok, beni aralarına almıyorlar*” diyerek dışlanma hissini açıkça ifade etmiş, X17 ise “*komşuluk kalmadı, kim kime güvensin?*” diyerek genel güvensizlik atmosferini vurgulamıştır.

Sonuç olarak, konteyner yaşam alanlarındaki komşuluk ilişkileri oldukça heterojen bir yapıdadır. Kadınların deneyimleri, güven, mahremiyet, sosyal destek, dayanışma ve dışlanma gibi çok boyutlu eksenlerde şekillenmektedir. Güçlü bağlar kuranlar için bu ilişkiler birer yaşam desteği olurken, güven eksikliği yaşayanlar için komşuluk bir tehdit ya da sosyal baskı kaynağına dönüşebilmektedir.

4.3.6. Deprem sonrası konteyner yaşam alanında yaşamının zorlukları

Tablo 4.31. Konteyner Yaşam Alanında Yaşamının Zorlukları

Tema	Alt Temalar	Katılımcı Kodu	Katılımcı Sayısı
Güvenlik ve Mahremiyet Sorunları	- Taciz korkusu - Gece dışarı çıkma kısıtlılığı - Mahremiyetin ihlali - Erkek egemen alan algısı - Kapı kontrol takıntısı - Konteynerin dışarıya açık olması - Yalnız kadınlara yönelik damgalama - Mahalle baskısı ve dedikodu	X6, X7, X8, X10, X11, X12, X17, X20, X23, X24, X25	11
Psikolojik Yük ve Tedirginlik	- Sürekli tetikte olma hali - Korku, kaygı - Depresyon riski - Yalnızlık - Ait hissedememe - Stresin fiziksel belirtileri - Psikolojik çöküş	X10, X11, X12, X13, X18, X23, X29	7
Mekânsal ve Fiziksel Sıkıntılar	- Alan darlığı - Mahremiyet yetersizliği - Sıcak/soğuk etkileri - Ses-gürültü problemi - Tertip düzen eksikliği - Özel alanın olmaması - Temizlik zorlukları - Kalabalık haneler	X6, X13, X14, X18, X21, X22, X26, X27, X30	9
Cinsiyet Roller ve Sosyal Baskı	- Geleneksel kadın rolü baskısı - Temizlik, yemek, bakım yükü - Kadınlardan "ev düzeni" beklentisi - Dul ya da yalnız kadınlara yönelik önyargılar - Kıyafete yönelik denetim	X7, X10, X13, X14, X15, X20, X25	7
Çocuk ve Aile Sorumlulukları	- Çocukları koruma yükü - Kreş ve destek hizmeti eksikliği - Anne-baba ilişkilerinin etkilenmesi - Eğitim ve disiplin sorunları - Çalışan annelerin kaygısı	X10, X13, X14, X16, X19, X30	6
Sosyal İzolasyon ve Etkinlik Eksikliği	- Dış dünyayla bağın kopması - Etkinlik eksikliği - Kadınların sosyalleşememesi - Konteyner içinde "hapis hayatı" hissi	X4, X6, X10, X24, X26, X29	6

Kadınların konteyner yaşam alanlarındaki yaşamları, deprem sonrasında sadece mekânsal bir değişimi değil, aynı zamanda çok boyutlu bir baskı ve zorluk sürecini ifade etmektedir.

Kadınlar hem fiziksel güvenlik hem de psikolojik güven açısından sürekli bir tetikte olma hâlini yaşamaktadır.

X6, *“rahat değiliz, özgür değiliz... korkacak bir sürü sebep var”* diyerek bu tedirginlik halini açıkça dile getirirken, X10 *“kapıyı belki bin sefer kontrol ediyorum, kapımı biri çaldı mı kalbim duracak gibi oluyor”* ifadesiyle yaşadığı anksiyeteyi tüm açıklığıyla ortaya koymuştur. Kadınların yaşadığı bu sürekli endişe hâli, sadece dış tehditlerden değil, yaşadıkları ortamın yapısal koşullarından da kaynaklanmaktadır.

Kadınlar, dar alanlarda yaşamanın getirdiği fiziksel sıkışmışlığa ek olarak, sosyal rollerin üzerlerindeki baskısından da yakınmaktadır. X7, *“daracık yerde eskisi gibi ev düzenini bekliyorlar ya kadınlardan”* derken, X9 *“sürekli konteynerde olmak çok zor, erkekler kahveye gidiyor geziyor”* ifadeleriyle toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretildiğini vurgulamaktadır. Bu durum, kamusal alanda erkek egemenliğinin devam ettiği, kadınların ise özel alanın sınırları içinde sıkıştığı bir yaşam biçimini ortaya koymaktadır.

Psikolojik olarak en çok öne çıkan zorluklardan biri, sürekli tetikte olma hâlidir. X11, *“hem evde hem dışarda sürekli tetikte olmak, rahat uyumamak”* derken; X12, *“hep tedirginiz... uğradığımız tacizler psikolojimizi bozdu”* sözleriyle bu durumun ruhsal etkilerini gözler önüne sermektedir. X17 *“iki üç kadın yalnız yaşadığımızı öğrendiklerinde direkt tacizler başladı”* diyerek, yalnız kadınların daha çok hedef haline geldiğini belirtmektedir.

Mahremiyet eksikliği de kadınlar için büyük bir sorundur. X13, *“banyo yapmak için evdeki erkeklerin dışarı çıkmasını bekliyorum... havluyla yanlarından geçemem”* diyerek, en temel beden ihtiyaçlarının bile mahremiyet çerçevesinde sağlanamadığını belirtmektedir. Bu tür anlatılar, kadın bedeninin sürekli görünürlük baskısı altında olduğunu göstermektedir. X16’nın ifadesi de dikkat çekicidir: *“çocukların yanında olmuyor... mahremiyet olmaması çok zor”*. Bu durum hem kadınların kendi ilişkilerinde hem de çocuklara yönelik davranışlarında ciddi gerilimler yaratmaktadır.

Ev içi bakım yükü ve çocuklarla ilgilenmenin zorluğu da sıkça dile getirilmektedir. X14, *“çocuklarla baş etmek bence en zoru... yaramazlık yapıyorlar komşu kavgaya geliyor”* derken; X15, *“kreş yok... öylece buraya mahkûmuz”* diyerek, sosyal destek mekanizmalarının eksikliğini vurgulamaktadır. Aynı zamanda çalışmak isteyen ya da çalışan kadınlar için bu durum ciddi bir engel teşkil etmektedir. X30 *“çalışan anne olmak en zoru çünkü aklım hep çocuklarımda”* diyerek bu dengeyi kuramamanın baskısını dile getirmiştir.

Sosyo-kültürel baskılar, kadınların davranışlarına dair sürekli bir yargılanma ortamı yaratmaktadır. X20, *“yalnız kadın olunca direkt etiketleniyorsun... nefret ede ede yaşıyorum”*

ifadesiyle bu dışlayıcı ve damgalayıcı bakışa işaret etmektedir. X25, “*dedikodusu bitmiyor... herkes herkesin evinin içini biliyor*” diyerek sosyal mahremiyetin yokluğunu ortaya koymuştur. Bu baskılar, kadınların sosyal ilişki kurmaktan, hatta ev içinde rahat davranmaktan kaçınmalarına neden olmaktadır.

Fiziksel çevre koşulları da kadınların yaşam kalitesini doğrudan etkilemektedir. X22, “*çok pis her yer... kapı önleri hep çöp... yazın hep kokuyor*” derken; X21, “*güvenli değil, yemek yapmakta, bulaşık yıkamakta zorlanıyorum*” diyerek yaşamın her alanında karşılaştıkları zorlukları dile getirmiştir. X27 “*kendi kendine zaman geçirebileceğin bir alanın olmaması en zoru*” ifadesiyle konteyner yaşamın kişisel alan eksikliğine dair çarpıcı bir özeti sunmaktadır.

Ait olamama hissi de kadınların deneyimlediği önemli bir psikolojik zorluktur. X18, “*güvende hissetmekte zorlanıyoruz, ait hissetmekte zorlanıyoruz*” ifadesiyle bu yabancılaşma halini açıkça ortaya koyarken; X24 “*sürekli içeride olmak, dışlanmak çok bunaltıyor*” diyerek konteyner yaşamın sosyal izolasyonu derinleştirdiğini belirtmektedir.

Bazı kadınlar ise diğerlerine kıyasla daha az sorun yaşadıklarını ifade etmiştir. X28, “*ben çok zorlanmıyorum şükür*” diyerek bu süreci görece daha sakin geçirdiğini belirtmiştir. Ancak bu azınlık dışındaki katılımcıların ifadeleri, konteyner yaşam alanlarında kadın olmanın başlı başına bir mücadele alanı olduğunu açıkça göstermektedir. Zorluklar sadece fiziksel koşullardan değil, aynı zamanda toplumsal normlardan, psikolojik baskılardan ve yapısal eşitsizliklerden kaynaklanmaktadır.

4.3.7. Katılımcıların deprem sonrası gelir değişimine yönelik bulgular

Tablo 4.32. Gelir Durumundaki Değişiklikler

Tema	Alt Temalar	Katılımcı Kodu	Katılımcı Sayısı
Gelir Kaybı ve İşsizlik	- İş yerlerinin yıkılması - Fabrika küçülmeleri - Hizmet sektöründeki daralma - Aile büyüklerinin kaybı nedeniyle bakım sorumluluğu - Enkazda kalan ya da çalınan eşyalar - Kreş desteği eksikliği nedeniyle işten çıkma ya da çalışamama	X6, X8, X10, X11, X13, X14, X15, X17, X25, X26, X27, X30	12
Geçici veya Düşük Gelirli İşlerde Çalışma	- TYP (Toplum Yararına Programlar) - Tarlada çalışma - Günlük işler - Düzensiz, geçici iş fırsatları - Asgari ücretin altında işlerde çalışma	X13, X16, X18, X22, X23, X24, X29	7
Gelir Kaynağının Tamamen Yok Olması	- Hanede esas gelir getirici olan eşin ölümü - İş yerinin yok olması - Mal varlığı kaybı - Ekonomik bağımsızlığın kaybı	X2, X5, X10, X11, X13, X19, X26	7
Psikolojik Engeller ve Kadınların Güvencesizliği	- Deprem sonrası travmaların çalışma hayatını etkilemesi - Psikolojik tükenmişlik - Şiddet görmesine rağmen ekonomik bağımlılıktan dolayı ayrılamama - Çocuk bakımı ve ev sorumluluğu nedeniyle istihdamdan kopma	X10, X13, X14, X19, X25, X30	6
Gelirde Görece İyileşme/Güçlenme	- TYP ile işe girme - Yardımlar sayesinde ayakta kalma - Önceye göre daha iyi durumda hissetme	X11, X16, X20, X24	4
Dış Gelir ve Alternatif Desteklerle Yaşam	- Miras, nafaka, sosyal yardımlar - Kamu ve STK destekleri - Yardım kolileriyle geçim sağlama	X2, X12, X14, X21, X23, X25	6

Deprem sonrası ekonomik hayat kadınlar açısından büyük bir darbe almış, birçok kadın ya tamamen gelir kaynağını kaybetmiş ya da mevcut işini sürdüremez hale gelmiştir.

X6 “*kapı kollarına kadar çalınmıştı*” diyerek maddi kayıplarını ve belirsiz bir geleceği ifade ederken, X7 “*iş arıyorum ama bulamıyorum*” şeklinde, eşini kaybettikten sonra

ekonomik olarak ayakta kalma mücadelesini dile getirmiştir. Bu ifadeler, kadınların sadece yakınlarını değil, aynı zamanda maddi güvenliklerini de yitirdiklerini göstermektedir.

Kadınlar yalnızca işsiz kalmakla kalmamış, aynı zamanda çalışmak için gerekli koşulların da ortadan kalktığını belirtmiştir. X8, “*Çağrı merkezinde çalışıyorum ama konteynerde sessiz ortam bulmak imkânsız*” derken, X11 “*evim, arabam, dershanem gitti işsiz kaldım*” sözleriyle, sahip oldukları tüm üretim araçlarını kaybettiklerini açıkça ifade etmektedir. X12’nin ifadesi de dikkat çekicidir: “*kocam cezaevine girdi... şimdi benim kazandığım anca karnımızı doyuruyor*”. Bu gibi durumlarda kadınların aileyi geçindirme yükü tek başlarına omuzlarına binmiştir.

Bazı kadınlar eşlerinin de çalışmadığını, evde pasif kaldığını, bunun da aile içi gerilimi artırdığını belirtmiştir. X13 “*evin tüm yükü bende... her şeye karışıyor*” derken, X14 “*çalışmak istiyorum ama kızımı nereye bırakacağımı bilmiyorum*” ifadesiyle çocuk bakımının kadınları nasıl eve bağladığını vurgulamaktadır. X15’in anlattıkları ise daha yapısal bir eşitsizliği ortaya koyar: “*çocuklarımızı bıraktığımız aile büyüklerimizin çoğu öldü, kreş fiyatları arttı*”. Bu durum, kadın emeğinin kriz sonrası dönemde nasıl daha da görünmez hale geldiğini açıkça göstermektedir.

Bazı kadınlar için ise depresyon, çalışma hayatına ilk kez katılma fırsatı sunmuştur. X16 “*TYP ile işe girdim... depresyon bana güçlü olmayı öğretti*” diyerek, kriz ortamında bireysel bir dönüşüm yaşadığını aktarmaktadır. Ancak bu örnekler oldukça sınırlıdır ve istisnai olarak kalmaktadır. Çoğu kadın, X17’nin söylediği gibi “*çocuğumu bırakacak yerim yok*” demekte ve iş bulsa dahi çalışamayacak durumda olduğunu belirtmektedir.

Bazı kadınlar ise çok düşük ücretli ve güvencesiz işlerde çalışarak geçinmeye çalıştığını ifade etmektedir. X18 “*tarlada çalışmaya başladım ama neyimize yetsin*”, X21 “*asgari ücretin altında çalışıyorum*”, X22 “*bir gün tokuz bir gün aç*” diyerek, yoksulluğun ve istikrarsızlığın gündelik hayatın bir parçası haline geldiğini göstermektedir. Özellikle kayıt dışı ve mevsimlik işler, kadınlar için geçici bir nefes olsa da uzun vadede güvenceden uzak bir yaşamı işaret etmektedir.

Depresyon sonrası yaşanan psikolojik yıkım, bazı kadınların iş hayatına dönmesini tamamen engellemiştir. X19 “*çalışamıyorum, psikolojim kaldırmıyor... bardak kırılrsa ağlıyorum*” derken, X25 “*şiddet görmeme rağmen param yok, çalışamıyorum diye boşanamıyorum*” ifadeleriyle ekonomik bağımsızlık eksikliğinin kadınları nasıl çaresiz bıraktığını dile getirmiştir. Bu durum, yalnızca işsizlik değil, aynı zamanda kadına yönelik şiddetle mücadelede ekonomik dayanıklılığın önemini göstermektedir.

Kimi katılımcılar için yaşanan yıkım, yıllarca biriktirdikleri emeğin bir anda yok olmasına neden olmuştur. X26 *“bunca yıllık emeğimiz çöp oldu”*, X30 *“evimi yapmaya çalışıyorum ama aldığım destek iki kuruş”* diyerek, toparlanma süreçlerinin sürdürülebilir desteğe ihtiyaç duyduğunu ifade etmektedir. Bazıları ise düzenli bir geliri bulunmadığı için toplumda marjinalleştirilmiş işlerde çalışmak zorunda kaldığını belirtmiştir. X29 *“kocam eskicilik yapıyor bende bir iki gittim, yağmacı diye dövdüler”* cümlesiyle bu sosyal dışlanmayı açıkça dile getirmiştir.

Bazı kadınlar ise görece daha olumlu deneyimler yaşamıştır. X23 *“fatura ödemiyorum ama bazen ekmek alacak param bile olmuyor”* derken, X24 *“devlet de dernekler de yardım ediyor, kocamın evinde işkence görmekten iyidir”* diyerek mevcut durumun daha iyi bir yaşam sağlamasa da geçmişe göre görece bir rahatlama sunduğunu ifade etmiştir. X18 *“pek değişiklik olmadı”* diyerek istikrarlı bir durumu koruduğunu belirtmiştir, ancak bu tür ifadeler nadir olup genelin dışında kalmaktadır.

Sonuç olarak, kadınların iş yaşamı ve gelir kaynakları deprem sonrasında büyük ölçüde zarar görmüş, çoğu kadın için ekonomik bağımsızlık hayal olmaktan öteye gidememiştir. Kriz ortamı hem yapısal eşitsizlikleri derinleştirmiş hem de kadınları daha fazla bakım yükü, güvencesizlik ve sosyal dışlanmayla baş başa bırakmıştır.

4.3.8. Deprem sonrası katılımcıların aile içi yaşam değişikliği algıları

Tablo 4.33. Aile İçerisinde Yaşamın Değişimi

Tema	Alt Temalar	Katılımcı Kodu	Katılımcı Sayısı
Mahremiyetin Kaybı ve Mekânsal Daralma	- Oda eksikliği - Aile bireyleriyle sürekli temas - Özel alan yetersizliği - Tuvalet-banyo kullanımında rahatsızlık - Mahremiyet kaybı nedeniyle çekinme	X6, X8, X9, X16, X17, X21, X22, X26, X27	9
Gerilim, Tartışma ve Tahammülsüzlük	- Sürekli iç içe olmanın gerilimi - Kavga, tartışmalar - Tahammülsüzlük artışı - Aile üyeleri arasında öfke patlamaları - Öfkeyi çocuklara yöneltme	X6, X8, X12, X13, X14, X15, X16, X19, X25, X30	10
Kadınların Psikolojik Yüğü ve Tükenmişlik	- Yalnızlık - Duygusal tükenmişlik - Sürekli sorumluluk alma hali - Duygusal destek eksikliği - Her şeyi düşünme zorunluluğu - İş-ev sorumluluğu çatışması	X6, X11, X12, X13, X14, X19, X25	7
Artan Kontrol ve Bağlılık İlişkisi	- Annelerin tedirginlik nedeniyle aşırı kontrolcü tutumları - Eş ve çocuklarla daha sıkı bağlar - Yalnız kalan bireylerin birbirine daha çok sarılması	X2, X5, X10, X15, X17, X20, X24	7
Aile Dinamiklerinde Bozulma ve Yabancılaşma	- Boşanma, uzaklaşma, evden kopuşlar - Aile büyüklerinden uzak konteyner yerleşimi - Akrabalık bağlarının kopması	X13, X14, X17, X18, X25	5
Olumlu ve Dayanımcı İlişkiler	- Deprem sonrası bağların güçlenmesi - Birbirine destek olma hali - Yeni aile rutinlerinin oluşması - Sakin bir uyum süreci - Aile üyeleriyle paylaşım	X5, X15, X20, X23, X24	5

Deprem sonrası konteyner yaşamı, kadınların aile içi ilişkilerini derinden etkilemiş gerek fiziksel mekân darlığı gerekse duygusal yüklerin yoğunlaşması aile bireyleri arasında çatışmaları artırmıştır.

X6 “*kendi kendime vakit geçirebileceğim bir yer yok... böyle olunca da hırçınlaşıyorum... ailemle ilişkim bozuluyor*” diyerek kişisel alan eksikliğinin ruh hâlini nasıl etkilediğini ve bunun aile ilişkilerine nasıl yansıdığını açıkça belirtmektedir. X3’ün “*özel alanımızın olmaması bizi bunaltıyor... sürekli tartışıyoruz*” sözleri de bu durumu desteklemektedir.

Anneler ve çocuklar arasında, aşırı kontrol ve korku nedeniyle gerilimler artmıştır. X7 “*çocuklarımı çok kontrol ediyorum... onlar da bun alıyor, özgüvensiz oldular*” derken, X24 “*dövdüğüm için çocuklarım büyüyünce benden nefret ederler diye korkuyorum ama elimde değil*” ifadesiyle kontrolün fiziksel şiddete dönüşme ihtimalini de göstermektedir. X13 “*fazlalığım sanki... geçinemiyoruz*” sözleri ise ekonomik ve sosyal baskının kadının aile içindeki konumunu nasıl tehdit ettiğini ortaya koymaktadır.

Karı-koca ilişkilerinde de büyük kırılmalar yaşanmıştır. X4 “*kocamdan bıktım... ses olur çocuklar görür diye öpmesini bile istemiyorum*”, X10 “*kocama tahammülüm kalmadı*”, x26 “*gizlimiz saklımız kalmadı*” diyerek, mahremiyetin yokluğunun eş ilişkilerine olan olumsuz etkisini vurgulamaktadır. X25 “*kocam çocuklara tahammül edemiyor, ben de sinirleniyorum... evimizden kavga eksik olmuyor*” ifadesi de bu gerginliğin çocuklara nasıl yansıdığını göstermektedir.

X5 “*dar olunca yer... rahatsız ediyoruz birbirimizi*”, X17 “*banyo tuvalet kullanmak çile haline geldi... oğlum içine kapandı*” sözleri, aile içi ilişkilerin fiziksel sınırlarla ne kadar iç içe geçtiğini ortaya koymaktadır. X16 “*dinlenecek yer yok... bu da geriyor insanı sonra kavga çıkıyor*” diyerek, sürekli yan yana olmanın insanlar üzerinde oluşturduğu ruhsal baskıyı ifade etmektedir.

Aile ilişkilerindeki bu değişim, kimi kadınlar için yalnızlaşmaya ya da aileden uzaklaşmaya neden olmuştur. X14 “*akrabalık kalmadı... kızım burda iyiyiz*”, X18 “*tek yaşıyorum zaten*” gibi ifadeler bu yalnızlaşmanın bazıları için bir tercih, bazıları için zorunluluk olduğunu göstermektedir. X12 “*eski kocamın konteynerinde rahat edemiyordum*” ifadesi, boşanma sonrası geçici konaklama koşullarının nasıl duygusal yükler getirdiğini anlatmaktadır.

Çocuklar üzerinde de derin etkiler hissedilmiştir. X21 “*çocuklar benle babalarının her şeyine şahit oluyor*”, X22 “*ilişkilerimiz bozuldu... sürekli sesler dışarıda*” ifadeleriyle konteyner yaşamın çocukların gelişimini ve aile içi iletişimi nasıl zedelediğini belirtmişlerdir. Özellikle mahremiyetin kaybı hem çocukların hem ebeveynlerin psikolojik güvenliğini sarsmaktadır.

Ancak bazı kadınlar, bu süreçte aile bağlarının güçlendiğini ya da daha uyumlu bir ortamda yaşadıklarını belirtmiştir. X15 “*çocuğumla ikimiz birbirimize daha düşkün hale geldik*”, X28 “*torunumla güzel güzel yaşıyorum*”, X29 “*çok dar ama çok şükür halimize*” gibi ifadeler, her koşulda dayanışmayı sürdüren aile bireylerinin varlığını da göstermektedir.

Genel olarak, deprem sonrası yaşam alanlarının fiziksel sınırlılıkları, güvenlik kaygıları, ekonomik sıkıntılar ve sosyal baskılar; kadınların aile içindeki rollerini, duygusal

dayanıklılıklarını ve iletişim biçimlerini kökten etkilemiştir. Mahremiyetin ve sınırların yokluğunda hem bireysel hem de sosyal düzeyde çatışmalar artarken, bazı kadınlar bu durumu birlikteliklerine güç veren bir deneyime dönüştürebilmiştir.

4.3.9. Katılımcıların konteyner yaşam alanında yaşadıkları psikolojik durumlar

Tablo 4.34. Katılımcıların Psikolojik Durumları

Tema	Alt Temalar	Katılımcı Kodu	Katılımcı Sayısı
Süreğen Kaygı ve Korku	- Deprem travmasının sürmesi - Sürekli tetikte olma hali - Gürültü ve gölgelerden korkma - Geleceğe yönelik belirsizlik - Konteynerdeki ses ve titreşimlerden etkilenme - Güvenlik endişesi	X6, X7, X9, X11, X12, X16, X19, X24, X27, X28	10
Depresif Ruh Hali ve Umutsuzluk	- Mutsuzluk - Yalnızlık - Değersizlik hissi - Umut kaybı - Boşlukta hissetme - Dalgınlık ve donukluk	X6, X9, X14, X18, X19, X23, X24, X25, X27, X29, X30	11
Stres ve Sinirlilik	- Sürekli gerginlik hali - Tahammülsüzlük artışı - Kavga ortamında yaşama - Fiziksel belirtiler (tansiyon vb.) - Sınırını başkalarına yöneltme	X6, X8, X10, X13, X15, X16, X21, X25	8
Mekânsal Faktörlerin Psikolojik Etkisi	- Konteyner ortamının estetik dışı yapısı - Yeşil alan eksikliği - Dar ve kalabalık yaşam alanı - Çirkin mimari ve görsel yük - Fiziksel ortamdan dolayı duygusal tükenme	X8, X9, X13, X18, X22, X26	6
Toplumsal ve Sosyal Baskılar	- Dedikodu ve dışlanma - Sosyal çevreyle ilişki zorlukları - Geleneksel baskılarla ruhsal çöküntü	X20, X25, X29	3
Başa Çıkma ve Dayanışma Unsurları	- Dayanışma sayesinde güçlenme - Güzel ilişkilerle ayakta kalma - Depremle birlikte yardımlaşma değerinin artması	X17, X20, X23	3

Kadınların deprem sonrası konteyner yaşam alanlarında yaşadığı psikolojik etkiler, yoğun bir şekilde korku, kaygı, stres, yalnızlık ve umutsuzluk duyguları etrafında şekillenmektedir.

X6, *“hep kaygılıyım, çok arttı stresim. Korku çok hissediyorum, gelecekle alakalı hiç umudum kalmadı”* diyerek yaşadığı derin psikolojik çöküşü anlatırken, X7 *“hep sinirliyim, stresliyim... her şeyden korkuyorum”* sözleriyle bu ruh hâlinin ne kadar yaygın olduğunu ortaya koymaktadır. X8 ise yaşadığı çevresel koşulların etkisini, *“sürekli bu çirkin konteynerleri görmekten bıktım... kendime odaklanamıyorum”* şeklinde dile getirmektedir.

Fiziksel çevrenin darlığı ve estetik yoksunluğu, kadınların psikolojik sağlığını doğrudan etkilemektedir.

X9 *“yeşillik görmeyi çok özledim... kocam depremden sonra çok değişti”* diyerek hem çevresel hem de ailevi değişimlerin yarattığı baskıyı hissetmektedir.

X10’un *“stresten hep tansiyonum yükseliyor”* ifadesi, fiziksel sağlığın da bu sürece bağlı olarak zarar gördüğünü göstermektedir.

X11 *“çocuğumu, kocamı özliyorum... insanlardan korkuyorum”* diyerek hem kayıp hem de sosyal güvenlik eksikliği nedeniyle yaşadığı yıpranmayı ifade etmektedir.

Gece saatleri, konteynerde yaşayan kadınlar için daha da büyük bir kaygı kaynağı hâline gelmiştir. X12 *“karanlık olunca korkuyorum... konteyner sallanıyor, deprem oluyor sanıyorum”* derken, X24 *“geçmişe göre iyiyim ama içimde hep bir korku var”* ifadesiyle, deprem korkusunun gündelik hayata nasıl sızdığını göstermektedir. X13’ün *“evimizde kavga gürültü eksik olmuyor... burası beni hasta ediyor”* demesi, çevresel stres faktörlerinin sürekli bir baskı unsuru hâline geldiğini gözler önüne sermektedir.

Yalnızlık, değersizlik hissi ve tükenmişlik de sıkça dile getirilen duygular arasında yer almaktadır. X14 *“genelde üzgünüm”*, X29 *“kendimi değersiz hissediyorum, canımızın değeri yok”* ifadeleri, kadınların toplumsal konumlarını sorgulamaya başladıklarını ve psikolojik olarak kırılanlaştıklarını göstermektedir. X30’un *“millet ne der diye diye hayatımız bitti”* sözü, dış baskıların bireysel ruh hâli üzerindeki ağırlığını çarpıcı biçimde ortaya koymaktadır.

Bazı kadınlar çevresel faktörlerden kaynaklanan fiziksel tehditleri de doğrudan ruhsal sağlığıyla ilişkilendirmiştir. X16 *“kocamın durumundan korkuyorum... maddenin etkisinde hep... uyuyamıyorum”*, X26 *“suçlar çok işleniyor... hep bir tedirginlik var”* derken, yaşadıkları korkunun yalnızca psikolojik değil, somut gerekçelere dayandığını ifade etmişlerdir. X22 *“hayallerim hep suya düştü, çok umutsuzum”* ifadesi ise bireysel geleceğe dair umudun nasıl yok olduğunu yansıtmaktadır. Bazı kadınlar ise, dayanışmanın geçici olarak psikolojik destek sağladığını belirtmiştir. X17 *“kaygılarımız hâlâ devam ediyor”*, X20 *“güzel arkadaşlıklar mutlu ediyor ama çok çektik bu aşamaya kadar”* derken, destek mekanizmalarının sınırlı ve geçici olduğunu hissettirmiştir. X28’in *“çaresiziz... burası kapanınca torunumla nereye*

gideceğim bilmiyorum” sözü, belirsizliğin kadınlar üzerindeki ezici etkisini ortaya koymaktadır. X18 ise *“her yer bana yabancı geliyor... kaybolmuş hissediyorum”* diyerek aidiyet yoksunluğunu ve ruhsal kopuşu çarpıcı biçimde ifade etmiştir.

Genel tabloya bakıldığında, kadınlar deprem sonrası konteyner yaşamında sadece fiziki değil, derin bir ruhsal çöküntü yaşamaktadır. Bu çöküş; kaygı, korku, yalnızlık, değersizlik, sosyal baskı ve geleceksizlik gibi çok yönlü etkilerle kendini göstermektedir. Dayanışma ve destek kimi zaman kısa süreli iyileşme sağlasa da kalıcı çözüm üretilemediği sürece bu psikolojik yükler daha da ağırlaşacaktır.

4.3.10. K atılımcıların konteyner yaşam alanlarında koşullarının iyileştirilmesine yönelik beklentileri

Tablo 4.35. Yaşam Koşullarını İyileştirilmesine Yönelik Beklentiler

Tema	Alt Temalar	Katılımcı Kodu	Katılımcı Sayısı
Fiziksel ve Altyapısal İyileştirmeler	- Konteyner genişliği - Ses yalıtımı - Standart ve estetik eklentiler - Temiz su ve düzenli altyapı - Elektrik güvenliği - Aydınlatma ve çevre düzeni - Oyun alanları ve parklar - Giriş-çıkış güvenliği	X6, X7, X8, X13, X15, X18, X20, X21, X22, X27	10
Güvenlik ve Mahremiyet Talepleri	- Gece güvenlik devriyesi - Konteyner önüne sınır/çit - Uyuşturucunun önlenmesi - Erkeklerin eğitilmesi - Güvende hissetme isteği - Mahrem alan ihtiyacı	X8, X13, X16, X21, X25, X26	6
Psikolojik ve Sosyal Destekler	- Daha fazla psikolojik destek - Kadın kahvesi ve sosyalleşme alanı - Dostluk ve komşuluk ilişkilerinin güçlendirilmesi - Saygı ve kabul görme - Yardım görevlilerine eğitim	X4, X17, X24, X29, X30	5
Kadınlara Yönelik Ekonomik Destekler	- Kadınlara iş imkânı - Çamaşırhane, kreş gibi alanlarda istihdam - Geçici değil sürdürülebilir projeler - Kendi geçimini sağlama yoluyla güçlenme	X11, X16, X18, X23, X24	5
Çocuklara ve Ailelere Yönelik Destekler	- Kreş ve çocuk bakım alanları - Güvenli oyun alanları - Eğitim ve gelişim alanları - Ders çalışma alanları - Özellikle çocuklara yönelik destekler	X6, X11, X17, X23, X28	5
Kalıcı ve İnsan Onuruna Yakışır Barınma	- TOKİ'ye geçiş - Konteynerden çıkma isteği - İnsan onuruna yakışır standartlarda yaşama arzusu - Kalıcı çözümler - Yardım yerine yapılandırılmış desteklerle güçlenme	X10, X14, X19	3

Konteyner yaşam alanlarında yaşayan kadınlar, mevcut yaşam koşullarının iyileştirilmesi adına somut, gerçekçi ve ihtiyaç temelli çözümler talep etmektedir.

Mekânsal yetersizlikler, kadınların en çok şikâyet ettikleri konuların başında gelmektedir. X6, *“biraz daha geniş olmalı ya da kalabalık kalanlara ikişer konteyner verilmeli”* diyerek dar alanın getirdiği sıkışıklığı vurgulamıştır. X7 ise bu alanların keyfi biçimde genişletilmesinden duyduğu rahatsızlığı dile getirerek, *“devlet eliyle tek tip güzel bir malzemeyle yapılırsa da çirkinlik görmesek”* demiştir. Estetik ve düzen duygusu da kadınlar için yaşam kalitesinin bir parçası hâline gelmiştir.

Kadınlar, konteyner yaşam alanlarında yaşamın getirdiği fiziksel zorlukların ötesinde, ruhsal ve sosyal ihtiyaçlara da çözüm üretilmesini istemektedir. X8, *“ses yalıtımı için bir şeyler yapılmalı”* diyerek mahremiyetin sağlanamamasının psikolojik etkilerini vurgularken, X9 *“daha fazla psikolojik destek lazım”* sözleriyle travmanın hâlâ taze olduğunu göstermektedir. X10’un *“temiz, sağlıklı güvenilir bir ortamda yaşamak istiyoruz”* talebi, bu istekleri somut bir zemine oturtmaktadır.

İstihdam, kreş ve sosyal alanlar, kadınların tekrar kendi ayakları üzerinde durabilmeleri açısından hayati öneme sahiptir. X11 *“iş imkânı olsa, çocuklarımız için güvenli bir alan olsa, kreş olsa çok daha iyi olur”*, X14 *“ufak tefek yardımlar değil insanların güçlenmesini sağlayacak şeyler yapılmalı”*, X23 *“kadınların kendi geçimini sağlayabileceği işler istiyorum ki ezilmesinler”* ifadeleriyle bu talepleri net biçimde ortaya koymuştur. Kadınların çözüm önerileri sadece yardım almak değil, kalıcı ve onarıcı çözümler üzerinden kendi hayatlarını yeniden inşa edebilecekleri bir sistem talebine dayanmaktadır.

Güvenlik ve alt yapı sorunları da kadınların sıklıkla değindiği alanlardır.

X12 *“aydınlatma ve güvenlik önlemleri arttırılmalı”*

X21 *“giriş çıkışlar kontrol edilsin, güvenlik gezsin”*

X27 *“sular kesilmesin, alt yapı düzelsin, temiz bir yerde yaşamak istiyoruz”*

İfadeleri, bu taleplerin ne kadar temel olduğunu ortaya koymaktadır. Sağlıklı suya erişim, güvenli bir ortamda yaşamak ve hijyen koşullarının iyileştirilmesi kadınlar için hayatta kalmanın ötesinde bir yaşam kalitesi talebidir.

Kadınlar sadece maddi değil, aynı zamanda sosyal ve duygusal destek sistemlerinin güçlendirilmesini de istemektedir. X29 *“beni kabul etsinler istiyorum... beraber vakit geçirebileceğimiz yerler olsa keşke”* derken, X25 *“kadınlar baskı görmesin, erkekler eğitilsin”* diyerek toplumsal cinsiyet eşitliği açısından daha adil bir sosyal düzen beklentisini dile getirmiştir. X17’nin *“kadın kahvesi istiyorum”* ifadesi, kadınlar arası dayanışmayı teşvik edecek sosyal alan ihtiyacının güzel bir örneğidir.

Ayrıca estetik düzenlemeler ve çevreyle kurulan duygusal bağ da önemlidir.

X15 “*Kapının önünde çiçekler görmek istiyorum, çocuk parkları düzgün olsun*”

X20 “*Günışığı konteyner kentindeki gibi bahçe çitleri olsa keşke*”

Şeklinde ifade ederek, konteyner yaşam alanı yaşamının daha yaşanabilir ve insanca hâle getirilmesini arzu etmektedirler.

Kadınların önerileri birer şikâyetten öte, doğrudan yaşanmışlıklardan beslenen ve deneyimle yoğrulmuş çözüm fikirleridir. Eşitlik, güvenlik, saygı, bağımsızlık ve estetik gibi temellerde birleşen bu talepler, konteyner yaşam alanlarında yaşamın sadece geçici barınma değil, kalıcı bir yeniden inşa süreci olduğunu göstermektedir.

5. SONUÇ

Deprem sonrası kurulan geçici konteyner yaşam alanları, fiziksel olarak barınma ihtiyacını karşılıyor gibi görünse de kadınların güvenli bir yaşam sürdürebilmeleri açısından ciddi eksiklikler içermektedir. Katılımcı kadınların anlatımları, konteyner yaşam alanlarının yapısal ve sosyal açıdan güvensiz alanlara dönüştüğünü açıkça ortaya koymaktadır. Aydınlatmanın yetersiz olması, güvenlik görevlilerinin etkisizliği, çevresel denetimin zayıf kalması gibi etkenler, kadınların gece dışarı çıkmaktan, kapı pencere açmaktan hatta bazen gündüzleri bile evde yalnız kalmaktan çekindiklerini göstermektedir. Kadınlar sürekli olarak bir tehdit altında hissettiklerini, konteyner kapısının kolaylıkla zorlanabileceğini, dışarıdan izlenme ya da tacize uğrama korkusu yaşadıklarını dile getirmiştir. Bu durum, kadınların kamusal alana katılımını sınırladığı gibi, özel alanın da artık güvenli bir liman olmaktan çıkmasına neden olmaktadır.

Mahremiyetin yokluğu ve konteynerlerin ses geçirme özelliği, kadınları hem fiziksel hem de psikolojik olarak savunmasız hâle getirmektedir. Aynı konteynerde yaşayan bireylerin sürekli iç içe olması, özel yaşam alanlarının ortadan kalkması, kadınların eşleriyle, çocuklarıyla ya da yalnız başına yaşayabilme kapasitelerini büyük ölçüde etkilemektedir. Bazı kadınlar, yalnız yaşadıklarının çevrede fark edilmesiyle birlikte daha fazla tacize uğradıklarını belirtmiş; bu nedenle sosyal etkileşimden kaçınmayı, hatta kapı önüne dahi çıkmamayı tercih ettiklerini aktarmıştır. Güvenlik endişesi, yalnızca fiziksel tehditlerle sınırlı kalmamakta; aynı zamanda sosyal yargılanma, dedikodu, dışlanma ve damgalanma gibi sembolik şiddet biçimleriyle de desteklenmektedir.

Konteyner yaşam alanlarında yaşanan güvenlik zafiyeti sadece bireysel deneyimlerle sınırlı kalmayıp, kadınların tüm yaşam düzenini yeniden şekillendirmek zorunda kalmasına neden olmaktadır. Kadınlar, çocuklarını yalnız bırakmaktan, işe gitmekten, toplu alanlarda bulunmaktan kaçınmakta; bu da ekonomik ve sosyal hayata katılımın önünde ciddi bir engel oluşturmaktadır. Özellikle madde bağımlılığı, fuhuş, şiddet ve suç olaylarının arttığına dair aktarımlar, bu alanların denetimsizliğinin nasıl bir güvensizlik ortamına dönüştüğünü gözler önüne sermektedir. Kadınlar için fiziksel mekânın güvenli olmaması, psikolojik olarak sürekli bir tetikte olma hâlini doğurmakta; bu da stres, kaygı, uyku bozuklukları ve depresif duygu durumlarını tetiklemektedir. Bu bağlamda, konteyner yaşam alanlarında kadınların güvenliğini sağlayacak kapsamlı politikalara ihtiyaç duyulmaktadır. Aydınlatmanın artırılması, 7/24 etkin güvenlik personelinin görevlendirilmesi, giriş-çıkışların kontrol altında tutulması, izleme sistemlerinin kurulması, kadınlara yönelik acil müdahale hatlarının oluşturulması gibi yapısal

önlemler aciliyet arz etmektedir. Aynı zamanda, sosyal düzeyde farkındalık eğitimlerinin yalnızca kadınlara değil, erkeklere de verilmesi; toplumsal cinsiyet eşitliğini temel alan bir güvenlik yaklaşımının benimsenmesi gerekmektedir. Kadınların konteyner yaşam alanlarında hem fiziksel hem de duygusal olarak güvende hissetmeleri, sadece bireysel bir ihtiyaç değil, aynı zamanda temel bir insan hakkıdır. Bu hakkın sağlanması ise, kadınların yaşam kalitesini artırmanın ve toplumsal onarıma katkıda bulunmanın en temel yollarından biridir.

Deprem sonrası konteyner yaşam alanlarında yaşayan kadınların en temel öne çıkan sorunlarından biri, ekonomik yetersizliktir. Kadınlar bir yandan ailelerinin geçimini sağlama baskısı altında ezilirken, diğer yandan iş bulamamanın, çalışamamanın, sosyal destek mekanizmalarına erişememenin getirdiği çaresizlikle mücadele etmektedir. Deprem, yalnızca barınma ya da fiziki güvenlik açısından değil, aynı zamanda kadınların ekonomik bağımsızlıklarına da büyük bir darbe vurmuştur. Evlerini, işyerlerini, birikimlerini kaybeden pek çok kadın; kira, fatura gibi giderleri olmayan konteyner yaşam alanında yaşamayı bir avantaj olarak görse de bu durum uzun vadede maddi olarak ayakta kalmak için yetersiz kalmaktadır. Kadınlar, geçici yardımların ötesinde kalıcı ve sürdürülebilir istihdam olanaklarına ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir.

Kadınların yaşadığı ekonomik zorluklar sadece gelir kaybıyla sınırlı değildir. Aynı zamanda kreşlerin olmaması, çocuk bakım yükünün tamamının kadınlara kalması, iş başvurularında karşılaştıkları sosyal önyargılar, kırsal veya merkezi olmayan bölgelerdeki ulaşım güçlükleri gibi pek çok yapısal faktör, kadınların yeniden iş hayatına katılımını engellemektedir. Bazı kadınlar, eşlerini kaybettikten sonra tek başına çocuklarına bakmak zorunda kalmış, bazıları ise yaşadıkları toplumsal baskılar ve güvenlik endişesi nedeniyle çalışmaya cesaret edememiştir. Geçimlerini sağlayabilecek sabit bir gelirden yoksun olan kadınlar; bazen maddi nedenlerle eşlerinden ayrılamamış, bazen de çocuklarının temel ihtiyaçlarını karşılamak için çevreden yardım istemek zorunda kalmıştır. Bu durum, kadınları ekonomik olarak bağımlı, psikolojik olarak yıpranmış bir hâle getirmiştir.

Konteyner yaşam alanlarında kadınlar, iş imkanlarının sınırlı oluşundan ve kadın emeğine değer verilmemesinden de şikayetçidir. Zaman zaman geçici istihdam projeleri ile iş bulan kadınlar, bu fırsatların sürdürülebilir olmaması nedeniyle yeniden işsiz kalmaktadır. Kadınlar, mesleki becerilerini geliştirebilecekleri kurslar, üretim yapabilecekleri atölyeler, kooperatif tipi dayanışma modelleri gibi araçlar talep etmektedir. Çünkü ekonomik bağımsızlık, kadınların yalnızca temel ihtiyaçlarını karşılamalarını değil; aynı zamanda toplumsal baskılardan

arınmalarını, karar alma süreçlerine katılmalarını ve kendilerini güçlü hissetmelerini de sağlamaktadır.

Devlet destekli yardımlar ve sivil toplum kuruluşları tarafından sunulan bazı geçici desteklerin varlığı kabul edilmekle birlikte, kadınlar bu yardımların yeterli ve adil dağıtılmadığını ifade etmektedir. Kalıcı konutlara geçiş sürecinin uzaması, ekonomik belirsizliği daha da derinleştirmekte, kadınların plan yapmasını ve geleceğe dair umut beslemesini zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda, konteyner yaşam alanlarında kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi, yalnızca bireysel bir kalkınma değil, aynı zamanda toplumsal iyileşmenin de temelidir. Sonuç olarak, kadınların maddi sorunları yalnızca yoksulluk ya da işsizlik değil; toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kurumsal yetersizlikler ve sosyal dışlanma gibi çok katmanlı yapısal nedenlerle daha da ağırlaşmaktadır. Ekonomik bağımsızlığın sağlanması, kadınların özgüvenini, karar alma yetilerini ve sosyal hayata katılımlarını doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle konteyner yaşam alanlarında kadınlar için geliştirilecek tüm politika ve programlar, sadece geçici yardım anlayışıyla değil; uzun vadeli, kapsayıcı ve eşitlikçi bir perspektifle oluşturulmalıdır.

Deprem sonrası kurulan konteyner yaşam alanlarında kadınların sağlıkla ilgili yaşadıkları sorunlar, fiziksel koşulların yetersizliği, altyapı eksiklikleri, hijyen sorunları, psikolojik travmalar ve sağlık hizmetlerine erişimdeki güçlükler ile çok katmanlı bir sorun alanına dönüşmüştür. Kadınlar hem kendilerinin hem de çocuklarının temel sağlık ihtiyaçlarını karşılamada zorluk yaşadıklarını açıkça ifade etmektedir. Su kesintileri, temiz suya erişim sorunları, altyapının yetersizliği nedeniyle yaşanan taşmalar, tuvalet ve banyo kullanımındaki hijyen eksiklikleri; enfeksiyon hastalıklarının yayılmasına, cilt hastalıklarının artmasına ve kadın sağlığının doğrudan zarar görmesine neden olmaktadır. Konteynerlerin dar, havasız ve yalıtımsız yapısı; özellikle astım, tansiyon, romatizma gibi kronik rahatsızlıkları olan kadınların sağlık durumlarını daha da kötüleştirmektedir.

Kadınlar, deprem sonrası özellikle üreme sağlığı, hijyen ve temel bakım ihtiyaçları konusunda büyük sıkıntılar yaşadıklarını aktarmaktadır. Adet döneminde temizliğin sağlanamaması, iç çamaşırlarının yıkanamaması, ped ve benzeri hijyen malzemelerine ulaşamama gibi sorunlar, enfeksiyon riskini artırmakta ve kadınların hem fiziksel hem de psikolojik sağlığını zedelemektedir. Kadınlar, bu sorunların yalnızca kendilerini değil, ergenlik çağındaki kız çocuklarını da derinden etkilediğini ifade etmekte; yaşadıkları ortamda mahremiyetin olmayışı, ortak alanların yetersizliği ve yeterli sağlık danışmanlığı alamama gibi nedenlerle kendilerini çaresiz hissettiklerini belirtmektedir.

Bu araştırmanın odak katılımcıları arasında gebe kadınlar yer almamakla birlikte, çalışmanın yürütüldüğü konteyner yaşam alanlarında yapılan gözlemler, sahadaki diğer kadınlarla yapılan gündelik sohbetler ve araştırmacının sahada sosyal çalışmacı olarak edindiği mesleki deneyim, afet sonrası dönemde kadınların üreme sağlığı alanında ciddi sorunlar yaşadığını ortaya koymaktadır. Gebe kadınların sağlık kuruluşlarına ulaşmakta zorlandıkları, düzenli gebelik takibi yaptıramadıkları ve maddi yetersizlikler nedeniyle vitamin ve ilaçlara erişemedikleri gözlemlenmiştir. Aynı şekilde, gebelik sürecinde gerekli olan dengeli beslenmenin sağlanamadığı, doğum sonrası dönemde ise anne ve bebek için gerekli bakım ve hijyen malzemelerine erişimde güçlükler yaşandığı sıkça dile getirilmektedir.

Aile planlaması hizmetlerine erişim de sınırlıdır. Saha gözlemleri ve mesleki deneyimlere göre, aile planlaması materyallerinin yüksek maliyetli olması ve danışmanlık hizmetlerinin yetersizliği, kadınların istenmeyen gebeliklerle karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Bazı kadınların evlilik içi rızaya dayanmayan cinsel ilişki sonucunda gebe kaldığına dair ifadeler, bu alandaki hak ihlallerinin ne kadar görünmez kaldığını göstermektedir. Tüm bu değerlendirmeler, afet sonrası dönemde kadınların temel üreme sağlığı haklarına erişimde ciddi yapısal engellerle karşılaştığını gözler önüne sermektedir.

Ayrıca psikolojik destek ihtiyacı da kadınların sıklıkla dile getirdiği bir konudur. Travma sonrası stres, yas süreci, anksiyete bozuklukları, uykusuzluk, panik atak, depresyon gibi ruh sağlığı problemleri, kadınların gündelik yaşamını doğrudan etkilemektedir. İlk dönemlerde nispeten erişilebilir olan psikolojik destek hizmetlerinin zamanla azalması, özellikle yalnız yaşayan ya da eşini, çocuğunu kaybetmiş kadınlar açısından büyük bir boşluk yaratmıştır. Destek grupları, bireysel danışmanlık ve sürekli psikolojik takip sistemlerinin olmayışı, kadınların yaşadıkları travmaları kendi içlerinde bastırmasına veya bastıramayıp öfke, çaresizlik, saldırganlık gibi dışavurumlarla yaşamasına yol açmaktadır.

Kadınlar, sağlık hizmetlerine ulaşmada yaşadıkları sorunları sadece maddi ya da mekânsal değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel nedenlerle de açıklamaktadır. Bazı durumlarda ulaşılabilir bir sağlık ocağının varlığına rağmen, ihtiyaç duydukları medikal malzemelerin tedarik edilmemesi ya da toplumsal baskılar nedeniyle bu ihtiyaçlarını dile getirememeleri, sağlık hakkının fiilen kullanılamamasına neden olmaktadır. Özellikle doğum kontrol yöntemlerine erişim, kadınların sağlık politikalarının dışında kaldığını düşündüğü konuların başında gelmektedir. Bu eksiklikler, kadınların istemedikleri gebelikler yaşamasına ya da ev içi ilişkilerinde daha fazla baskı altında kalmasına yol açmaktadır. Tüm bu bulgular, konteyner yaşam alanlarında kadın sağlığının bütünsel olarak ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Hijyenin sağlandığı, sürekli sağlık hizmetine erişimin mümkün olduğu, kadınlara özel sağlık bilgilendirmelerinin yapıldığı ve psikolojik destek sistemlerinin kurumsallaştığı bir model acil bir ihtiyaçtır. Afet sonrası süreçlerde sağlık yalnızca hayatta kalmakla sınırlı değil, kaliteli bir yaşam sürebilmek için temel bir hak olarak görülmelidir. Kadınların sağlığına yapılacak her yatırım, toplumsal iyileşmenin ve yeniden inşanın kalbinde yer almakta; bu nedenle sağlık hizmetlerinin kadın temelli ve eşitlikçi bir perspektifle yeniden yapılandırılması hayati bir gerekliliktir.

Deprem sonrası yaşamın konteyner yaşam alanlarına taşınması, kadınların sosyal ilişkilerinde köklü değişimlere yol açmıştır. Depremle birlikte evlerini, mahallelerini, komşuluk ilişkilerini ve sosyal çevrelerini kaybeden kadınlar, konteyner yaşam alanlarında yeni bir sosyal aç kurmak zorunda kalmış; ancak bu süreç, birçok kadın açısından yalnızlık, yabancılaşma, güvensizlik ve dışlanma duygularıyla örülmüştür. Dar ve mahremiyetsiz yaşam alanları, kadınların sosyal etkileşimden uzaklaşmasına, kapalı ve izole bir yaşam tarzına yönelmesine neden olmuş; bu da sosyal bağların zayıflamasına ve dayanışma kültürünün kırılmasına yol açmıştır.

Kadınların anlattıkları, komşuluk ilişkilerinin artık eskisi kadar güçlü olmadığını, insanların birbirine karşı daha mesafeli, temkinli ve bazen de önyargılı davrandığını ortaya koymaktadır. Kadınlar, konteynerlerin iç içe geçmiş mimarisinin, mahremiyet alanlarını ortadan kaldırdığını ve bu durumun sürekli bir gözaltında yaşama hissi yarattığını belirtmektedir. Bu durum, kadınların sosyal ilişkilerini sınırlamasına, diğer kadınlarla olan etkileşimlerini azaltmasına ve sosyal yaşamdan uzaklaşmasına neden olmuştur. Mahalle kültürünün yok olması, kadınların yalnızlaşmasını hızlandırmış; özellikle dul, yalnız ya da eşiyle sorun yaşayan kadınlar daha fazla dedikoduya, dışlanmaya ve damgalanmaya maruz kalmıştır.

Aynı zamanda bazı kadınlar, konteyner yaşam alanlarındaki sosyal ortamın kadın dayanışmasını beslediğini, yeni arkadaşlıklar ve destek ağları kurabildiklerini ifade etse de; bu olumlu deneyimler, genelin oldukça dışında kalmaktadır. Sosyal ilişkilerin yeniden kurulması; güven, saygı, karşılıklı anlayış ve ortak değerler etrafında şekillenmesi gereken bir süreçtir. Ancak deprem sonrası ortaya çıkan travmalar, ekonomik belirsizlikler, güvenlik endişeleri ve fiziki yaşam alanlarının yetersizliği; bu süreci oldukça zedelemiş ve kadınlar arasındaki sosyal bağların kırılğan hale gelmesine neden olmuştur.

Kadınlar, güvenle sosyalleşebilecekleri alanların olmayışını sıklıkla vurgulamakta; konteyner yaşam alanlarında kadınlara özel sosyal merkezlerin, ortak etkinlik alanlarının,

atölyelerin ya da “kadın kahvesi” gibi dayanışma mekânlarının kurulmasını talep etmektedir. Bu tür alanlar, yalnızca zaman geçirmek için değil, aynı zamanda dertleşmek, duygusal destek görmek ve sosyal olarak kendini ifade edebilmek adına kadınlar için büyük önem taşımaktadır. Ancak bu olanakların yetersizliği ya da hiç olmaması, kadınların kendi iç dünyalarına çekilmesine ve sosyal anlamda görünürlüğüne azalmasına yol açmaktadır.

Sosyal ilişkilerdeki kırılganlık, kadınların psikolojik durumunu da doğrudan etkilemekte; yalnızlık hissi, güvensizlik, kaygı ve aidiyet kaybı gibi duygular sosyal izolasyonla birlikte daha da derinleşmektedir. Sosyal destek eksikliği, kadınların yaşadığı tüm diğer sorunları daha katlanılmaz hale getirmektedir. Kadınlar kendilerini ifade edebilecekleri, yargılanmadan konuşabilecekleri, birbirlerine destek olabilecekleri sosyal ortamlara her zamankinden daha fazla ihtiyaç duymaktadır.

Sonuç olarak, deprem sonrası sosyal ilişkiler sadece fiziki mekânın değil, duygusal ve kültürel zeminin de yeniden inşasını gerektirmektedir. Kadınların sosyal hayatını güçlendirmek, yalnızlıklarını gidermek, dayanışma duygusunu yeniden canlandırmak ve aidiyet duygularını beslemek; toplumsal iyileşmenin en temel adımlarındandır. Bu nedenle konteyner yaşam alanlarında sosyal ilişkileri besleyecek, kadınların güven içinde sosyalleşebileceği alanlar ve projeler bir lüks değil, zorunluluk olarak ele alınmalıdır.

Deprem sonrası konteyner yaşam alanlarında sürdürülen yaşam, kadınlar ve çocuklar açısından sadece fiziksel barınma sorunlarını değil, aynı zamanda eğitim hakkına erişimde ciddi engelleri de beraberinde getirmiştir. Kadınlar, hem kendi eğitim ve gelişim süreçlerini hem de çocuklarının eğitim hayatlarını sürdürebilmek adına pek çok yapısal ve gündelik zorlukla karşı karşıya kalmaktadır. Konteyner yaşam alanlarında kurulan geçici yaşam alanları, özellikle çocukların sağlıklı bir eğitim süreci geçirmesini engelleyecek ölçüde kısıtlı, düzensiz ve güvensiz koşullar içermektedir. Taşınmalı eğitim uygulamalarında yaşanan adaletsizlik, çocukların okul devamlılıklarını ve akademik motivasyonlarını doğrudan etkilemiş; bazı çocukların farklı okullara ulaşım hakkı tanınırken, bazıları bu haktan mahrum bırakılmıştır. Bu durum, eğitimde fırsat eşitliği ilkesini zedelemekte, dezavantajlı çocukların sistem dışında kalmasına neden olmaktadır.

Kadınların en sık dile getirdiği sorunlardan biri de kreş eksikliğidir. Konteyner yaşam alanlarında çocuk bakımı büyük ölçüde annelerin sorumluluğunda yürütülmekte, bu da kadınların çalışma hayatına katılmasını ve bireysel gelişimini engellemektedir. Kadınlar, temel yaşam ihtiyaçlarını karşılamaya odaklandıkları bu süreçte, kendilerine ya da çocuklarının eğitimine ayırabilecekleri zihinsel ve fiziksel alanı bulamamaktadır. Ders çalışma ortamlarının

olmayışı, konteynerlerin ses yalıtımı yetersizliği, mahremiyet eksikliği gibi etkenler, hem kadınların mesleki ya da kişisel eğitim olanaklarını hem de çocukların eğitim performanslarını doğrudan etkilemektedir. Bu ortamda büyüyen çocuklar, eğitim sürecine yabancılaşmakta, kadınlar ise potansiyellerini gerçekleştirememenin getirdiği duygusal yıpranmayla baş başa kalmaktadır. Ayrıca kadınlar, kendilerine yönelik sosyal ve mesleki beceri geliştirme programlarının yetersizliğinden şikâyetçidir. Kadınlar için sunulan destekler sıklıkla geçici yardımlar şeklinde kalmakta; okuma-yazma kursları, mesleki eğitim atölyeleri ya da sosyal farkındalık projeleri yeterli sayıda ve yaygınlıkta yürütülmemektedir. Oysa ki afet sonrası yeniden yapılanma süreci, sadece altyapının değil aynı zamanda insan gücünün ve sosyal sermayenin de yeniden inşasını zorunlu kılmaktadır. Kadınların eğitim alanında desteklenmesi hem bireysel güçlenme hem de toplumsal dönüşüm için kaçınılmazdır. Eğitim, kadınlar açısından yalnızca bir hak değil; aynı zamanda sosyal baskılardan kurtulmanın, ekonomik bağımsızlık kazanmanın ve çocuklarına daha iyi bir gelecek sunmanın da temel yoludur. Bu bağlamda, konteyner yaşam alanlarında yaşayan kadınların eğitim hakkına erişimlerinin güçlendirilmesi için devlet destekli, uzun vadeli ve yerel ihtiyaçlara duyarlı programların geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Eğitim politikalarının yalnızca çocuklara değil, kadınlara da odaklanması; toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifiyle yapılandırılması, her bireyin yaşamına dokunan, katılımcı ve kapsayıcı çözümler üretilmesi gerekmektedir. Eğitim, kriz dönemlerinde sadece bireyi değil, tüm toplumu onarıcı bir güçtür; bu nedenle afet sonrası süreçlerde en öncelikli alanlardan biri olarak ele alınmalı, göz ardı edilmemelidir.

Deprem sonrasında oluşturulan konteyner yaşam alanlarındaki yaşam koşulları, sadece yetişkin bireylerin değil, çocukların da çok yönlü gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Fiziksel alan yetersizliği, hijyen koşullarının sağlanamaması, oyun ve sosyalleşme alanlarının eksikliği, çocukların hem bilişsel hem de psiko-sosyal gelişiminde ciddi aksamalara neden olmaktadır. Dar, ses geçiren ve mahremiyet içermeyen yaşam alanları; çocukların sağlıklı büyüme ortamı bulamamasına, içe kapanıklık, davranış problemleri, dikkat dağınıklığı ve uyku bozuklukları gibi sorunların artmasına sebep olmaktadır. Çocukların gelişim dönemlerinde ihtiyaç duyduğu güvenli, destekleyici ve uyarıcı çevre; konteyner yaşam koşullarında büyük ölçüde sağlanamamakta, bu da hem kısa vadeli hem de uzun vadeli gelişimsel riskleri beraberinde getirmektedir. Kadınlar, çocuklarının oyun oynayabileceği güvenli park alanlarının olmamasından şikâyet etmekte; fiziksel aktivitenin sınırlı olduğu bu ortamda çocukların enerjilerini atamadığını, bu durumun da ev içi çatışmaları artırdığını ifade etmektedir. Ayrıca eğitim hayatına devam eden çocuklar, çalışma ortamlarının olmayışı, çevresel gürültü ve

dikkati dağıtan unsurlar nedeniyle akademik başarılarını sürdürememektedir. Çocukların bireysel alan ihtiyacı, özellikle ergenlik döneminde mahremiyet gereksinimiyle birlikte artmakta; ancak konteyner yaşam alanlarının mimari yapısı, bu ihtiyacı karşılamaktan son derece uzaktır. Aynı ortamda yaşayan farklı yaş gruplarındaki bireyler arasında sürekli etkileşim, çocuğun kendini ifade etme alanlarını kısıtlamakta, bireyselleşme sürecini zedelemektedir.

Psikolojik anlamda ise çocuklar, ebeveynlerinin yaşadığı stres, kaygı ve çaresizliği doğrudan içselleştirmekte; bazen bu duygular, çocukların oyunlarına ve sosyal davranışlarına yansımaktadır. Bazı anneler, çocuklarının deprem gecesinden sonra sürekli uykularından sıçrayarak uyandığını, karanlıktan korktuğunu ve yalnız kalmak istemediğini ifade etmektedir. Bu durum, afet sonrası travmanın çocuklar üzerinde kalıcı izler bırakabileceğini ve profesyonel psikolojik destek olmadan bu sürecin sağlıklı bir şekilde atlatılamayacağını göstermektedir. Bu nedenle, konteyner yaşam alanlarında çocukların gelişimini destekleyecek bütüncül yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Güvenli oyun alanlarının inşası, çocuklara özel psikolojik danışmanlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması, eğitim ve rehberlik desteklerinin güçlendirilmesi, yalnızca bireysel değil toplumsal refahın yeniden inşası açısından da büyük önem taşımaktadır. Çocuk gelişimi, sadece ebeveynlerin değil, tüm sosyal yapıların sorumluluğu altında değerlendirilmelidir. Afet sonrası yeniden yapılanma süreçlerinde, çocukların ihtiyaçlarının önceliklendirilmesi, geleceğin sağlıklı bireylerinin yetişmesi açısından bir zorunluluk değil, toplumsal bir görevdir.

6. ÖNERİLER

Deprem sonrası konteyner yaşam alanlarında yaşayan kadınların yaşadıkları çok yönlü sorunlar göz önünde bulundurulduğunda, ilk olarak barınma koşullarının iyileştirilmesi gerektiği açıktır. Kadınlar dar, havasız, izolasyonu yetersiz ve mahremiyetten uzak alanlarda yaşamakta; bu durum hem fiziksel hem de psikolojik sağlıklarını doğrudan olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle konteynerlerin fiziksel kapasitesinin artırılması, yalıtım sistemlerinin güçlendirilmesi, ses geçirme sorunlarının giderilmesi ve konteynerlerin daha insan onuruna yakışır yaşam standartlarına uygun hale getirilmesi öncelikli adımlar arasında yer almalıdır.

Kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi hem bireysel hem de toplumsal düzeyde iyileşmenin temel taşlarından biridir. Kadınlara yönelik istihdam projelerinin artırılması, mesleki beceri kazandıran kursların düzenlenmesi, kooperatif tipi üretim modellerinin yaygınlaştırılması kadınların ekonomik bağımsızlıklarını elde etmeleri açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca çocuk bakım hizmetlerinin (kreş, gündüz bakım evi vb.) konteyner yaşam alanlarında erişilebilir kılınması, kadınların iş hayatına aktif katılımını destekleyecek önemli bir adımdır.

Güvenlik konusu da kadınların yaşam kalitesini doğrudan etkileyen kritik bir alandır. Konteyner yaşam alanlarında aydınlatmanın artırılması, gece güvenlik devriyelerinin sıklaştırılması, giriş-çıkışların denetlenebilir hale getirilmesi ve kadınların acil durumlar için ulaşabileceği bir destek hattının oluşturulması gerekmektedir. Güvenlik önlemlerinin yalnızca fiziksel değil, sosyal güvenlik açısından da genişletilmesi; kadınların yalnız yaşadıklarında veya toplumsal baskı altında kaldıklarında korunabilecekleri mekanizmaların kurulması hayati öneme sahiptir.

Kadınların sağlığa erişimi, yalnızca fiziki sağlık hizmetleriyle değil, aynı zamanda ruhsal destek sistemleriyle de bütüncül olarak ele alınmalıdır. Hijyen koşullarının iyileştirilmesi, kadınlara özel sağlık taramaları ve danışmanlık hizmetlerinin sunulması, psikolojik destek merkezlerinin yaygınlaştırılması ve travma sonrası bireysel danışmanlık imkânlarının artırılması önerilmektedir. Kadın sağlığı konusunda özellikle üreme sağlığı, adet hijyeni, kronik hastalıklar ve çocuk sağlığına özel hizmet alanları oluşturulmalıdır.

Eğitim alanında çocuklar ve kadınlar için fırsat eşitliği sağlanmalı; taşınabilir eğitimde yaşanan adaletsizlikler giderilmeli, kreş desteği yaygınlaştırılmalı, çocuklara özel destekleyici eğitim alanları oluşturulmalıdır. Kadınların da eğitime erişimini artıracak şekilde okuma-yazma kursları, dijital okuryazarlık, mesleki eğitim ve toplumsal farkındalık çalışmaları

düzenlenmelidir. Eğitim sadece bilgi değil, aynı zamanda güçlenme aracıdır; bu sebeple kadınlar için her yaşta ve düzeyde eğitim olanakları erişilebilir ve sürdürülebilir hale getirilmelidir.

Son olarak sosyal ilişkiler bağlamında kadınların sosyalleşebileceği, dayanışma kurabileceği güvenli alanların oluşturulması gerekmektedir. Kadın kahveleri, atölye çalışmaları, grup terapileri, komşuluk destek mekanizmaları gibi sosyal alanlar; kadınların yalnızlık hissini azaltacak, birbirlerinden güç almalarını sağlayacak ve konteyner yaşam alanı yaşamını daha insani hale getirecektir. Toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılıkla mücadele eden, kadının sesi olmayı hedefleyen yerel inisiyatiflerin desteklenmesi ve çoğaltılması da bu süreçte önemli bir rol oynayacaktır.

KAYNAKÇA

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2023). 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş (Pazarcık ve Elbistan) depremleri saha çalışmaları ön değerlendirme raporu. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.

Ak, E. Y., & Aslan, E. (2024). "Deprem ve kadın üreme sağlığı." Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi, 10(1), 43–51.

Akarçay, E. (2023). "6 Şubat depremleri sonrası Hatay-Belen'de kurulan sahra mutfağına ilişkin otoetnografik gözlemler." Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 26(2), 45–63.

Akarçay, E. (2024). Afet koşullarında gıda güvencesi. Muammer Tün (Ed.), Tehlikeler ve afet dirençli kentler-2. Gaziantep: Özgür Yayınları.

Akdemir, Z. (2024). "Çok kültürlü ortamlarda afet yönetimi ve sosyal hizmet." Ufkun Ötesi Bilim Dergisi, 14(1), 120–148.

Altıparmak, İ. B., & Birel, E. (2024). "6 Şubat 2023 depremi sonrasında sosyal yaşamın toplumsal cinsiyet bağlamında değerlendirilmesi." Nurdağı örneği. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 41(1), 113–134.

Arıca, F., Çakır, C., & Kağnıcı, D. (2023). "Kırılgan Gruplar Özelinde Afetlerde Psikososyal Hizmetler". Afet ve Risk Dergisi, 6(1), 176-187

Arık, M., & Akkan, M. M. (2024). "Deprem Sonrası Riskleri Anlamak: Olası Marmara Depremine Yönelik Bir Analiz". Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 15(1), 75-114.

Arslankoç, S., Doruk, Ç. Ş., & Koçak, O. (2024). "Deprem Bölgesindeki Psiko-sosyal Hizmetlerin Değerlendirilmesi". Afet ve Risk Dergisi, 7(1), 108-127.

Ayata, G., Kapdan, Özgül, Ozan, Özge, Gürbüz, N., & Onuk, B. (2023). "Deprem Bölgesinde Kadın Olmak". REFLEKTİF Sosyal Bilimler Dergisi, 4(2), 403–417.

Aykal, D., İlhan, N. & Erbaş Özil, M. (2024). "Deprem Sonrası Kullanılan Geçici Barınma Birimlerinin Yerleşim Düzeni Bağlamında Ergonomik Analizi". Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi, 9(Özel Sayı), 245-269.

Balaban, M. Ş., Arslan, Ş. A., İzci, İ., Aktaş, A. Ş., & Bal, C. (2024). 6 Şubat Afet Bölgesi Mevcut Durum Değerlendirmesi ve Gelişim Önerileri Raporu. Ankara. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Baykan, A. (2023). Deprem Mağduru Kadınlarda Psikolojik Etkiler ve Fiziksel Aktivitenin İyileştirici Rolü: Sistemik Derleme. Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Beauvoir, S. de. (1949). Le deuxième sexe. Paris: Gallimard.

Belet, N. H. (2024). Kadınların güçlendirilmesinde yeni yaklaşım. Mor yerleşkeler. Zeynep Banu Dalaman (Ed.), Women in a Global World: From Health to Art, Economy to Politics (ss. 381–409). Transnational Press London..

Beşpınar, F. U., & Beşpınar, L. Z. (2023). “6 Şubat Depremlerinin Ardından Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Hakları Perspektifinden Bir Değerlendirme”. Ankara Barosu Dergisi, 81(Özel Sayı), 467–502.

Beşpınar, F. U., & Beşpınar, L. Z. (2023). “6 Şubat Depremlerinin Ardından Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Hakları Perspektifinden Bir Değerlendirme”. Ankara Barosu Dergisi, 81(Özel Sayı), 467-502.

Bilen, G. (2024). “Afet Yönetiminde Kriz İletişiminin Önemi Üzerine Bir Değerlendirme”. Bozok İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 1(1), 1-15.

Bilham, R. (2019). “The seismic future of cities”. Bulletin of Earthquake Engineering, 17(10), 4691–4712.

Boz, A., & Demirbozan, A. (2024). “Türkiye’de Meydana Gelen 6 Şubat Kahramanmaraş Depremlerinin Vergi Gelirlerine Etkisi: Kahramanmaraş ve Hatay Üzerine Bir Değerlendirme”. International Journal of Public Finance, 9(2), 307–326.

Butler, J. (1990). Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity. New York: Routledge.

Connell, R. W. (2012). Gender: In World Perspective. Cambridge, UK: Polity Press.

Çağatay, A., Güven, A., & Gül, İ. (2023). “Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Afet Yönetimi: Türkiye Örneği”. Uluslararası Kriz ve Afet Yönetimi Dergisi, 2(1), 55–70.

Çakır, Ö., & Atalay, G. (2020). “Afetlerde Özel Gereksinimli Grup Olarak Yaşlılar”. Resilience, 4(1), 169-186.

Çetin Aydın, G., & Aytaç, S. (2023). “Depremin Dezavantajlı Gruplardan Biri Olan Depremzede Kadınlar Üzerindeki Psiko-Sosyal Etkisi: Nitel Bir Araştırma”. Journal of Mehmet Akif Ersoy University Economics and Administrative Sciences Faculty, 10(3), 2195-2218.

Darbaş, G. (2024). “Dünya ve Türkiye’de Afet Risk Azaltma Çalışmaları ve Bu Çalışmalarda Kadınların Yeri”. Mavi Gezen, 32, 113–154.

Demirbaş, E., Erol, M., & Yıldırım, A. (2023). Kadının yoksullaşması: Sağlık hakkı bağlamında hijyen ürünlerine erişim. Z. B. Dalaman & S. Dönmez (Ed.), Küreselleşen dünyada kadın IV: Güçlenme ve zorluklar (ss. 41–52). London: Transnational Press London.

Demirbaş, M., ve Görücü, İ. (2024). “6 Şubat Depremlerinin Malatya’da İstihdam Üzerindeki Etkilerinin Türkiye İş Kurumu Kayıtlarına Göre Analizi.” Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi, (22), 1-14.

Demircan, N. (2024). Afet Sonrası Konteyner Yaşam Alanı Tasarım Ve Planlama İlkelerinin İncelenmesi: Malatya Beydağı Konteyner Yaşam Alanı Örneği. SETSCI SIAP Konferansı Bildirisi.

Demirci, K., & Avcu, T. (2021). “Afet Süreçlerinde Kadın Bireylerin Yaşadığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri: İzmir İli Örneği”. Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 11(1), 86-105.

Demirözer, Ş. N. (2024). Depremzedelere Hizmet Veren Ruh Sağlığı Çalışanlarının Deneyimleri.Yüksek Lisans Tezi. Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Dindarık, N. (2019). Türkiye'de Sosyal Yardım Sisteminde Geçici Barınma Politikaları. İstanbul: Ticaret Üniversitesi Yayını.

Dudaklı, G. A., & Yüksek, K. (2024). “Toplumsal Cinsiyete Dayalı Zarar Görebilirlik: Kadınların Katmerli Deprem Deneyimleri”. Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies. 10(42), 112-133

Duruel, M. (2023). “Afet Yönetiminde Yerel Yönetimlerin Etkinliği: 6 Şubat Depremi Hatay Örneği”. Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR), 10(2), 145–160.

Elçiçek, İ. (2024). “Türkiye'de Pandemi Döneminin Cinsiyetçi Etkilerine Yönelik Dijital Feminist Tepkiler: 5Harfliler ve Çatlak Zemin Örneği”. ResearchGate.

Erdik, M. (2013). “Earthquake Risk İn Turkey”. Science, 341(6147), 724–725.

Erdoğan, S. (2024). “6 Şubat Depremleri Sonrası Kadınların Sosyoekonomik Durumu”. Kadın ve Toplum Dergisi, 12(1), 51–70.

Eroler, E. G. (2024). “Bir epistemik mücadele örneği olarak Türkiye'de pandemi döneminde yükselen feminist hareket.” Fe Dergi, 16(1), 73–89.

Gedik, H. B. (2024). Başka bir aile anlayışı mümkün mü? Dördüncü Oturum Raporu [Çalıştay raporu]. Ankara: Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği.

Gökkaya, V. B. (2024). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Ekonomik Yaşamda Kadın ve Cam Uçurum. Women Studies Conference, 09–10 Kasım 2024. Tam Metin Kitabı, 80–92.

Göregenli, M., Demir, A. H. F., Karabulutlar, A. G. Ş., & Özkan, A. E. (2025). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çalışma Grubu Raporu.

Gülsoy, H., Aslan, Z., Uslu, Ü., & Nalbant, Ö. (2024). “60 Yaş ve Üstü Bireylere Verilen Afet Bilinci Eğitiminin Afet Bilinci ve Hazırlığına Etkisinin İncelenmesi.” Alanya Alaaddin dergisi, 54(2)25-24

Gülsoy, H., Aslan, Z., Uslu, Ü., & Nalbant, Ö. (2024). “60 yaş ve üstü bireylere verilen afet bilinci eğitiminin afet bilinci ve hazırlığına etkisinin incelenmesi” Alanya Alaaddin Keykubat Tazelenme Üniversitesi örneği. Hastane Öncesi Dergisi, 8(3), 266–277.

Gümüş, M. (2022). “Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Saha Gözlemleri Üzerine Bir Değerlendirme”. *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 65(2), 131–152.

Gündüz, E., “Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Afet Yönetimi: Kadın Liderliği”, *Women Studies Conference Tam Metinler Kitabı*, Sabancı Üniversitesi, İstanbul, 09–10 Aralık 2023, (s.107–115).

Gürsoy, H & Artantaş, E., (2024). “Deprem Yıkıcı ve Ekonomik Etkilerini Azaltmaya Yönelik Stratejiler ve Türkiye’nin Deprem Deneyimlerinden Çıkarılacak Dersler, Kahramanmaraş ve Gölçük Depremleri Örneği”. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), 192–214.

Hamza, A., & Yusuf, A. (2024). “Belediyelerin Afet Yönetim Hizmetleri: Büyükşehirler Üzerine Bir İnceleme”. *ResearchGate*.

Işıklı, E. İ. (2024). “Kadın Afetzedelere Yönelik Sosyal Koruma Tedbirlerinin İncelenmesi: 6 Şubat Depremleri Örneği”. *Memleket Siyaset Yönetim*, 19(43), 491-516.

İnal, E. (2023). *Toplumsal Cinsiyet ve Afet Risk Azaltma*. *ResearchGate*. Erişim adresi:

İnal, E., Erbaydar, N. & Kaya, E. (2019). *Afet Mevzuatının Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi*. İstanbul: Paradigma Akademi Yayınları.

İnal, E., Kaya, E. & Paksoy Erbaydar, N. (2018). *Afet Mevzuatının Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi*. 1. Baskı. Ankara: PA Paradigma Akademi Yayınları.

İnal, E., & Erbaydar, N. (2020). “Afetlerde Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığının İncelenmesi: Deprem Planlarında Kadınların Yeri”. *Fe Dergi*, 11(2), 1-15.

İnal, E., & Erbaydar, N. (2023). “Afetlerde Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığının incelenmesi: Deprem planlarında kadınların yeri”. *Fe Dergi: Feminist Eleştiri*, 15(1), 25–42.

İnce, A., Temiz, Y. E., & Erdiñç, Z. (2024). “6 Şubat Kahramanmaraş Depremlerinde Din Hizmetleri ve Psikolojik Dayanışma”. *Eskiyeñi*, 6, 78–92.

İpekçi, N. N. (2023). “Afetlerde Kırılgan Grupların Sağlığı”. *Sağlık Bilimleri ve Klinik Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 147–156.

İrdem, İ., & Mert, E. (2023). “Deprem, Dirençli Kent ve Acil Afet Yönetimi: Türkiye Örneği”. *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 4(2), 241-276.

Kandiyoti, D. (1988). “Bargaining With Patriarchy”. *Gender ve Society*, 2(3), 274–290.

Karademir, B. S. (2023). “Kadın-Yurttaş İçin “Mor Sözleşme”: Mor Küçülme”. *Reflektif Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 227- 248.

Kıdırniazov, D. (2024). “Konuşulmayan Yankıları: 6 Şubat Depreminin Zihinlerde Bıraktığı İzler ve Sosyal Yansımaları”. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 6(2), 101–118.

- Kılıç, A. G., & Gökaya, V. B. (2024). “Türkiye’de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet”. Cumhuriyet Üniversitesi İİBF Dergisi, 21(2), 201–220.
- Koç, M., & Yalçın, S. (2023). “Afetlerde Krize Müdahale: Aile Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Kahramanmaraş Depremi Çalışmaları”. Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 3(2), 93-105.
- Koçak, E., & Sönmez, E. (2023). “Afetlerde Kadınların Psikolojik Dayanıklılığı: Türkiye Örneği”. Sosyal Hizmet ve Toplum, 9(2), 94–111.
- Kolay Çepni, Ş., & Varlıklar Demirkazık, Ç. N. (2023). “Sosyoloji Afetleri Nasıl Görür? Afet Sosyolojisi Bağlamında Bir Değerlendirme”. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 8(2), 827-834.
- Kurt, M. (2025, Şubat). “6 Şubat depreminin ardından: Afetler ve toplumsal eşitsizlikler”. Gazete Duvar.
- Mumay, B. (2024). Afet durumlarında cinsel sağlık ve üreme sağlığı. İstanbul: ADC Sağlık Yayınları.
- Norris, F. H., Friedman, M. J., & Watson, P. J. (2002). “60,000 Disaster Victims Speak: Part II. Summary And Implications Of The Disaster Mental Health Research”. Psychiatry: Interpersonal and Biological Processes, 65(3), 240–260.
- Ocak, F., & Şirin, M. (2024). “Web Tabanlı CBS Uygulamalarının Afet ve Acil Durum Yönetiminde Kullanımı: Gümüşhane Şehri Örneği, Türkiye”. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15(2), 454-468.
- Okuyama, Y. (2003). Economics Of Natural Disasters: A Critical Review (Research Paper Series). Morgantown, WV: Regional Research Institute, West Virginia University.
- Özdemir, M. (2024). Psikososyal Destek Hizmetleri Üzerine Nitel Bir Çalışma. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, Z., & Doğangün, G. (2023). Uluslararası Kılavuz İlkeler Işığında Depreme Müdahalede Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dair Bir İnceleme. [Yayınlanmamış Çalışma].
- Özgen, H., & Açıkgöz, A. (2024). “Geçici Koruma Politikası Altında Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Kadınlar: Bir Doküman Analizi”. Sosyal Bilimler ve Araştırmalar Bülteni, 6(1), 45–62.
- Özgölet, B. M. (2024). 6 Şubat Depremleri Sonrası Psikososyal Destek Süreçleri Üzerine Nitel Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Özmet, E. (2023). Afet Sonrası Birey, Grup ve Toplum Temelli Psikososyal Destek. Google Books.
- Öztürk, G. (2024). “Afet dirençliliği konusunda yapılan çalışmaların bibliyometrik analizi.” Yönetim Bilimleri Dergisi, 22(52), 742–757.

Partigöç, N. S., & Erdin, H. E. (2024). “Acil Toplanma Alanlarının Yeterliliği”. *Journal of Disaster and Risk*, 7(1), 242–255.

Pınar, E., Taymaz, E., & Yılmaz, K. (2025). Kahramanmaraş Depremlerinin Mikro Veriye Dayalı Ekonomik Etki Analizi. İstanbul: Koç Üniversitesi Ekonomi Araştırmaları Forumu.

Sehlikoğlu, Ş., & Bekircan, E. (2025). “Ruh Sağlığı Profesyonellerinin Paylaşılan Travmatik Gerçeklik ve Baş Etme Deneyimleri: Nitel Bir Çalışma”. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 47(1), 70-84.

Soygüt, M. B., Gündoğdu, H., Kılıç, Z. & Tekin, E. Ö. (2023). Deprem bölgesinde çocuk olmak. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayını.

Şevik, A. E. (2023). “Deprem ve Yaşlılık: Psikososyal Bir Bakış”. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 16(1), 49-57.

Tarhanlı, T., Biçer, Ümit, Bayhan, B., Adaman, F., & Yaman, M. (2023). “Deprem, İnsan Hakları, Gelecek”. *REFLEKTİF Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 497–518.

Taşlı, H. (2024). “Afet Sonrası Evsizliği: 6 Şubat 2023 Depremi ve Malatya Örneği”. *İstanbul University Journal of Sociology*, 44(2), 609-630.

Temşi, Z. (2024). 06.02.2023 Tarihli Kahramanmaraş Depremlerinde Psikososyal Destek Kapsamında Deprem Bölgesinde Görev Alan Meslek Elemanlarının Kadın Depremzedelere İlişkin Deneyimleri. Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tierney, K. (2007). “From the margins to the mainstream? Disaster research at the crossroads”. *Annual Review of Sociology*, 33, 503–525.

Toğrul, E. (2024). “Afet Sonrası Yeniden Yapılanmada Kadın Deneyimleri: 2023 Kahramanmaraş Merkezli Deprem Örnekleri”. *İDEALKENT Dergisi*, 16(46), 2232-2268.

Topçu, D. (2025). “Deprem ve Göç İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme”. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 36(1), 111-125.

Tosun, M. (2024). “Afetler ve Toplumsal Cinsiyet Sorunu: Kadınların Afetlerdeki Rolü ve Eşitsizlikler”. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 581-614.

Tunçkanat, M., Ayen, A., Aslantaş, V. & Karaboğa, V. A. D. (2024). Afet Kriz Yönetimi Ve Ulusal Afet Ağı. EMO Bilimsel Yayınlar Serisi. Ankara: Elektrik Mühendisleri Odası Yayınları.

Tunçkanat, M., Ayen, A., Aslantaş, V., & Karaboğa, V. A. D. (2024). Afet Kriz Yönetimi Ve Ulusal Afet Ağı. Ankara: Elektrik Mühendisleri Odası Yayınları. [EMO Bilimsel Yayınlar Serisi]

TÜBAKKOM. (2023). Kadın Hakları Komisyonu Deprem Raporu. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu.

- Türk Tabipleri Birliği (TTB) ve Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES). (2024). Şubat 2023 Depremleri 1. Yıl Raporu. Ankara: TTB.
- Türk Tabipleri Birliği (TTB). (2023). Deprem Raporu: Geçici Yerleşim Alanları II. Ay. Ankara: TTB.
- Türk Tabipleri Birliği (TTB). (2023). III. Ay Deprem Raporu. Ankara: TTB.
- Tüzün, E. (2002). Ev/yaşama mekânı: Afet sonrası gereksinimler. İstanbul: İTÜ Yayınları.
- Uğur, S., & Yılmaz, L. (2024). “Türkiye’de Doğal Afetlerin Sosyoekonomik Açından Değerlendirilmesi: 6 Şubat 2023 Depremleri”. *IJIASOS Journal*, 12(2), 123–139.
- Usma, G., & Biçer, Z. Ö. P. (2023). Deprem Sonrası Barınma Yaklaşımları Bağlamında Geçici Barınma Birimlerinin Tasarımı. ResearchGate.
- Ünal, B., & Akın, E. (2017). “Geçici Afet Konutlarının Kullanıcı Açısından Değerlendirilmesi: Van Depremi Konteyner Konutları”. *Online Journal of Art and Design*, 5(4), 87–100.
- Yanardağ, R., Toper, F., & Yağar, F. (2025). “6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Merkezli Depremlerin Psiko-Sosyal ve Ekonomik Etkilerinin Keşfedilmesine İlişkin Nitel Bir Çalışma”. *Sosyoekonomi Dergisi*, 33(63), 551-573.
- Yeşil, Y. (2024). Deprem ve Dezavantajlı Gruplar. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Yetgin, U. (2023). Toplumsal Cinsiyet Kuramları ve Edebiyat. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yolaçtı, S., & Gülten, A. (2024). “Afet Sonrası Kullanılan Geçici Barınaklarda Termal Konforun Sağlanmasına Yönelik İyileştirme Örnekleri”. *International Design and Art Journal*, 11(3), 201–215.
- Yörük, E., & Baykasoğlu, A. (2025). “Afet Sonrası Faaliyetlerin Etkinliğini Arttırmak İçin Afet Öncesinde Konteynerlerin Stoklama Birimi Olarak Kullanımı Üzerine Bir Araştırma”. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 40(2), 815–828.
- Yurt, N. Ş., & Kalaycı, G. J. (2023). “Kahramanmaraş Merkezli Depremler Sonrası Samsun'a Göç Eden Depremzedelerin Sağlık İhtiyaçları”. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 18(2), 188–195.